

A propos de ce livre

Ceci est une copie numérique d'un ouvrage conservé depuis des générations dans les rayonnages d'une bibliothèque avant d'être numérisé avec précaution par Google dans le cadre d'un projet visant à permettre aux internautes de découvrir l'ensemble du patrimoine littéraire mondial en ligne.

Ce livre étant relativement ancien, il n'est plus protégé par la loi sur les droits d'auteur et appartient à présent au domaine public. L'expression "appartenir au domaine public" signifie que le livre en question n'a jamais été soumis aux droits d'auteur ou que ses droits légaux sont arrivés à expiration. Les conditions requises pour qu'un livre tombe dans le domaine public peuvent varier d'un pays à l'autre. Les livres libres de droit sont autant de liens avec le passé. Ils sont les témoins de la richesse de notre histoire, de notre patrimoine culturel et de la connaissance humaine et sont trop souvent difficilement accessibles au public.

Les notes de bas de page et autres annotations en marge du texte présentes dans le volume original sont reprises dans ce fichier, comme un souvenir du long chemin parcouru par l'ouvrage depuis la maison d'édition en passant par la bibliothèque pour finalement se retrouver entre vos mains.

Consignes d'utilisation

Google est fier de travailler en partenariat avec des bibliothèques à la numérisation des ouvrages appartenant au domaine public et de les rendre ainsi accessibles à tous. Ces livres sont en effet la propriété de tous et de toutes et nous sommes tout simplement les gardiens de ce patrimoine. Il s'agit toutefois d'un projet coûteux. Par conséquent et en vue de poursuivre la diffusion de ces ressources inépuisables, nous avons pris les dispositions nécessaires afin de prévenir les éventuels abus auxquels pourraient se livrer des sites marchands tiers, notamment en instaurant des contraintes techniques relatives aux requêtes automatisées.

Nous vous demandons également de:

+ *Ne pas utiliser les fichiers à des fins commerciales* Nous avons conçu le programme Google Recherche de Livres à l'usage des particuliers. Nous vous demandons donc d'utiliser uniquement ces fichiers à des fins personnelles. Ils ne sauraient en effet être employés dans un quelconque but commercial.

+ *Ne pas procéder à des requêtes automatisées* N'envoyez aucune requête automatisée quelle qu'elle soit au système Google. Si vous effectuez des recherches concernant les logiciels de traduction, la reconnaissance optique de caractères ou tout autre domaine nécessitant de disposer d'importantes quantités de texte, n'hésitez pas à nous contacter. Nous encourageons pour la réalisation de ce type de travaux l'utilisation des ouvrages et documents appartenant au domaine public et serions heureux de vous être utile.

+ *Ne pas supprimer l'attribution* Le filigrane Google contenu dans chaque fichier est indispensable pour informer les internautes de notre projet et leur permettre d'accéder à davantage de documents par l'intermédiaire du Programme Google Recherche de Livres. Ne le supprimez en aucun cas.

+ *Rester dans la légalité* Quelle que soit l'utilisation que vous comptez faire des fichiers, n'oubliez pas qu'il est de votre responsabilité de veiller à respecter la loi. Si un ouvrage appartient au domaine public américain, n'en déduisez pas pour autant qu'il en va de même dans les autres pays. La durée légale des droits d'auteur d'un livre varie d'un pays à l'autre. Nous ne sommes donc pas en mesure de répertorier les ouvrages dont l'utilisation est autorisée et ceux dont elle ne l'est pas. Ne croyez pas que le simple fait d'afficher un livre sur Google Recherche de Livres signifie que celui-ci peut être utilisé de quelque façon que ce soit dans le monde entier. La condamnation à laquelle vous vous exposeriez en cas de violation des droits d'auteur peut être sévère.

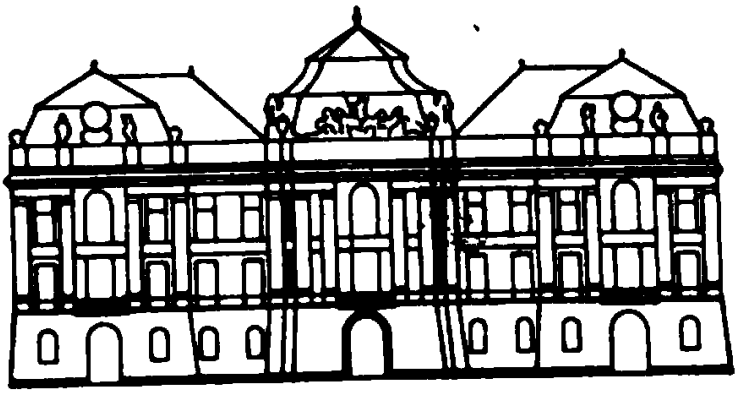
À propos du service Google Recherche de Livres

En favorisant la recherche et l'accès à un nombre croissant de livres disponibles dans de nombreuses langues, dont le français, Google souhaite contribuer à promouvoir la diversité culturelle grâce à Google Recherche de Livres. En effet, le Programme Google Recherche de Livres permet aux internautes de découvrir le patrimoine littéraire mondial, tout en aidant les auteurs et les éditeurs à élargir leur public. Vous pouvez effectuer des recherches en ligne dans le texte intégral de cet ouvrage à l'adresse `http://books.google.com`

Digitized by Google

I. M. 32.

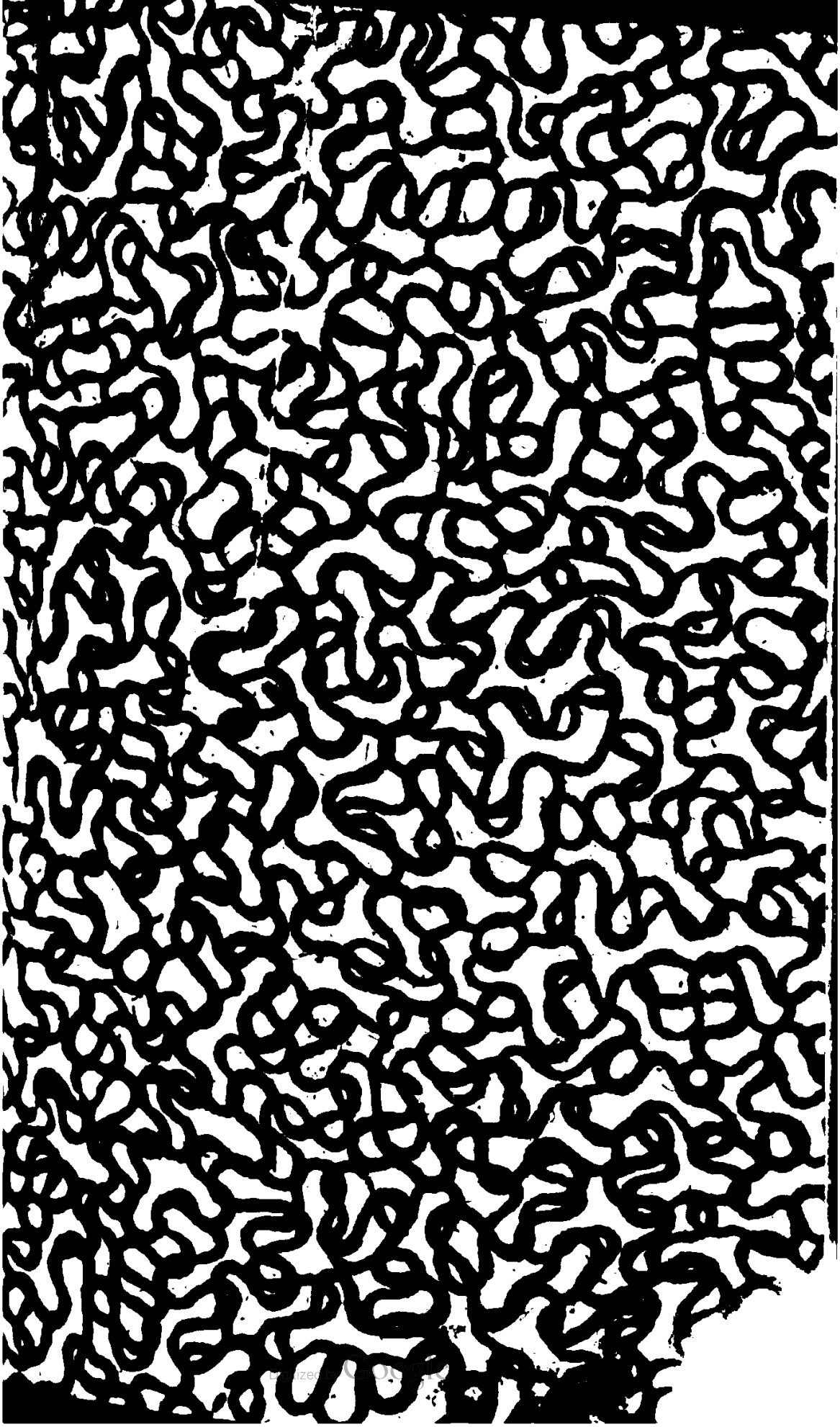
MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

1 M 32

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

EPISTOLAE B. PAVLI Apostoli Græcè & Latinè.

Ad Romanos	I.	Ad Thessalonicenses	II.
Ad Corinthios	II	Ad Timotheum	II.
Ad Galatas	I.	Ad Titum	I.
Ad Ephesios	I.	Ad Philemonem	I.
Ad Philippẽses	I.	Ad Hebræos.	I.
Ad Colossenses	I.		

EPISTOLAE CATHOLICAE, *seu Canonicæ.*

B. Iacobi	I.	B. Ioãnis euãgelistæ	III.
B. Petri	II.	B. Iudæ apostoli	I.

APOCALYPSIS B. IOANNIS *euangelistæ & theologi.*

PARISIIS

Apud Iacobum dupuys sub insigni Samaritanæ.

1549.

Digitized by Google

Digitized by Google

IN EPISTOLAM PAVLI ad Romanos Argumentum, per D. Erasmum Roterodamum.

IAm quò res sit dilucidior, argumẽtum epistolæ paucis explicãdum. Atque vt exordiar ab ipso nomine, non me fugit Hieronymũ in cõmentarijs quos scripsit in epistolã ad Philemonem, in hac esse sentẽtia, vt existimet Apostolũ prius vocatum Saulum, Act. 9. Pauli verò cognomen ceu tropheũ vsurpasse à Sergio Paulo proconsule, quẽ Christo lucrifecit, quẽadmodum legimus in Actis apostolorũ capite decimotertio. Rursus alios esse, quibus placeat in Iudaismo dictũ Saulũ, mutata religione simul & nomen mutasse Sed alteram opinionem minus probabilem facit, quod Lucas hoc ipso quod modò citauimus capite scribit: Saulus, qui & Paulus, repletus spiritu sancto, haud obscurè declarans eum binominem fuisse, priusquam Sergius Paulus esset conuersus. Alteram planè refellit, quòd cum alijs Act. 22. aliquot locis, tum in eodem capite Saulus dicitur iam Christi præditãs euangeliũ, Dixit illis 26.

Digitized by Google

ſpiritus ſanctus: Segregate mihi Saulũ & Barnabã. Proinde mihi vero propior videtur Origenis opinio, quẽadmodũ in veteris inſtrumẽti libris aliquot cõperimus diuerſis nominibus notatos, velut Idida dictũ, qui aliàs vocatus eſt Solomon: & Oziam alicubi dictũ, qui alibi ſit Azarias: itẽ in euangelicis literis Lucæ dictum Leui, qui ſe in ſuo euãgelio Matthæũ nominat: ita Paulo geminum fuiſſe vocabulũ, quanquã ipſe in ſuis epiſtolis ſe nũquã Saulum appellat, ſed vbiq; Paulum, fortaſſis ob id quòd Pauli vocabulum, Græcorum ac Romanorum ad quos ſcribebat, auribus eſſet familiarius. Saulus enim ſic à Saul Hebræa voce deflexum apparet, vt Græci à Ioſeph Ioſephum deflexerunt. Paulus autẽ Hebræis ſonat mirabilem, ſi tamen ſe-

rendã putamus Romanæ ſeu Græcanicæ vocis etymologiã è peregrina lingua peti: quod tamen Hieronymus cũ alicubi in alijs reprehẽdat, hic ſibi permittit, opinor, vt in re nõ admodũ ſeria. Certe Græcis ſonat quietũ, Latinis puſillũ. Saul Hebræis ſonat poſtulatũ: & ſi Ambroſio credimus, inquietudinẽ ſiue tẽtationẽ. Atq; hæc quidẽ de ratione nominis, vt in argumẽto penè plus ſatis. Cæterũ dictauit hãc epiſtolam excipiente Tertio, quod is quoq; in calce epiſtolæ teſtatur, adiiciẽs: Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolã in domino. Miſſam apparet è Corintho, per

Binomines in ſacris literis.

Etymologiã nõ recte peti ex aliena lingua.

Scriba.

Locus.

Phœben

Digitized by Google

Phœben fœminã Cenchreensem. Est autẽ Cenchreæ portus Corinthiorũ, haud procul ab vrbe dissitus. Quòd si tẽpus quoq; requiratur, scriptã apparet post vtrãq; ad Corinthios epistolã (vnde putãt in hac absolutæ iã & cõfirmatæ pietatis argumẽta potissimũ elucere) id tẽporis cũ peragrata iã Achaia, in qua Corinthus est, & huic finitima Macedonia, vsq; ad Illyricum, ac nõ solũ predicato vbiq; Christi euãgelio, in his dũtaxat locis, in quibus aliorũ Apostolorũ neme predicauerat, verumetiã iuxta Petri monita, collecta à suis aliquãta pecunia in subsidiũ pauperũ adornaret iter Hierosolymã, vt exhibito quod acceperat, illinc proficisceretur in Hispaniã, Roma iter facturus, atq; illic obiter salutaturus Christianos, de quorũ fide ac religione audierat, cũ ipsos nõdũ vidisset. Accideratenim illis diuersum quiddã atq; Galatis. Siquidẽ hi primũ rectè à Paulo instituti, postea fraude pseudapostolorũ circunuenti sunt, & retracti in Iudaismũ. Cõtrà Romani primũ malè instituit à pseudapostolis, simul atq; pro sua prudẽtia sensẽrãt fraudẽ, resipuerũt, & in eo quod rectũ esse cognouerũt, perseuerabãt. Nã in ecclesia nascẽtis primordijs erãt, qui existimarẽt euangelij gratiã, quoniã Abrahæ posteris, & Iudaica gẽti peculiariter promissa videbatur, non esse propagãdã in prophanas gẽtes, & simula-

Tempus.

Galat 2.

Argumẽtũ epistolæ pseudapostolorũ circunuenti sunt, & retracti in Iudaismũ. Cõtrà Romani primũ malè instituit à pseudapostolis, simul atq; pro sua prudẽtia sensẽrãt fraudẽ, resipuerũt, & in eo quod rectũ esse cognouerũt, perseuerabãt. Nã in ecclesia nascẽtis primordijs erãt, qui existimarẽt euangelij gratiã, quoniã Abrahæ posteris, & Iudaica gẽti peculiariter promissa videbatur, non esse propagãdã in prophanas gẽtes, & simula-

Act. 11.

Opinio apostolorum in initio.

Digitized by Google

chrorũ ac dæmonũ cultui deditas In qua sentẽ-
Act. 10. tia & Petrũ apparet fuisse, qui viso monẽdus erat, vt Corneliũ cẽturionẽ admitteret, quo nomine mox illi exhibitũ est negociũ Hierosolymis, expostulãtibus his qui ex Iudaismo cõuersi fuerãt ad Christũ, q̃ cũ incircuncisis habuisset cõmerciũ. atq; in his probabile est & apostolos aliquot fuisse. Sic enim legimus in Actis capite vndecimo, Audierũt autem apostoli & fratres qui erãt in Iudæa, quoniã & gẽtes receperunt verbũ Dei. Cũ autẽ ascẽdisset Petrus Hierosolymã, disceptabãt aduersus illũ qui erãt ex circũcisione, dicẽtes: Quare introisti ad viros præputiũ habẽtes, & mãducasti cũ illis? Erãt rursus qui licet nõ existimarẽt gẽtes prorsus arcẽdas ab euãgelij cõsortio, nõ admittendos tamen
Act. 15. ducebãt, nisi circũciderẽtur ritu Iudaico: perĩde quasi Christus egeret adminiculo legis Mosaicæ, simul vt euãgelij gloriã in suã gẽtẽ trãsferrẽt. Et in Actis apostolorũ cap. 11. proditũ est, eos qui ob persequutionẽ quæ accidit à morte Stephani, profugerãt in Phœnicen, in Cyprũ & in Antiochiã, nemini prædicasse Christũ, nisi solis Iudæis. Rursus cap. decimoquinto quidã Iudæi veniũt Antiochiã, palã aduersus Paulũ & Barnabam prædicãtes, nõ esse spẽ salutis, nisi iuxta Mosi præscriptũ circuncidẽtur: tantusq; tumultus per hos cõcitatus est, vt coacto cõcilio decretum sit

tum sit vt Paulus & Barnabas unà cũ aduersarijs Hierosolymã irent, & lis apostolorũ ac seniorũ arbitrio cõponeretur. Atq; illic rursum atriter obnitẽtibus nonnullis, præsertim factionis phariſaicæ Christianis, cuius fuerat & Paulus, coacta est synodus apostolorũ & seniorum: ac Petri Iacobiq; autoritate decretũ est, ne gentes onerarẽtur lege Mosaica, tãtùm tẽperarẽt ab esu suffocati animãtis, à sanguine, à carnib⁹ simulacro immolatis, & à stupris: quod tamẽ propter tẽporũ inuincibili Iudæorũ superstitionis datũ esse, vel illud argumento est, q̃ tria illa iã olim videmus esse sublata, ac prorsus abolita. Ex eodẽ fonte nata est illa Pauli cũ Petro concertatio Antiochiæ, cũ gẽtiũ Apostol⁹ cernẽs suos ob Petri simulationẽ periclitari, palã illũ redarguit, quẽadmodũ refert ipse in epistola ad Galatas capite secũdo. Rursum Hierosolymis autore Iacobo, quò purgaret iã inter Iudæos sparsũ rumorẽ, q̃ retrahere videretur à lege Mosaica, cũ cæteris caluitiũ ĩduxit capiti: & iuxta ritũ Iudaicũ purgatus, munus obtulit in tẽplo, sicuti refert Lucas Actorũ cap. XXI. Quo q̃dẽ ex loco videtur Iacobus tametsi gẽtes prius onere legis Mosaicæ propemodum liberasset, esse tamen in hac sententia, vt putaret à Iudæis exigendam esse legis obseruationem: vel in hoc, vt placarentur hi qui nondum sic profecerant in euangelica

veritate, vt possent omnino patrios ritus cõtemnere. Sic enim loquitur, vt est coniectãdum, multitudinis congregatæ nomine Iacobus: Et scient omnes, quia quæ de te audierũt, falsa sunt: sed ambulas & ipse custodiẽs legẽ. Nec alia de causa, opinor, totõdit caput ex voto Cẽchreis, capite decimooctauo. Consimili necessitate circuncidit Timotheũ cap. 16. cũ esset matre quidẽ Iudæa natus, sed patre ethnico. Tãtæ molis erat ex Iudæo facere Christianũ. Est enim ei gẽti peculiaris quædã pertinacia, nec vlla fuit vnquã suæ religionis tenacior, vt elegãter docet Iosephus in Apologia Iudaicarum antiquitatũ. Ad hæc vt Iudæorum natio tum omnibus orbis nationibus erat peculiariter inuisa, ita vicissim omnes execrabãtur illi, ceu impuros prophanos & impios, adeò vt nec cõgressu dignarẽtur, & tẽplum suũ pollui crederent si quis forte incircunciſus esset ingressus. Tantum erat præciſæ pellicule supercilium. Cum igitur spes nõ esset, fore, vt Græci Romaniq; legem inuisam reciperẽt, & incredibili pertinacia reclamarẽt Iudæi, Paulus intelligens periculum esse, ne tam exitiabili dissidio magna ex parte periret euangelij fructus, & Christi gloria, Mosaici nominis obscuraretur admixtu, hoc in primis agit vbiq;, vt legis ceremonias abroget atque antiquet, omnemq; salutis adipiscendæ fiduciã in vnũ Christum trãsferat.

Iudaicæ gẽtis pertinacia.

Digitized by Google

ferat. Sicut autẽ Galatas acriter, sed tamẽ amã ter obiurgat, q̃ essent in Iudaismũ adducti: ita Romanos præmunit et instruit, ne à pseudapostolis, quos sciebat nusquam cessare, illaqueentur incauti: sed in recta doctrina quã amplecti cœpissent, persisterẽt. Erat enim Romæ ingẽs Iudæorũ numerus, siue illuc à Põpeio trãslatus, siue q̃ iã Romanorũ esset prouincia Iudæa, quorum superstitio crebrò & apud Iuuenalẽ atque Horatium, & apud Senecã notatur. Cũ quibus & Paulo multũ negotij fuisse postea q̃ Romam peruenisset, testatur extremũ caput Actorũ apostolicorũ: ac miro cõsilio singularis artifex ĩ hac epistola sermonẽ tẽperat inter Iudæos & Gẽtes, dũ studet omneis omnibus modis ad Christum pellicere: neq; vult, si fieri possit, quenquã omnino mortaliũ perire suo duci cui militabat. Itaque nũc hos obiurgat, nunc illos, nũc rursus erigit ac subleuat. Gẽtiũ superciliũ deprimit, ostẽdens nihil illis profuisse neq; naturæ legẽ, neq; philosophiã, cuius professione tumebãt, quo minus in omne scelerũ dedecus prolaberẽtur. Rursum Iudæorũ arrogantiã coercet, qui legis fidu cia perdidissent id quod erat totius legis caput, fidẽ in Christũ Iesum, docens legis ceremonias antiquatas esse, iam coruscãte Christi euangelio, quẽ legis vmbræ delinearãt, abrogata iam ocia sabbatorum, circuncisionis iniuriã, Calendarum

Summæ doctrinæ Paulinæ. Rom. 3. Ceremoniæ.

darum recurſus, ter quotãnis redeuntes ferias, delectum ciborum, in ſingulos dies iterum ſordidãda lauacra, pecudum innoxiarũ lanienã, tẽpli religionẽ aſſiduus inquinati cædibus. Has rerum vmbras emicãte luce veritatis euaneſcere: Veros eſſe filios Abrahæ, qui fidẽ Abrahæ referrẽt: verè Iudæos eſſe, qui Chriſtum profiterẽtur: verè circunciſos, qui mentẽ haberẽt à fœdis cupiditatibus repurgatã. Veram iuſtitiam, ac perfectã ſalutẽ citra legis auxilia, per euangelium ac ſolam fidẽ in Chriſto conferri ex æquo omnibus, licet ea ſalus peculiariter olim eſſet promiſſa Iudæis: ſed ita his promiſſa, vt prophetæ nõ tacuerint fore vt illis reiicientibus, ad gẽtes prædicatio Chriſti propagaretur. Per legem Moſaicã verã iuſtitiam nulli cõtingere, ſed per fidẽ: idq; docet tum exemplo Abrahæ, tum variis ipſius legis teſtimonijs: & ad eum modum detracto vtriſq; ſupercilio, adempta vtriſq; fiducia ſui, omnes æquat in negocio fidei euangelicæ, ita gratulans ſaluti gentiũ, vt ſuæ gentis cæcitatem paterno deploret affectu, licet illam vbiq; pertinaciſſime infenſam experiretur: atq; id per ſe durum, ita mitigat, vt dicat nec omnes excæcatos, & fore vt aliquando reſipiſcat Iudæorum natio fide gentium prouocata. Atque hic obiter varia multipléxque doctrina de præfinitis ſiue prædeſtinatis, de præſcitis, de vocatis,

Digitized by Google

vocatis, de gratia & merito, de libero arbitrio, de diuino consilio nobis inscrutabili, de lege naturæ, de lege Mosi, de lege peccati. Varij itẽ allegoriarũ fontes, dum duos facit Adã: alterũ, quo nascimur iuxta carnẽ mortales: alterũ, quo renascimur immortales futuri. Duos hoĩes, internũ et externũ: internũ spiritui et rationi parentẽ: externum cupiditatibus et affectib⁹ obnoxium: quorũ priorẽ aliquando spiritũ appellat: posteriorẽ interim corpus, siue mẽbra, interim carnẽ, aliquoties legẽ peccati vocat. Duplicem mortem, corporis et animi, & tertiã qua morimur peccato, & peccãdi affectibus. Triplicem itẽ vitã, qua viuimus corpore, qua animo, et qua viuim⁹ iustitiæ ac peccato. Duplicẽ seruitutẽ, aut libertatem, qua vicissim vel innocentiæ seruimus, emãcipati à peccatis: vel peccatis seruim⁹ liberi à iustitia. Duplicẽ Iudaismũ, duplicẽ circuncisionẽ, geminos posteros Abrahæ, duas partes legis Mosaicæ, carnalem veluti corpus: spiritualem, velut animã legis. Duplicẽ baptismũ quo primũ abluimur à peccatis pristinis sacro lauacro, & quo Christo cõmorimur abdicatis mũdi affectibus. Duplicẽ sepulturã, corporalẽ, qua triduo sepult⁹ est Christus: et spiritualẽ, qua nos semoti à mũdi vitijs, requiescimus in illo. Duplicem resurrectionẽ, alterã quæ præcessit in Christo, in nobis sequutura: altetam qua nos à peccatis pristinis rediuiui

Fõtes allegoriarũ.

rediuiui progredimur à virtute ad virtutẽ, hac parte quoad licet futurã immortalitatẽ meditantes. Duplicem iuſtitiã, dei, & hominũ. Duplex iudicium, dei, et hominum. Duplicẽ gloriã ſiue laudem, apud deum, & apud homines. His diſſertis, tranſit ad locum moralẽ, in primis adhortans ad mutuã concordiã, exemplo mẽbrorũ corporis. Et quoniã pax conſtare non poteſt vbi faſtꝰ eſt aut liuor, obſecrat vt obſequijs mutuis mutuum amorem alant foueantq;: Romanos, vt Iudæorum infirmitatẽ ex diuina legis aſſuetudine relictam, ferant: contrà Iudæos, ne gẽtibus in euangelij conſortiũ adſcitis inuideãt, ſed illorũ fidẽ ac libertatẽ potius æmulentur: & cũ idẽ ſit omniũ deus, idẽ Chriſtus, eadem gratia, idẽ præmiũ, õnes in vnũ corpus coaleſcant: neq; quiſquã ſibi arroget quicquam, ſed ſi qua dote præcellat aliquis, eã ad fratris opem accõmodet. Atq; hũc locũ variè tractat, docẽs quales ſe ſtare debeant erga Iudæos incredulos, quales erga Chriſtianos ſuperſtitioſiores, ſiue vt ipſe vocat, infirmos: quales erga ſuperiores, quales erga inferiores, quales erga pares, quales erga prĩcipes ac magiſtratus ethnicos, ſed ſuo vtcunq; fungentes officio: quales in proſperis, quales in aduerſis. Deinde rurſum laude Romanorũ mitigat admonitionis acerbitatẽ, & ſuã apud illos autoritatem cõmendat, commemorans quanto plus

Moralis locus.

Digitized by Google

plus ceteris promouerint in euangelio Christi. Declarat quanta teneatur illos videndi cupiditate, & spẽ facit sui aduentus, cur eum differre cogatur aperit, laudans spontaneã Macedonum & Corinthiorum in pauperes sanctos liberalitatẽ, tacitè ac verecundè Romanos ad emulãdum prouocans. Caput extremũ penè totum occupat salutationibus, non frigidè congestis multorum nominibus, sed mirè suo cuiq; addito elogio. Postremò quoniam penitus nouerat et pseudapostolorũ improbã versutiam, & Romanorũ simplicitatem ac facilitatem, admonet, etiã atq; etiã caueant ne illorũ blandiloquẽtia fallãtur. Quanquã autem horum pleraq; peculiarius ad eã pertinẽt ætatẽ, in qua rudis adhuc paulatim suppullulabat ecclesia Iudæis et gentibus admixta, ac principibus ethnicis obnoxia: tamẽ nihil est vnde non ad hæc quoq; tẽpora salutaris aliquid doctrinæ possit accommodari: veluti de fugienda superstitione, quæ dissidiorũ est seminarium, et sic habet speciẽ pietatis, vt nihil sit verę pietati aduersius: de stulta fiducia philosophiæ mundanæ, de fiducia nostrorũ operũ, de negligendis his quæ ad ceremonias pertinẽt, quò magis ad ea quæ verę sunt pietatis proficiamus: de merito fidei, de vitando fastu, de toleranda alicubi minus eruditorũ aut superstitiosiorũ imbecillitate, de mutuis obsequijs alenda cõcordia, de

Salutationes Pauli.

ferendis

ferendis aliquousq; malis principibus, et impijs episcopis, ne turbetur ordo status publici: de malefactis beneficentia superandis, de non iudicãdo quod ad te nõ pertineat, de commodè interpretando quicquid recto animo fieri potest, de cauenda insidiosa blãdiloquentia, alijsq; id genus rebus, in quibus hodieq; cõmunis hominum vita versatur. Sed vtilitatẽ hui⁹ epistolæ æquat, ac penè superat difficultas: idq; mihi tribus potissimùm de causis accidere videtur, siue q̃ non alibi sermonis ordo confusior, nusquã oratio hyperbatis magis hiulca, nusquã anantapodotis crebrius inabsoluta, q̃d subinde queritur interpres Origenes, in huiusmodi difficultatibus, passim luctãs ac laborãs. Quod vtrũ interpreti aut scribæ Tertio sit tribuendũ, an ipsi Paulo, aliorũ esto iudicium. Ipse sanè agnoscit sermonis imperitiã, licet rerũ inscitiã deprecetur. Rursus adeò non affectauit orationẽ arte humana cõpositã, vt eam sibi fugiendã etiã duxerit, ne quid hinc decederet gloriæ crucis: atq; ob id Origenes existimat superuacaneum esse sermonis cõpositionem in eo requirere. Hieronymus aliàs illi vindicat orationis artificium, aliàs adimit, ingenuè confitens, è corrupto Cilicum sermone nonnihil traxisse vitij Augustinus etiam rhetorum ornamenta floscolosq; ex huius depromit epistolis. Quin & in Actis dux verbi est, et in epistola ad

Difficultas epistolæ ad Romanos vnde.

Pauli sermo incõpositus.

Digitized by Google

Corinthios priore, ſupra cæteros omnes linguis loquitur. Quãuis enim, vt teſtatur Hieronym⁹, id tẽporis totus Oriens græce loqueretur, tamen vt conſentaneũ eſt apud Celtas non eandẽ fuiſſe Romani ſermonis caſtimoniã, quæ fuit Romæ: ita veriſimile eſt, non parũ interfuiſſe inter Cilicem Græce loquentẽ, & Atticũ. Ad hæc orationis incõmoda accẽßit Hebraiſmus, cuius idiomata paßim refert ita græce loquens, vt nihilo ſecius interim Hebræum agnoſcas. Alterã difficultatis cauſam arbitror, & ob rerum inexplicabiliũ obſcuritatem, non alia ſit crebrioribus impedita ſalebris, aut altioribus interrupta voraginibus, adeò vt ipſe relicto quod inſtituerat, exclamare cogatur: O altitudo diuitiarũ. Quid & quædam myſteria prudẽs ſic attingit, vt ceu per trãſennã duntaxat oſtendat, pro temporũ illorũ ratione, proq; captu eorũ quibus ſcribit, orationem attemperans. Nouerat et viderat ille quædã, quæ nefas eſſet homini loqui, et nouit quatenus eſſet op⁹ lacte, quatenus cibo ſolido. Sciebat ætatũ in Chriſto gradus, et quid cui foret adhibendũ. Hoc cõſilio Petrus Apoſtolus apud rudem concionem verba factur⁹ de Chriſto, virũ eũ nominat, deũ tacet. Tertiã opinor crebrã ac ſubitã perſonarũ mutationem, dũ nunc Iudæos, nunc gentes, nunc vtrinq;, modò credentes, modò incredulos reſpicit: aliàs infirmi, aliàs firmi: interim pij, interim impij

impũ personã sustinet. Quibus fit vt lector velut in labyrinthis ac mæãdris quibusdã inextricabilibus oberrans, nec vnde sit ingressus, satis videat, nec quà sit exitus. Vt mihi non minus vere q̃ eleganter Origenes Paulum adsimilem faciat ei, qui hospitẽ in opulentissimi cuiuspiam principis palatiũ inducat, diuersis viarum ambagibus, et conclauiũ secessibus perplexũ: quædã autem procul ostendat ex ditissimo opũ thesauro, quædã propius admoueat, quædã videri nolit: sæpe interim p aliud ingressus ostiũ, aliũde exeat, vt hospes ipse miretur vnde venerit, vbi sit, aut quà sit exeundum. Agnouit hoc et Petrus Apostolus, in epistola secũda testans esse in Paulinis epistolis quædam intellectu difficilia, quæ parũ eruditi, parumq; firmi deprauarent ad suã perniciem. Nos difficultates has provirili conati sumus amoliri, nisi quòd quadã Paulinæ lĩguæ adeò peculiaria sunt, vt aliquoties mutari non queant, velut hæc, fides, gratia, corpus, caro, mẽbra, spiritus, mens, sensus, ædificare, aliaq; huius generis: quæ vt prorsus mutari non debuerunt, ita quoad licuit, emollire studuimus. Sed iam ipsum audiamus Romanis Romanè, imò omnibus crassius & explanatius loquentem.

ARGVMENTI FINIS.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI ad Romanos.

Κεφάλαιον ά.

Παῦλος δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαβὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν,

CAP. I.

PAulus ſeruus Ieſu Chriſti vocatus ad munus Apoſtolicũ, ſegregatus in euangeliũ dei, quod antè promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis, de filio ſuo qui genitus fuit ex ſemine Dauid ſecundũ carnẽ, 2. Tim. 2
qui declaratus fuit filius dei cum potentia, ſecundum ſpiritum ſanctificationis, Luc. 1.
ex eo quòd reſurrexit è mortuis Ieſus Chriſtus dominus

Digitized by Google

noſter, per quẽ accepimus gratiã ac muneris apoſtolici fuctionẽ: vt obediatur fidei inter oẽs gẽtes, ſuper ipſi⁹ noĩe, quorũ de numero eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti. Oĩbus qui Romæ eſtis dilectis dei, vocatis ſanctis, gratia vobis & pax à deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto. Primũ quidẽ gratias ago deo meo per Ieſum Chriſtũ ſuper omnibus vobis, ꝙ fides veſtra annũciatur in toto mundo. Teſtis enim mihi eſt deus, quem colo ſpiritu meo in euangelio filij ipſius, quòd indeſinenter mentionem veſtri faciam ſemper in precibus meis, orans ſi quo modo tandẽ aliqñ proſperum iter cõtingat

I. Cor. I.
2. Cor. I.
Galat. I.
Epheſ. I.
2. Tim. I.

ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν, εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ χριστοῦ. πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. μάρτυς γάρ μοί ἐστιν ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴ πως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι

λήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν, εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς. τοῦτο δέ ἐστι συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις, ὀφειλέτης εἰμί. οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι

gat volẽte deo, vt veniam ad vos. Desidero enĩ videre vos, vt aliquod impertiar vobis donum ſpirituale, quo cõfirmemini: hoc eſt vt cõmunẽ capiã cõſolationẽ in vobis p mutuã fidẽ, veſtrã ſimul & meã. Nolo autem vos ignorare fratres, quòd ſæpe ꝓpoſuerã venire ad vos, licet prepedit⁹ fuerim ad hunc vſque di:ẽ, quò fructũ aliquẽ habere ĩter vos quoq;, quẽadmodũ & inter reliquas gẽtes. Græcis ſimul et barbaris, eruditis pariter ac rudibus, debitor ſum: ita quãtũ in me eſt paratus ſum vobis quoq; q Romæ eſtis, euangelizare. Nõ enim me pudet euangelij Chriſti. Potentia ſiquidem eſt dei, ad ſalutẽ õni cre-

denti, Iudæo primum simul et Græco. Iustitia enim dei per illud patefit ex fide in fidē: sicuti scriptum est: Iustus autem ex fide viuet. Palàm fit enim ira dei de cœlo aduersus omnē impietatē & iniustitiā hominū, qui veritatē in iniustitia detinent: ꝓpterea ꝙ id quod de deo cognosci pōt, manifestū est in illis. Deꝰ enim illis patefecit. Si quidē quæ sunt inuisibilia illius, ex creatione mūdi, dum per opera intelligūtur, perui dentur, ipsaq; æterna eiꝰ potētia ac diuinitas, in hoc vt sint inexcusabiles: ꝓpterea ꝙ cū deum cognouerint, nō vt deū glorificauerūt, neq; grati fuerūt: sed frustrati sunt ꝑ cogitationes

Abac. 2. Galat. 3. Heb. 10. Rom. 10. 1. Cor. 3. Ephe. 4.

σώοντι ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων, διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσεν. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους, διότι γνόντες τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν, ἢ ηὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς

χσμὶς αὐτῶν, ἢ ἐσκο-
τίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν
καρδία. φάσκοντες εἶ-
ναι σοφοὶ, ἐμωράνθη-
σαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν
δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ
ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος
φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πε-
τεινῶν, καὶ τετραπό-
δων, καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ
παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ
θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις
τῶν καρδιῶν αὐτῶν, εἰς
ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτι-
μάζεσθαι τὰ σώματα
αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς, οἵ-
τινες μετήλλαξαν τὴν
ἀλήθειαν αὐτοῦ ἐν τῷ
ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθη-
σαν καὶ ἐλάτρευσαν
τῇ κτίσει παρὰ τὸν
κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐ-
λογητὸς εἰς τοὺς αἰῶ-
νας, ἀμήν. διὰ τοῦτο
παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ
θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας.
αἵτε γὰρ θήλειαι αὐ-
τῶν μετήλλαξαν τὴν

gitationes ſuas, et ob-
tenebratum eſt inſciẽs
cor eorũ. Cũ ſe crede- I.Cor.I.
rent eſſe ſapiẽtes, ſtulti
facti ſunt, mutaue-
runtq; gloriã immor-
talis dei per imaginẽ
non ſolum ad mortalis
hominis ſimilitudinẽ
efficiã, verũ etiã vo-
latiliũ et quadrupedũ
et reptiliũ. Quappter
tradidit illos deus per
cupiditates cordium
ſuorũ in immunditiã,
vt ignominia afficiãt
corpora ſua inter ſe
mutuo, q̃ cõmutarunt
veritatẽ ei⁹ mẽdacio,
et venerati ſunt colue-
runtq; ea quæ condita
ſunt, ſupra eũ qui cõ-
didit, q̃ eſt laudãdus
in ſecula, amen. Quã- Rom.9.
obrẽ tradidit eos deus
in cupiditates ignomi
nioſas: nam et fœminæ
illorum mutauerunt

φυ-

Digitized by Google

naturalem vſum in eum qui eſt præter naturam, ſimilitérque et maſculi, relicto naturali vſu fœminæ, exarſerunt per appetentiã ſui, alius in aliũ, maſculi in maſculos fœditatem perpetrantes, & præmium quod oportuit erroris ſui in ſeſe recipientes. Et quemadmodũ non probauerunt vt deum agnoſcerent, ita tradidit eos deus in reprobam mentem, vt facerent quæ nõ conueniebat: repleti omni iniuſtitia, ſcortatione, verſutia, auaritia, malitia, pleni inuidia, cæde, contentione, dolo, malis præditi moribus, ſuſurrones, obtrectatores, Dei oſores, contumelioſi, elati, glorioſi,

φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πονηρίᾳ, πορνείᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστὰς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλα-

Digitized by Google

ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀσόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

rioſi, excogitatores malorũ, parẽtibus immorigeri, expertes intelligẽtiæ, pactorũ haudquaq̃ tenaces, alieni à charitatis affectu, neſcij fœderis, immiſericordes: q̃ cũ dei iuſtitiã nouerĩt, nẽpe q̃ ij qui talia faciũt, digni ſint morte: non ſolũ ea faciunt, verũetiã aſſentiuntur ijs qui faciũt.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. λογίζῃ δὲ τοῦτο ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ

Quapropter inexcu CAP. 2.
ſabilis es ô homo, quiſquis es q̃ iudicas. Nã Mat. 7.
hoc ipſo quòd iudicas alterum, teipſum condemnas. Eadem enim facis tu, qui iudicas. Scimus autem q̃ iudicium dei eſt ſecũdum veritatẽ aduerſus eos qui talia agunt. Cogitas autem hoc, ô homo qui iudicas eos qui talia faciunt, & facis eadem, q̃ tu ſuf-

fugies iudicium Dei? Aut diuitias bonitatis illius ac tolerantiæ lenitatisq; cõtẽnis, ignorans q̃ bonitas dei ad pœnitentiã te inuitat? Sed iuxta duritiam tuam, et cor pœnitere neſciũ, colligis tibiipſi irã in die iræ, quo pateſiet iuſtũ iudicium dei, qui redditurus eſt vnicuiq; iuxta facta ſua, his quidẽ qui perſeuerantes in benefaciendo, gloriã & honorẽ et immortalitatẽ quærunt, vitam æternam: ijs verò qui ſunt cõtentioſi, & qui veritati quidem non obtemperant, ſed obtemperant iniuſtitiæ, vẽtura eſt indignatio, et ira, afflictio, & anxietas aduerſus omnẽ animã hominis perpetrantis malum, Iudæi pri-

Mat. 15.

ξη τὸ χρῆμα τοῦ θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς, καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετανοίαν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου, καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς, καὶ ὀργὴ, θλῖψις, καὶ στενοχωρία, ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν, Ἰουδαίου

τε

τι πρῶτον καὶ Ἕλληνος. δόξα δὲ, καὶ τιμὴ, καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσωπολημψία παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ

primum simul & Græci: gloria verò & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primum simul & Græco. Non enim est personarum respectus apud deum. Quicunque enim sine lege peccauerunt, sine lege & peribunt: & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Non enim qui audiunt legem, iusti sunt apud deũ, sed qui legem factis exprimunt, iusti habebuntur. Nam cum gentes quæ legem non habent, natura quæ legis sunt, fecerint: eæ legem non habentes, sibiipsis sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, simul attestante illorum conscientia, &

Ephes. 6. Galat. 2. Col. 3. Actor. 10. Iacob. 2. 1. Pet. 1. Mat. 7. Iacobi. 1.

Digitized by Google

& cogitationibus inter se accusantib⁹, aut etiã excusantib⁹ in eo die cum iudicabit dñs occulta hominũ iuxta euangelium meũ per Iesum Christum. Ecce tu Iudæ⁹ cognominaris, et acquiescis in lege, et gloriaris in deo, & nosti voluntatẽ, ac probas eximia, ĩstitutus ex lege, confidisq; teipsum ducẽ esse cæcorũ, lumẽ in tenebris versantium, eruditorẽ insipientium, doctorẽ imperitorum, habentẽ formam cognitionis ac veritatis per legem. Qui igitur doces aliũ, teipsum non doces: qui prædicas non furãdũ, furaris: qui dicis non adulterandũ, adulterium cõmittis: qui execraris simulacra, sacrilegiũ admittis: qui de

ἢ καὶ ἀπολογουμένων ἐν μεταξὺ ἀλλήλων ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἰδὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν τῷ θεῷ, καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις. ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις. ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις. ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς. ὃς ἐν ἰό-

ῳ νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται. περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς. ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ἦς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σε, τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου; οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ

de lege gloriaris, per legis trāſgreſſionem deū dehoneſtas. Nā nomē dei ꝓpter vos male audit inter gētes, quēadmodū ſcriptū eſt. Nā circunciſio quidē prodeſt, ſi legē ſeruaueris: ꝙ ſi tranſgreſſor legis fueris, circunciſio tua in præputiū verſa eſt. Ergo ſi p̄putiū iuſtificatiōes legis ſeruauerit, nónne præputium illius pro circunciſione imputabitur? et iudicabit qđ eſt ex natura præputium, ſi legē ſeruauerit, te ꝙ per literā et circunciſionē tranſgreſſor es legis? Nō enī iu qui in manifeſto Iudæus ſit, Iudæus eſt: nec ea q̄ in manifeſto ſit carnis circunciſio, circunciſio eſt: ſed ꝙ in occulto Iudæus fuerit, is Iudæus eſt: &

Exec. 36

cir-

Deut.10. 30. circuncisio cordis, circũcisio est, quæ spiritu constat, nõ litera: cuius laus nõ ex hominibus est, sed ex Deo.

περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι. οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

CAP. 3. Quid igitur habet in quo præcellat Iudæus? aut quæ utilitas circũcisionis? Multum per omnẽ modũ. Nam primũ quidem illud, q̃ illis commissa sunt oracula dei. Quid enĩ si quidã fuerũt increduli, nũ incredulitas illorũ fidẽ Dei faciet

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γάρ, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γὰρ εἰ ἠπίστησάν τινες, μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει; μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης. καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς, ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρω-

Iohan.3.8 Psal. 15. Psal. 50. irritam? Absit: imò sit deus verax, omnis autẽ homo mẽdax. Quẽadmodum scriptum est: vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Quòd si iniustitia nostra, dei iustitiam cõmẽdat, quid dicemus? Nũ iniustus deus, qui inducat irã? Humano more

πον λέγω.

ων λέγω, μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον; εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά. ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι. τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως. προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς. οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν. οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν,

more loquor, Absit. Nã qũo iudicabit deꝰ mundũ? Etenim si veritas dei p meũ mẽdaciũ excelluit in gloriã ipsius, q̃d posthac & ego veluti pc̃tor iudicor? Ac nõ potiꝰ (quẽadmodũ de nobis male loquuntur, & sicut quidã aiunt nos dicere) faciamus mala, vt veniãt bona: quorum damnatio iusta est. Quid igitur? p̃cellimꝰ eos? Nullo modo. Nam aniè causis redditus ostẽdimꝰ & Iudæos et Græcos oẽs pc̃tõ esse ob noxios: sicut scriptum est, Nõ est iustꝰ, ne vnꝰ q̃dẽ, nõ est q̃ intelligat, nõ est qui exq̃rat deũ: oẽs deflexerũt, simul ĩutiles facti sunt: non est q̃ exerceat bonitatem, nõ est vsque ad vnum. Sepulchrũ apertum Psal. 13. 52.

apertum guttur eorũ,
Psal. 5.13 linguis ſuis ad dolum
vſi ſunt, venenũ aſpi-
dum ſub labijs eorum.
Quorũ os execratione
et amarulentia plenũ
eſt: veloces pedes eorũ
ad effundendum ſan-
guinẽ. Cõtritio et ca-
lamitas in vijs eorum,
et viã pacis nõ cogno-
uerunt. Non eſt timor
dei corã oculis eorum.
Scimus autem quòd
quæcunq; lex dicit, his
● qui in lege ſunt dicat:
vt omne os obturetur:
& obnoxius fiat totus
mundus deo, propter-
ea quòd ex operibus
legis non iuſtificabi-
tur omnis caro in cõ-
ſpectu eius. per legem
Gala.2. enim agnitio peccati.
Nunc verò abſq; lege
iuſtitia Dei manife-
ſtata eſt, dum eõpro-
batur teſtimonio legis

αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις
αὐτῶν ἐδόλιουσαν, ἰὸς
ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη
αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα
ἀρᾶς καὶ πικρίας γέ-
μει, ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶ
ἐκχέαι αἷμα. σύντριμ
μα καὶ ταλαιπωρία
ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν,
καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ
ἔγνωσαν. οὐκ ἔστι φό-
βος θεοῦ ἀπέναντι
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.
οἴδαμεν δὲ, ὅτι ὅσα ὁ
νόμος λέγει, τοῖς ἐν
τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα
πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ
ὑπόδικος γένηται πᾶς
ὁ κόσμος τῷ θεῷ. διό-
τι ἐξ ἔργων νόμου οὐ
δικαιωθήσεται πᾶ-
σα σὰρξ ἐνώπιον αὐ-
τοῦ. διὰ γὰρ νόμου
ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.
νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου
δικαιοσύνη θεοῦ πε-
φανέρωται μαρτυρου-
μένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ

ac τῶν

τῶν προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ γάρ ἐστιν διαστολή. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον, διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων, ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ. ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων;

ac prophetarũ. Iustitia verò dei per fidem Iesu Christi in oẽs & super õnes eos qui credunt. Nõ enim est distinctio. Omnes enim peccauerunt, ac destituũtur gloria dei. Iustificantur autẽ gratis per illius gratiam, per redemptionẽ quæ est ĩ Christo Iesu, quẽ proposuit deus reconciliatorem per fidem, interueniente ipsius sanguine ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præteritorum peccatorũ, quæ deus tolerauit ad ostendendam iustitiam suam in præsenti tempore, in hoc, vt ipse sit iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu. Vbi igitur gloriatio? Exclusa est. Per quã legem? Ope-

1. Ioan. 1.
1. Tim. 2.

Operum? Non: imò per legem fidei. Arbitramur igitur fide iustificari hominem absque operibus legis. An Iudæorum deus tãtùm? An non & gentium? Certè & gentiũ: quãdoquidem vnus deus, qui iustificabit circuncisionẽ ex fide, & præputium per fidẽ. Legem igitur irritã facimus per fidem? Absit: imo legem stabilimus.

Gal. 2.

ἔργων; οὐχὶ, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν, ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

CAP. 4.

Quid igitur dicemus inuenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? Nam si Abraham ex operibus iustificatus fuit, habet quod glorietur, at non apud Deũ. Quid enim scriptura dicit? Credidit autem Abrahã Deo, & imputatum est ei ad

Gene. 15. Gal. 3. Iacobi 2.

Τί οὖν ἐροῦμεν Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργα-

Digitized by Google

ἐργαζομένῳ, ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην, καθάπερ καὶ Δαβὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων. μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνὴρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γάρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν

ad iustitiam. Ei verò qui operatur, merces nõ imputatur secũdũ gratiam, sed secundũ debitũ. Porrò ei q nõ operatur, sed credit in eũ q iustificat impiũ, ĩputatur fides ſua ad iustitiã, quẽadmodũ & Dauid explicat beatificationẽ hominis, cui Deus imputat iustitiã absq; operibus. Beati, quorũ remissæ ſunt iniquitates, & quorũ obtecta ſunt peccata. Beatus vir cui nõ imputabit dominus peccatum. Beatificatio igitur hæc, in circũcisionẽ tã tũ, an & in præputiũ deuenit? Dicimus enim quòd imputata fuerit Abrahæ fides ad iustitiã. Quomodo ergo imputata eſt? cũ eſſet in circũcisione, Pſal. 31.

an cum esset in præputio? Non in circumcisione, sed in præputio. Et signum accepit circuncisionis, signaculum iustitiæ fidei, quæ fuerat in præputio, vt esset pater omniũ credentium per præputium, vt imputaretur & illis iustitia, & pater circũcisionis ijs qui nõ solũ genus ducerẽt à circũcisis, verũ etiã ingrederentur vestigijs fidei, quæ fuit in præputio patris nostri Abrahæ. Non enim per legẽ promissio contigit Abrahæ, aut semini eius, illum hæredẽ fo-
Galat. 3. re mundi, sed per iustitiam fidei. Etenim si ij qui ad legem pertinent, hæredes sunt: inanis facta est fides, et irrita facta est promissio:

ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως, τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως, τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγ-

ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. οὗ γάρ ἐστι νόμος, οὐδὲ παράβασις. διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν, καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι, οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυ-

mißio: nam lex iram operatur. Siquidē vbi nō est lex, ibi nec trāſgreßio est. Idcirco ex fide datur hæreditas, vt secūdum gratiam, vt firma sit promißio vniuerſo ſemini, nō ei quod est ex lege tantum, verū etiā ei quod est ex fide Abrahæ, q̄ est pater omnium nostrum: ſicut ſcriptum eſt: Patrem multarum gentium conſtitui te, Ge. 17.18 Eccli. 44
nimirū ad exēplū Dei cui crediderat, qui vitæ reſtituit mortuos, ac vocat ea quæ nō ſunt, tanquam ſint: qui præter ſpem ſub ſpe credidit, ſe fore patrem multarum gentium: iuxta id quod dictum eſt: Sic erit Ge. 13.22
ſemen tuum. Ac non non infirmatus fide, haud conſideranit

Digitized by Google

ſuum ipſius corpus iã emortuum, quũ centum ferè natus eſſet annos, nec emortuam vuluã Sarę: verũ ad promiſſionem Dei nõ hæſitabat ob incredulitatem, ſed robuſtus factus eſt fide, tribuẽs gloriã deo: certa perſuaſione cõcepta, quod is qui promiſerat, idẽ potens eſſet & præſtare. Quapropter etiam imputatum eſt illi ad iuſtitiam. Non ſcriptum eſt autẽ propter illum tantum, imputatum fuiſſe illi, ſed etiã propter nos, quibus imputabitur, credẽtibus in eũ qui excitauit Ieſum dominũ
1.Tim.2. noſtrũ à mortuis,
1.Ioan.1. qui traditus fuit propter peccata noſtra, & excitatus eſt propter iuſtificationem noſtri.

ἐαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταετής που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας· εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

Iu-

Δι-

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχωμεν πρὸς τὸν θεὸν, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες, ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν, ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὸρ γὰρ

Iustificati igitur ex fide, pacẽ habemus erga deũ, per dominum nostrũ Iesum Christũ: per quem & contigit nobis, vt fide perducemur in gratiã hãc, in qua ſtamus & gloriamur ſub ſpe gloriæ dei. Nec id ſolum, verum etiam gloriamur ſuper afflictionibus, ſcientes quod afflictio patientiam pariat, patientia vero probationem, probatio autem ſpem. Porrò ſpes non pudefacit, quod dilectio dei effuſa ſit in cordibus noſtris p ſpiritum ſanctũ qui datus eſt nobis. Chriſtus enim quum adhuc eſſemus infirmi, iuxta tẽporis rationẽ, pro impijs mortuus eſt. Nam vix pro iuſto quiſquã morietur. Siqui-

CAP. 5.

Iacobi. 1.

γὰρ

γ iij dem

dem pro bono forsitan aliquis etiam mori sustinet: Cõmendat autem suam charitatẽ erga nos deus, quòd quum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuꝰ fuit. Multo igitur magis iustificati nunc sanguine eius, seruabimur per eum ab ira. Nam si quum inimici essemus, reconciliati fuimꝰ deo per mortẽ filij eius, multo magis reconciliati seruabimur per vitã ipsius. Nõ solũ autẽ hoc, verũetiã gloriantes in deo per dominũ nostrũ Iesum Christum, per quem nunc recõciliationem assequuti sumus. Propterea, quemadmodum per vnum hominem peccatũ in mundum introiit, ac per pec-

Hebr. 9. 1. Pet. 3.

γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τὶς καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν. διὰ τοῦτο, ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρ-

τίας

ἵνα ὁ θάνατος, καὶ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ. ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου. ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος. ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι, τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσεν. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρῖμα

peccatum mors, & sic in ōnes homines mors peruasit, quatenus omnes peccauim⁹. Vsque ad legē enim peccatum erat in mūdo: porro peccatū nō imputatur, quum nō est lex, imò regnauit mors ab Adam vsque ad Mosen, in eos quoq; qui non peccauerāt ad similitudinē trāsgressionis Adam, qui typum gerit illius futuri. At non vt peccatum, ita & donū. Nā si vnius delicto multi mortui sunt, multō magis gratia Dei, & donū per gratiā, quæ fuit vnius hominis IESV Christi, in multos exuberauit. Et nō sicut p vnū qui peccauerat, venerat mors, ita donum. Nam condemnatio quidem ex

vno delicto ad condemnationem, donum autem ex multis delictis ad iustificationem. Etenim si per vnius delictũ mors regnauit per vnũ, multo magis ij q̃ exuberãtiam gratiæ & doni iustitiæ accipiunt, per vitam regnabunt autore vno IESV Christo. Itaque sicut per vnius delictum propagatum est malum in omnes homines ad condemnationem, ita & per vnius iustificationem propagatur bonum in omnes homines ad iustificationem vitæ. Quẽadmodum enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti fuimus multi: ita per obedientiam vnius, iusti-

κρῖμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοὶ, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατα-

Digitized by Google

ται καθίστανται οἱ πολλοί. νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις, ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

sti constituentur multi. Cæterum lex obiter subiit, vt abundaret delictũ. Vbi verò exuberauit peccatũ, ibi magis exuberauit gratia: vt quẽadmodũ regnauerat peccatũ in morte, sic et gratia regnaret per iustitiam ad vitã æternam per Iesum Christum. Gala. 3.

Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς

Quid igitur dicemus? Manebimus in peccato, vt gratia abũdet? Absit. Qui mortui sumus peccato, quo modo posthac viuem⁹ in eodem? An ignoratis, quod quicunque baptizati sumus in Christum Iesum, in mortem eius baptizati sumus? Sepulti igitur sumus vnà cũ illo per baptismũ in mortem, vt quemadmodũ excitatus est Chri- CAP. 6. Gal. 3.

ſtus ex mortuis, per gloriam patris, ita et nos in nouitate vitæ ambulemus. Nã ſi inſitiuj facti ſumus illi, per ſimilitudinẽ mortis eius, nimirum & reſurrectionis participes erimus, illud ſcientes, quod vetus ille noſter homo cum illo crucifixus eſt, vt aboleretur corpus peccati, vt poſthac non ſeruiamus peccato. Etenim qui mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato. Quod ſi mortui ſumus cum Chriſto, credimus quod & viuemus cũ illo, ſcientes quod Chriſtus excitatus à mortuis non amplius moritur, mors illi non amplius dominatur. Nam quod mortuus fuit, peccato mortuus fuit ſemel: quod

Epheſ. 4. Col. 3.

σὸς ἀνιστῆναι ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα, τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθανὼν, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες, ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὃ γὰρ ἀπέθανεν, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφ' ἅπαξ. ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. οὕτως καὶ ὑμεῖς

Digitized by Google

ὑμᾶς λογίζεσθε ἑαυτοὺς, νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι. εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει. οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν. τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. οὐκ οἴδατε, ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοὴν, δοῦ-

quod autem viuit, viuit deo. Ita & vos reputate vos ipsos, mortuos quidē esse peccato, viuētes aūt deo per Christū Iesum dominum nostrum. Ne regnet igitur peccatū in mortali vestro corpore, vt obediatis illi per cupiditates eius. Neq; accommodetis mēbra vestra, arma iniustitiæ peccato: sed accommodetis vosmetipsos deo, velut ex mortuis viuentes, & membra vestra arma iustitiæ deo. Peccatū enim vobis non dominabitur. Non enim estis sub lege, sed sub gratia. Quid igitur? Peccabimꝰ qđ nō simus sub lege, sed sub gratia? absit. An nescitis qđ cui accōmdatis vos ipsos seruos ad obediēdū ei

ser-

ſerui eſtis cui obeditis ſiue peccati ad mortẽ, ſiue obedientiæ ad iuſtitiã? Gratia autem deo quòd fuiſtis quidem ſerui peccati, ſed obediſtis ex animo, in eam in quam traducti eſtis formã doctrinæ. Caterum liberati à peecato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ. Humanum quiddam dico, propter infirmitatem

Ioan.8. *carnis veſtræ. Quem-*
Eſa. :. *admodu enim præbui*
Exec. 36 *ſtis mẽbra veſtra ſerua immũditiæ et iniquitati, ad aliam atque aliam iniquitatẽ: ſic & nunc præbete membra veſtra ſerua iuſtitiæ ad ſanctificationem. Quum enim ſerui eſſetis peccati, liberi eratis iuſtitiæ. Quem igitur fructum habebatis tunc in*

δοῦλοι ἐστὲ, ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας, εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ τῇ ἀνομίᾳ, εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω καὶ νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ, εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε,

ἐφ'

ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

in his, de quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors. Nunc vero manumissi à peccato, serui autem facti deo, habetis fructũ vestrum in sanctificationem, finem autẽ vitam aeternam. Etenim autoramẽta peccati, mors: donum autem dei, vita aeterna per Christum Iesum dominum nostrum.

Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί, γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ, τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ἐὰν δὲ

An ignoratis fratres, scientibus enim legem loquor, quod lex tantisper dominetur homini, quoad ea vixerit? Nã viro obnoxia mulier, viuẽti viro alligata est per legem: quod si mortuus fuerit vir, liberata est à lege viri. Proinde viuẽte viro, adultera vocabitur, si se iunxerit alteri viro. Sin autem mor-

CAP. 7. I. Cor. 7. Matt. 5.

mortuus fuerit vir, liberata est à iure viri: vt non sit adultera, si iuncta fuerit alteri viro. Itaque fratres mei, vos quoque mortificati estis legi per corpus Christi, vt iungeremini alteri: nimirum ei qui ex mortuis surrexit, vt fructificemus deo. Quum enim essemus in carne, affectus peccatorum qui sunt per legem, vigebant in membris nostris ad fructificandũ morti. Nunc autem liberati sumus à lege, mortui ei in qua detinebamur, vt seruiamus per nouitatẽ spiritus, & non per vetustatẽ literæ. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognoui, nisi per legẽ. Nam

δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε ἀδελφοί μου καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ. νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου. τήν

Galat. 3.

τὴν γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ
ἤδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔ-
λεγεν, οὐκ ἐπιθυμή-
σεις. ἀφορμὴν δὲ λα-
βοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ
τῆς ἐντολῆς, κατειργά-
σατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν
ἐπιθυμίαν. χωρὶς γὰρ
νόμου, ἁμαρτία νεκρά.
ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς
νόμου ποτέ. ἐλθούσης
δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρ-
τία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ
ἀπέθανον. καὶ εὑρέθη
μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζω-
ὴν, αὕτη εἰς θάνα-
τον. ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀ-
φορμὴν λαβοῦσα διὰ
τῆς ἐντολῆς, ἐξηπάτη-
σέ με, καὶ δι' αὐτῆς
ἀπέκτεινεν. ὥστε ὁ μὲν
νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐν-
τολὴ ἁγία καὶ δικαία
καὶ ἀγαθή. τὸ οὖν ἀγα-
θὸν, ἐμοὶ γέγονε θάνα-
τος; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ
ἡ ἁμαρτία, ἵνα φανῇ
ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀ-
γα-

& concupiſcentiã nõ
nouiſſem, niſi lex di-
ciſſet. Nõ concupiſces. Exod. 20
Sed occaſiõe accepta, Deut. 5.
peccatũ per præceptũ
genuit in me omnem
cõcupiſcentiã. Siquidẽ abſq; lege peccatũ
erat mortuũ. Ego aũt
viuebã ſine lege quõ-
dam. Porrò veniente
mãdato peccatum re-
uixit: ego vero mor-
tuus ſum. Et repertũ
eſt, mandatum quod
inſtitutũ erat ad vi-
tam, mihi cedere ad
mortẽ. Nam peccatũ
occaſione accepta per
præceptũ, decepit me:
et p illud occidit. Ita- 1. Tim. 1.
q; lex ipſa quidẽ ſan-
cta, & p̃ceptũ ſanctũ
ac iuſtũ et bonũ. Ergo
qđ bonũ erat, mihi fa
ctũ eſt mors? Abſit,
Imo peccatũ. Vt appa
reret peccatum, per id
quod

Digitized by Google

quod erat bonum mihi gignere mortem, vt fieret maiorem in modum peccans peccatū per præceptū. Scimus enim qđ lex, ſpiritualis eſt, at ego carnalis ſum, venditus ſub peccatū. Quod enim ago, non probo. Non enim quod volo, hoc facio: ſed quod odi, hoc ago Si vero quod non volo, hoc facio, conſentio legi, quod bona ſit. Nunc autem non iam ego perpetro illud, ſed inhabitans in me peccatū. Noui enim quod non habitet in me, hoc eſt in carne mea, bonum. Nam velle adeſt mihi, at vt faciam bonum, non reperio. Non enim quod volo facio bonum ſed quod non volo

γαθὸν μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς. οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν. ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. ὃ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω

λω

λω ἐγὼ, τοῦτο ποιῶ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλὸν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

lo malũ, hoc ago. Porrò si quod non volo ego, hoc facio: nõ iam ego perpetro illud, sed inhabitans in me peccatum. Reperio igitur per legem volenti mihi facere bonũ, quod mihi malum adiunctũ sit. Delectat enim me lex dei secundum internum hominem, sed video aliam legẽ in membris meis, rebellantem legi mentis meæ, & captiuum reddẽtem me legi peccati, quæ est in membris meis. Miser ego homo, quis me eripiet ex hoc corpore mortis obnoxio? Gratias ago deo per Iesum Christum dominũ nostrũ. Itaque idẽ ego mente quidẽ seruio legi dei, carne verò legi peccati.

Οὐδὲν

CAP. 8. Nulla igitur nũc est cõdẽnatio, his qui insiti sunt Christo Iesu, qui non iuxta carnẽ versantur, sed iuxta spiritum. Nã lex spiritus vitæ per Christũ Iesum, liberũ me reddidit à iure peccati et mortis. Etenim quod lex præstare non poterat, ea parte qua imbecillis erat per carnem, hoc deus proprio filio, misso sub specie carnis peccato obnoxiæ præstitit, ac de peccato cõdẽnauit peccatum per carnẽ, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui nõ secundũ carnẽ versamur, sed secũdũ spiritum. Nã qui carnales sũt, quæ carnis sũt curãt: at qui spirituales, quæ spiritus sunt. Nam affectus carnis

Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν, ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν. οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα,

Digitized by Google

μα, τὸ δὲ τοῦ πνεύματος. τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος. τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη. διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες. θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν

nis mors est: affectus vero spiritus, vita & pax. Propterea quod affectus carnis, inimicitia est aduersus deũ: nã legi dei non subditur, siquidẽ ne potest quidẽ. Qui vero ĩ carne sunt, deo placere nõ possunt. Vos autẽ non estis in carne, sed in spiritu: siquidẽ spiritꝰ dei habitat in vobis. Quod si quis spiritũ Christi nõ habet, hic non est eius. Porrò si Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus autẽ vita est propter iustificationem. Quod si spiritus eius qui excitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis: is qui excitauit Christũ ex mortuis, viuificabit et mortalia cor-

pora vestra, propter ipsius spiritũ inhabitantem in vobis. Proinde fratres, debitores sumus, nõ carni, vt secũdũ carnẽ viuam⁹. Nã si secũdũ carnẽ vixeritis, moriemini. Qđ si spiritu facta corporis mortificetis, viuetis. Etenĩ quicũq; spiritu Dei ducuntur, hi sunt filij Dei. Nõ enim accepistis spiritũ seruitutis iterum ad timorẽ, sed accepistis spirirum adoptionis, per quẽ clamamus, Abba pater. Idem spiritus testatur vnà cũ spiritu nostro, qđ sim⁹ filij dei. Quod si filij, igitur & hæredes. Hæredes quidẽ dei, cohæredes aũt Christi. Si quidem simul cum eo patimur, vt & vnà cum illo glorificemur.

2. Tim. 1. Gala. 4. Ibidem. 2 Cor. 12 Hebr. 4.

τα ὑμῶν, διὰ τὸ οἰκοῦν αὐτου πνεῦμα ἐν ὑμῖν. ἄρα οὖν ἀδελφοὶ ὀφειλέται ἐσμὲν, οὐ τῇ σαρκὶ, του κατὰ σάρκα ζῆν. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις του σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ. αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια

ἄξια τὰ παθήματα τοῦ
νῦν καιροῦ πρὸς τὴν
μέλλουσαν δόξαν ἀπο
καλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.
ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία
τῆς κτίσεως τὴν ἀπο-
κάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ
θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ
γὰρ ματαιότητι ἡ κτί-
σις ὑπετάγη, οὐχ ἑκ-
οῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν
ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπί
δι. ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτί-
σις ἐλευθερωθήσεται
ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθο-
ρᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν
τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ
θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ, ὅτι
πᾶσα ἡ κτίσις συστενά
ζει καὶ συνωδίνει ἄ-
χρι τοῦ νῦν. οὐ μόνον
δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν
ἀπαρχὴν τοῦ πνεύμα-
τος ἔχοντες, καὶ ἡ-
μεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς
στενάζομεν, υἱοθεσί-
αν ἀπεκδεχόμενοι,
τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ
σώματος

mur. Nam reputo, non esse pares afflictiones praesentis temporis ad gloriam quae reuelabitur erga nos. Etenim solicita creaturae expectatio expectat vt palam fiant filij dei. Quippe vanitati creatura subiacet: non volens, sed propter eum qui subiecit illam sub spe. Quoniam & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriae filiorum dei. Scimus enim quod omnis creatura congemiscit, simúlq; nobiscum parturit vsq; ad hoc tempus: non solũ aũt illa, sed & ipsi qui primitias spiritus habemus, et nos ipsi in nobis ipsis gemimus, adoptionem expectãtes, redẽptionẽ

corporis noſtri. Siquidē ſpe ſeruati ſumus. Porrò ſpes ſi videatur, non eſt ſpes. Quod enim quis cernit, cur idem ſperet? Si vero quod nō videmus ſperamus, id per patientiam expectamus. Cō ſimiliter autē & ſpiritus auxiliatur infirmitatibus noſtris. Siquidē hoc ipſum quid oraturi ſim⁹, vt oportet, nō nouimus: verū ipſe ſpiritus intercedit pro nobis, gemitibus inenarrabilibus. At

Pſal. 7. Hiere. 17

ille q̄ ſcrutatur corda, nouit q̄s ſit ſenſus ſpirit⁹, quoniā ſecūdū deū ītercedit p̄ ſctīs. Scim⁹ aūt q̄ d̄ his q̄ diligūt deū, oīa ſimul ad iumēto sūt ī bonū, ni mirū his q̄ iuxtappoſiti vocati sūt. Quoniā quos præſciuerat, eoſdem

σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς. ὃ γὰρ βλέπει τίς, τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα, καθὸ δεῖ οὐκ οἴδαμεν. ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐραυνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δέ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω, καὶ

dem

καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· οὓς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν· καὶ οὓς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσεν, τούτους καὶ ἐδόξασεν. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὃς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν. τίς ὁ κατακρινῶν; χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὅς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. τίς ἡμᾶς

dē & præfiniuit, conformes imaginis filij sui, vt ipse sit primogenitus inter multos fratres. Porrò quos prædefinierat, eosdem & vocauit. Et quos vocauit, eos & iustificauit. Quos autē iustificauit, hos & glorificauit. Quid igitur dicemus ad hæc? Si deus pro nobis, quis contra nos? Qui pprio filio nō pepercit, sed p nobis omnibus tradidit illū, qui fieri potest, vt non & cū eodē ōnia nobis donet? Quis intētabit crimina aduersus electos dei? Deus est qui iustificat. Quis ille q cōdēnet? Christus est, qui mortuus est, imò qui & ſuſcitatus est, qui etiā est ad dexterā dei, qui & intercedit p nobis. Quis nos

Ioan. 3.
Esa. 53.

separabit à dilectione dei? num afflictio? nũ angustia? num persequutio? nũ fames? nũ nuditas? nũ periculũ? num gladius? quẽadmodum scriptum est,

Psal. 43. Propter te morti tradimur tota die, habiti sumus velut oues destinatæ mactationi.

Verum in his omnibus superamus, per eũ qui dilexit nos. Nã mihi

2. Cor. 11. pſuasum habeo quod neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neque potestates, neq; instãtia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profunditas, neq; vlla creatura alia poterit nos separare à dilectiõe dei, q̃ est ĩ Christo Iesu dño nostro.

CAP. 9. Gal. 1. Veritatem dico in Christo, non mentior, attestante mihi simul

μᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ; θλῖψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν, διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συν-

Digitized by Google

συνειδήσεώς μου, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. οὐχ οἷον δὲ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραήλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλ· ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα,

mul conſcientia mea, per ſpiritũ ſanctum, q̃ dolor mihi ſit magnus & aſſiduus cruciatus cordi meo. Optarim enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, cognatis meis ſecundũ carnẽ, qui ſunt Iſraelitæ, quorum eſt adoptio, & gloria, teſtamenta, & legis conſtitutio, & cultus, & promiſſiones, quorum ſunt patres, & ij ex quibus eſt Chriſtus, quantum attinet ad carnem, qui eſt in omnibus deus laudãdꝰ in ſecula, amẽ. Nõ aũt hæc loquor, q̃ exciderit ſermo dei. Nõ enim oẽs qui ſunt ex Iſrael, ſunt Iſraël: neq; quia ſunt ſemẽ Abrahæ, ſtatim omnes filij, ſed q̃ Iſaac nominabitur tibi ſe-

Supra. I.

Gala. 4. Geue. 21.

Digitized by Google

bi semen, hoc est, non qui filij carnis, ij filij dei: sed qui sunt filij promissionis, recensentur in semen. Promissionis enim ser
Gen.18. mo hic est, In tempore hoc veniam, & erit Sarræ filius. Non solum autem hoc, sed
Gen. 25. & Rebecca ex vno conceperat Isaac patre nostro: nondum enim natis pueris, cum neque boni quippiam fecissent neque mali, vt secundum electionem, dei propositum maneret: non ex operibus, sed ex vocante, dictum est illi: Maior seruiet minori. Sicut scri-
Mal. 1. ptum est, Iacob dilexi, Esau verò odio habui. Quid igitur dicemus? Num iniustitia est apud deum? Absit.

σπέρμα, τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς σπέρμα. ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. μήπω γὰρ γεννηθέντων αὐτῶν, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι. καθὼς γέγραπται· τὸν Ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἐμίσησα. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ

Digitized by Google

μὴ γένοιτο. τῷ γὰρ μωσῇ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν οὐ θέλοντος, οὐδὲ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ φαραὼ. ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι. τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε; μενοῦνγε ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι, ὃ μὲν

Absit. Nam Moſi dicit, Miſerebor cuiuſcũque miſereor, & commiſerabor, quemcunq; cõmiſeror. Itaq; nõ volentis eſt, neque currẽtis, ſed miſerentis dei. Dicit enim ſcriptura Pharaoni, In hoc ipsũ te excitaui, vt oſtendã in te potentiã meã & vt annuncietur nomen meũ in tota terra. Itaque cui vult miſeretur, quẽ autẽ vult indurat. Dices ergo mihi, Quid adhuc cõqueritur? Nã volũtati illius quis reſtitit? At q, ô homo, tu quis es, qui ex aduerſo rñdes deo? Nũ dicet figmentũ, ei q finxit, cur me finxiſti ad hũc modũ? An nõ habet poteſtatẽ figul⁹ luti, vt ex eadẽ maſſa fingat aliud qdem vas in honorem, aliud

Exod. 33.

Exod. 9.

Eſa. 45. Eccli. 38 Hier. 18.

aliud verò in ignominiam? Quod si deus volens ostẽdere iram, & notam facere potentiam suam, tulit multa animi lenitate vasa iræ, apparata in interitum, & vt notas faceret diuitias gloriæ suæ erga vasa misericordiæ, quæ præparauerat in gloriã, quos & vocauit, nimirum nos: non solum ex Iudæis, verũ etiam ex gentibus: quemadmodum & Osee dicit, Vocabo populum
Osee. 2. qui meus nõ erat, populum meum: &
2. Pet. 1. eam quæ dilecta non erat, dilectam: & erit in loco vbi dictum fuerat eis, Non populus meus vos: ibi vocabuntur filij dei viuentis. Esaias autem clamat
Esa. 10. super Israel, Si fuerit nu-

μὴν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς, κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν, οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν, ὡς καὶ ἐν τῷ ὡσηὲ λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ, οὗ ἐῤῥέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ. ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν

υἱῶν

ἦν ἰσραὴλ, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ὁ θεὸς τῆς γῆς. καὶ καθὼς προεῖρηκεν ἡσαΐας. εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς γομόρρα ἂν ὡμοιώθημεν. τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνη. δικαιοσύνην δέ, τὴν ἐκ πίστεως. ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διὰ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος, καθὼς γέγραπται.

numerus filiorũ Israel vt arena maris, reliquiæ saluæ erũt. Sermonẽ enim perficiens & abbreuians cũ iustitia, quoniã sermonẽ abbreuiatũ faciet dominus in terra. Et quẽadmodũ prius dixit Esaias, Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, vt Sodoma facti fuissemus & Gomorrhæ assimilati fuissemus. Quid igitur dicemus? quod gẽtes quæ nõ sectabãtur iustitiã, apprehẽderũt iustitiã, iustitiã aũt eã quæ est ex fide. Cõtrà, Israel, q̃ sectabatur legẽ iustitiæ, ad legẽ iustitiæ nõ peruenit. Propter q̃d? Quia nõ ex fide, sed tanq̃ ex operib⁹ legis. Impegerũt enĩ ĩ lapidẽ offendiculi, quẽadmodum

Esai. 2.

scri-

Esa.28. *scriptum est, Ecce pono in Sion lapidem offendiculi, & petram offensionis: & omnis qui credit in eo, non pudefiet.*

γεγραπται. ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

Cap.10. *Fratres, propensa quidem volũtas cordis mei, & deprecatio quæ fit ad deum, pro Israël est ad salutem. Testimonium enim illis perhibeo, quod studium dei habent, sed non secundum scientiam. Nam ignorantes dei iustitiam, & propriam iustitiam quærentes cõstituere, iustitiæ dei non fuerunt subditi. Nam perfectio legis, Christus ad iustificationem omni credenti. Moses enim scribit de iustitia, quæ*

Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν. μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. τέλος γὰρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας

Leui. 18. Gal.3. *est ex lege, quod qui fecerit ea homo, viuet*

αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσε-

pen-

Digitized by Google

τα σ' αὐτοῖς. ἡ δὲ ἐκ πί-
στεως δικαιοσύνη, οὕ-
τως λέγει, μὴ εἴπῃς ἐν
τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀνα-
βήσεται εἰς τὸν οὐρα-
νόν; τοῦτέστι χριστὸν κα-
ταγαγεῖν. ἢ, τίς κατα-
βήσεται εἰς τὴν ἄβυσ-
σον; τοῦτέστι χριστὸν ἐκ
νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλ-
λὰ τί λέγει; ἐγγύς σου
τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στό-
ματί σου, καὶ ἐν τῇ καρ-
δίᾳ σου. τοῦτέστι τὸ ῥῆ-
μα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσ-
σομεν. ὅτι ἐὰν ὁμολο-
γήσῃς ἐν τῷ στόματί σου
κύριον Ἰησοῦν, καὶ πι-
στεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ
σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤ-
γειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθή-
σῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύ-
εται εἰς δικαιοσύνην,
στόματι δὲ ὁμολογεῖται
εἰς σωτηρίαν. λέγει γὰρ
ἡ γραφή. πᾶς ὁ πιστεύ-
ων ἐπ' αὐτῷ, οὐ κατ-
αισχυνθήσεται. οὐ γάρ

per illa. Cæterum quæ
ex fide est iustitia, ea
sic loquitur. Ne dixe- Deut. 30.
ris in corde tuo, Quis
ascendet in cœlum? Hoc est Christum ex
alto deducere. Aut,
quis descendet in a-
byssum? Hoc est Chri
stum ex mortuis redu
cere. Sed quid dicit? Prope te verbũ est in Hiere. 1.
ore tuo, & in corde
tuo. Hoc est verbum
fidei, quod prædica-
mus: nempe si con-
fessus fueris ore tuo
dominum Iesum, &
credideris in corde
tuo, quod deus illum
excitauit à mortu-
is, saluus eris. Corde
enim creditur ad iu-
stitiam, ore autẽ con-
fessio fit ad salutem.
Dicit enim scriptura, Esa. 28.
Omnis qui fidit illi,
non pudefiet. Nõ enim

est.

est distinctio vel Iudei
2. Cor. 8. vel Graci: nam idem
Ioel. 2. dominus omnium, di-
Acto. 2. ues in omnes inuocan
tes se. quisquis enim
inuocauerit nomen do
mini, salus erit. Quo
modo igitur inuoca-
bunt eum, in quem nõ
crediderunt? Quomo-
do autem credent ei,
de quo non audierũt?
Quomodo autem au-
dient absq; predican-
te? Quomodo autem
predicabũt, nisi missi
fuerint? Sicut scriptũ
Esa. 52. est, Quàm speciosi
Naum. 1. pedes annunciantium
pacem, annuncian-
tium bona. At non o-
mnes obedierunt euã-
gelio. Esaias enim di-
Esa. 53. cit, Domine, quis cre-
Ioan. 12. didit sermonibus no-
stris? Ergo fides ex
auditu est: auditus au
tem per verbum dei.
Sed

ὅτι διάκρισις Ἰουδαίου τε
καὶ Ἕλληνος. ὁ γὰρ αὐτὸς
κύριος πάντων πλουτῶν
εἰς πάντας τοὺς ἐπικα-
λουμένους αὐτόν. πᾶς
γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃ-
ται τὸ ὄνομα κυρίου,
σωθήσεται. πῶς οὖν ἐπι
καλέσονται εἰς ὃν οὐκ
ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πι-
στεύσουσιν, οὗ οὐκ ἤ-
κουσαν; πῶς δὲ ἀκού-
σουσι χωρὶς κηρύσσον-
τος; πῶς δὲ κηρύξουσιν,
ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; κα
θὼς γέγραπται. ὡς ὡ-
ραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐ-
αγγελιζομένων εἰ-
ρήνην, τῶν εὐαγγε-
λιζομένων τὰ ἀγα-
θά. ἀλλ' οὐ πάντες
ὑπήκουσαν τῷ εὐ-
αγγελίῳ. Ἡσαΐας
γὰρ λέγει, κύριε, τίς
ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡ-
μῶν; ἄρα ἡ πίστις
ἐξ ἀκοῆς. ἡ δὲ ἀκοὴ
διὰ ῥήματος θεοῦ.
ἀλλὰ

Digitized by Google

ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω Ἰσραήλ; πρῶτος Μωσῆς λέγει, ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς. Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. πρὸς δὲ τὸν Ἰσραήλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

Sed dico, an non audierunt? Atqui in omnem terrã exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrarũ verba illorum. Sed dico, nunquid nõ cognouit Israël? primus Moses dicit: Ego ad æmulationem prouocabo vos per gentẽm quæ nõ est gens, per gentẽ stultã ad iram commouebo vos. Esaias autẽ post hunc audet, ac dicit, Inuentus fui bis qui me nõ quærebant: cõspicuus factꝰ sum his qui de me non interrogabant. Aduersus Israël autem dicit, Toto die expãdi manus meas ad populum nõ credentem & cõtradicentem.

Psal. 18.

Deut. 32.

Esa. 65.

Λέγω οὖν; μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ

Dico igitur, Num repulit deus populum suum? Absit. Nam & ego

CAP. XI.

ego Israëlita sum, ex semine Abrahæ, tribus Beniamin. Nõ repulit deus populũ suũ, quẽ antè agnouerat. An nescitis de Elia quid dicat scriptura? Quomodo ĩterpellat apud deum aduersus Israël,
3.Re.19. dicẽs, Domine, prophetas tuos occiderũt, & altaria tua subruerũt, & ego relict⁹ fui solus, & insidiantur vitæ meæ. Sed quid dicit ei diuinũ responsum? Reliqui mihi ipsi septẽ milia virorũ, qui
Ibidem. non inflexerunt genu imagini Baal. Sic igitur & in hoc tempore reliquiæ secundum electionem gratiæ fuerunt. Quòd si per gratiam, non iam ex operibus: quandoquidem gratia, iam nõ est gratia. Sin ex operibus, iam

γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμὶ, σπέρματος ἀβραὰμ, φυλῆς βενιαμίν. οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε, ἐν ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραήλ, λέγων, κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου. ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν. εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἔτι ἐξ ἔργων, ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκ ἔτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων,

γὰρ, οὐκέτι ὅτι χάρις, ἐπεὶ τὸ ἔργον, οὐκέτι ἐστὶν ἔργον. Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν, καθὼς γέγραπται. Ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ Δαβὶδ λέγει, γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς. σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰπαντὸς σύγκαμψον. λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία

iam non est gratia: quandoquidem opus, iã non est opus. Quid igitur? Quod quaerit Israël, hoc non assequutus est, sed electio cõsequuta est, reliqui verò excaecati sunt, quemadmodũ scriptũ est, Dedit eis deus spiritum compunctionis, oculos vt non videãt, & aures vt non audiant, vsq; ad hodiernum diem. Et Dauid dicit. Vertatur mensa illorum in laqueũ & in captionem & in offendiculum & in retaliationẽ ipsis. Obtenebrentur oculi eorũ, vt non videant, & tergum illorũ semper incurua. Dico igitur, num ideo impegerunt, vt concíderent. Absit: sed per lapsum illorũ salus contigit gen-

Esa. 6. Mat. 13. Marc. 4. Luce. 8. Ioan. 12. Acto. 28. Psal. 68.

tibus, in hoc, vt eos ad emulãdum puocaret. Quòd si lapsʒ illorũ diuitiæ sunt mũdi, et diminutio illorum diuitiæ gentiũ, quãto magis plenitudo illorũ? Vobis enim dico gẽtibus, quatenʒ ego qdẽ sum Apostolus gẽtiũ, ministeriũ meũ illustro, siquo modo ad æmulandum prouocem carnem meã, & saluos reddam nõnullos ex illis. Nã si reiectio illorũ est reconciliatio mũdi, quæ erit assumptio, nisi vita ex mortuis? Quòd si primitiæ sanctæ, sãcta est & cõspersio: & si radix sancta, sancti erũt et rami. Quòd si nõnulli rami defracti sunt: tu verò cũ esses oleaster, insitus fuisti illis, & cõsors radicis & pingue-

ρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς. εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν; ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, εἴ πως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν, ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας

Digitized by Google

ἐλαίας ἐγένου, μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλὰ ἡ ῥίζα σέ. ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ. καλῶς. τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μή πως οὐδὲ σοῦ φείσηται. ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ. τοὺς μὲν πεσόντας, ἀποτομίαν, ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι. ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ, καὶ ἐκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμένωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.

pinguetudinis olea fa
ctꝰes, ne glorieris ad-
uersus ramos. Quòd
si gloriaris, non tu ra
dicem portas, sed ra-
dix te. Dices igitur,
defracti sunt rami,
vt ego insererer. Bene
dicis. per incredulita-
tem defracti sunt, tu
vero fide constitisti.
Ne efferaris animo,
sed timeas. Nã si deus
naturalibus ramis nõ
pepercit, vide ne quà
fiat vt nec tibi parcat.
Vide igitur bonitatẽ
ac seueritatem dei: in
eos quidem qui cecide
runt, seueritatem: in
te verò bonitatem, si
permanseris in bonita
te. Alioqui & tu ex-
cideris: & illi rursum,
si nõ permanserint in
incredulitate, inse-
rentur. Potest enim
deꝰ denuo inserere il-

los. Etenim si tu ex naturali exectus es oleastro, et prater naturã insitus es in veram oleam, quanto magis hi qui naturales sunt, inserentur propriæ oleæ? Nõ enim volo vos ignorare fratres mysterium hoc, vt ne sitis apud vosmetipsos elati animo, quòd excæcatio ex parte Israëli accidit, donec plenitudo gentium aduenerit, & sic totus Israël saluus erit, sicut
Esai. 59. scriptum est: Aduenict ex Sion ille qui liberat, & auertet impietates à Iacob. Et hoc illis à me testamẽtum quum abstulero peccata ipsorũ. Secundum euãgelium quidem inimici propter vos, secundũ electionem autẽ dilecti propter

τους. εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ; οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ οὕτως πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται. ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ. καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέ-

πατέρας. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. ὥσπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νυνὶ δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, οὕτως καὶ οὗτοι νυνὶ ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ. Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάν-

pter patres. Nã dona quidẽ & vocatio dei eiusmodi sunt, vt eorũ illũpœnitere nõ possit. Quẽadmodũ enim et vos quondã increduli fuistis deo, nunc autẽ mĩam estis cõsecuti p illorũ incredulitatẽ: sic et isti nũc ĩcredulis facti sunt, ex eo quòd vosmĩam estis adepti, vt & ipsi mĩam consequantur. Concluſit enim deus oẽs sub incredulitatẽ, vt oĩm miſereretur. O pfunditatẽ diuitiarũ et sapientiæ & cognitionis dei: q̃ inscrutabilia sunt iudicia eius, & impervestigabiles vie eius. Quis enĩ cognouit mẽ tẽ dñi? aut q̃s illi fuit à consiliis? aut quis prior dedit illi, et reddetur ei? Quoniam ex illo & p illũ et in illũ

Sapiẽ. 17
Ibidẽ. 9.
Eſa. 40.
1. Cor. 2.
Rom. 15.

omnia. Ipſi gloria in ſecula, amen.

τὰ πάντα. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

Ca XII. Philip. 4. Obſecro igitur vos fratres, per miſerationes dei, vt prabeatis corpora veſtra hoſtiã viuentem, ſanctã, acceptam deo, rationalẽ cultum veſtrũ: & ne accommodetis vos ad figuram ſeculi huius, ſed trãsformemini per renouationem mentis veſtræ, vt pbetis quæ ſit voluntas dei, quod bonum eſt acceptúmque & perfectũ. Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, cuilibet verſanti inter vos, ne quis arroganter de ſe ſentiat, ſupra quàm oportet de ſe ſentire: ſed ita ſentiat, vt modeſtus ſit & ſobrius, vt cuique deus partitus eſt men-

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον. λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος, τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέ-

τρον

πρὸν πίστιως. καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθεὶς, ἀλλήλων μέλη. ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος, ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους

mẽsurã fidei. Quemadmodũ enim in vno corpore mẽbra multa habem⁹, mẽbra verò omnia non eundẽ habent actum: sic multi vnũ corpus sumus in Christo, singulatĩ aũt alij aliorũ mẽbra, sed tamen habentes dona iuxta gratiã datã nobis varia, siue prophetiã iuxta portionẽ fidei, siue miniſteriũ in administratione, siue qui docet in doctrina, siue qui exhortatur in exhortatione, qui impertit in ſimplicitate, qui praeſt in diligentia, qui miſeretur in hilaritate. Dilectio ſit non ſimulata, ſitis odio proſequentes quod malnm eſt, adherẽtes ei quod bonum eſt, per fraternam charitatem ad mutuò vos di-

1. Cor 12 Epheſ. 4.

Amos. 5. Epheſ. 4. 1. Pet. 2. 5.

li-

ligẽdos propẽsi, honore alius aliũ præuenientes, ſtudio nõ pigri, ſpiritu feruẽtes, tẽpori ſeruientes, ſpe gaudẽtes, in afflictiõe patiẽtes, precationi inſtãtes, ne
Heb.13. ceſſitatibus ſanctorũ cõmunicantes, hoſpi-
Matt.5. talitatẽ ſectãtes Bene
Luca.6. loquamini de iis qui vos inſectantur, bene loquamini, inquã, & ne male precemini. Gaudete cũ gaudẽtibus, et flete cũ flentibus, eodẽ animo alij in alios affecti, nõ ar-
Prouer.3. roganter de vobiſipſis
Eſa.5. ſentientes, ſed humilibus vos accõmodãtes.
Prou.20. Ne ſitis arrogantes a-
1.Pet.3. pud voſmetipſos, neq; cuiquam malum pro
2.Cor.8. malo reddatis. Proinde parantes honeſta in conſpectu omnium hominum: ſi fieri poteſt,

λήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροὶ, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ καιρῷ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων, τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς, μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων. εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ

Digitized by Google

τὸ ἐξ ὑμῶν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες, μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

teſt quãtum in vobis est, cum omnibus hominibus in pace viuẽtes: non vosmetipsos vlciſcẽtes dilecti, quin potius date locũ irae. ſcriptum eſt enim: Mihi vltio: ego rependã, dicit dominus. Si igitur eſurit inimicꝰ tuꝰ, paſce illum: ſi ſitit, da illi potum. Hoc enim ſi feceris, carbones ignis coaceruabis in caput illius. Ne vincaris à malo, imò vince bono malum.

Exo. 20. Hebr. 12. Deut. 31. Hebr. 10. Prou. 25.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ. αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς

Omnis anima potestatibus supereminẽ tibus ſubdita ſit. Non enĩ eſt poteſtas niſi à deo. q̃ verò ſunt poteſtates, à deo ordinatæ ſunt. Itaq; quiſquis reſiſtit poteſtati, dei ordinationi reſiſtit: qui aũt reſtiterĩt, ſibiipſis

CAP. 13. 1. Pet. 2. Sap. 6.

Digitized by Google

iudiciũ accipiẽt. nam prĩcipes nõ terrori sũt bene agẽtibus, sed male. Vis autẽ nõ timere potestatẽ? Quod bonũ est facito, & feres laudem ab illa. dei enim minister est tibi in bonũ. Quòd si feceris id quod malũ est, time. non enim frustra gladium gestat: nam dei minister est, vltor ad irã, ei qui quod malũ est fecerit. Quapropter oportet esse subditos, nõ solum propter irã, verùm etiam propter conscientiam. Propter hoc enĩ & vectigalia soluitis: siquidẽ ministri dei sunt, in hoc ipsũ incũbẽtes. Reddite igitur õnib⁹ q̃ debetur: cui tributũ, tributũ: cui vectigal, vectigal: cui timorẽ, timorẽ: cui honorẽ, honorẽ.

Mat. 21.

ἐαυτοῖς κρῖμα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῷ κακῷ. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. θεοῦ γάρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γάρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς. τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον. τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος. τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον. τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν.

Ne- μηδενὶ

μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκεν. τὸ γάρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου, ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες, τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα, ἤδη ὑμᾶς ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους,

Nemini quicquã debeatis, nisi hoc, vt inuicẽ diligatis. Nã qui diligit alterũ, legem expleuit. Si qdẽ illa, Non mœchaberis: non occides: non furaberis: nõ falsum testimoniũ dices: non concupisces: & si quod aliud præceptũ, in hoc sermone summatim cõprehenditur: nempe: Diliges proximũ tuũ sicut teipsum. Dilectio proximo malum nõ operatur. Cõsummatio itaque legis est dilectio. Præsertim quũ sciamus tẽpus, quod tẽpestiuũ sit nos iã à sõno expergisci. Nũc enim propiꝰ adest nobis salus, q̃ tũ cũ credebamus. Nox ꝓgressa est, dies autem appropinquat. Abiiciamꝰ igitur opera tenebrarũ,

Deut. 5.
Leuit. 19.
Mat. 22.
Gal. 5.
Iacob. 2.

καὶ

&

& induamur arma lucis, tanquam in die cõpositè ambulemus, non comessationibus & ebrietatibus, non cubilibus ac lasciuiis, non cõtentione & emulatione: sed induamini dominũ Iesum Christum: & carnis curam ne agatis ad concupiscentias.

καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ἀλλὰ ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν. καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Luc. 21.

CAP. 14. Porrò eũ qui infirmatur fide, assumite, nõ ad diiudicationes disceptationũ. Alius quidẽ credit vescẽdũ esse quibuslibet: alius autẽ qui infirmus est, holeribꝰ vescitur. Qui vescitur, non vescentẽ ne despiciat. Et q̃ non vescitur, vescentem ne iudicet. Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui iudicas de alieno famulo? Proprio domino stat aut cadit,

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει, προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσε-

Iacob. 4.

πίπτει δέ. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν. ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοὶ πληροφορείσθω. ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει. εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν. ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς καὶ ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέζησεν,

cadit, imò fulcietur vt ſtet. Potẽs enim eũ deus efficere vt ſtet. Hic quidem iudicat, diem ad diẽ conferẽs: ille autem diẽ iudicat de quouis die. Vnicuique ſua mens ſatiſfaciat. Qui curat diem, domino curat: & qui non curat diem, dño nõ curat. Qui veſcitur, dño veſcitur, gratias enim agit deo: et qui non veſcitur, dño non veſcitur, & gratias agit Deo. Nullus enim noſtrum ſibiipſi viuit, & nullꝰ ſibiipſi morritur. Nam ſine viuimus, domino viuimus: ſiue morimur, domino morimur. Siue igitur viuamus, ſiue moriamur, dñi ſumꝰ. In hoc enim Chriſtus & mortuus eſt, & reſurrexit, & reuixit,

xit, vt mortuis ac viuentibus dominetur.
Iacob.4. Tu verò quur iudicas fratrẽ tuũ? Aut etiã tu, cur despicis fratrẽ tuũ? Omnes enim stabuemur apud tribunal Christi. Scriptum
Esa.45. est enim, Viuo ego, dicit dominus: mihi sese
Philip.2. flectet omne genu, &
2.Cor.2. omnis lingua confitebitur deo. Igitur vnusquisque nostrũ de seipso rationem reddet deo. Ne posthac igitur alius aliũ iudicemus: verùm illud iudicate magis, ne offendiculũ ponatur fratri, aut lapsus occasio. Noui siquidem, & persuasum habeo per dominum Iesum, nihil esse commune per se, nisi ei qui existimat aliquid esse cõmune, illi commune est. Verùm

σον, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σύ, τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ. γέγραπται γάρ. ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ. ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον. οἶδα γὰρ καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. εἰ δὲ

Digitized by Google

εἰ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε. μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν

si propter cibum frater tuus contristatur, nõ iam secundũ charitatem ambulas. Ne cibo tuo illum perdas, pro quo Christ⁹ mortuus est. Ne vestrum igitur bonum, hominum maledicentiæ sit obnoxium. Non est enim regnum dei cibus ac potus, sed iustitia & pax & gaudiũ, in spiritu sancto. Et enim qui per hæc seruit CHRISTO, *acceptus est deo, & probatus hominib⁹. Itaque quæ pacis sunt, sectemur, & quæ ædificationis alius erga alium. Ne cibi causa destruas opus dei. Omnia quidem pura, sed malũ est hominis qui per offendiculum vescitur. Bonũ est non* Titum. 1. *edere carnes, neque* 1. Cor. 8.

bibere vinum, neque quicquam per quod frater tuus impingit, aut offenditur, aut infirmatur. Tu fidē habes? Apud temetipsum habe coram deo. Beatus qui non iudicat seipsum in eo quod probat: At qui diiudicat, si ederit, condemnatus est, quoniam non edit ex fide. Porrò quicquid ex fide non est, peccatum est.

πεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. σὺ πίστιν ἔχεις; κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

CAP. 15. Galat. 6. *Debemus autem nos qui potentes sumus, infirmitates impotentium portare, ac non placere nobisipsis. Nā vnusquisq; nostrū proximo placeat in bonū ad ædificationem. Etenim Christus non placuit sibiipsi, sed quemadmodum scriptū est, Opprobria op-*

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἁρέσκειν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. καὶ γὰρ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε, ἐπέπε-

Psal. 68. *pro-*

σον.

Digitized by Google

σον ἐπ' ἐμέ. ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν εἰς ἀλλήλους κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω γὰρ Ἰησοῦν Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν

probrātium tibi, inciderūt in me. Nā quæcunq; præscripta sunt, in nostrā doctrinam præscripta sunt, vt per patientiā & consolationē scripturarū spē habeamus. Deus autē patientiæ & consolationis det vobis idem mutuò inter vos sentire secundum Iesum Christum, vt vnanimiter vno ore glorificetis deum ac patrem dñi nostri Iesu Christi. Quapropter assumite vos inuicē, quēadmodū & Christus assumpsit nos in gloriam dei. Illud autem dico, Iesum Christum ministrū fuisse circūcisionis p veritate dei, ad confirmandas promissiones patrū: ceterum, vt gentes pro misericordia glorificent

ξ. ij. deū,

deum, ſicut ſcriptum
2.Re.22. eſt, Propter hoc confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo canam. Et rurſum dicit, Gaudete gentes cum populo eius. Et rurſum,
Pſal.17. Laudate dominum omnes gentes, & collaudate eum omnes populi. Et rurſum Eſaias dicit, Erit radix Ieſſæ, & qui exurget ad imperãdum
Eſa.11. gentibus: in eo gentes ſperabunt. Deus autẽ ſpei impleat vos omni gaudio & pace, in credendo, in hoc vt exuberetis in ſpe per potentiam ſpiritus ſancti. Perſuaſum enim habeo fratres mei & ipſe ego de vobis, quòd & ipſi pleni eſtis bonitate, implcti omni ſcientia.

τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται, διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν. αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει. ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης, ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοὶ ἐστὲ ἀγαθωσύνης, πε-

πλη-

πληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τὰ πρὸς θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι, ὧν οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ, ὥς

entia, valentes etiam inuicem alius alium admonere. Sed tamen audacius scripsi vobis fratres ex parte, veluti commonefaciēs vos, propter gratiam quæ data est mihi à deo in hoc, vt sim minister IESV Christi in gentes, administrans euangelium Dei, vt fiat oblatio gentium acceptabilis, sanctificata p̄ spiritū sanctū. Habeo igitur q̄ glorier p̄ Christū Iesum in his quæ ad deum pertinēt. Non enim audeo loqui quicquam eorum quæ nō effecit Christus per me, in obediētiam gentium, verbo & facto per potentiam signorum ac prodigiorum per potētiam spiritus dei,

vt ab Hierusalẽ, & in circũiacentibus regionibus vsq; ad Illyricũ impleuerim euãgeliũ Christi. Ita porro annitẽs prædicare euangeliũ, nõ vbi nominat⁹ erat Christ⁹, vt ne sup alienũ fundamentũ ædificarem, sed quemadmodũ scriptum est, Quibus nõ Esa. 52. est annunciatũ de eo, videbunt, & qui non audierant, intelligẽt. Quapropter & prædpeditus sum sæpe quominus venirẽ ad vos. Nunc verò cum non amplius habeam locũ in regionibus his, desiderium autem habeam veniẽdi ad vos multis iã annis, quãdocunque iter instituero in Hispaniam, veniam ad vos. Spero enim fore, vt istac iter

ὡς τε μὴ ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. οὕτως δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι. διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν σπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος,

Digitized by Google

νος, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς, ἐν
ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆ-
ναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶ-
τον ἀπὸ μέρους ἐμ-
πλησθῶ. νυνὶ δὲ πο-
ρεύομαι εἰς Ἱερουσα-
λὴμ, διακονῶν τοῖς ἁγί-
οις. εὐδόκησαν γὰρ μα-
κεδονία καὶ ἀχαΐα,
κοινωνίαν τινὰ ποιή-
σασθαι εἰς τοὺς πτω-
χοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν
Ἱερουσαλήμ. εὐδόκησαν
γὰρ, καὶ ὀφειλέται εἰσὶν
αὐτῶν. εἰ γὰρ τοῖς πνευ-
ματικοῖς αὐτῶν ἐκοι-
νώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφεί-
λουσι καὶ ἐν τοῖς σαρ-
κικοῖς λειτουργῆσαι
αὐτοῖς. τοῦτο οὖν ἐπι-
τελέσας, καὶ σφραγισά-
μενος αὐτοῖς τὸν καρ-
πὸν τοῦτον, ἀπελεύσο-
μαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν
Σπανίαν. οἶδα δὲ
ὅτι ἐρχόμενος πρὸς
ὑμᾶς, ἐν πληρώμα-
τι εὐλογίας τοῦ εὐαγ-

iter faciẽs, videã vos,
& à vobis producar
illuc, si tamen vestra
consuetudine prius ex
parte fuero expletus.
Nunc autẽ proficiscor
Hierosolymã, minis-
strans sanctis. Visum
est enim Macedoniæ
& Achaiæ, cõmuni-
cationem aliquam fa
cere in pauperes san-
ctos qui sunt Hiero-
solymis. Nã ita visum
est ipsis, & debitores
illorũ sunt. Etenim si 1.Cor. 2.
spiritualia sua cõmu 2.Cor. 9.
nicauerũt gẽtibus, de-
bent & hæ in carna-
libus ministrare illis.
Hoc igitur vbi perfe-
cero, & obsignauero
illis fructum hunc, re-
uertar per vos in His-
paniam. Scio nãque
quòd vbi venero ad
vos, cum plenitudine
benedictionis euan-

γε-

gelij Christi veturus sim. Obsecro autẽ vos fratres per dominũ nostrum Iesum Christũ, & per dilectionẽ spiritus, vt me laborantem adiuuetis precationibus pro me ad deũ, vt liberet ab incredulis in Iudea, vtq; ministeriũ hoc meũ quod exhibeo Hierosolymis, acceptum sit sanctis, vt cũ gaudio veniã ad vos, per voluntatem dei, vnáque vobiscum refociller. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

γελίου τ̃ χριστ̃ ἐλεύσομαι. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, διὰ τ̃ κυρίου ἡμῶν ἰησ̃ χριστ̃, καὶ διὰ τ̃ ἀγάπης τ̃ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ, πρὸς τ̃ θεὸν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τ̃ ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ, εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις, ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τ̃ εἰρήνης, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ca. XVI. Commẽdo autem vobis Phœbẽ sororem nostrã, quæ est ministra ecclesiæ Cẽchreensis, vt illam suscipiatis in Christo, ita vt decet sctõs, & adsi stis

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν οὖσαν διάκονον τ̃ ἐκκλησίας τ̃ ἐν κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ, ἀξίως τ̃ ἁγίων, καὶ παρα-

στῆτε

πῃ αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν
ὑμῖν χρήζῃ πράγματι.
καὶ γὰρ αὕτη προστάτις
πολλῶν ἐγενήθη, ἐμοὶ
τε αὐτῷ. ἀσπάσασθε Πρί-
σκαν καὶ Ἀκύλαν, τοὺς
συνεργούς μου ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ
τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυ-
τῶν τράχηλον ὑπέθη-
καν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος
εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ
πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι
τῶν ἐθνῶν. καὶ τὴν
κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκ-
κλησίαν. ἀσπάσασθε
Ἐπαίνετον τὸν ἀγα-
πητόν μου, ὅς ἐστιν ἀ-
παρχὴ τῆς Ἀχαΐας
εἰς Χριστόν. ἀσπάσασθε
Μαρίαμ, ἥτις πολλὰ
ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς.
ἀσπάσασθε Ἀνδρόνι-
κον καὶ Ἰουνίαν, τοὺς
συγγενεῖς μου, καὶ
συναιχμαλώτους μου,
οἵτινές εἰσιν ἐπίση-
μοι ἐν τοῖς ἀποστό-
λοις,

tis ei, in quocunque vo-
bis egerit negotio.
nam haec quum mul-
tis adfuit, tum mihi
etiam ipsi. Salutate
Priscam & Aquilã,
adiutores meos in
Christo Iesu, qui pro
anima mea suam ip-
sorum ceruicem sup-
posuerunt: quibus non
ego solus gratias ago,
sed & omnes eccleſiæ
gentium. Item quæ in
domo illorum est con-
gregationem. Salu-
tate Epænetum di-
lectum meum, qui
est primitiæ Achaiæ
in Christo. Salu-
tate Mariam, quæ
multum laborauit er-
ga nos. Salutate An-
dronicum & Iuni-
am, cognatos meos,
& concaptiuos me-
os, qui sunt insig-
nes inter apostolos,

Digitized by Google

los, qui etiã ante me fuerũt in Christo. Salutate Ampliam, dilectum meũ in domino. Salutate Vrbanũ, adiutorem nostrũ in Christo, & Stachyn dilectum meum. Salutate Appellen probatũ in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristobuli familiaribus. Salutate Herodionẽ, cognatũ meũ. Salutate eos qui sunt ex Narcissi familiaribus, hos qui sunt in dño. Salutate Tryphenã & Tryphosam, q̃ laborant in domino. Salutate Persidẽ dilectã quæ multũ laborauit in domino. Salutate Rufum, electũ in domino, & matrẽ illius ac meã. Salutate Asyncritũ, Phlegontem, Hermam, Patrobam,

λοις, οἱ ἢ πρὸ ἐμοῦ γέγονεν ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε οὐρβανὸν, τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. ἀσπάσασθε ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου, τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν, τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητὴν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρό-

Digitized by Google

πρόσαν, Ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσπάσασθε Φιλόλογον, καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας, καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο.

χαίρω

bã, Mercuriũ, & qui cum his ſunt fratres. Salutate Philologum, & Iuliam, Nereum, & ſororem eius, & Olympam, & qui cũ his ſunt, omnes ſanctos. Salutate vos inuicem cum oſculo ſancto. Salutant vos eccleſiæ Chriſti. Obſecro autem vos fratres, vt conſideretis eos qui diſſidia & offendicula contra doctrinam quam vos didiciſtis, faciunt, et declinetis ab illis. Nã Philip. 3. qui eiuſmodi ſunt, domino IESV CHRISTO non ſeruiunt, ſed ſuo ventri: & per blandiloquẽtiam & aſſentationem decipiunt corda ſimplicium. Nam veſtra obedientia ad omnes permanauit.

Gau-

Gaudeo igitur sanè de vobis. Sed volo vos sapientes quidem esse ad bonũ, synceros autem ad malũ. Deus autem pacis conteret satanã sub pedes vestros breui. Gratia domini nostri IESV Christi sit vobiscum. Salutant vos Timotheus cooperari⁹ me⁹, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei. Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolã in domino. Salutat vos Gai⁹ hospes me⁹, & ecclesiæ toti⁹. Salutat vos Erastus quæstor ærarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis. Amen. Ei autem qui potẽs est vos cõfirmare secundum euangelium

χαίρω δὲ ἐπὶ τῷ ὑμῶν. θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος, καὶ Ἰάσων, καὶ Σωσίπατρος, οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος, ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἔραστος, ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κή-

Digitized by Google

κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου, χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου. φανερωθέντος δὲ νυνὶ, διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

lium meum, & praeconium Iesu Christi, iuxta reuelationẽ mysterij, temporibus aeternis taciti, manifestati verò nunc, & per scripturas propheticas iuxta delegationem aeterni dei, in obedientiam fidei, in omnes gentes patefacti, soli sapienti deo, per Iesum Christum, cui gloria in secula. Amen. Rom. 5.

Πρὸς Ῥωμαίους.

Ad Romanos.

Ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ Φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν Κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

Missa fuit à Corintho per Phœben ministram Cenchreensis ecclesiæ.

IN

IN EPISTOLAM AD CORINthios priorem Argumentum per Erasmum Roterodamum.

CORinthus Achaiæ metropolis olim erat, ob portuum cõmoditatem (est enim Isthmos) emporium totius Achaiæ tum celeberrimum, tũ opulentissimum. Ferè fit autem, vt eiusmodi ciuitatũ mores multo sint corruptissimi, quòd vndiq; ex omni natione non tam mores quàm vitia soleant importari: & mãgnam vitæ licentiam negotiatorum genus sibi vindicat. Proinde Corinthij, tametsi prædicatione Pauli iampridem euangelicam doctrinam accepissent, tamen adhuc ingenij viteq; prioris vestigia nonnulla ac reliquiæ manebant, adeò vt periculum esset, ne per philosophos crucis prædicationem, vt humilem & indoctam fastidientes, & pseudoapostolos ad Iudaismum inuitantes, à Christi synceritate alienarentur. Vsque adeò ardua res est, ab ijs in quibus natus sis, & quibus diu assueueris, in alium hominem transformari. Quin Diuus Hieronymus in præfatione secundi libri Commẽtariorum quos scripsit in epistolam ad Galatas, testatur suæ etiamnum ætate apud Achaicos, horum quæ Paulus Corinthijs obiicit, extitisse reliquias.

Quum

Quum hodie satis esse putemus aquula modò tingi, vt subitò fias Christianus. Paulus igitur sciens non minoris esse virtutis parta tueri, q̃ parasse: filios suos, quos magno studio Christo genuerat (nam sesquiannũ apud illos egerat) pari studio ad Christum reuocat, & in euangelica doctrina confirmat, nunc apostolica seuiens authoritate, corripiens, obiurgans, ac minitans denique: nunc paterno affectu blãdiens atq; exhortans, & necessariæ reprehensionis acrimoniã laudis admixtu leniẽs, & sapientum medicorũ exẽplo, amarũ absinthij pharmacũ prælito melle & dulcãs, ac singulis malis opportuna admouẽs remedia. Primũ opulẽtiæ comes solet esse tumor ac ferocitas. Et inter ferocs plerunq; factiones oriuntur, dum nullus alteri vult cedere, & se quisque potiorẽ ducit. Ad hæc opes comitatur luxus, & gulæ studiũ: luxus libidinẽ comitẽ trahit. Porrò negotiatorũ peculiaris est auaritia. Neq; verò solùm tumebant opibus, verumetiã Græcanicæ philosophiæ supercilio, sine qua cæteros, vt Barbaros, despiciebant. Tumoris erat, & ex dignitate apostolorũ, à quo quisque fuerat baptizatus, efferrẽt sese. Hinc illæ dissidiorũ voces, Ego Apollo, ego Cephæ, ego Pauli. Præterea & ne in conuenticulis quidem solennibus satis inter eos conueniret, quum in donis spiritualibus sibi quisque placeret::

placeret: & dum in eodem dono sibi nollent inuicem cedere, tumultus & confusio nasceretur, adeò vt in publico conuentu mulieres etiam loquerentur ac docerent. Porrò luxus simul & tumoris erat, quòd quoties ad sacrosanctam cœnam conuenirent, quam Paulus dominicam vocat, in qua maxime conueniebat præstare Christianam concordiam, diuites non expectatis tenuioribus cibum caperent, & vsque ad temulentiam sese ingurgitarent, esurientibus cæteris: vt iam non solum dissidium illic esset & intemperantia, verumetiam indecora quædam inæqualitas, quam dominica cœna nesciebat. Iam partim tumoris partim philosophiæ vitium erat, quòd Paulum quidam illorum, vt tenuem atque humilem, deinde ineloquentem & imperitum fastidirent. Proprium vero philosophiæ fuit, quòd resurrectionem mortuorum, fidei nostræ basim, in dubium vocarent. Luxus erat, quòd promiscuè vescerẽtur ijs quæ tum simulachris dæmonum immolabantur, non vitato offendiculo infirmorum. Libidinis erat, quæ nusquam gentium regnabat impunitius quàm Corinthi, quòd præter alia repertus sit inter eos, qui patris vxorem, hoc est nouercam suam, stupro cõtaminarit: nec huius autorem flagitij è suo contubernio profligarint, quódque cum alijs flagitiosis Christianis

nis

Digitized by Google

nũ commercium habuerint, velut illorũ vitiis fauentes. Huc pertinet, quòd præter decorum et viri essent comati, & mulieres non verentur nudo capite conspici in cœtu ecclesiastico, velut ipso corporis habitu mores effœminatos, ac delicias præ se ferentes. Auaritiæ erat, quòd nõ de fama, neq; de capite, sed de re pecuniaria inter sese lites agitarent, eò gliscente pecuniæ studio, vt Christiani rerum eiusmodi contemptũ professi, apud ethnicos & impios iudices litigarent, magno dedecore Christiani nominis. Et adeò non negligerent potius pecuniolæ iacturam, vt ipsi vltro alios in huiusmodi negotiis circunuenirent. Postremò de matrimonio inter sese dissentiebant, iam tum asseuerantibus quibusdam Christianis, in totum à coniugio temperandum, cum viderent apostolos ab vxoribus suis abstinere. Morbos ostendit Corinthiorum, non omnium, sed quorundam: qui ne gregem vniuersum contagio inficerent, Paulus his remediis occurrit. Primo loco præfatus fiduciam suam de futura illorum cõstantia in Euangelio Christi, seuerius obiurgat ac docet, ne per contentionem humanam in hominibus glorientur, sed per concordiam ex æquo glorientur in Christo, cui vni accepta ferenda sunt omnia, obiter indicans fontẽ eiusmodi dissidiorum animi tumorem esse. Proinde à

supercilio mundanæ philosophiæ ad crucis humilitatem reuocat, quæ licet ostentationem non habeat, vim tamen & energiam habet. Indicat & authores huius mali pseudoapostolos, qui post Pauli obitum sese ingerebant, declarans se rectum iecisse fundamentum: cauendum ne illi superstruerent, quod paulo post esset demoliendum: hoc est, ne quid discerent Corinthij, quod mox esset dediscendum. Deinde ceu pater cum filiis expostulat, quòd huc prouecti sint magnitudinis, vt iam authorem suum velut humilem contemnant, nihil non perpetientem Euangelij gratia, cui ob idipsum magis etiam fauere conueniebat. Hortatur autem filios ne degenerent à patre, neu vltro se pædagogis in seruitutem dedant. Atque hæc quidem potissimum agit capite primo, secundo, tertio, & quarto. Porrò quarti finis, ad quinti initium mihi videtur pertinere. De incesto præcipit, & publico consilio decernit vitandam hominis consuetudinem, partim quò pudore correctus resipiscat, partim ne huius contactu cæteri inficiantur. Admonet autem, non hunc modo vitandum, verumetiam omnes qui falso titulo Christiani manifestis flagitijs essent infames. Nam ethnicos flagitiosos non ita oportere vitari, vel. quòd nostra non referat quales illi sint: vel quòd passim

essent

Digitized by Google

essent flagitiosi, vt omnes vitandi fuerint eis qui flagitiosos vellet effugere. Hæc agit capite quinto. Tertio de litibus admonet, si quid huiusmodi quæstionum inter ipsos natum esset, quod ipsum tamen inter Christianos fœdum videretur, ob pecuniam, quæ nobis debeat esse viliſsima, contendere, ne res eò procedat, vt ethnici iudices adeantur, sed ipsi per arbitros quoscunque rem inter se transigant. Idque agit capite sexto, cuius magna pars ad septimum pertinet, mea quidem sententia: nimirum ab eo loco, quo de matrimonio tractaturus, inter cætera vitia scortationem, adulterium, & masculam venerem damnat: idque prosequitur sub initium proximi capitis: Nescitis quòd membra vestra templa sunt Christi? Quarto loco præcipit de matrimonio, de viduitate, de impari connubio, de diuortijs, de virginitate: obiter admonens, ob susceptum Christianismum non esse mutandum vitæ statum. Totoque hoc sermone ita hortatur ad cælibatum & continentiam, vt tamen coniugij remedium non adimat ijs quibus opus est. Hoc agitur capite septimo. Quinto docet carnes immolatas simulachris re nihil differre à cæteris carnibus: & tamen ab his abstinendū, si periculū sit ne quis ethnicus aut Christianus infirmior, ex eo quod vescaris, existi-

met te simulachrorum assentiri culturæ. Ab his & huiusmodi vitiis veterum exẽplo deterret. Idque agit capite octauo, ac rursus capite nono. Nam in medio expatiatur in commẽdationem sui, tacite se præferens cæteris apostolis, etiam summis, qui solus omnium Corinthiis gratis impartierit doctrinã euangelicam. Sexto docet quid oporteat obseruari in cõuẽtu publico Christianorum, ne viri sint comati, ne mulieres nudo capillitio, tum in dominico conuiuio seruetur communitas & æqualitas: neque enim illic agi negocium ventris, quod domi rectius agatur, sed mysticis epulis repræsentari cœnam dominicam. Præterea monet ne quis ob dotem spiritualem sibi placeat, sed suam quisque dotẽ in commune conferat commodum, exemplo mẽbrorum corporis, exhortans, vt reliquis quidem donis, quæ contigerunt, recte vtantur, præcipuè tamen enitantur ad charitatem, sine qua reliqua adeò nihil conducant, vt officiant etiam. Porrò cum charitati primas tribuerit, proximas tribuit prophetiæ: sic enim vocat enarrationẽm arcanæ scripturæ. In hac admonet vitãndum esse tumultum & confusionem. Id fore, si vicissim & pauci dicant, mulieribus interim filere iussis, adeò vt nec discendi gratia rogare liceat in cœtu. Hæc agit capite vndecimo, duodecimo, decimotertio, et decimo quarto.

Septimo

Digitized by Google

Septimo loco variis argumentis astruit resurrectionem mortuorum, declarans qualis & quibus modis ea sit futura: atque id quidem capite decimoquinto. Postremo capite familiaria quadam subiicit, de collatione pecuniæ in subsidia pauperum, de suo ad Corinthios reditu. Postremò Timotheum & alios aliquot illis commendat. Diuus Ambrosius putat hanc non esse primam epistolam quam Paulus scripserit Corinthiis, hanc, opinor, coniecturam secutus, quòd capite quinto, Scripsi, inquit, vobis in epistola. quasi prius alteris literis super hac re ad illos scripserit. Etiamsi Græci interpretes dissentiunt. Hanc missam putãt per Timotheum, cuius semel atque iterum facit mentionem, simulque per Stephanam, Fortunatũ, & Achaicum, quos illis commendat. Rursus alij putant ab Epheso missam, quòd in calce scribat: Permanebo autem Ephesi vsque ad Pentecosten. Alij è Philippis, nam hanc inscriptionẽ habent Græcorum codices. Nec mihi coniectare licet quid secuti sint qui ita senserunt, nisi colligunt ex itinere scriptam, ob ea quæ scribit Paulus: Veniam autẽ cum Macedoniam pertransiero, nam Macedoniã pertransibo. Ac mox, Nolo enim vos modò in transitu videre.

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD CORINthios Prima.

CAP. I.

Gala. I. PAulus vocatus apostol⁹ Iesu Christi, per voluntatem dei, & Sosthenes frater ecclesiæ dei quæ est Corinthi, sanctificatis per Christū Iesum, vocatis sāctis, vnà cum omnib⁹ qui inuocant nomen domini nostri Iesu Christi, in quouis loco, vel

Ibidem. suo, vel nostro: Gratia vobis & pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo.

Infr. 14. Gratias ago deo meo semper pro vobis de

ΠΑῦλος κλητὸς ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ

Digitized by Google

ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ, τῇ δοθείσῃ ὑμῖν· ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους, ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. πιστὸς ὁ θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν

de gratia dei quæ data est vobis per Christum Iesum, quòd in omnibus ditati estis per ipsum, in omni sermone, & omni cognitione: quibus rebus testimonium Iesu Christi confirmatũ fuit in vobis, adeò vt non destituamini in vllo dono, expectantes reuelationem domini nostri Iesu Christi, qui & confirmabit vos vsque ad finem, inculpatos in die domini nostri Iesu Christi. Fidelis deus, per quem vocati estis in consortium filij ipsius Iesu Christi domini nostri. Obsecro autem vos fratres, per nomen domini nostri Iesu Christi, vt idem loquamini omnes, & nẽ sint inter

1. Thes 5.
Infra 10.

vos diſſidia, ſed ſitis integrũ corpus, eadem mẽte & eadẽ ſententia. Significatum eſt enim mihi de vobis fratres mei, à familiaribus Chloæ, & contentiones ſint inter vos. Dico aũt illud, quod vnuſquiſq; Infra. 3. veſtrũ dicit: Ego quidẽ ſum Pauli: ego verò Apollo: ego verò Cephæ: ego verò Chriſti. Nũ diuiſus eſt Chriſtus? nũ Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati fuiſtis? Gratias ago deo, quòd neminem veſtrum baptizauerim, niſi Criſpũ & Gaium: ne quis dicat quòd in meo nomine baptizauerĩ. Baptizaui autem & Stephanæ familiam: præterea haud ſcio num quẽ aliũ baptizauerĩ.

ὑμῖν χίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσί. λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει. ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ. μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα, εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

Non

εὖ

οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χρι
στὸς βαπτίζειν, ἀλλ'
εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ
ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα
μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς
τοῦ Χριστοῦ. ὁ λόγος γὰρ
ὁ τοῦ σταυροῦ, τοῖς μὲν
ἀπολλυμένοις, μωρία
ἐστὶ, τοῖς δὲ σῳζομέ-
νοις ἡμῖν, δύναμις
θεοῦ ἐστί. γέγραπται
γάρ, ἀπολῶ τὴν σο-
φίαν τῶν σοφῶν,
καὶ τὴν σύνεσιν τῶν
συνετῶν ἀθετήσω.
ποῦ σοφός; ποῦ γραμ-
ματεύς; ποῦ συζητη-
τὴς τοῦ αἰῶνος τού-
του; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ
θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ
κόσμου τούτου; ἐπει-
δὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ
τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ
κόσμος διὰ τῆς σο-
φίας τὸν θεὸν, εὐδόκη-
σεν ὁ θεὸς διὰ τῆς
μωρίας τοῦ κηρύγμα-
τος σῶσαι τοὺς πι-
στεύον-

Non enim misit me
Christus vt baptizarem, sed vt euangelizarem, non erudito sermone, ne inanis reddatur crux
Christi. Nam sermo
crucis, ijs quidem qui
pereunt, stultitia est:
at nobis qui salutem
consequimur, potentia dei est. Scriptum
est enim: Perdam sa- Esaiae 29.
pientiam sapientium, Abdia. 1.
& intelligentiam intelligentium reiiciam.
Vbi sapiens? vbi Esa. 33.
scriba? vbi disputator seculi huius?
Nónne infatuauit
deus sapientiam mundi huius? Nam postquam in sapientia
dei non cognouit
mundus per sapientiã deũ, visum est deo
per stultitiã predicationis saluos facere cre

den-

M.12.24 Lucæ. 11.

dentes: quandoquidẽ & Iudæi signũ postulant, & Græci sapiẽtiã quærunt. Nos autẽ prædicamus Christũ crucifixũ, Iudæis quidem offendiculũ, Græcis verò stultitiã: sed ipsis vocatis Iudæis pariter et Græcis Christum dei potentiã, ac dei sapiẽtiã. Quoniã stultitia dei, sapiẽtior est q̃ homines, & imbecillitas dei robustior est quàm homines. Videtis enim vocationem vestram, fratres, quòd non multi sapientes secundũ carnem, non multi potentes, non multi claro genere nati: verùm quæ stulta erant secundum mundum, delegit deus, vt pudefaceret sapiẽtes: & quæ erant im-

σώζοντας, ἐπειδὴ καὶ ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν· ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν· αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι, χριστὸν θεοῦ δύναμιν, καὶ θεοῦ σοφίαν. ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί. βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν ἀδελφοὶ, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοὶ, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ. καὶ τὰ

Digitized by Google

τὰ ἀδυνατα τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά. καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

imbecillia in mundo, delegit deus, vt pudefaceret ea quæ sunt robusta: & quæ ignobilia erant in mundo contemptáque, delegit deus, & ea quæ non erant, vt ea quæ sunt, obliteraret: vt ne gloriaretur vlla caro coram ipso. Ex eodẽ autem vos estis, in Christo Iesu, qui factꝰ fuit nobis sapientia à deo, iustitiaq; & sanctificatio & redemptio: vt (quemadmodũ scriptũ est) qui gloriatur, in domino glorietur. Hiere. 9. 2. Cor. 10

CAP. II.

Καγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφοὶ, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι

Et ego quum venirem ad vos fratres, non veniebam cum eminentia sermonis aut sapientiæ, annũciãs vobis testimoniũ dei. Non enim me iudicaui quicquã scire inter

inter vos, niſi Ieſum Chriſtũ, & hunc crucifixum. Et ego per infirmitatem, & cum timore, ac in tremore multo apud vos verſatus ſum: & ſermo meus & predicatio mea nõ erat in perſuaſorijs humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus ac potentiæ, vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in potentia dei. Porrò ſapientiam loquimur inter perfectos: ſapientiam autẽ nõ ſeculi huius, neq; prĩcipũ ſeculi huiꝰ, qui abolentur: ſed loquimur ſapientiam dei in myſterio quæ eſt recondita, quam præfinierat deus ante ſecula, in gloriam noſtram, quam nemo princi-

τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου, οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς

τῶν

τῶν ἀρχόντων τ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐραυνᾷ, καὶ τὰ βάθη τ θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τ ἀνθρώπων, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἀνθρώπου, τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα

principum seculi huius cognouit. nam si cognouissent, haud quaquam dominum glorie crucifixissent: sed quemadmodum scriptum est: Que oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, que preparauit deus diligentibus se: nobis autem deus reuelauit per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunditates dei. Quis enim hominum nouit ea que sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo? Sic & ea que sunt dei, nemo nouit nisi spiritus dei. Nos verò non spiritum mundi accepimus, sed spiritum qui est ex deo, ve

Esa. 64.

ἀ-

scia-

sciamus quæ à Christo donata sint nobis, quæ & loquimur, nõ sermonibus quos docet humana sapientia, sed quos docet spiritus sanctus, spiritualibus spiritualia comparãtes. Animalis autem homo non accipit ea quæ sunt spiritus dei: stultitia siquidem illi sunt: nec potest cognoscere qđ spiritualiter diiudicatur. At spiritualis diiudicat quidem omnia: ipse verò à nemine diiudicatur.

Sap. 9. *Quis enim cognouit*
Esa. 40. *mentem domini, qui*
Rom. 11. *consilium daturus sit illi? Nos autem mentẽ Christi tenemus.*

εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ, καὶ οὐ δύναται γνῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.

CAP. 3. *Et ego fratres, non potui loqui vobis vt spiri-*

Καὶ ἐγὼ ἀδελφοὶ οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευ-

μα-

Digitized by Google

μαπικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χριστῷ. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἐδύνασθε, ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, καὶ διχοστασία, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἕτερος δὲ, ἐγὼ Ἀπολλώ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; τίς οὖν ἐστὶ Παῦλος; τίς δὲ Ἀπολλώς; ἀλλ' ἢ διάκονοι, δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλὰ ὁ θεὸς ηὔξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. ὁ φυτεύων

spūalib⁹, sed loquēdū fuit vt carnalibus, vt infantib⁹ in Christo. Lactis potu vos alui, et nō cibo: nōdū enī poteratis, imò ne nūc q-dē adhuc potestis, nā adhuc carnales estis: siquidē quū inter vobis sit amulatio et cōtētio et factiōes, nōne carnales estis, et sēm hominē ābulatis? Etenī cū dicat aliquis, Ego q̄dē sum Pauli: alter verò, ego Apollo, nōne carnales estis? Quis igitur est Paulus? q̄s aūt Apollo? nisi ministri p quos credidistis, et vt cuique dns dedit? Ego plātaui, Apollo rigauit, sed deus dedit incrementū. Itaque neq; q̄ plātat, est aliquid, neque qui rigat, sed q̄ dat incrementū, deus: caterum is qui plantat, Supra. I.

sat, & is qui rigat, vnũ sunt: vnusquisq; tamen suã mercedem accipiet iuxta suũ laborẽ. Etenim dei sumus cooperarij: dei agricolatio, dei ædificatio estis, iuxta gratiã dei quæ data est mihi. Vt sapiẽs architectus fundamentũ posui, alius autem superillud ædificat. Porrò quisque videat quomodo superstruat. Nã fundamentum aliud nemo potest ponere præter hoc quod positũ est, quod est Iesus Christ⁹. Quòd si quis superstruit super fundamentum hoc, aurũ, argentũ, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, cuiusq; opus manifestum fiet. Dies enĩ declarabit, quod in igne reuelatur, & cu-

τεύων δὲ, καὶ ὁ πο-
τίζων, ἓν εἰσιν. ἕκαστος δὲ
τὸν ἴδιον μισθὸν λή-
ψεται, κατὰ τὸν ἴδιον
κόπον. θεοῦ γάρ
ἐσμεν συνεργοί. θεοῦ
γεώργιον, θεοῦ οἰκο-
δομή ἐστε. κατὰ τὴν
χάριν τοῦ θεοῦ, τὴν
δοθεῖσάν μοι. ὡς σο-
φὸς ἀρχιτέκτων θε-
μέλιον τέθεικα, ἄλ-
λος δὲ ἐποικοδομεῖ.
ἕκαστος δὲ βλεπέτω
πῶς ἐποικοδομεῖ. θε-
μέλιον γὰρ ἄλλον οὐ-
δεὶς δύναται θεῖναι
παρὰ τὸν κείμενον, ὅς
ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. εἰ δέ
τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ
τὸν θεμέλιον τοῦτον,
χρυσὸν, ἄργυρον, λί-
θους τιμίους, ξύλα, χόρ-
τον, καλάμην, ἑκάστου
τὸ ἔργον φανερὸν γε-
νήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα
δηλώσει, ὅτι, ἐν πυ-
ρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ

ἑκά-

ἑνὸς τὸ ἔργον ὁποιόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάζει. εἴ τινος τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψεται. εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστί. γέγραπται γάρ. ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν.

cuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit quod supstruxit, mercedem accipiet: si cuius opus exustum fuerit, damnum patietur, ipse verò salvus fiet, sed sic tanquam per ignẽ. An nescitis quòd templum dei estis, & spiritus dei habitat in vobis? Si quis templum dei prophanat, hunc perdet deus. Nã tẽplũ dei sanctũ est, qđ estis vos. Ne quis seipsum fallat. Si quis sibi videtur sapiens esse inter vos, in seculo hoc stultus fiat, vt reddatur sapiens. Etenim sapientia mundi huius, stultitia est apud deum. Scriptum est enim: Qui comprehendit sapientes in astutia ipsorum.

Infr. 6. 2. Cor. 6. Rom. 1. Iob 5.

Psal. 93. rum Et rursum, Dominus nouit cogitationes sapiẽtum, quòd sunt vanæ. Itaque ne quis glorietur in hominibus, omnia nãq; vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura: omnia inquam vestra sunt, vos autẽ Christi, Christus verò dei.

αὐτῶν. καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι. ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις. πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλώς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωὴ, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ.

CAP. 4. 2. Cor. 6. Sic nos æstimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorũ dei: quod superest autem, illud requiritur in dispensatoribus, vt fidus aliquis reperiatur. Mihi verò pro minimo est vt à vobis diiudicer, aut ab humano iudicio: imò nec meipsum di-

Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὧδε λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ

τῷ συνοίδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ταῦτα δὲ ἀδελφοὶ μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν, καὶ ἀπολλῶ, δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ὑμῖν μάθητε, τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς μὴ φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; ἤδη κεκορεσμένοι ἐστὲ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς

diiudico. nullius enim rei mihi cõscius sum, sed nõ p hoc iustificatus sum: cæterũ qui me iudicat, dñs est. Proĩde ne ante tẽp⁹ quicq̃ iudicetis, donec venerit dñs, qui & illustratur⁹ est occulta tenebrarũ, & patefaciet cõsilia cordiũ, ac tũc laus erit vnicuiq; à deo. Hæc aũt fratres per figurã trãstuli in meipsum, & in Apollo ꝓpter vos, vt in nobis discerẽtis, ne quis supra id quod scriptũ est de se sentiat: vt ne hic illius, ille hũius nõie inflemini, alius aduersus aliũ. Quis enĩte diiudicat? Quid autem habes quod nõ accepisti? Quòd si etiã accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Iã saturati estis,

jam ditati estis: absq; nobis regnum adepti estis, atque vtinã sanè adepti sitis, vt & nos simul vobiscum regnemus. Arbitror enim quod deus, nos qui sumus Apostoli postremi, ostenderit tanquam morti addictos, quoniam spectaculũ facti sumus mũdo & angelis & hominibus. Nos stulti ppter Christum, vos autem prudentes per Christum: nos imbecilles, vos autẽ validi. vos clari, nos contempti. Ad hoc vsque tempus & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cedimur, & incertis vagamur sedibus, et laboram⁹ operãtes propriis manib⁹. male audiẽtes, bñdicim⁹. per-

ἐξ ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ. ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί. λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν. διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα. βλασφημούμε-

Digitized by Google

σημούμενοι, παρακαλοῦμεν. ὡς πε-
ρικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάν-
των περίψημα ἕως ἄρτι. οὐκ ἐντρέπων ὑ-
μᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου
ἀγαπητὰ νουθετῶ. καὶ γὰρ μυρίους παι-
δαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς
πατέρας. ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐ-
αγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. παρακαλῶ
οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. διὰ τοῦ-
το ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστί τέκνον
μου ἀγαπητὸν, καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς
ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου, τὰς ἐν
Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκ-
κλησίᾳ διδάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου

secutionẽ patiẽtes, sustinemus. cõuitiis affecti obsecramꝰ, veluti excremẽta mundi facti sumus, omniũ reiectamentũ ad hũc vsq; diẽ. Non quò vos pudore suffudã, hæc scribo, sed vt filios meos dilectos admoneo. Nã etiã si innumeros pedagogos habeatis in Christo, nõ multos tamẽ habetis patres. Siquidẽ in Christo Iesu per euangeliũ ego vos genui. Adhortor itaq; vos, vt imitatores mei sitis. Hac de causa misi vobis Timotheũ, qui est filius meus dilectꝰ, et fidelis in dño, q̃ vobis in memoriã reducet vias meas q̃ sunt in Christo, quẽadmodũ vbiq; in oĩ ecclesia doceo. Perinde quasi non sim venturus

Infra. II. Epheſ 5.

ad vos, inflati sunt quidam. Sed veniam breui ad vos, si dominus voluerit, & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem. Non enim in sermone regnum est dei, sed in virtute. Quid vultis? Cum virga venio ad vos, an cum charitate, & spiritu lenitatis?

πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν. οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραΰτητος;

CAP. 5.

Omnino auditur inter vos stuprum, & huiusmodi stuprum, quod nec inter gentes nominatur, vt aliquis vxorẽ patris habeat. Et vos inflati estis, ac non potius luxistis, vt tolleretur de medio vestrum, qui facinus hoc perpetrasset. Nam ego quidem, vt absens cor-

Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν, ὁ τοῦτο τὸ ἔργον πεποιήσας. ἐγὼ μὲν γὰρ, ὡς ἀπὼν τῷ

τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν, τὸν οὕτως τοῦτο κατεργασάμενον, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας

corpore, præsens autẽ Col. 2.
spiritu, iam decreui
tanquam præsens, vt
is & sic hoc patrauit,
in nomine domini no
stri Iesu Christi con-
gregatis vobis et meo
spiritu, vnà cum po-
testate domini nostri
Iesu Christi, tradatur
satanæ ad interitum
carnis, quò spiritus
salu⁹ sit in die domi-
ni Iesu. Non est bona
gloriatio vestra. An Galat. 5.
nescitis quòd paululũ
fermenti totam con-
spersionem fermẽtat?
Expurgate itaque ve-
tus fermentum, vt si-
tis noua conspersio, si-
cut estis infermentati.
Nam & pascha na-
strum pro nobis immo
latus est Christ⁹. Ita-
que festũ celebremus,
non in fermẽto vete-
ri, nec in fermento

Digitized by Google

malitiæ & verſutiæ, ſed in panib⁹ fermẽto carẽtibus, hoc eſt, ſynceritate & veritate.

Eccli. 13. Scripſi vobis ꝑ epiſtolã, ne cõmiſcereminicũ ſcortatorib⁹, ac nõ oĩno cũ ſcortatorib⁹ mũdi huiꝰ, aut cũ auaris, aut cũ rapacibus, aut ſimulachrorũ cultoribꝰ. Alioqui vtinã videlicet è mũdo exiſſetis. Nũc aũt ſcripſi vobis, ne cõmiſceamini. Si ꝙs cũ frater appelletur, fuerit ſcortator, aut auarꝰ, aut ſimulachrorũ cultor, aut cõuitiator, aut ebrioſus, aut rapax, cũ eiuſmodi ne cibũ ꝙdẽ capiatis. Quid enim ad me attinet, etiã de his ꝙ foris ſunt iudicare? Nõne de his ꝙ intꝰ ſunt, iudicatis? eos verò qui foris ſunt, deꝰ iudicat.

Etiã

κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν, μὴ συναναμίγνυσθαι. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει.

καὶ

καὶ ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

Etiam profligate istiũ qui malus est, ex vobisipsis.

Τολμᾷ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων; οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά; βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔστιν ἐν ὑμῖν σοφὸς, οὐδὲ εἷς ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται,

Sustinet aliquis ve CAP. 6.
strum negocium habens cum altero, iudicari sub iniustis, & non magis sub sanctis? An nescitis quòd sancti mundum iudicabunt? Et si per vos iudicatur mũdus, indigni estis minimis iudiciis? An nescitis q̃ angelos iudicabimus, non tantum ista quæ ad victum pertinent? Proinde iudicia siquidem habueritis de iis quæ ad vitæ vsum attinent, qui contẽpti sunt in ecclesia, eos constituite. Ad erubescentiam vestram dico. Adeo non est inter vos sapiens ne vnus quidem, qui pos-

sit

sit diiudicare ĭter fratrẽ suũ & fratrẽ, sed frater cum fratre litigat, idq; sub infidelibus? Itaq; iam quidẽ omnino delictũ in vobis est, q̃ lites habetis inter vos inuicẽ. Cur non potius iniuriã patimini? cur non potius dãnum accipitis? Imò vos iniuriã facitis, & damno afficitis, idq; fratres. An nescitis q̃ iniusti, regni dei hereditatẽ non consequẽtur? Ne erretis: neque
Ephes. 5. scortatores, neq; cul-
1. Tim. 1. tores simulachrorum, neque adulteri, neque molles, neq; qui concũbunt cũ masculis, neq; fures, neq; auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regni dei hereditatẽ accipient. Atque hac eratis quidem, sed ablu-

νεται, καὶ οὐχ ὑμῶν ἀποίσεων; ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ἐν ὑμῖν ὅτιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε. οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοὶ, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. καὶ ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι

μαι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαί τινος. τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα, οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ,

abluti estis, sed sctificati estis, sed iustificati estis per nomẽ domini Iesu, & per spiritũ dei nostri. Omnia mihi licẽt, at nõ õnia conducunt. Omnium mihi potestas est, at ego non redigar sub vllius potestatẽ. Esca vẽtri destinata sunt, & venter escis: deus autẽ & hunc & illas abolebit. Corpus verò non stupro sed dño, et dominus corpori. Deꝰ auetm et dominũ suscitauit, & nos susci-tabit per potentiam suã. An nescitis quòd corpora vestra, membra sunt Christi? Nũ igitur tollens membra Christi, faciam scorti membra? Absit. An nescitis quòd qui adglutinatur scorto, vnum corpus est?

Infra. 10.

Eccli. 37

Gene. 2. Matt. 19. Marc. 10. Ephes. 5. Supra. 3. 2. Co. 6. Infra. 7. 1. Pet. 1.

Redigentur enim, inquit, duo in carnẽ vnam. At qui adglutinatur domino, vnus spiritꝰ est. Fugite scortationẽ. Omne peccatum quodcũq; fecerit homo, extra corpꝰ est: sed qui scortatur, in propriũ corpꝰ peccat. An nescitis quod corpus vestrũ templũ est habitãtis in vobis spiritus sancti, quem habetis à Deo, & non estis ipsi vestri iuris? Nam empti estis precio. Glorificate iã deũ in corpore vestro, & in spiritu vestro quæ sunt Dei.

γὰρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι. φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν. ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

CAP. 7.

Caterùm de quibꝰ scripsistis mihi: Bonum est homini vxorem non attingere. Attamen propter stupra vitanda, suam quisque vxorem ha-

Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. διὰ δὲ τὰς πορνείας, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω,

ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα σχολάσητε τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ. καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. οὐ δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας αὐτοὺς εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον

habeat, & suũ quaque virum habeat. Vxori vir debitam benevolentiam reddat: similiter autem & vxor viro. Vxor proprij corporis ius non habet, sed maritus. Similiter & maritus proprij corporis ius non habet, sed vxor. Ne fraudetis vos invicem, nisi si quid ex consensu, pro tempore, vt vacetis ieiunio & precationi: & rursum in vnum conveniatis, ne tentet vos satanas propter intemperantiam vestram. Hoc autem dico iuxta indulgentiam, non iuxta praeceptum. Nam velim omnes homines esse, vt & ipse sum. Sed vnusquisque pro-

proprium donum habet ex deo, alius quidem sic, alius autẽ sic. Dico autem inconiugatis & viduis, bonum eis est, si manserint vt et ego: quòd si se non continent, cõtrahant matrimoniũ. Nã satius est matrimonium contrahere, quàm vri. At coniugatis præcipio, non ego, imò dominus: Vxor à viro ne separetur. quòd si separata fuerit, maneat innupta, aut marito reconcilietur: & maritus vxorem ne dimittat. Reliquis autem ego dico, non dominus: Si quis frater vxorẽ habet infidelem, & hæc assentitur vt habitet cũ illo, ne dimittat eam: & mulier quæ habet maritum in-

Matt. 5.

ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως. λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐάν μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι, ἢ πυροῦσθαι. τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλὰ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι. ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω, καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος. εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. καὶ γυνὴ, ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπι-

ἄπιστον, καὶ ἀυτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' ἀυτῆς, μὴ ἀφιέτω τὸν. ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι, νυνὶ δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός. τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεὸς, ἕκαστος ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτως περιπατείτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ

infidelẽ, et is assẽtitur vt habitet cum ea, ne dimittat illũ. Sãctificatus est enim marit⁹ incredulus per vxorẽ, & sanctificata est vxor incredula per maritum. Alioqui filij vestri immundi essẽt, nunc aũt sancti sunt. Quòd si incredul⁹ discedit, discedat: nõ est seruituti subiect⁹ frater aut soror in huiusmodi, sed in pace vocauit nos deus. Quid nãque scis mulier an maritũ sis seruatura? aut quî scis vir, an vxorem sis seruaturus? Vtcũque fuerit, vnusquisque vt ipsi partitus est de⁹, vnusquisque vt illum vocauit dñs, ita ambulet. & sic in ecclesiis omnibus ordino. Circuncisus aliquis vocat⁹ est? ne

Ephes. 4.

ne accersat præputium. In præputio aliquis vocatus est? ne circuncidatur. Circuncisio nihil est, & præputium nihil est: sed obseruatio mandatorum dei. Vnusquisque in ea vocatione in qua vocat⁹ fuit, maneat. Serus vocatus es? ne sit tibi curæ: quinetiam si potes liber fieri, potius vtere. Etenim qui in domino vocatus est seruus, libertus domini est. Similiter & qui liber vocatus fuit, seru⁹ est Christi. Precio empti fuistis, nolite fieri serui hominũ. Vnusquisque in eo in quo vocatus fuit, fratres, maneat apud deum. De virginibus autẽ præceptum dñi nõ habeo: consilium tamen do, tan-

Supra 6.
1. Pet. 1.

μὴ ἐπισπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ τις κέκλητο; μὴ περιτεμνέσθω. ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦλος ἐκλήθης, μή σοι μελέτω, ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθείς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ. τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ. περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω,

ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι, ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.
νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ, τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε. θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος. τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι. καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες. καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες. καὶ οἱ ἀ-

tãquam misericordiã cõsequutus à domino, in hoc, vt sim fidelis.
Arbitror igitur hoc bonum esse propter præsentem necessitatem.
Nam bonum est homini sic esse. Alligatus es vxori? ne quære diuortium. Solutus es ab vxore? ne quæras vxorem. Quòd si duxeris vxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccauit.
Attamen afflictionem in carne habituri sunt huiusmodi. Ego verò vobis parco.
Cæterùm illud dico fratres, tempus cõtractũ est: superest, vt qui habent vxores, sint tanquam non habeant:
& qui plorant, tanquam non plorent:
& qui gaudent, tanquã nõ gaudeant: &

Matt 5. Mar. 10.

qui emunt, tanq̃ non poſsideant: & qui vtũtur mũdo hoc, tanq̃ non vtantur. Præterit enim habitus huius mundi. Velim autem vos abſq; ſolicitudine eſſe. Qui cœlebs eſt, curat ea quæ ſunt dñi, quomodo placitur⁹ ſit dño. At qui duxit vxorem, ſolicitus eſt de his quæ ſunt mundi, quomodo placiturus ſit vxori. Diuiſa ſunt hæc duo, mulier, & virgo. Innupta curat ea quæ ſunt dñi, vt ſit ſancta quũ corpore, tum ſpiritu. Cõtrà, quæ nupta eſt, curat ea quæ ſunt mũdi, quo placitura ſit viro Hoc autẽ ad id, quod vobis conducibile eſt, dico: non vti laqueum vobis iniiciã: ſed vt quod honeſtum

οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες. καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. καὶ μεμέρισται· καὶ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπρόσεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερι-

Digitized by Google

ἀσχημοσύνης. εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω, οὐχ ἁμαρτάνει, γαμείτωσαν. ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. ὥστε ὁ γαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ γαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτως μείνῃ

ſtum ac decorũ eſt, ſequamini, & adhæreatis dño abſq; vlla diſtractione. Quòd ſi quis indecorũ virgini ſuæ putat ſi prætereat nubendi tẽpus, & ſic oportet fieri: qđ vult faciat, non peccat, iũgantur matrimonio. Cæterùm qui ſtat firmus in corde, non habẽs neceſsitatẽ, ſed poteſtatẽ habet propriæ voluntatis, et hoc decreuit in corde ſuo, vt ſeruet ſuã virginẽ, bñ facit. Itaq; qui elocat nuptũ, bñ facit. Attamẽ qui nõ elocat nuptũ, melio facit. Vxor alligata Rom. 7. *eſt matrimonio, quãdiu viuit maritꝰ eius. quòd ſi dormierit maritus illius, libera eſt ad cui velit nubendũ, modò in domino. Attamẽ beatior eſt ſi ſic*

Digitized by Google

maneat, iuxta meã ſententiã. Opinor autem quòd et ipſe ſpiritum dei habeam.

μείνῃ, καὶ τῷ ἐμῷ πνεύματι. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

CAP. 8. Cæterùm de iis q̃ ſimulachris immolantur, ſcimus quòd õnes ſcientiam habemus. Scientia inflat, charitas verò edificat. Quòd ſi quis ſibi videtur aliquid ſcire, nõdũ quicquã nouit quemadmodũ oporteat ſcire At ſi quis diligit deũ, hic cognitus eſt ab illo. De eſu igitur eorum quæ ſimulacris immolãtur, ſcimus quòd nullum eſt ſimulacrũ in mundo, & q̃ nullus ſit Deus alius, niſi vnus. Nam etiã ſi ſunt qui dicantur dij, ſiue in cœlo, ſiue in terra, quẽadmodũ ſunt dij multi, & domini multi: nobis tamen

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν, ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἴ δέ τις δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὐδέπω ἔγνωκεν καθὼς δεῖ γνῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοὶ, ἀλλ' ἡμῖν εἷς ὁ θεὸς,

ὁ θεὸς, ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνηθείᾳ τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι, ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα, μολύνεται. βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν. οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα. βλέπετε δὲ, μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν. ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος,

mẽ vnus est deus, qui est pater ille, ex quo ŏnia, et nos in illũ: & vnus dominus Iesus Christus, per quẽ oĩa, et nos per illũ. Sed nõ in ŏnibus est scientia. Nonnulli verò cũ cõscietia simulaori vsq; ad hoc tẽpus, tanquã simulacris immolatũ edunt: & conscientia illorũ infirma quum sit, polluitur. Atq; esca nos non cõmẽdat deo: neq; si comedam⁹, aliqd nobis supereſt: neq; si non comedamus, quicquã nobis deest. Sed videte ne quo modo facultas illa vestra, offendiculo sit iis qui infirmi sunt. Etenĩ si quis conspexerit te, qui habes scientiã, in epulo simulacrorũ accumbentem, nónne conscientia eius

Rom. 14.

qui infirmus est, ædificabitur ad edendum ea quæ sūt simulacris immolata? Et peribit frater qui infirm⁹ est, in tua sciētia, propter quem Christus fuit mortuus. Sic autē peccantes in fratres, & vulnerantes illorū cō scientiam infirmā, in Christum peccatis.

τος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφός, ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίζω.

Ibidem. Quapropter si esca offendit fratrē meum, haudquaquā vescar carnibus in æternum, ne fratri meo sim offendiculo.

CAP. 9. An non sum apostolus? an non sum liber? An non Iesum Christum dominū nostrū vidi? an nō opus meū vos estis in domino? Si cæteris nō sum apostolus, at sane vobis sum: siquidē sigillum apostolat⁹ mei, vos estis

Οὐκ ἐμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί. ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ

κυρίῳ. ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν, αὕτη ἐστίν. μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς; ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ἐν γὰρ τῷ Μωσέως νόμῳ γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ

stis in domino. Mea responsio apud eos qui me interrogãt, hæc est, An non habem⁹ potestatẽ edendi ac bibendi? An non habem⁹ potestatẽ sororẽ mulierẽ circumducendi, quẽadmodũ & cæteri apostoli & fratres domini, et Cephas? Aut solus ego et Barnabas non habem⁹ potestatẽ hoc faciendi? Quis mĩlitat suis stipẽdiis vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius nõ edit? Aut quis pascit gregẽ, & de lacte gregis nõ edit? Nũ secundum hominem hæc dico? An non & lex eadem dicit? Etenim in Mosi legẽ scriptum est: Non obligabis os bouĩ triturãti. Num boues curæ sunt Deo? Deut. 25. 1. Tim. 5.

An hoc propter nos omnino dicit? Propter nos enim hoc ſcriptũ eſt, quòd ſub ſpe debeat is qui arat, arare, & q̃ triturat ſub ſpe, ſpei ſuæ particeps eſſe debeat. Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt, ſi nos veſtra carnalia
Rom. 15. meſſuerimus? Si cæteri poteſtatis erga vos participes ſunt, quur nõ potius nos? Atqui non vſi ſuimus poteſtate iſta, ſed omnia ſufferrmus, ne quod offendiculũ demus euangelio Chriſti. An neſcitis quòd ij qui in ſacris operantur, ex ſacrificio viuunt? Qui ſacrario aſſiſtunt, vnà cum ſacrario partem accipiunt? Sic et dominus ordinauit, vt q̃ euange-

ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν, τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι. εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα, εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, τὰ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται; οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξε, τοῖς τὸ εὐαγγέλιον

Digitized by Google

λιον καταγγέλλουσιν, οὐκ ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῶσιν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα. ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. οὐαὶ δέ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω. εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μού ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαί με τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυ-

geliũ annunciant, ex euangelio viuãt. Ego tamẽ nullo horũ vſus fui. Quanquam non ſcripſi hæc, vt ita fiat in me. Nam bonũ eſt mihi mori potius, q̃ vt gloriationem meã aliquis inanẽ reddat. Etenim ſi euãgelizẽ, non eſt quòd glorier. neceſsitas enim mihi incũbit. Væ autẽ mihi eſt, niſi euangelizem. Nam ſi volẽs hoc faciam, præmium habeo: ſin inuitus, diſpẽſatio cõmiſſa eſt mihi. Quod igitur mihi eſt præmium? Vt quum euangelizem, gratuitum efficiam euangelium Chriſti, in hoc, ne abutar poteſtate mea in euangelio. Etenim quum liber ſim ab omnibus, omnib⁹ meipſum ſer-

ſeruum feci, quò plureis lucrifaciam: et factus ſum Iudæis quaſi Iudæus, vt Iudæos lucrifaciam: iis qui ſub lege ſunt, quaſi ſim ſub lege, vt eos qui ſub lege ſunt, lucrifaciã: his qui ſine lege ſunt, tanquam ſim ſine lege: quum non ſim ſine lege deo, ſed obnoxiꝰ legi Chriſti, vt lucrifaciam eos qui ſunt ſine lege. Factus ſum infirmis quaſi infirmus, vt infirmos lucrifaciam. Omnibus factus ſum omnia, vt omnino aliquos ſeruem. Hoc autem facio propter euangelium, vt particeps illius fiam. An neſcitis quòd qui in ſtadio currunt, omnes quidẽ currunt, ſed vnus accipit præmium? Sic cur-

μαστὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω. καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω. τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω. τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω τοὺς ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχετε, ἵνα κατα-

Digitized by Google

καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως. οὕτως πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων. ἀλλ' ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

currite, vt comprehẽdatus. Omnis autem qui certat, per omnia temperãs est: illi quidem igitur, vt peituram coronã accipiãt, nos autem vt aternã. Ego itaque sic curro, vt non in incertũ: sic pugilem ago, non velut aërem feriẽs: verùm subiicio corpus meum, et in seruitutẽ redigo, neque modo fiat, vt quum aliis pradicarim, ipse reprobus efficiar.

Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν Μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματι-

Nolim autem vos ignorare fratres, quòd patres nostri omnes sub nube erant, & omnes per mare transierunt, & omnes in Mosen baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eandem escam spiritualem

CAP. 10. Exod. 13. Exod. 14 Exod. 16 Exod. 17

co-

comedebãt, & omnes eundem potum ſpiritualem bibebant. Bibebant enim de ſpirituali, quæ illos comitabatur, petra: petra verò fuit Chriſtꝰ. Sed plures illorum nõ ap-
Nu. 20. probauit deus: proſtrati ſunt enĩ in de-
26. ſerto. Hæc autẽ figuræ noſtri fuerunt, ne nos ſimus concupiſcentes rerũ malarũ, quẽadmodum & illi concupierunt. Neque ſimulacrorũ ſitis cultores, ſicuti quidam illorũ, quemadmodum ſcri-
Exod. 32. ptum eſt: Sedit populꝰ vt ederet ac biberet, et ſurrexerunt ad ludẽdum. Neque ſtupris
Num. 25. inquinemur, ſicuti quidam illorũ ſtupris polluti ſunt, & conciderunt vno die viginti tria millia. Neque

ματικὴν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός, κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. μηδὲ

Digitized by Google

μὴ δὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστὸν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. μὴ δὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. διόπερ ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας.

que tentemus Christum, sicut & quidam illorum tentauerunt, & à serpẽtibus extincti sunt. Neque murmuretis, sicut & quidam illorum murauerunt, et interempti sunt ab extinctore. Hæc autem omnia figuræ contigerunt illis, scripta verò sunt propter admonitionem nostri, in quos termini ætatum inciderunt. Proinde, qui sibi videtur stare, videat ne cadat. Tentatio vos non cepit, nisi humana. Sed fidelis est deus, qui non sinet vos tentari supra id quod potestis: imò faciet vnà cum tẽtatione euentũ, quò possitis sufferre. Quapropter dilecti mei, fugite ab simulacrorum cul-

Num. 21.

Iudi. 8.

Supra. 1. 2. Thes. 5.

Digitized by Google

cultu. Vt prudentibus loquor, iudicate vos qđ dico. Poculũ bñdictionis cui bñdicim⁹, nõne cõicatio sanguinis Christi est? Panis quẽ frãgim⁹, nõne cõmunicatio corpis Christi est? Quoniã vnus panis, vnu corp⁹ multi sum⁹. Nã oẽs ex eodẽ pane participam⁹. Videte Israëlẽ iuxta carnẽ: nonne qui edunt victimas, participes sacrarij sunt? Quid ergo dico, q̃ simulacrũ aliqd sit? aut q̃ simulacris ĩmolatũ aliqd sit? Nõ: verùm illud dico, q̃ q̃ immolãt gentes, dæmoniis ĩmolãt, et nõ deo. Nolim autẽ vos cõsortes dæmoniorũ esse. Nõ potestis poculũ dñi bibere, et poculũ dæmoniorũ Non potestis mẽsæ dñi participes. ὡς φρονίμοις λέγω, κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημι. τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστί; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστίν; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν. βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα, οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; τί οὖν φημι, ὅτι εἰδωλόθυτόν τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν τί ἐστιν; ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν,

Deut. 32.

Digitized by Google

ναι, καὶ ποτήριον δαιμονίων. οὐ δυνάμεθα τραπέζης κυρίου μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων. ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν; πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος. πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες, διὰ τὴν συνείδησιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε, δι' ἐκεῖνον τὸν

ticipes esse, & mensæ dæmoniorum. An prouocamus dominũ? Num fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, at non omnia conducunt. Omnia mihi licẽt, sed non oĩa ædificant. Nemo quod suum est quærat, sed quisque quod alterius est. Omne quod in macello venditur, edite, nihil interrogantes, propter conscientiam. Domini siquidem est terra, et plenitudo eius. Quòd si quis vocat vos infidelium, & vultis ire, quicquid apponitur vobis, edite: nihil interrogãtes, propter conscientiã. Quòd si quis vobis dixerit, Hoc simulacris immolatum est, ne edatis, propter illum qui

Ecclĩ. 37.
Supra. 6.
Infra. 13.
Psal. 23.

Digitized by Google

qui indicauit, et propter conſciẽtiam. Dñi ſiquidem eſt terra, & plenitudo eius. Porrò conſcientiam dico, nõ tuam, ſed illius alteri⁹. Cur enim libertas mea iudicatur ab alia conſcientia? Quòd ſi ego cũ gratia participo, cur ob id mihi maledicitur, pro quo ego gratias ago? Siue igitur editis, ſiue bibitis, ſiue quid facitis, omnia in gloriam dei facite. Tales eſtote, vt nullũ præbeatis offendiculũ, neq; Iudæis, neq; Græcis, neq; eccleſiæ dei: quẽadmodũ ego p oĩa oĩb⁹ placeo, non quærens meã ipſius vtilitatem, ſed multorũ, vt ſalui fiãt.

Col. 3.

CAP. II. Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Collaudo autem

Philip. 3.

τὸν μλωύσαντα, ἡ τλὼ συνειδήσιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆ. συνειδήσιν δὲ λέγω, οὐχὶ τλὼ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τλὼ τοῦ ἑτέρου. ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι, ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε, καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.

Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελ-

ἀδελφοὶ, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε. θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ, ὁ Χριστός ἐστι. κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ. κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ, ὁ θεός. πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς. ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κε-

tem vos fratres, quòd omnia mea memoria tenetis: & quemadmodum tradidi vobis, instituta tenetis. Sed volo vos scire, quòd omnis viri caput Christus est: caput autem mulieris vir: caput verò Christi, Deus. Omnis vir orans, aut prophetãs, quicquam habens in capite, probro afficit caput suum. Omnis vero mulier orans aut prophetans non velato capite, dehonestat caput suum. Nam id perinde est prorsus, ac si rasa esset. Etenim si non velatur mulier, etiam tondeatur. Quòd si fœdum est mulieri tonderi aut radi, veletur. Vir quidem non debet velare κε- κε- ca-

Ephe. 5.

caput, quum is imago sit & gloria Dei. At mulier, gloria viri est. Non enim est vir ex muliere, sed mulier ex viro. Neque enim conditus est vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Propter hoc debet mulier potestatem habere in capite, propter angelos: alioqui neque vir absque muliere, neque mulier absque viro in domino. Nam quemadmodum mulier ex viro est, ita & vir per mulierem, omnia verò ex deo. Inter vosipsos iudicate, nũ decorũ est mulierẽ nõ velatã deum orare? An ne natura quidem ipsa hoc docet vos, quòd viro quidẽ, si comatus fuerit, probro sit: contrà mulieri

Gen. 2.

κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους. πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ. ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς· τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε, πρέπον ἐστὶ, γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστὶν, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη

μὴ αὐτὴ πρὸς δόξαν
δίδοται. εἰ δέ τις δο-
κεῖ φιλόνεικος εἶν-
αι, ἡμεῖς τοιαύτην συνή-
θειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδ'
αἱ ἐκκλησίαι τοῦ
θεοῦ. τοῦτο δὲ παραγ-
γέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι
οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον,
ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συν-
έρχεσθε. πρῶτον μὲν
γὰρ συνερχομένων
ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
ἀκούω σχίσματα ἐν
ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ
μέρος τι πιστεύω. δεῖ
γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑ-
μῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκι-
μοι φανεροὶ γένωνται
ἐν ὑμῖν. συνερχομέ-
νων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ
αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυ-
ριακὸν δεῖπνον φα-
γεῖν. ἕκαστος γὰρ τὸ
ἴδιον δεῖπνον προ-
λαμβάνει ἐν τῷ φα-
γεῖν. καὶ ὃς μὲν
πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. μὴ
γὰρ

lieri, si comata fuerit, gloriæ sit? eò ꝙ coma provelamine data sit. Caterùm si quis videtur cõtentiosus esse, nos huiusmodi cõsuetudinẽ non habemus, neque ecclesiæ dei. Illud tamen præcipiẽs, non laudo, ꝙ non in melius, sed in deterius conuenitis. Nam primùm quidẽ, cũ cõuenitis in ecclesia, audio dissidia in vobis esse, et aliqua ex parte credo. Oportet enim et sectas in vobis esse, quò qui probati sunt, manifesti fiant inter vos. Igitur cũ cõuenitis in eundẽ locũ, non licet dominicã cœnã edere, quòd vnusquisque priã cœnã occupat in edendo: & hic quidẽ esurit, ille verò ebrius est. Num sane

domos non habetis ad edendum & bibendum? An ecclesiam dei contemnitis, & pudefacitis eos qui nõ habent? Quid vobis dicam? Laudabo vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi à domino, quod & tradidi vobis, quòd dominus Iesus in ea nocte qua traditus est, accepit panem, & postquam gratias egisset, fregit, ac dixit:
Mat. 26. Accipite, edite. Hoc
Marc. 14 meum est corpus,
Luca. 22. quod pro vobis frangitur, hoc, facite in mei commemorationem. Ad eundem modum & poculum, peracta cœna, dicens: Hoc poculum nouum testamentum est in meo sanguine, hoc

γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆ ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις

ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς
τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε
τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ
ποτήριον τοῦτο πίνητε,
τὸν θάνατον τοῦ κυρίου
καταγγέλλετε, ἄχρις
οὗ ἂν ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν
ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον,
ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ
κυρίου ἀναξίως, ἔνο-
χος ἔσται τοῦ σώματος
καὶ αἵματος τοῦ κυ-
ρίου. δοκιμαζέτω δὲ
ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ
οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέ-
τω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου
πινέτω. ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ
πίνων ἀναξίως, κρῖμα
ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει,
μὴ διακρίνων τὸ σῶ-
μα τοῦ κυρίου. διὰ τοῦτο
ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς
καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶν-
ται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς
διεκρίνομεν, οὐκ ἂν
ἐκρινόμεθα. κρινόμε-
νοι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου

hoc facite, quotiescũ-
que biberitis, in mei
cõmemorationẽ. Quo
tiescũq; enim comede-
ritis panẽ hunc, & de
poculo hoc biberitis,
mortẽ dñi ãnũciatis,
donec venerit. Itaque
quisquis ederit panẽ
hunc, aut biberit de
poculo dñi ĭdignè, reꝰ
erit corporis et sangui-
nis domini. Probet au
tẽ homo seipsum, et sic
de pane illo edat, et de
poculo illo bibat. Nã
qui edit & bibit in-
dignè, iudiciũ sibiipsi
edit & bibit, non di-
iudicãs corpꝰ domini.
Propter hoc inter vos
multi ĭbecilles & in-
ualidi, & dormiunt
multi. Etenim si nos-
ipsos diiudicassemus,
haudquaquã iudica-
ti fuissemus. At cũ iu-
dicamur, à domino

παι-

κ iij cor-

corripimur, ne cũ mũ do condẽnemur. Itaq; fratres mei, quum cõ-uenitis ad comedendum, alius alium expectate. Quòd si quis esurit, domi edat, ne ad condemnationem conueniatis. Catera verò quum venero, disponam.

παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ὥστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. εἴ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

CAP. 12. Porrò de spiritualibus fratres, nolo vos ignorare. Scitis quòd gẽtes fuistis, & ad simulachra muta vtcũque ducebamini sequentes. Quapropter notum vobis facio, ℔ nullus per spiritũ dei
Marc. 9. loquẽs, dicit anathema Iesum. Et nemo potest dicere dominũ Iesum, nisi per spiritũ sanctum. Diuisiones autem donorum sunt, sed idem spiritus:

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν. καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα,

καὶ

καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶ, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς ἐστὶ θεὸς, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι. ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι. ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων. ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν. πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καθάπερ

et diuisiones ministeriorum sunt, & idem dominus: et diuisiones operationum sunt, sed idem est deus efficiẽs omnia in omnib⁹. Vnicuiq; verò datur manifestatio spirit⁹ ad id quod expedit. Nãhuic quidẽ per spiritũ datur sermo sapiẽtiæ, alij verò sermo scientiæ secundum eundẽ spiritum, alij verò fides per eundẽ spiritũ, alij verò dona sanationũ per eũdẽ spiritũ, alij verò efficaciæ potentiarũ, alij verò pphetia, alij verò discretiones spirituũ, alij verò genera linguarũ, alij verò interpretatio linguarum. Sed omnia hæc efficit vnus ille et idem spiritus, diuidẽs peculiariter vnicuique sicuti vult.

καθάπερ

Rom.12. Epi eſ.4. Que madmodũ enim corpus vnum eſt, & mẽbra habet multa, omnia verò membra corporis vnius, multa cum ſint, vnum ſunt corpus, ſic & Chriſtus. Etenim per vnũ ſpiritum nos omnes in vnum corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Græci, ſiue ſerui, ſiue liberi: & omnes vnum ſpiritum hauſim⁹. Etenim corpus non eſt vnũ membrum, ſed multa. Si dicat pes, nõ ſum manus, non ſum de corpore: nũ idcirco nõ eſt de corpore? Et ſi dicat auris, non ſum oculus, nõ ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore? Si totum corpus oculus, vbi auditus? Si totum auditus, vbi olfactus? Nunc

καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς, πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ὁ χριστός. καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά. ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμὸς, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοὴ, ποῦ ἡ ὄσφρησις;

Digitized by Google

νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν. εἰ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; νυνὶ δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. καὶ οὐ δύναται ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ ἔχω. ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι. καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμοτέρα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν. καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν, εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει. τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ

Nunc autem deus posuit membra vnũquodque singulatim ĩ corpore quẽadmodũ voluit. Quòd si esset omnia vnũ membrũ, vbi corpus? Nũc autẽ multa quidem membra, vnum verò corp⁹. At non potest ocul⁹ dicere manui, nõ est mihi opus te: aut rursum caput pedib⁹, nõ est mihi op⁹ vobis: imò multo potius, quæ vidẽtur membra corporis imbecilliora esse, necessaria sunt: et quæ putamus min⁹ honesta esse corporis, his honorẽ vberiorẽ apponimus: & indecora nostri, copiosiorem decorem habent. Cæterum quæ decora sunt nostri, non indigent: sed deus simul temperauit corpus, ei cui de-

Digitized by Google

deerat, copiosiorẽ addens honorẽ, ne sit dissidium in corpore, sed inuicẽ alia pro aliis eandẽ solicitudinem
Rom. 8. gerant mẽbra. Et siue
Heb. 4. patitur vnũ membrũ, simul patiũtur omnia mẽbra: siue glorificatur vnũ mẽbrũ, simul gaudẽtoĩa mẽbra. Vos autẽ estis corp⁹ Christi, & mẽbra ex parte. Et alios quidem
Ephes 4. posuit deus in ecclesia primũ Apostolos, deinde prophetas, tertiò doctores, deinde potestates, deinde dona sanationum, subsidia, gubernationes, genera linguarum. Nũ omnes Apostoli? num omnes prophetæ? num omnes doctores? num omnes potestates? num omnes dona habent sanationum? num

ὑσθρῶντι πλειοτέραν δοὺς τιμὴν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ

μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι; ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

num omnes linguis loquuntur? num omnes interpretantur? Sectemini verò dona potiora. Et adhuc his excellentiorem viam vobis ostendo. Infr. 14.

Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ οἶδα τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. ἡ ἀγάπη

Si linguis hominũ loquar & angelorũ, charitatẽ autẽ nõ habeã, factus sum æs resonãs, aut cymbalum tinniẽs. Et si habeam prophetiã, et nouerim mysteria oĩa, omnẽq; scientiam, et si habeã omnẽ fidem, adeo vt montes loco dimoueã, charitatem autem nõ habeã, nihil sum. Et si insumã ĩ alimoniã õnes facultates meas, & si tradã corpꝰ meũ vt comburar, charitatem autem non habeam, nihil vtilitatis capio. Charitas patiens est, benigna est, CAP. 13. Supr. 10.

cha-

Philip. 2. *charitas non inuidet, charitas non est procax, non inflatur, non est fastidiosa, non quærit quæ sua sunt, non iritatur, non cogitat malum, non gaudet de iniustitia, sed congaudet veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Charitas nunquam excidit, siue prophetiæ abolebuntur, siue linguæ cessabunt, siue scientia abolebitur. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Ast vbi venerit quod perfectum est, tunc quod ex parte est, abolebitur. Quũ essem puer, vt puer loquebar, vt puer sentiebam, vt puer cogitabam. At vbi factus sum vir, abo-*

ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε πίπτει, εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται. ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κα-

Digitized by Google

κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα, μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

aboleui puerilia. Cernimus enim nunc per ſpeculũ in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nũc cognoſco ex parte, tunc verò cognoſcam quemadmodum & cognitus ſum. Nũc autẽ manet fides, ſpes, charitas, tria hæc, ſed maxima in his charitas.

Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικὰ, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν, καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ. ὁ

Sectemini charitatẽ, æmulemini ſpiritualia, magis tamẽ vt prophetetis. Nam qui loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed deo: nullus enĩ audit: ſpiritu verò loquitur myſteria. Cæterũ qui prophetat, hominibus loquitur ædificationẽ & exhortationem et conſolationẽ. Qui loquitur lingua, ſeipſum ædificat:

CAP. 14. Supr. 12.

at

at qui prophetat, congregationē ædificat. Volo autē omnes vos loqui linguis, magis tamen vt prophetetis. Maior enim qui prophetat, q̄ qui loquitur linguis, nisi interpretetur, vt ecclesia ædificationem accipiat. Nunc autē fratres, si veniā ad vos linguis loquēs, quid vobis p-dero, nisi vobis loquar aut p reuelationē, aut per scientiam, aut per prophetiam, aut per doctrinam? Quin & inanima vocem reddentia, siue tibia, siue cithara, nisi distinctionē sonis dederint, quomodo cognoscetur quod tibia canitur aut cithara? Etenim si incertam vocem tuba dederit, quis apparabitur ad bellum?

ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. νυνὶ δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον;

Sic

οὕ-

οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης, ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον. ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω, ἵνα διερμηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. τί οὖν ἐστί; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύ-

Sic & vos per linguam nisi significantem sermonem dederitis, quomodo intelligetur quod dicitur? eritis enim in aërem loquentes. Tam multa, verbi gratia, genera vocum sunt in mundo, & nihil horum mutum. Itaque si nesciero vim vocis, ero ei qui loquitur, barbarus: & qui loquitur, apud me barbarus. Itaque & vos, quãdoquidem sectatores estis spirituum, ad ædificationem ecclesiæ quærite, vt excellatis. Quapropter qui loquitur lingua, oret vt interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, at mens mea fructu vacat. Quid igitur est? Orabo spiritu,

ſed orabo & mente. Canam ſpiritu, ſed canam & mente. Alioqui ſi benedixeris ſpiritu, is qui implet locum indocti, quomodo dicturus eſt Amẽ, ad tuam gratiarum actionem? quãdoquidẽ quid dicas neſcit. Nam tu quidem bene gratias agis, verùm alius non ædificatur.

προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγῃς, οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ

Suprà I. Gratias ago deo meo, quòd magis quàm omnes vos, linguis loquor. Sed in eccleſia volo quinque verba mente mea loqui, vt & alios inſtituam, potius quàm decẽ milia verborum lingua.

Epheſ.4. Fratres, ne ſitis pueri ſenſibus, ſed malitia pueri ſitis: ſenſibus verò perfecti ſitis. In lege ſcriptum

Eſa.28. eſt: Variis linguis & la-

χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις. ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν, ὅτι μαίνεσθε; ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτως τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλ-

λων

labijs varijs loquar populo huic, & ne sic quidem audient me, dicit dominus. Itaque linguæ significe sunt, non ijs qui credunt, sed incredulis: contrà prophetia non incredulis, sed credentibus. Ergo si conuenerit ecclesia tota simul, & omnes linguis loquantur: ingrediantur autem indocti aut increduli, nónne dicent vos insanire? Quòd si omnes prophetetis, ingrediatur autem incredulus aut indoctus, coarguitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus: & sic occulta cordis eius manifesta fiunt: atque ita procidens in faciem adorabit deum, renũ-

λ *cians:*

ciãs & deus reuera in vobis sit. Quid igitur est fratres? Quoties cõ uenitis, vnusquisq; vestrũ cãticũ habet, doctrinã habet, linguã habet, reuelationẽ habet, interpretationẽ habet: omnia ad ædificationẽ fiant: siue lingua quis loquitur, fiat per binos, aut ad summũ ternos, idq; vicißim, & vnus interpretetur. Quòd si non sit interpres, taceat ĩ ecclesia: caterùm sibiipsi loquatur & deo. Prophetæ verò duo aut tres loquãtur, & cæteri diiudicẽt. Porrò si alij fuerit reuelatũ assidẽti, prior taceat. Potestis enĩ singulatim omnes prophetare, vt omnes discant, & omnes cõsolationem accipiant, & spiritus prophetarum

λων, ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστί. τί οὖν ἐστὶν ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει, πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ. προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται, καὶ πνεύματα προφητῶν

φητῶν προφήταις ὑποτάσσονται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων. αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναικὶ ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν. ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι, ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί. εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω. ὥστε, ἀδελφοί, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν,

rum prophetis ſubiiciuntur. Non enim eſt cõfuſionis autor deus, ſed pacis, vt in omnibus congregationibus ſanctorum. Mulieres veſtræ in eccleſiis ſileant: nec enim permiſſum eſt illis vt loquãtur, ſed vt ſubditæ ſint, quemadmodũ & lex dicit. Quòd ſi quid diſcere volunt, domi ſuos viros interrogent. Nam turpe eſt mulieribus in cœtu loqui. An à vobis ſermo dei profectus eſt? An in vos ſolos incidit? Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis, agnoſcat quæ ſcribo vobis, quòd domini ſint præcepta: cæterùm ſi quis ignorat, ignoret. Proinde fratres ad id enitamini, vt prophetetis,

1. Tim. 2.

Geneſ. 3.

& loqui linguis ne ve-
tueritis. Omnia decẽ-
ter & ſecundum or-
dinem fiant.

καὶ τὸ λαλεῖν γλώσ-
σαις μὴ κωλύετε. πάν-
τα εὐσχημόνως καὶ κα-
τὰ τάξιν γινέσθω.

CAP. 15. Notũ autẽ vobis fa-
Gal. 2. cio fratres, euãgeliũ
quod euãgelizaui vo
bis, quod et accepiſtis,
in quo & ſtatis, per qđ
& ſalutẽ conſequimi-
ni: quo pacto annũcia
rim vobis, ſi tenetis, ni
ſi fruſtra credidiſtis.
Tradidi enim vobis in
primis, quod & acce-
perã, q̃ Chriſtus mor-
tuus fuerit pro pecca-
tis noſtris, ſecũdũ ſcri-
pturas: & q̃ ſepultus
ſit, & q̃ reſurrexerit
tertio die, ſecũdũ ſcri-
Eſa. 53. pturas: & q̃ viſus ſit
Cephæ, deinde duode-
cim illis: poſtea viſus
eſt pluſquã quingẽtis
fratribus ſimul, ex qui-
bus plures manent ad
hũc vſq; diẽ, quidam
au-

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀ-
δελφοὶ τὸ εὐαγγέλιον,
ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν,
ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ
καὶ ἑστήκατε, δι' οὗ καὶ σώ-
ζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγε-
λισάμην ὑμῖν, εἰ κα-
τέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰ-
κῇ ἐπιστεύσατε. παρέ-
δωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώ-
τοις, ὃ καὶ παρέλαβον,
ὅτι Χριστὸς ἀπέθανε
ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡ-
μῶν, κατὰ τὰς γραφάς,
καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγή-
γερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,
κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι
ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς
δώδεκα, ἔπειτα ὤφθη
ἐπάνω πεντακοσίοις
ἀδελφοῖς ἐφάπαξ,
ἐξ ὧν οἱ πλείονες μέ-
νουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς
δὲ

δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν, ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. χάριτι δὲ θεοῦ εἰμὶ ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν

autẽ et obdormierũt.
Deinde visꝰ est Iacobo, pòst apostolis oĩbꝰ: postremò verò omniũ velut abortiuo visꝰ est & mihi. Ego enĩ sum minimꝰ apostolorũ, q̃ nõ sum idoneus vt dicar apostolꝰ, propterea q̃ persequutus sim eccleſiã dei, ſed gratia dei ſum id q̃d ſum: & gratia eiꝰ quæ ꝓfecta est in me, nõ fuit inanis, ſed copioſius q̃ illis omnes laboraui: non ego tamen, ſed gratia dei q̃ mihi adeſt. Siue igitur ego, ſiue illi, ſic predicamus, & ſic credidiſtis. Quod ſi Chriſtus predicatur à mortuis reſurrexiſſe, quomodo dicunt quidam inter vos nõ eſſe reſurrectionẽ mortuorum? Porrò ſi reſurrectio mortuorum

Mat. vlt. Marc. 16. Epheſ. 3.

non est, ne Christus qdē resurrexit. Quòd si Christus non resurrexit, inanis videlicet est prædicatio nostra: inanis autem est et fides vestra. Reperimur autem & falsi testes dei, quoniā testificati sum⁹ de deo, quòd excitauerit Christū, quē non excitauit, si videlicet mortui nō resurgunt. Etenim si mortui non resurgunt, ne Christus quidem resurrexit. Quòd si Christ⁹ nō resurrexit, superuacanea est fides vestra: adhuc estis in peccatis vestris. Igitur & qui obdormierunt in Christo, perierunt. Si in vita hac spem in Christo tantum fixam habemus, maxime miserabiles omniū hominū sumus.

οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν χριστὸν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν. ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.

Nunc

Digitized by Google

νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδιδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν, καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θά-

Nũc autem Chriſtus ſurrexit ex mortuis: primitiæ eorum qui dormierant fuit. Poſtquam enim per hominem mors, etiam per hominem reſurrectio mortuorum. Quẽadmodum enim per Adam omnes moriuntur, ita & per Chriſtum omnes viuificabuntur: vnuſquiſque autem in proprio ordine, primitiæ Chriſtus, deinde ij qui ſunt Chriſti in aduẽtu ipſius: mox finis, quum tradiderit regnum deo & patri, quũ aboleuerit omnẽ principatum & omnẽ poteſtatem ac virtutẽ: nam oportet eum regnare donec poſuerit Pſal. 109 omnes inimicos ſub pedes ſuos, Nouiſſimus hoſtis aboletur

 mors.

Digitized by Google

Hebr. 2. mors. Nã omnia ſubiecit ſub pedes illius. Atqui quum dicat q̃ omnia ſubiecta ſint, palàm eſt excipiendũ eum qui ſubiecit illi omnia. Quum autem ſubiecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe filius ſubiicietur ei qui illi ſubiecit omnia, vt ſit deus omnia in omnibus. Alioqui quid facient ij qui baptizantur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgũt? Cur & baptizantur pro mortuis? Quid & nos periclitamur omni tempore? In dies morior per noſtram gloriationem, quam habeo in Chriſto Ieſu domino noſtro. Si ſecũdum hominem cum beſtiis depugnaui Epheſi, quæ mihi vtilitas, ſi

θανάτος. πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δηλονότι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν. ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος,

εἰ

εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; ἄφρων, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἢ τινος τῶν λοιπῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σὰρξ, ἀλλὰ

si mortui non resurgunt? Edamus & bibamus, cras enim morimur. Ne decipiamini. Mores bonos colloquia corrũpunt mala. Expergiscimini iuste, & ne peccetis. nã ignorationem dei nõnulli habent. Ad pudorẽ vobis loquor. At dicet aliquis, Quomodo resurgunt mortui? Quali autẽ corpore venient? Stulte, tu quod seminas, non viuificatur nisi mortuum fuerit: & hoc quod seminas, nõ corpus quod nascetur, seminas, sed nudũ granum, exempli causa, tritici, aut alicuius ex ceteris. Sed deus illi dat corpus vt voluit, & vnicuique seminũ suum corpus. Non omnis caro, eadẽ caro, sed

Sap. 2. Esai. 22.

Digitized by Google

ſed alia quidem caro hominum, alia verò caro pecorum, alia verò piſciũ, alia verò volucrium. Et ſunt corpora cœleſtia, & ſũt corpora terreſtria. Verùm alia quidem cœleſtium gloria, alia verò terreſtrium: alia gloria ſolis, et alia gloria lunæ, et alia gloria ſtellarum. Stella ſiquidem à ſtella differt in gloria. Sic & reſurrectio mortuorũ. Seminatur in corruptione, reſurgit in incorruptibilitate: ſeminatur in ignominia, reſurgit in gloria: ſeminatur in infirmitate, reſurgit in potentia: ſeminatur corpus animale, reſurgit corpus ſpirituale. Eſt corpꝰ animale, et eſt corpus ſpirituale, quem-

ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕ-

οὕτως καὶ γέγραπται. ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικὸν, ἀλλὰ τὸ ψυχικὸν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός. ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί. καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοὶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται. οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέ-

quemadmodũ et ſcriptũ eſt: Factus eſt primus homo Adam in animã viuentem, extremus Adam in ſpiritũ viuificantem. At nõ primũ quod ſpirituale, ſed q̃d animale, deinde quod ſpũale. Prim⁹ homo de terra, terrenus: ſecũd⁹ homo, ipſe dñs de cœlo. Qualis terrenus ille, tales et hi qui terreni ſunt: et qualis ille cœleſtis, tales et ij qui cœleſtes ſunt. Et quẽadmodũ geſtauimus imaginẽ terreni, geſtabimus et imaginẽ cœleſtis. Hoc autem dico fratres, quòd caro & ſanguis regni dei hereditatẽ conſequi non poſſunt. Neque corruptio incorruptibilitatis hereditatem accipit. Ecce myſterium vobis di-

Geneſ. 2.

dico. Non omnes quidē dormiemus, omnes tamē immutabimur, in puncto temporis, in momento oculi, per extremā tubā. Canet enim, et mortui resurgēt incorruptibiles, et nos immutabimur. Oportet enī corruptibile hoc induere incorruptibilitatem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cū autē corruptibile hoc induerit incorruptibilitatē, & mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoriā. Vbi tuus mors aculeus? vbi tua inferne victoria? Aculeus autem mortis, peccatum: potentia verò peccati, lex. Sed deo gratia, qui dedit no-

λέγω. πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι. σαλπίσει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη τὸ νῖκος; τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία. ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος. τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ δόντι

Oſee.13. 1.Cor.15. Hebr.2. 1.Ioan.5.

Digitized by Google

τι ἡμῖν τὸ νῖκος, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ὥς τε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

nobis victoriam, per dominum nostrum IESVM CHRISTVM. Itaque fratres mei dilecti, stabiles sitis, immobiles, abundantes in opere domini semper, cum sciatis quòd labor vester non est inanis in domino.

Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μίαν σαββάτων. ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω, θησαυρίζων ὅ, τι ἂν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅτ' ἂν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. ὅτ' ἂν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάζητε δι' ἐπιστολῶν, τού-

Caeterùm de collatione in sanctos, quemadmodum ordinaui ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite. In vna sabbatorum vnusquisque vestrum apud se seponat, recondẽs quicquid commodũ fuerit: ne cum venero, tunc collationes fiant. Vbi venero autẽ, quoscunque probaueritis per epistolas, CAP. 16.

hos

hos mittam vt perferant munificentiam vestrã Hierosolymã. Quòd si fuerit operæ preciũ vt & ipse proficiscar, mecum proficiscẽtur. Veniam autem ad vos, quũ Macedoniã trãsiero. Macedoniã enĩ pertrãsiturus sum. Apud vos autẽ fortè permanebo, aut etiã hyberna-bo, vt vos me deducatis quocunque profici-scar. Nolo enim vos nũc in transcursu videre, sed spero tempus aliquantum mansurum me apud vos, si dominus permiserit. Commorabor autem Ephesi vsque ad diem quinquagesimũ. Nam ostium mihi apertum est magnum & efficax, & aduersarij multi. Quod si

τοὺς πέμψω ἐπιστολὰς βαστάσαι τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν Μακεδονίαν διέλθω. Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι, πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε, οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη, καὶ ἐνεργὴς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς

πρὸς ὑμᾶς. τὸ γὰρ ἔρ-
γον κυρίου ἐργάζε-
ται, ὡς καὶ ἐγώ. μή
τις οὖν αὐτὸν ἐξου-
θενήσῃ, προπέμψατε
δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ,
ἵνα ἔλθῃ πρός με. ἐκ-
δέχομαι γὰρ αὐτὸν
μετὰ τῶν ἀδελφῶν.
περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀ-
δελφοῦ, πολλὰ παρ-
εκάλεσα αὐτὸν ἵ-
να ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς με-
τὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ
πάντως οὐκ ἦν θέ-
λημα ἵνα νῦν ἔλ-
θῃ· ἐλεύσεται δὲ
ὅτ' ἂν εὐκαιρήσῃ.
σῃ, γρηγορεῖτε, στή-
κετε ἐν τῇ πίστει, ἀν-
δρίζεσθε, κραταιοῦ-
σθε. πάντα ὑμῶν ἐν
ἀγάπῃ γινέσθω. παρα-
καλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελ-
φοί, οἴδατε τὴν οἰ-
κίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν
ἀπαρχὴ τῆς Ἀ-
χαΐας, καὶ εἰς δια-

κο-

si venerit Timotheus, videte vt absque metu sit apud vos: opus enim domini operatur, quemadmodum & ego. Ne quis igitur eum spernat, sed prosequamini eum cum pace, vt veniat ad me. Expecto enim illum cum fratribus. Porrò de Apollo fratre, multum hortatus sum illum vt iret ad vos cum fratribus, & omnino non erat voluntas nunc eundi. Veniet autem, quum opportunitatem erit nactus. Vigilate, state in fide, viriliter agite, estote fortes. Omnia vobis cum charitate fiant. Obsecro autem vos fratres, nostis familiam Stephanæ esse primitias Achaiæ, & q in mi-

mi-

nisterium sanctis ordinarunt seipsos, vt & vos subditi sitis talibus, & omni adiuuanti & laboranti. Gaudeo verò de aduentu Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam id quod mihi deerat vestri, hi suppleuerunt: refocillauerunt enim spiritum meum ac vestrum. agnoscite itaque huiusmodi. Salutant vos ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in domino multum Aquila & Priscilla, cum ea quæ in domo est ipsorum ecclesia. Salutant vos fratres omnes. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutatio mea manu Pauli. Si quis non diligit dominum IESVM CHRISTVM,

κηνίαν τοῖς ἁγίοις ἔτα ξαν ἑαυτοὺς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ, καὶ Φουρτουνάτου, καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν. ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα, καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ

φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἀμήν.

STVM, sit anathema, maranatha. Gratia domini Iesu Christi sit vobiscum. Dilectio mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

Πρὸς κορινθίους πρώτη,
Ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφανᾶ καὶ φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ καὶ τιμοθέου.

Ad Corinthios prior,
Missa fuit è Philippis per Stephanã & Fortunatum & Achaicum & Timotheum.

Digitized by Google

IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS SECUNDAM, ARGUMĔTUM PER D. ERASMUM ROTERODAMUM.

PRimùm reddit causas Corinthiis, quare non reuiserit illos, quĕadmodum pollicitus est epistola superiore, prius quædam præfatus de suis afflictionibus, quas ob Euangeliũ Christi perpetiebatur, ostendens in tantis malis deum sibi fuisse solatio. Mox reconciliat Corinthiis eum, quèm superiore epistola iusserat tradi satanæ, vt amanter reciperent castigatum, quem peccantem eiecerant. Hæc ferme capite primo ac secundo. Deinde prædicat studiũ suum in Euangelio prædicando, obiter taxans ac notans cæteros pseudoapostolos, qui suo seruiĕtes questui, suæ studentes gloriæ, nusquă non pellicie-bant ad legem Mosaicam, quam Christo sic co-nabantur admiscere, quasi sine huius accessione non esset spes salutis. Itaq; vmbris legis Mosaicæ præfert Euangelij lucem. subinde adhortans illos non ad ceremonias legis, sed ad conscientiam vitamq; Christo dignă. Testans interim qua synceritate prædicauerit Euangeliũ Christi, quantumq; malorũ eius gratia perpessus sit spe præmij cœlestis. Ad hæc indicat quibus

bus in rebus sita sit potissimũ Christiana pietas. Hæc tractãtur in calce capitis secundi, capite tertio, quarto, quinto, & principio sexti. Nam reliqua huius capitis parte, simulq; initio proximi hortatur illos, vt agnoscentes dignitatem et sanctitatẽ suæ professionis, modis omnibus abstineant ab inquinamentis ethnicorum, cũ quibus nihil esset illis cõmune. Quarto loco lenit superioris reprehẽsionis acerbitatẽ, collaudans illorum obedientiam, quòd epistolæ suæ, licet obiurgatrici, per omnia paruissent: gratulaturq; ꝙ is mœror temporarius summũ gaudiũ vtriq; pepererit, velut cũ ex amaro pharmaco consequitur gratissima sanitas. Quinto loco cũ exemplo Macedonum, tum variis argumentis, ac scripturarũ testimoniis prouocat vt pro sua quisque facultate, proq; animi propensione conferat aliquid in subsidium sanctorũ qui Hierosolymis agebant, memor hoc sibi mandatum à Petro, ad hoc negocij misso Tito cũ altero collega, vt plerique putant, Luca, quos cõmendat Corinthiis. Hæc agit capite octauo & nono. Sexto, quos ante taxauit oblique, palã insectatur pseudoapostolos, qui fastu ac supercilio dignitatem ac maiestatẽ apostolicam præ se ferebant, Paulum in contemptum vocantes, velut humilem, vt qui cerdonicam exercuerit, velut imperitum & infantẽ, ad hæc toties cæsum ac

Digitized by Google

vexatum iniuriis. Aduersus hos autoritatem suam asserit apud Corinthios, testans nusquã sibi deesse autoritatem ac potestatẽ apostolicã, sed qua nolit vti grauãdis aliis, quẽadmodũ cæteri, sed tantũ ad commodũ suorũ, & Christi gloriam. Deinde præfatus veniã stultitiæ, quòd de se glorioſius quedã dicere cogeretur, primũ æquat se ſummis apoſtolis: deinde præfert etiã, idq; multis nominibus, vel quòd latius ſparſerit Euangelij doctrinam, vel quòd vnus gratuitò eã tradiderit, neq; per ſe, neque per ſuos grauãs Achaicos: vel ꝙ plura perpeſſꝰ ſit Euangelij cauſa, quàm illorum quiſquã, ea ſibi gloriæ vertens, ob quæ quibuſdã videbatur contẽptior. Porrò ſermonis imperitiã agnoſcens, modeſtiæ cauſa, rerum ſcientiã ſibi vindicat, ne quid vel hic deſiderent. Poſtremo, quoniã pſeudoapoſtoli fictis angelorũ viſionibus ſeſe venditabant apud ſimplices, Paulus verã & inſignẽ adducit viſionem, ſe raptũ in tertiũ vſque cœlũ, atq; illic edoctũ quæ captum hominũ excedãt. Hæc ferè capite decimo, vndecimo et duodecimo. Septimo, ne per pſeudoapoſtolos relaberẽtur in priſtina vitia, teſtatur ſibi in aĩo eſſe, inuiſere illos, cũ autoritate ĩterminãs, ne tales eos offẽdat, vt ſui diſſimilis eſſe cogatur, aut ne ſicut epiſtola ſæuire coactꝰ eſt, ita præſens quoq; ſæuire cogatur, quod antehac non

non fecerit, cum suo iure potuisset. Hæc agit in calce capitis duodecimi, & cap. 13. Græcorũ inscriptiones testantur hanc epistolam missam è Philippis per Titum & Lucam. Cæterùm argumenta quæ nullo authore, sed commoda brevitate habentur in Latinis codicibus, testantur per eosdem missam è Troade. nam huius loci meminit capite secundo.

ARGVMENTI FINIS.

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Corinthios secunda.

CAPVT I. ΚΕΦΑΛ. ά.

PAulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem dei, ac Timotheus frater, congregationi dei quæ est Corinthi, vnà cũ sanctis omnibus qui sunt in tota
Gala. 1. Achaia: Gratia vobis
Ephe. 1. & pax à deo patre no
1. Pet. 1. stro, & dño Iesu Christo. Benedictus deus, & pater domini nostri Iesu Christi, qui est patermisericordiarũ, & deus omnis cõsola-

ΠΑῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χρισ-
τοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, ὁ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλή-

παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν, εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως. οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς

solationis, consolans nos in omni afflictione nostra, in hoc vt possimus cõsolari eos qui sunt in quauis afflictione, per consolationẽ qua nosipsos cõsolatur Deus. Quoniam sicut abundant afflictiões Christi in nobis, ita per Christũ abũdat & consolatio nostra. Siue autẽ affligimur, id fit pro vestri cõsolatione ac salute, quæ operatur in tolerantia earundem afflictionũ, quas & nos patimur: siue consolationẽ accipim⁹, ꝓ vestri consolatione ac salute. Spes etiam nostra firma est ꝓ vobis, cũ sciamus ꝙ quẽadmodũ participes estis afflictionũ, sic futuri sitis & consolationis. Nõ enim volu-

μ iiij *mus*

mus vos ignorare fra
tres, de afflictione no
stra quæ nobis acci-
dit in Asia, quoniam
supra modum grauati
fuimus supra vires,
adeò vt desperaueri-
mus etiam de vita.
Quin ipsi in nobisi-
psis sentẽtiam mortis
acceperamus, ne cõfi-
deremus in nobisipsis,
sed in deo, qui ad vitã
suscitat mortuos, qui
ex tãta morte eripuit
nos, & eripit, in quo
spem fixã habemus
q etiam post hac ere-
pturus sit, simul ad-
iuuantibus et vobis,
per deprecationẽ pro
nobis, vt ex multis
personis, pro dono in
nos collato, per mul-
tos gratiæ agantur
pro nobis. nam glo-
riatio nostra hæc est,
testimoniũ cõscientiæ
n a-

ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ,
ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡ-
μῶν, τῆς γενομένης ἐν
τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑ-
περβολὴν ἐβαρήθημεν
ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε
ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ
τοῦ ζῆν. ἀλλὰ αὐτοὶ
ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπό-
κριμα τοῦ θανάτου ἐ-
σχήκαμεν, ἵνα μὴ πε-
ποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑ-
αυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ
θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς
νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικού-
του θανάτου ἐρρύσατο
ἡμᾶς, καὶ ῥύεται· εἰς
ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ
ἔτι ῥύσεται, συνυ-
πουργούντων καὶ ὑ-
μῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δε-
ήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν
προσώπων, τὸ εἰς ἡμᾶς
χάρισμα, διὰ πολ-
λῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ
ἡμῶν. ἡ γὰρ καύχησις
ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρ
τύριον τῆς συνειδήσεως
ἡμῶν,

ὑμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι
καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ
ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ,
ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀ-
νεστράφημεν ἐν τῷ κό-
σμῳ, περισσοτέρως δὲ
πρὸς ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἄλλα
γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ'
ἢ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ
ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω
δὲ, ὅτι καὶ ἕως τέλους
ἐπιγνώσεσθε καθὼς καὶ
ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέ-
ρους, ὅτι καύχημα ὑ-
μῶν ἐσμεν, καθάπερ
καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡ-
μέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.
καὶ ταύτῃ τῇ πεποι-
θήσει ἐβουλόμην πρὸς
ὑμᾶς ἐλθεῖν πρότερον,
ἵνα δευτέραν χάριν
σχητε, καὶ δι' ὑμῶν διελ-
θεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ
πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ
ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆ-
ναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν.
τοῦτο οὖν βουλόμενος,
μή τι

nostra, quòd cũ simplicitate et synceritate dei, non sapiẽtia carnali, sed per gratiam dei cõuersati fuerim⁹, in mundo, abundantius autem erga vos. Nõ enim alia scribimus vobis, quàm quæ legitis, aut etiã agnoscitis. Spero autem quòd vsque ad finẽ quoque agnoscetis quẽadmodũ & agnouistis nos ex parte, quoniã gloria vestra sum⁹, quẽadmodum et vos nostra, in die dñi Iesu. Et hac fiducia volebã ad vos venire pri⁹, vt geminã apud vos inirẽ gratiã, & per vos pertransire in Macedoniam, & rursum à Macedonia venire ad vos, ac à vobis deduci in Iudæã. Hoc igitur cũ in animo versarẽ, num-

nuncubi leuitate sum vsus? aut nũ quæ cogito, secundũ carnem cogito? Vt sit apud me quod est etiã, etiã, & quod est non, nõ. Imò fidelis deus quòd sermo noster erga vos, nõ fuit etiam & nõ. Nã Dei filius Iesus Christus, qui inter vos per nos prædicatus est, per me & Syluanum ac Timotheum, non fuit etiam et non, sed etiã per ipsum fuit. Quotquot enim sunt pmissiones dei, per ipsum sunt etiã, et per ipsum amen, Deo ad gloriã per nos. Porrò qui cõfirmat nos vnà vobiscũ in Christũ, & qui vnxit nos, deꝰ est, qui etiã obsignauit nos, deditq; arrã spiritꝰ in cordibus nostris. Ego verò testem Deũ in-

Matt. 5. Iacobi. 5.

μή τι ἄρα τῇ ἐλαφίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι; ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ οὒ, οὔ. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ, καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεὸς, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦ-

Digitized by Google

καλοῦμαι θεὸν τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν, οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον, οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην σχῶ, ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν. πεποιθὼς τοῦτο πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγρα-

noco in animã meã, quòd parcens vobis, nondum venerim Corinthũ, non quòd dominemur vobis nomine fidei, sed adiutores sum⁹ gaudij vestri, nam fide statis.

Sed decreui apud CAP. II. memetipsum hoc, non iterum cum dolore ad vos venire. Nã si ego mœrore vos afficiam, & quis est qui exhilaret me, nisi is qui mœrore afficitur ex me? Et scripsi vobis hoc ipsum, ne si venissem ad vos, dolorẽ caperem ex his, ex quibus oportebat me caperevoluptatẽ, fiduciã hanc habens erga vos omnes, quòd meũ gaudium omnium vestrũ sit. Nam ex multa afflictione & anxieta-

te

te cordis ſcripſi vobis p multas lachrymas, nõ vt mœrore afficeremini, ſed vt cognoſceretis charitatẽ quã habeo abũdãti' erga vos. Quòd ſi quis dolore affecit, nõ me dolore affecit, ſed ex ꝑte, ne aggrauẽ õneis vos. Sufficit iſtiuſmodi homini increpatio hæc, q̃ facta eſt à pluribus, adeò vt è diuerſo magis condonare debeatis, et conſolari, ne quo modo fiat, vt ĩmodico dolore abſorbeatur huiuſmodi. Quapropter obſecro vos, efficite vt valeat in illũ charitas. Nã et in hoc ſcripſerã, vt cognoſcerem ꝑbationẽ veſtri, an ad oĩa obediẽtes ſitis. Cui verò cõdonatis aliq̃d, & ego condono. Nam & ego ſi quid condo-

ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς. ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη, ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων. ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι, καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς, κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. εἰς γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, κἀγώ. καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι ᾧ κε-

κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς
ἐν προσώπῳ χριστοῦ,
ἵνα μὴ πλεονεκτη-
θῶμεν ὑπὸ τοῦ σα-
τανᾶ· οὐ γὰρ ἀγνοοῦ-
μεν. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν
τρωάδα, εἰς τὸ εὐαγ-
γέλιον τοῦ χριστοῦ,
καὶ θύρας μοι ἀνεῳ-
γμένης ἐν κυρίῳ, οὐκ
ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ
πνεύματί μου, τῷ
μὴ εὑρεῖν με τίτον τὸν
ἀδελφόν μου, ἀλλὰ
ἀποταξάμενος αὐ-
τοῖς, ἐξῆλθον εἰς μα-
κεδονίαν. τῷ δὲ θεῷ
χάρις, τῷ παντοτε
θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν
τῷ χριστῷ, καὶ τὴν
ὀσμὴν τῆς γνώσεως
ἑαυτοῦ φανεροῦντι,
δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τό-
πῳ. ὅτι χριστοῦ εὐω-
δία ἐσμὲν τῷ θεῷ,
ἐν τοῖς σωζομένοις,
καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυ-
μένοις.

donaui, cui condonaui, propter vos condonaui in conſpectu Chriſti, ne occuparemur à Satana. Non enim illius cogitationes ignoramus. Caterùm cum veniſſem Troadem in euangelium Chriſti, & oſtium mihi eſſet apertum per dominum: non habui relaxationem ſpiritu meo, eo quòd non inueniſſem Titum fratrem meum, ſed dimiſſis illis abij in Macedoniam. Deo autem gratia, qui ſemper triumphat per nos in Chriſto, et odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco: quoniam Chriſti bona fragrantia ſumus Deo, in his qui ſalui fiũt, et in his qui per-

pereũt: his quidẽ odor mortis ad mortẽ: illis vero odor vitæ ad vitã. Et ad hæc quis idoneus? Nõ enim sumus vt pleriq; cauponãtes sermonem dei, sed velut ex synceritate, sed velut ex deo in conspectu dei per Christum loquimur.

CAP. 3. Incipimus rursus nosipsos commendare. Num egemus, vt nõnulli, commendatitiis epistolis apud vos, aut à vobis commendatitiis? Epistola nostra vos estis, inscripta in cordibus nostris: quæ intelligitur et legitur ab omnibus hominibus, dum declaratis eſtis epistola Christi, subministrata, à nobis inscripta, non atramento, sed spiritu dei viuẽtis, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

μένοις· οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἀπὸ θεοῦ, κατ' ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν χριστῷ λαλοῦμεν.

Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν. ἢ μὴ χρήζομεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν; ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν, ὑμεῖς ἐστὲ ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ χριστοῦ, διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν ἐγγεγραμμένη, οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλα-

Digitized by Google

πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ. ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μωϋσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος

tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carneis. Fiduciam autem huiusmodi habemus per Christum erga deum, non quòd idonei simus ex nobisipsis cogitare quicquam tãquam ex nobisipsis: sed si ad aliquid idonei sumus, id ex deo est, qui & idoneos fecit nos ministros noui testamenti, non literæ, sed spiritus: nam litera occidit, spiritus autem viuificat. Quòd si administratio mortis in literis, deformata in saxis, fuit in gloria, adeò vt non possent oculos intendere filij Israël in faciem Mosi propter gloriam vultus eius, quæ abolebatur, cur non potius administratio spiritus

Hebr. 4.

Exod. 34

erit

erit in gloria? Nam si administratio condēnationis gloria, multo magis excellit administratio iustitiæ in gloria: quādoquidem ne glorificatum quidem fuit, quod glorificatum est in hac parte, propter eminentem gloriā. Etenī si quod aboletur, fuit in gloria: multo magis id quod manet, est in gloria. Itaque quum habeamus huiusmodi spem, multa libertate vtamur: & non quēadmodum Moses ponebat velamen in facie sua, ne intenderent filij Israël in finem eius quod abolebatur. Sed obcæcati sunt sensus illorum. Nam vsque ad diem hodiernum idē velamen in lectione vete-

Exod. 34

ματος ἔσαι ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ διακονία τ κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσυνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον, διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δόξῃ. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τ σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς πα-

παλαιᾶς διαθήκης μένον, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἂν ἀναγινώσκηται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

veteris teſtamenti manet, nec tollitur velũ, quod per Chriſtum aboletur: ſed ad hũc vſque diem quum legitur Moſes, velamen cordibus illorum impoſitum eſt: at vbi conuerſi fuerint ad dominum, tolletur velamen. Dominus autem ſpiritus eſt. Porrò vbi ſpiritus domini, ibi libertas. Nos autem omnes retecta facie gloriam domini in ſpeculo repræſentantes, ad eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquã à domini ſpiritu. Ioan. 4.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ

Propterea quum miniſterium hoc habeamus, vt noſtri miſertus eſt deꝰ, haud degeneramꝰ, ſed reiecimus occul- CAP. 4.

occultamenta dedecoris, non versantes per astutiam, neque dolo tractantes verbum dei, sed manifestatione veritatis, commendantes nosipsos apud omnem conscientiam hominum, in cõspectu dei. Quòd si adhuc velatum est euangelium nostrum, in his qui pereunt, velatum est: in quibus deus huius seculi excecauit sensus incredulorum, ne illucesceret illis lumen euangelij gloriæ CHRISTI, qui est imago dei. Non enim nosipsos prædicamus, sed CHRISTVM IESVM dominum: nos autem seruos vestros propter IESVM. Quoniã deus est, qui iussit è te-

Esa. 6.
Ioan. 12.

τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας, συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χριστὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεὸς, ὁ εἰπὼν

Digitized by Google

σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι. διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι. καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ ἰησοῦν, ἵνα

è tenebris lucem illuceſcere: qui luxit in cordibus noſtris, ad illuminationem cognitionis gloriæ dei in facie Ieſu Chriſti. Habemus autem theſaurum hunc in teſtaceis vaſculis, vt virtutis eminẽtia ſit dei, & non ex nobis, dum in omnibus premimur, at non anxij reddimur: laboramus, at non deſtituimur: perſecutionem patimur, at non in ea deſerimur: deiicimur, at non perimus: ſemper mortificationem domini Ieſu in corpore circumferentes, vt & vita IESV *in corpore noſtro manifeſtetur. Semper enim nos qui viuimus, in mortem tradimur propter* IESVM, *vt*

vt & vita Iesu manifestetur in mortali carne nostra. Itaque mors quidem in nobis agit, vita verò in vobis. Caterùm quũ habeamus eundẽ spiritũ fidei, iuxta illud quod
Psal.115. scriptum est: Credidi, et ideo loquutus sum: & nos credimꝰ, quapropter & loquimur, sciẽtes quòd qui suscitauit dominum Iesum, nos quoque per Iesum suscitabit, & constituet vobiscum. Nã ónia propter vos, vt beneficiũ quod exundauit, pluribꝰ gratias agentibus exuberet in gloriam Dei. Propterea nõ defatigamur. sed quãuis externus hõ noster corrũpitur, internꝰ tamẽ renouatur in dies singulos. Nã momẽtanea le-

ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα· καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν

φὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

leuitas afflictionis nostræ mirè supra modũ æternum pondus gloriæ parit nobis, dum nõ spectamus ea quæ videntur, sed ea quæ non vidẽtur. Nã quæ videntur, temporaria sunt: at quæ non videntur, æterna.

Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ, ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει, στενάζομεν βαρούμενοι, ἐπεὶ

Scimus enim quòd si terrenum nostrũ domicilium huius tabernaculi destructũ fuerit, ædificationem ex deo habemus, domicilium non manufactũ, æternum in cœlis. Nam in hoc gemimus, domicilio nostro quod è cœlo est, superindui desiderantes, si tamen induti, non nudi reperiemur. Etenim qui sum⁹ in hoc tabernaculo, gemim⁹ onerati, ἐπεὶ

CAP. 5.

propterea quòd nolimus exui, sed superindui, vt absorbeatur mortalitas à vita. Porrò qui parauit nos in hoc ipsum, deus est: qui idem dedit nobis arrabonem spiritus. Itaque bono animo sumus semper, et scimus quòd quum domi sumus in corpore, peregrinamur à deo. Per fidem enim ambulamus, non per speciem. Confidimus autem & probamus magis peregre abesse à corpore, & præsentes adesse apud deum. Quapropter contendimus, siue domi præsentes, siue foris peregrè agentes, vt illi placeamus. Rom. 14. Omnes enim nos manifestari oportet corã tribunali Christi, vt

ἐπεὶ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός, ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος. θαῤῥοῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους. θαῤῥοῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κο-

κομίσηται ἕκαστος τὰ
διὰ τοῦ σώματος,
πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε
ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.
εἰδότες οὖν τὸν φό-
βον τοῦ κυρίου, ἀν-
θρώπους πείθομεν,
θεῷ δὲ πεφανερώμε-
θα. ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν
ταῖς συνειδήσεσιν ὑ-
μῶν πεφανερῶσθαι.
οὐ γὰρ πάλιν ἑαυ-
τοὺς συνιστάνομεν ὑ-
μῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν
διδόντες ὑμῖν καυ-
χήματος ὑπὲρ ἡμῶν,
ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς
ἐν προσώπῳ καυχω-
μένους, καὶ οὐ καρ-
δίᾳ. εἴτε γὰρ ἐξέστημεν,
θεῷ. εἴτε σωφρονοῦ-
μεν, ὑμῖν. ἡ γὰρ ἀγάπη
τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡ-
μᾶς, κρίναντας τοῦτο,
ὅτι εἷς ὑπὲρ πάντων
ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάν-
τες ἀπέθανον. καὶ ὑ-
πὲρ πάντων ἀπέθανεν,

vt reportet vnusquis-
q; ea quæ fiũt per cor-
pus, iuxta id q̃ fecit,
siue bonũ, siue malũ.
Scientes igitur terrorẽ
illũ domini, suadem⁹
hominibus, deo verò
manifesti sum⁹. Spero
autẽ nos et in cõscien
tiis vestris manifestos
esse. Nõ enim iterum
nosipsos cõmendamus
vobis, sed occasionem
damus vobis gloriãdi
de nobis, vt aliquid
habeatis aduers⁹ eos q̃
in facie gloriãtur, & nõ in corde. Nam siue
insanim⁹, deo insani-
mus: siue sani sumus,
vobis sani sum⁹. Cha
ritas enim Christi cõ-
stringit nos, iudicãtes
illud, quòd si vnus
pro omnibus mortu-
us fuit, ergo omnes
mortui fuerunt: et pro
omnibus mortuus est,

ἵνα

re qui viuũt, posthac non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit. Itaque nos posthac neminem nouimus secundum carnem. Porrò etiam si cognouimus Christum secundum carnẽ, nunc tamen non amplius nouimus. Proinde si quis est in Christo, noua creatura est. Vetera
Esa. 43. Apo. 21. praterierunt, ecce noua facta sunt omnia. Omnia autem ex deo qui reconciliauit nos sibi per Iesum Christum, deditq; nobis ministeriũ reconciliatiõis: quãdoquidẽ deus erat in Christo mundũ reconcilians sibi, non imputans eis peccata sua, & posuit in nobis sermonem reconciliationis. Itaque ne-

ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις. τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ, κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ

χριστοῦ

χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

nomine Christi legatione fungimur. tanquam Deo vos obsecrante per nos rogamus pro Christo, reconciliemini deo. Eum enim qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia dei per illum.

Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γάρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπὴν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκο-

Quin & adiuuantes obsecramus, ne in vacuum gratiam Dei receperitis. Dicit enim: In tempore accepto exaudiui te, & in die salutis succurri tibi. Ecce nunc tempus acceptum, ecce nunc dies salutis. Ne quam vsquam demus offensionem, ne reprehẽdatur ministerium, sed in omnibus cõmendemus nosipsos vt dei mi-

CAP. 6.

Esa. 49.

1. Cor. 4.

ministri, in tolerãtia multa, in afflictionibus, in necessitatibus, in anxietatibus, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in puritate, in scientia, in animi lenitate, in benignitate, in spiritu sancto, in charitate nõ simulata, in sermone veritatis, in potentia Dei, per arma iustitiæ dextra ac sinistra, per gloriã et ignominiã, per cõuitia et laudes: quasi impostores, & tamen veraces: quasi ignoti, & tamẽ noti: quasi moriẽtes, et ecce viuimus: quasi correpti, & nõ occisi: quasi dolentes, semper tamen gaudentes: quasi pauperes, multos tamen ditantes:

διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας. ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς. ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι. ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν. ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι. ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες. ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες.

ὡς

ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς κορίνθιοι. ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται. οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, ὡς τέκνοις λέγω. πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς, μὴ γίνεσθαι ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετ' ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστὲ ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεός. ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς,

vt nihil habentes, & tamen omnia possidentes. Os nostrum apertum est erga vos Corinthij: cor nostrũ dilatatum est: non estis anguſti in nobis, ſed anguſti estis in viſceribus veſtris. Eãdem autem remunerationem vt à filiis exigo. Dilatemini & vos, ne ducatis iugum cum incredulis. Quod enim cõſortium iuſtitiæ cũ iniuſtitia? aut quæ cõmunio luci cũ tenebris? aut quæ concordia Chriſto cũ Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? aut quid conuenit templo dei cũ ſimulacris? Nã vos templum eſtis dei viuentis, quẽadmodũ dixit deus: Inhabitabo in illis, & inambulabo, et ero illorum deus:

Eccli. 13.

1. Co. 3. 6

Leui. 26.

Esa. 32. deus: & ipsi erũt mihi populus. Quapropter exite de medio illorũ, & separemini ab illis, dicit dominꝰ: & immundũ ne tetigeritis, et ego suscipiã vos, & ero vobis loco patris, et vos eritis mihi vice filiorum ac filiarum: dicit dominus omnipotens.

θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. διὸ ἐξέλθετε ἀπὸ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος. καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτησθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας λέγει κύριος παντοκράτωρ.

CAP. 7. Has igitur promissiones cum habeamus charissimi, mũdemus nosipsos ab omni inquinamento carnis ac spiritus: perficiẽtes sanctimoniam cũ timore dei. Capaces estote nostri: neminẽ læsimus, neminẽ corrupimus, neminẽ fraudauimꝰ. Non hoc ad condẽnationẽ vestri dico. Siquidem iã ante dixi vobis, q̃ ĩ cordibꝰ nostris estis ad commoriendũ &

Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας ἀγαπητοὶ, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστὲ, εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ

ἡμᾶς συζῶν. πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν, πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι. ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου. οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.

ὅτι

& cõsuendũ. Multa mihi fiducia erga vos, multa mihi gloriatio de vobis. Impletus sum consolatione, vehementer exũdo gaudio in omni afflictione nostra. Etenim cũ venissemus in Macedoniam, nullã habuit relaxationẽ caro nostra, sed in omnibus affligebamur. Foris pugnæ, intus terrores. Verũ qui cõsolatur humiles, consolatus est nos deꝰ per aduentum Titi: nõ solum autẽ per aduentũ illius, verumetiã per consolationem quam ille accepit de vobis, cum annunciaret nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestrum pro me studium, adeò vt magis gauisus fuerim.

Nam

Nã etiã si contristaui vos per epistolam, non mẽ pœnitet, etiam si pœnituisset. Video nãque ꝙ epistola illa, tametsi ad tempus, contristauit vos. Nunc gaudeo, non quòd cõtristati fueritis, sed quòd contristati sitis ad pœnitentiam. Nã contristati estis secundũ deũ, sic vt nulla in re detrimẽto sitis affecti per nos. Nã qui secundũ deũ est dolor, is pœnitentiã ad salutẽ haud pœnitẽdã parit: contrà mundi dolor mortẽ affert. Ecce enĩ istuc ipsum quod secũdu deu contristati fuistis quantã in vobis genuit solicitudinẽ, imo satisfactionẽ, imò indignationem, imò timorem, imo desideriũ, imò æmulationẽ, imò

1. Pet. 2.

ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην. βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς. νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη, μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη, θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ὑμῖν σπουδὴν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδί-

ἀδίκησιν. ἐν παντὶ σωνιστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν, τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν, περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν. ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαυχημαι, οὐ κατῃσχύνθην, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγε-

imò vindictã? Siquidẽ vbiq; commẽdastis vosipsos, q̃ puri sitis in eo negocio. Proinde tametsi scripsi vobis, non id feci eius causa qui lesserat, nec eius causa qui lesus fuerat, sed ob id vt palã fieret studium vestrũ pro nobis apud vos in cõspectu dei. Idcirco cõsolationem accepimus ex consolatione vestri: quin vberius insuper gauisi sumus ob gaudium Titi, quòd refocillatus sit spiritus illius ab omnibus vobis. Quòd si quid apud illum de vobis gloriatus sum, nõ fuerim pudefactus, sed vt omnia cum veritate locuti sumus vobis, ita & gloriatio nostra qua vsus eram apud Titum, veritas fa-

facta est. Et viscera illius maiorẽ in modum erga vos affecta sunt, dum recolit omnium vestrum obedientiam, quẽadmodum cum timore ac tremore exceperitis ipsum. Gaudeo quòd in omnibus confidam vobis.

ἐγενήθη. καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστὶν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοὴν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

CAP. 8. Certiores autẽ vos facio fratres, de gratia dei quæ data fuit ẽ ecclesiis Macedoniæ, quoniam per multam probationẽ afflictionis exuberauit gaudium illorum, et profunda paupertas illorũ exundauit in divitias simplicitatis ipsorũ. Nã pro viribꝰ, testor, etiã supra vires prõpti fuerunt, multa cũ obtestatione rogãtes nos, vt beneficiũ et so-

Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας, ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν. ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι, μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοι-

κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους δίξασθαι ἡμᾶς. καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ, εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην. ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν

societatem ministerij susciperemus in sanctos: ac non quatenus sperabamus: quin etiã semetipsos dederũt primũ domino, deinde & nobis per volũtatem dei, in hoc vt adhortaremur Titũ, vt quemadmodũ antè cœpisset, ita & cõsummaret hãc quoque erga vos beneficẽtiã. Imò quẽadmodũ vbiq; abundatis fide, & sermone, & scientia, & omni diligentia, & in ea quæ ex vobis erga nos est charitate, facite vt in hac quoq; beneficẽtia abũdetis. Nõ secundũ imperium loquor, sed per solicitudinem erga alios, etiam vestræ dilectionis syncerita-

tẽ approbãs. Nostis enĩ beneficẽtiã domini Rom. 10.

Christi, ꝙ
pauper fa-
ſ esſet diues,
us pauper-
eretis. Et cõ
c do, nã hoc
lucit: ꝙ qdẽ
facere, verũ
elle iam cœ-
no ſuperiore.
tem & illud
cere cœpiſtis,
: vt quemad-
luntas prom-
, ita & per-
ex eo quod po-
tenim ſi prius
nimi prõptitu-
uxta quicquid
t quod poſsidet
, accepta eſt, nõ
id quod nõ poſ-
Nõ enĩ vt alijs re
o ſit, vobis autẽ
tia, ſed vt ex æ-
litate ĩ præſenti
veſtra copia illo
currat inopiæ, et

illo-

ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅ-
τι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευ-
σε πλούσιος ὢν, ἵνα
ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτω-
χείᾳ πλουτίσητε.
καὶ γνώμην ἐν τού-
τῳ δίδωμι. τοῦτο γὰρ
ὑμῖν συμφέρει, οἵ-
τινες οὐ μόνον τὸ
ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ
τὸ θέλειν προενήρξα-
σθε ἀπὸ πέρυσι. νυ-
νὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι
ἐπιτελέσατε, ὅπως
καθάπερ ἡ προθυμία
τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ
τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ
ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προ-
θυμία πρόκειται, κα-
θὸ ἐὰν ἔχῃ τις εὐπρόσ-
δεκτος, οὐ καθὸ οὐκ
ἔχει. οὐ γὰρ ἵνα ἄλ-
λοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ
θλῖψις, ἀλλ' ἐξ ἰσό-
τητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ
τὸ ὑμῶν περίσσευ-
μα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέ-
ρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκεί-

νου

illorum copia veſtre
ſuccurrat inopie, vt
fiat æquabilitas, quẽ-
admodum ſcriptum
eſt: Qui multum ha-
bebat, huic nihil ſu-
perfuit: & qui paulũ
habebat, is nihilo mi-
nus habuit. Gratia a
tem deo, qui dedit eã
dem ſolicitudinem pr
vobis in corde Titi, q
exhortationem accep
rit: quin potius cum
eſſet diligentior, ſua
pte ſponte ad vos v
nerit. Miſimus aut
nã cum illo frat
eum cuius laus eſt
euangelio per on
eccleſias: nec id
lum, verumetiam
lectus eſt ab e
ſius comes pereg
tionis noſtræ, cum
beneficentia, qu
miniſtratur à
ad eiuſdem d

ξ ij

νων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ πολύ, οὐκ ἐπλεόνασε. καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησεν. χάρις δὲ τῷ θεῷ, τῷ δόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δό-

illorum copia vestræ succurrat inopiæ, vt fiat æquabilitas, quẽadmodum scriptum est: Qui multum habebat, huic nihil superfuit: & qui paulũ habebat, is nihilo minus habuit. Gratia autem deo, qui dedit eãdem solicitudinem pro vobis in corde Titi, qui exhortationem accepit: quin potius cum esset diligentior, suapte sponte ad vos venerit. Misimus autem vnà cum illo fratrem eum cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias: nec id solum, verumetiam delectus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostræ, cum hac beneficentia, quæ administratur à nobis ad eiusdem domini

Exod. 16.

gloriã, & animi ve-
ſtri promptitudinem,
declinantes hoc, ne
quis nos carpat in hac
exuberantia quæ ad-
miniſtratur à nobis,
procurãtes honeſta nõ
Rom.12. tantum coram domi-
no, ſed etiam coram
hominibus. Miſimus
autem vnà cum illis
fratrem noſtrum, quẽ
probauerã⁹ in mul-
tis ſæpenumero dili-
gentem, nunc autem
multo diligentiorem,
ob multam fiduciam
quã habeo erga vos,
ſiue Titi nomine, qui
ſocius meus eſt, &
erga vos adiutor, ſiue
aliorum, qui fratres
noſtri ſunt, & legati
eccleſiarum, gloria
Chriſti. Proinde do-
cumentum charitatis
veſtræ, et noſtræ de vo
bis gloriationis, in eos

δόξαν, καὶ προθυμίαν
ὑμῶν, στελλόμενοι
τοῦτο, μή τις ἡμᾶς
μωμήσηται ἐν τῇ ἁ-
δρότητι ταύτῃ, τῇ
διακονουμένῃ ὑφ' ἡ-
μῶν, προνοούμενοι
καλὰ οὐ μόνον ἐνώ-
πιον κυρίου, ἀλλὰ
καὶ ἐνώπιον ἀνθρώ-
πων. συνεπέμψαμεν
δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελ-
φὸν ἡμῶν, ὃν ἐδο-
κιμάσαμεν ἐν πολ-
λοῖς πολλάκις σπου-
δαῖον ὄντα. νυνὶ δὲ
πολὺ σπουδαιότερον,
πεποιθήσει πολλῇ τῇ
εἰς ὑμᾶς, εἴτε ὑπὲρ
Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς,
καὶ εἰς ὑμᾶς συνερ-
γός, εἴτε ἀδελφοὶ ἡ-
μῶν ἀπόστολοι ἐκκλη-
σιῶν, δόξα Χριστοῦ,
τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς
ἀγάπης ὑμῶν, καὶ
ἡμῶν καυχήσεως ὑ-
πὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς
ἐν-

de-

ὑδαίξαθι καὶ ἐμπρόσθεν τῶν ἐκκλησιῶν.

demonstretis etiam in conspectu ecclesiarũ.

Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν. οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε, μή πως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς,

Nam de submini- CAP. 9.
stratione quidem quæ fiat in sanctos, superuacuum est mihi scribere vobis. Noui enim promptitudinẽ animi vestri, quam de vobis iacto apud Macedones, quòd Achaia parata est ab anno superiore: & vestrum exemplum prouocauit complures. Misi tamẽ hos fratres, ne gloria nostra qua glorior de vobis, inanis fiat in hac parte, vt quemadmodum dicebam, parati sitis, neque pacto fiat, vt si mecum venerint Macedones, & offenderint vos imparatos, nos pudore suffundamur, vt ne dicam

Digitized by Google

vos in hoc argumento gloriationis. Proinde necessariũ arbitratus sum adhortari fratres, vt prius accederent ad vos, & præparent iam antè promissam bonã collationem vestrã, vt ea sit in promptu, sic tãquã bona collatio, & non tanquã fraudatio. Illud autẽ dico: Qui sementem facit parcè, is parcè messurus est: & q̃ sementẽ facit libẽter ac benigne largiẽdo, copiosè messur⁹ est. Vnusquisq; secũdũ propositum cordis, non ex molestia aut ex necessitate: nã hilarẽ datorẽ diligit deus. Potens est autẽ deus efficere, vt totum beneficiũ in vos exuberet, vt in omnibus omnẽ sufficiẽtiã habentes, exubere-

Eccli. 35.

ὑμᾶς, εἰ τῇ κενώσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην, παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡσπερ πλεονεξίαν. τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει. καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προῄρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε

τι εἰς πᾶν ἔργον ἀγα-
θόν, καθὼς γέγραπται.
ἐσκόρπισεν, ἔδωκε
τοῖς πένησιν, ἡ δι-
καιοσύνη αὐτοῦ μέ-
νει εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ
ἐπιχορηγῶν σπόρον
τῷ σπείροντι, καὶ ἄρ-
τον εἰς βρῶσιν χο-
ρηγήσαι, καὶ πληθύ-
ναι τὸν σπόρον ὑμῶν,
καὶ αὐξῆσαι γενήμα-
τα τῆς δικαιοσύνης
ὑμῶν, ἐν παντὶ πλου-
τιζόμενοι, εἰς πᾶ-
σαν ἁπλότητα, ἥτις
κατεργάζεται δι' ἡ-
μῶν εὐχαριστίαν τῷ
θεῷ. ὅτι ἡ διακονία
τῆς λειτουργίας ταύ-
της οὐ μόνον ἐστὶ προσ-
αναπληροῦσα τὰ ὑ-
στερήματα τῶν ἁγίων,
ἀλλὰ καὶ περισσεύου-
σα διὰ πολλῶν εὐχα-
ριστιῶν τῷ θεῷ, διὰ τῆς
δοκιμῆς διακονίας
ταύτης, δοξάζοντες
τὸν

retis in omne opus
bonum, quemadmo-
dum ſcriptum eſt:
Diſperſit, dedit pau- Pſal. 111.
peribus, iuſtitia eius
manet in ſeculum.
Porrò qui ſuppedi-
tat ſemen ſeminan-
ti, is & panem in ci-
bum ſuppeditet, &
multiplicet ſemen-
tem veſtram, & au-
geat prouentus iuſti-
tiæ veſtræ, vt in o-
mnibus locupletemi-
ni, in omnem ſimpli-
citatem, quæ per nos
efficit vt gratiæ a-
gantur Deo. Nam
functio huius mini-
ſterij non ſolum ſup-
plet ea quæ deſunt
ſanctis, verumetiam
exuberat in hoc, quòd
per multos agantur
gratiæ Deo, qui per
probationem miniſte-
rij huius glorificant

ξ iiij Deũ

Deum ſuper obedientia conſenſus veſtri in euangelium Chriſti, & de ſimplicitate communicationis in ipſos, & in omneis, & in illorum oratione pro vobis, qui deſiderant vos propter eminentem gratiam Dei in vobis. Gratia autem Deo ſuper inenarrabili ſuo munere.

τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς, καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

CAP. 10. Caterùm ipſe ego Paulus obſecro vos per lenitatem et manſuetudinem Chriſti, qui iuxta faciẽ quidem humilis ſum inter vos, abſens tamen audax ſum erga vos. Rogo autem vos, ne preſens audeam ea fiducia, qua exiſtimor audax fuiſſe in quoſ-

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι, ἐπὶ τινας

πας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς, ὡς καὶ σάρκα πολιτευομένους. ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ, καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι κα-

quosdã qui putãt nos veluti secũdum carnẽ ambulare: nã in carne ambulantes, nõ secundum carnem militamus. Siquidẽ arma militiæ nostræ nõ carnalia sunt, sed potentia deo, ad demolitionem munitionum, quibus armis consilia demolimur, & omnẽ celsitudinem quæ extollitur aduersus cognitionẽ dei, et captiuam ducimus omnem cogitationem ad obediendum Christo, & in promptu habemus vindictam aduersus omnẽ inobedientiam, cũ impleta fuerit vestra obedientia. Quæ in conspectu sunt, videtis? Si quis de seipso confidit quòd Christi sit, illud rursũ perpendat ex seipso, q

quem-

quemadmodum ipse Christi est ita & nos Christi sumus. Nam si & amplius quippiam glorier de potestate nostra, quã dedit dominus nobis in adificationem, et non in destructionem vestri, non pudefiam, ne videar ceu perterrefacere vos per epistolas. Nam epistolæ quidem, inquit, graues sunt & robustæ, at præsentia corporis infirma, & sermo cõtemptus. Hoc reputet qui istiusmodi est, quod quales sumus sermone per epistolas cum absumus, tales sumus & cum adsumus facto. Nõ enim sustinemus inserere aut conferre nosipsos cum quibusdam qui seipsos commendant.

καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτως καὶ ἡμεῖς χριστοῦ. ἐαν δὲ γαὶ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐ καταισχυνθήσομαι, ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραὶ, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτοὺς τισὶ τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων.

Sed ἀλλ'

ἀλλ' αὐτοὶ οὐ ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιᾶσιν. ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς. ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν, μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν, εἰς περισσείαν εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυ

Sed isti non intelligũt quòd ipsi inter seſe seipſos metiuntur, et cõparant semet sibi. At nos non in immensum gloriabimur, verùm iuxta mensurã regulæ, qua partitus est nobis deus mẽsuram pertingendi etiã vsq; vos. non enim quasi non pertingamus vsq; ad vos, extendimus nosipsos supra modũ. Nã vsq; ad vos quoq; peruenim⁹ in euãgelio Christi, nõ in immẽsum gloriãtes super alienis laboribus, sperantes futurũ, vt suboleſcẽte fide veſtra in vobis, magnificemur iuxta regulã noſtrã in exuberantiã, vt iis quoq; regionibus quæ vltra vos sũt, euãgelizẽ nõ p alienã regulã, vt de hisq̃ pata sũt

glo-

gloriemur: sed qui gloriatur, in domino glorietur. Non enim qui seipsum cõmendat, ille probatus est, sed is quem dominus commendat.

καυχήσασθαι. ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω. οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

CAP. XI.

Vtinam tolerasse-tis me paulisper in insipientia mea: imò & suffertis me: nam zelotypus sum erga vos, dei zelo. Adiunxi enim vos vni viro, vt virginem castam exhiberetis Christo: sed

Gen. 3.

metuo ne quà fiat, vt quemadmodum serpens Euã decepit versutia sua, ita corrumpantur sensus vestri à simplicitate quæ erat erga Christũ. Nã si is qui venit, alium Iesum prædicat, quem non prædicauimus: aut si spiritum alium accipitis, quem non ac-

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τῇ ἀφροσύνῃ, ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ. ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. φοβοῦμαι δὲ, μή πως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε, ὃ οὐκ ἐλά-

ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον, ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε. λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερ λίαν ἀποστόλων. εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν; ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν. καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός. τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας. καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν

accepistis, aut euãgelium aliud, quod non accepistis, rectè sustinuissetis. Arbitror enĩ me nihilo inferiorem fuisse eximiis apostolis. Cæterùm licet imperitus sim sermone, non tamen scientia. Verùm vbiq; manifesti fuimus in omnib⁹ erga vos. Num illud peccaui, quòd meipsũ humiliarim, vt vos exaltaremini? q̃ gratuitò euangelium dei prædicauerim vobis? Cæteras ecclesias depredatus sum accepto ab illis stipendio, quo vobis inseruirem. Et cum apud vos essem, & egerem, nõ onerosus fui cuiquam. Nã quod mihi deerat, suppleuerunt fratres qui venerãt à Macedonia: et in oĩbus sic me

Digitized by Google

me ſeruabam, ne cui eſſem oneroſus: atque ita ſeruabo. Eſt veritas Chriſti in me, ꝙ hæc gloriatio non interrumpetur cõtra me in regionib⁹ Achaiæ. Quapropter? An ꝙ nõ diligã vos? Deus nouit. Verùm quod facio, idem & faciã, vt amputem occaſionem iis qui cupiunt occaſionẽ: vt in eo de quo gloriantur, reperiantur, quemadmodũ & nos. Siquidẽ iſtiuſmodi pſeudoapoſtoli, operarij doloſi ſunt, ſúpta perſona apoſtolorũ Chriſti. atq; haud mirum, quandoquidẽ ipſe ſatanas trãsfiguratur in angelum lucis. Non magnum eſt igitur, ſi et miniſtri illius perſonã in ſe trãſferunt quaſi ſint mini-

ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω. ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοὶ, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας. διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν. ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὑρεθῶσι, καθὼς καὶ ἡμεῖς. οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ. καὶ οὐ θαυμαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται

ἐστι καὶ τὰ ὀψώνια αὐτῶν. πάλιν λέγω, μή τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι, εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ μικρόν τι καυχήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες. ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει, κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν. ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.

Ἑβραῖοί

nistri iustitiæ, quorũ finis erit iuxta opera eorum. Iterũ dico, ne qs me putet insipientẽ esse, alioquin & iã vt insipiẽtẽ accipite me, vt paululũ qdiã & ego glorier. Quod dico, nõ dico scđm dñm, sed velut p insipiẽtiã, in hoc argumẽto gloriationis. Quãdoquidem multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. Libẽter enim suffertis insipiẽtes, quũ sitis sapiẽtes. Suffertis eĩ si qs vos ĩ seruitutẽ adigit, si qs exedit, si qs accipit, si quis attollit sese, si qs vos in faciem cædit: iuxta contumeliã loquor: perinde quasi nos infirmi fuerimus. Imo in quocũq; audet aliquis (per insipiẽtiã loquor) audeo et ego.

Hę-

1.Cor.4. Hebræi ſunt, ſum & Supra.6. ego. Iſraëlitæ ſunt, ſum & ego. Semen Abrahæ ſunt, ſum & ego. Miniſtri Chriſti ſunt (deſipiẽs loquor) excellentius ſum ego: in laboribus copioſiꝰ, in verberibus ſupra 1.Theſſ.3 modũ, in carceribus abundantius, in mortibus frequenter: à Iudæis quĩquies quaAct.16. dragenas plagas, vAct.28. na minus, accepi: ter virgis cæſus fui, ſemel fui lapidatus, ter naufragium feci, noctem ac diẽ in profundo egi, in itineribus ſæpe, in periculis fluminũ, periculis latronũ, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in deſerto, periculis in mari, periculis ĩter falſos fra-

ἑβραῖοί εἰσι, κἀγώ· ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀγώ· σπέρμα ἀβραάμ εἰσι, κἀγώ· διάκονοι χριστοῦ εἰσὶ, παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· ὑπὸ ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα, ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις,

φοις, ἐν κόπῳ καὶ μό-
χθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις
πολλάκις, ἐν λιμῷ
καὶ δίψει, ἐν νηστείαις
πολλάκις, ἐν ψύχει
καὶ γυμνότητι; χωρὶς
τῶν παρεκτὸς, ἡ ἐπι-
σύστασίς μου, ἡ καθ' ἡ-
μέραν ἡ μέριμνα πα-
σῶν τῶν ἐκκλησιῶν.
Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ
ἀσθενῶ; τίς σκανδα-
λίζεται, καὶ οὐκ ἐ-
γὼ πυροῦμαι; εἰ καυ-
χᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀ-
σθενείας μου καυχή-
σομαι.

fratres, in labore & moleſtia, in vigiliis ſæpe, in fame & ſiti, in ieiunijs ſæpe, in frigore & nuditate: præter ea quæ extrinſecus accidunt, incumbēs mihi quotidiana cura omniū eccleſiarū. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis offenditur, & ego non vror? Si gloriari oporteat, de his quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor. Acto. 20.

Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
σοῦ χριστοῦ οἶδεν, ὁ
ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς
αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύ-
δομαι. ἐν δαμασκῷ ὁ
ἐθνάρχης ἀρέτα τοῦ βα-
σιλέως ἐφρούρει τὴν
δαμασκηνῶν πόλιν,
πιάσαι με θέλων,
καὶ

Deus & pater domini noſtri IESV *Chriſti, qui eſt laudandus in ſecula, nouit quòd non mẽtiar.* CAP. 12.
In Damaſci ciuitate, gẽtis præfectꝰ nomine Areta regis excubias poſuerat in Damaſcenorum vrbe, cupiens me comprehẽdere, Acto. 9.

Digitized by Google

ac per feneſtram in ſporta demiſſus fui per mœnia, effugíque manus eius. Gloriari ſanè non expedit mihi. veniam enim ad viſiones & reuelationes domini. Nouí hominẽ in CHRISTO ante annos quatuordecim, an in corpore neſcio: an extra corpus, neſcio, deꝰ nouit, raptum huiuſmodi in tertium vſq; cœlum: & ſcio huiuſmodi hominem, an in corpore, an extra corpꝰ, neſcio, deus nouit, raptũ fuiſſe in paradiſum, et audiſſe arcana verba, quæ fas nõ ſit homini loqui. Super huiuſmodi homine gloriabor: de meipſo verò nõ gloriabor, niſi ſuper infirmitatibus meis. Nã ſi voluero gloriari, non ero

Rom. 12.

ἢ, διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι. ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ ἐμαυτοῦ δὲ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθε-

ἀθυνέαις μου. ἐὰν γὰρ
θελήσω καυχήσασθαι,
οὐκ ἔσομαι ἄφρων.
ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ.
φείδομαι δὲ, μή τις εἰς
ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ
βλέπει με, ἢ ἀκούει τι
ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερ-
βολῇ τῶν ἀποκαλύ-
ψεων, ἵνα μὴ ὑπεραί-
ρωμαι. ἐδόθη μοι σκό-
λοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγε-
λος σατᾶν, ἵνα με κο-
λαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραί
ρωμαι. ὑπὲρ τούτου
τρὶς τὸν κύριον παρε-
κάλεσα, ἵνα ἀποστῇ
ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἴρηκέ
μοι, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις
μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου
ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦ-
ται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον
καυχήσομαι ἐν ταῖς
ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπι-
σκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ
δύναμις τοῦ χριστοῦ.
διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθε-
νείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν

ero insipiens: veritatem enim dicam: sed parco vobis, ne quis de me cogitet supra id quod videt esse me, aut quod audit ex me. Et ne excellentia reuelationum supra modum efferrer, datus fuit mihi stimulus per carnem, nūcius satanæ: vt me colaphis cæderet: ne supra modum efferrer. Super hoc ter dominum rogaui, vt discederet à me: & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea: nam virtus mea per infirmitatem perficitur. Libentissime igitur gloriabor potius super infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Quãobrẽ placeo mihi in infirmitatibus, in cõtumelijs, in

Deut. 3.

ἀνάγκαις,

o ij ne-

necessitatibus, in persecutionibus, in angustiatibus pro Christo. Quum enim infirmus sum, tunc robustus sum. Factus sum insipiens gloriando. vos me coegistis. nam ego debueram a vobis commendari. Nulla enim in re inferior fui summis apostolis, tametsi nihil sum. Signa quidem apostoli peracta fuerunt inter vos cum omni patientia, et signis, et prodigiis, et potentibus factis. Nam quod est in quo fuistis inferiores ceteris ecclesiis, nisi quod ipse ego non fuerim vobis onerosus? Condonate mihi hanc iniuriam. Ecce tertio propensus animo sum vt veniam ad vos, nec ero vobis onerosus. Non enim quaero quae vestra sunt, sed vos.

ἀνάγκαις, ὑπὲρ Χριστοῦ. ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώμενος. ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν, ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, σημείοις, καὶ τέρασι, καὶ δυνάμεσι. τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλὰ ὑμᾶς

Nō

ἐπ' ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἀναλωθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν ἧττον ἀγαπῶμαι; ἔστω δὲ ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων πανοῦργος δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι; πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατέναντι τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν, τὰ δὲ πάντα ἀγαπητοὶ ὑπὲρ τῆς ὑμῶν

Non enim debent filij parentibus reconderes, sed filiis parentes. Ego verò libentissimè impendam, & expendar pro animabus vestris: licet vberius vos diligens, minus diligar? Sed esto, ipse non grauaui vos: verùm quum essem astutus, dolo vos cepi. Num per quenquã eorum quos misi ad vos, expilaui vos? Rogaui Titum, & vna cum illo misi fratrem. Num quid à vobis extorsit Titus? An non eodem spiritu ambulauimus? an non iisdem vestigijs? Rursum arbitramini quòd nos vobis excusemus? In conspectu Dei, in Christo loquimur, sed omnia charissimi pro vestra

edificatiõe. Nã metuo ne quà fiat vt si venero, non quales velim reperiam vos, & ego reperiar vobis qualẽ nolitis. Ne quo modo
Gala.5. sint cõtentiones, æmulationes, iræ, cõcertationes, obtrectationes, susurri, tumores, seditiones. Ne iterum vbi venero, humilẽ faciat me deus meus apud vos, & lugeã multos eorum qui antè peccauerũt: nec eos pœnituit immunditiæ, libidinisq; & impudicitiæ quam patrarunt.

οἰκοδομῆς. φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν, οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε, μή πως ἔρις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, καταλαλιαὶ, ψιθυρισμοὶ, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι. μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ μου ὁ θεός πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

CAP.13. Hic tertius erit ad-
Deut.17. ẽtus meus ad vos. In
Mat.18. ore duorũ testium aut
triũ cõstituetur omne
Ioan.8. verbũ. Prædixi et p̃dico, vt p̃sens quũ essem
Hebr.10. iterũ, ita et absens nũc scribens iis q̃ ãte peccauerũt, et reliquis oĩbus, quòd

Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. προείρηκα, καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν ὅτι

ὅπ ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι, ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. ἑαυτοὺς πειράζετε, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε. ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι, εὐχόμαι δὲ πρὸς τὸν θεόν, μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδὲν οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν,

quòd si venero denuo, non parcam: quandoquidem experimentum queritis in me loquentis Christi, qui erga vos non est infirmus, sed potens est in vobis. Nam quamuis crucifixus fuit ex infirmitate, viuit tamen ex virtute Dei. Siquidem & nos infirmi sumꝰ in illo, sed viuemus cum illo ex virtute dei erga vos. Vosipsos tentate, num fitis in fide. Vosipsos probate. An non cognoscitis vosmetipsos, quòd Iesus Christus in vobis est? Nisi sicubi reprobi estis. At spero vos cognituros quòd nos nõ simus reprobi. Opto autẽ apud deũ, ne quid malifaciatis: non quò nos probati appareamus,

ἀλλ' o iiij sed

ſed vt vos quod honeſtum eſt, faciatis: nos verò veluti reprobi ſimus. Non enim poſſumus quicquã aduerſus veritatem, ſed pro veritate. Gaudemus enim cum nos infirmi fuerimus, vos autem validi fueritis. Hoc autẽ inſuper optam⁹, veſtram integritatẽ. Propterea hæc abſens ſcribo, ne quũ præſens fuero, rigidus ſim iuxta poteſtatẽ quã dedit mihi dñs in extructionẽ, & non in deſtructionẽ. Quod ſupereſt fratres, valete, integri eſtote, cõſolationẽ habete, vnanimes ſitis, ã pace agite, et deus charitatis ac patis erit vobiſcũ. Salutate vos mutuò ſctõ oſculo. Salutãt vos ſancti omnes. Gratia dominꝰ

ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα μὴ παρὼν, μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ὁ κύριος ἔδωκέ μοι εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες,

ἣ

ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

mini Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Spiritus sancti sit cum omnibus vobis. Amen.

πρὸς κορινθίους δευτέρα

Ad Corinthios secũda

ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων τῆς μακεδονίας διὰ Τίτου καὶ Λουκᾶ.

Missa fuit à Philippis Macedoniæ per Titum & Lucam.

IN EPISTOLAM AD GALATAS ARGUMENTUM PER D. ERASMUM ROTERODAMUM.

GAlatæ Græci sunt, sed ex Gallis oriundi: vnde iuxta D. Hieronymum originis ingenium, ingenij tarditate referebant: quandoquidẽ & Hilarius Gallus ipse in hymnorũ carmine Gallos indociles vocat. Et Paulus illos obiurgãs ἀνοήτους appellat. Ad quorum ingenium suum attemperans sermonem, acerbius illos castigat, quàm vllos in cæteris epistolis, & reprehendit magis

magis quàm docet: vt quibus ratio suadere non poterat, reuocaret authoritas. Agit in hac epistola, quod nusquã non agit, vt à legis Mosaicæ seruitute inuitet ad Euangelij gratiam: quod idem agit in epistola ad Romanos, nã vitisque idem error acciderat, sed diuersa ratione. Nam Romani primùm in iudaismũ inducti, postea resipuerunt: Galatæ rectè ab apostolo instituti, pseudapostolorum opera in iudaismum retracti fuerũt. Quòd Romani perperam instituti sunt, simplicitatis erat: quòd mox admoniti resipuerunt, prudentiæ. Contrà quòd Galatæ Christũ amplexi sunt, facilitatis erat: quòd protinus in iudaismum relapsi, leuitatis atq; stultitiæ. Ad hos igitur subierãt pseudapostoli, velut à Petro & Iacobo summatibus apostolis missi: et Pauli authoritatem calumniis eleuabãt, negantes illi fidem habendã, qui sibi non cõstaret, nunc legis vtens ceremoniis, susceptis votis, rasoq; capite, & circunciso Timotheo: nunc cum ethnicis legẽ negligens ac damnans: potius audiendos qui apud Petrum & Iacobũ versati fuissent, quiq; dominum Iesum vidissent, cum Paulus nec vidisset Christum, & discipulorũ duntaxat discipulus esset, non Christi. Proinde Paulus vehementi & acri oratione (neq; enim est vlla epistola concitatior) salubríque austeritate, & clementi seuitia, simul & Galatarum errori mede-

Digitized by Google

medetur, & suam asserit authoritatẽ, & pseudapostolorum fraudulẽtiam aperit. In ipso statim epistolæ limine testatur seſe vel summis apostolis parem, aut etiam superiorem, in hoc, quòd Euangelij prædicandi authoritatem à Christo iam immortali cœlitus accepisset, atq; hoc authore fretum in Arabia & Damasci aliquandiu prædicasse Christum, prius quàm cum quoquam apostolorum contulisset: deinde Hierosolymis vidisse quidem Petrum ac Iacobum diebus perpaucis, neque quicquam tamen ab illis adiutum esse: sub hæc in Syria & Cilicia quatuordecim annis CHRISTI præconẽ egisse, donec admonitus diuinitus Hierosolymam reuersus vnà cum Barnaba ac Tito, cum primariis apostolis contulit euangelium suum, non quòd de tot annorum prædicatione iã venisset in dubium, sed vt eorum comprobatione quorum summa erat apud omnes authoritas, magis confirmarentur cæteri: sed ita contulisse cum Petro, vt ab illo nihil accesserit quod ad Euangelij rem attineret: & adeò non fuisse se compulsum à Petro vt gentibus legis onus imponeret, vt Antiochiæ Petrum cibis communibus vescentem, vbi se metu superuenientiũ Iudæorum è conuiuio subduceret, palàm in os reprehenderit, docens, ex fide contingere salutem euangelicam, non ex obseruatione legis iam

anti-

antiquatæ. Id veluti Petro dicitur cœptum, latius prosequitur, versus ad Galatas, demonstrans legem Mosaicam ad tempus modò fuisse datam, & ad vnum Christum illa spectasse omnia: in illa fuisse carnem, in Euangelio spiritum: in illa vmbras, in Euangelio lucem: in illa imagines, in Euangelio veritatem: in illa seruitutem, in Euangelio libertatem. Dementiæ verò esse, gustatis potioribus, vltro recidere ad deteriora. Hæc agit capite primo, secundo, tertio & quarto. Deinde grauiter interminatus eis, ne circuncisione recepta turpiter se dedant in seruitutem legis, ostendit Christianam libertatem non esse peccandi licentiã, sed vltroneam functionem officiorum pietatis, quæ charitate dictante, non lege iubente præstantur. Postremò hortatur ad Christianam concordiam, ad subleuandos infirmiores aut lapsos, ad bene merendum de ijs qui nos fidem edocuerunt. Huiusmodi factis, quoniam spiritus sunt, æterna deberi præmia, cum ceremonijs tẽporarijs temporaria sit gloria: obiter in odium vocans pseudapostolos, qui non ob aliud studebant circuncidi Galatas, nisi vt super hoc gloriarentur, velut authores huius facinoris. Cui morbo affines sunt, qui hodie nouos cultus & prodigiose insignes reperiunt, vt dicatur: Hoc hominum genus ille instituit.

Digitized by Google

instituit. Hanc epistolam, vt apparet, Paulus, quò singularem erga Galatas affectum testaretur, totam sua manu scripsit, quum in aliis soleat duntaxat subscribere. Nostra argumenta scriptam testantur ab Epheso ciuitate, Graecorum inscriptiones ab vrbe Roma.

ARGVMENTI FINIS.

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Galatas.

CAPVT I.

ΚΕΦΑΛ. ά.

PAulus apostol° nõ ab hominibus, neque per hominẽ, sed p Iesum Christum, ac deum patrem, qui suscitauit illũ ex mortuis, quique mecum sunt omnes fratres, ecclesijs Galatiæ: Gratia vobis & pax à deo patre, & domino nostro Iesu Christo, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, vt

2.Cor. 1. Ephe. 1. 1.Petri. 1.

ΠΑῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως

ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ κἂν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προείρηκα καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀν-

vt eriperet nos ex præsenti seculo malo, iuxta voluntatẽ dei & patris nostri, cui gloria in secula seculorũ, Amen. Miror quòd à Christo, qui vocauit vos per gratiã, adeò citò transferamini in aliud euãgelium, qđ nõ est aliud, nisi quòd quidam sunt qui turbant vos, & volunt inuertere euangelium Christi. Caterũ etiã si nos, aut angel⁹ è cœlo predicauerit vobis euãgeliũ præter id qđ predicauimus vobis, I.Cor.17. anathema sit. Quemadmodũ ãtè diximꝰ, & nunc iterum dico: Si quis vobis predicauerit euãgeliũ præter id qđ accepistis, anathema sit. Nunc enim vtrũ hominibus suadeo, an deo? aut quæro ho-

Digitized by Google

hominib⁹ placere? Nã si hactenus hominib⁹ placuissẽ, Christi seruus haudquaquam essem. Notum autem vobis facio fratres, euãgelium quod prædicatum est à me, nõ esse secundum hominẽ. Neq; enim ego ab homine accepi illud neque didici, sed per reuelationem Iesu Christi. Audistis enĩ meã conuersationem quondã in Iudaismo, quòd supra modũ persequebar ecclesiã dei, ac depopulabar illã, et proficiebam in Iudaismo supra multos æquales ĩ genere meo, cum vehemẽter essem studiosus à maioribus
1.3. meis traditorũ institutorũ. Ast vbi deo, q segregauerat me ab vtero matris meæ, &

ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρωπον. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως ἰησοῦ χριστοῦ. ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτὲ ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτὴν, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέ-

Digitized by Google

καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν. ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε· ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας. ἤμην δὲ ἀγνοού-

vocauit per gratiam suam in hoc, vt reuelaret filium suum per me, visum est vt predicarē ipsum inter gentes, continuo non contuli cum carne & sanguine, neque redij Hierosolymam ad eos qui ante me fuerant apostoli: sed abij in Arabiam, ac denuo reuersus sum Damascum: deinde post annos treis redij Hierosolymam, vt viderem Petrum: & mansi apud illum dies quindecim. Alium autem ex apostolis nō vidi quenquā, nisi Iacobum fratrem domini. Porrò que scribo vobis, ecce coram deo nōn mentior. Deinde veni in regiones Syriæ Ciliciæq; Eram autem

ta facrem
dere, qne
hristo. Sed
crumor u-
erat, qui
tur me a-
mnem predi
quã quon-
gnabat, &
dant in me

post annos
ecim rursum
Hierosoly-
cũ eis Bar-
ssumpto Ti-
tite. Ascen-
m iuxta re-
em, & con-
illis euange-
od predico
gentes, sed
cum iis qui
precio, ne quo
do in vanum
, aut cucurri
sem.

ἀγαγόμενος τὸ κατ'
ὠπῶ τοὺς παρεισάκτους
ψευδαδέλφους, οἵτινες
παρεισῆλθον κατα-
σκοπῆσαι τὴν ἐλευ-
θερίαν ἡμῶν, ἣν ἔ-
χομεν ἐν Χριστῷ Ἰη-
σοῦ, ἵνα ἡμᾶς καται-
δουλώσωνται. οἷς οὐ-
δὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν
τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ
ἀλήθεια τοῦ εὐαγγε-
λίου διαμείνῃ πρὸς
ὑμᾶς. ἀπὸ δὲ τῶν
δοκούντων εἶναί τι,
ὁποῖοί ποτε ἦσαν,
οὐδέν μοι διαφέρει.
πρόσωπον ἀνθρώπου
ὁ θεὸς οὐ λαμβάνει. ἐμοὶ
γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐ-
δὲν προσανέθεντο, ἀλ-
λὰ τοὐναντίον, ἰδόν-
τες ὅτι πεπίστευμαι
τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀ-
κροβυστίας, καθὼς Πέ-

Ἔπειτα διὰ δεκατε-
σάρων ἐτῶν πάλιν
ἀνέβην εἰς Ἰεροσό-
λυμα μετὰ Βαρνά-
βα, συμπαραλα-
βὼν καὶ Τίτον. ἀνέ-
βην δὲ κατὰ ἀποκά-
λυψιν· καὶ ἀνεθε-
μην αὐτοῖς τὸ εὐαγ-
γέλιον, ὃ κηρύσσω
ἐν τοῖς ἔθνεσιν. κατ'
ἰδίαν δὲ τοῖς δο-
κοῦσι, μή πως εἰς
κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον

CAP. II.

sem. Sed neque Titus
qui mecum erat, cum
esset Græcus, compul-
sus fuit circuncidi p-
pter obiter ingressos
falsos fratres, qui sub-
introierant ad explo-
randũ libertatem no-
strã, quam habemus
in Christo Iesu, quò
nos in seruitutẽ adi
rent. Quibus ne ad te
pus quidẽ cessim per
subiectionẽ, vt veritas
euangelij permaneret
apud vos. Ab iis autẽ
qui videbantur ali
quid esse, quales ali
quando fuerint, nihi
mea refert. Personã h
minis deus nõ accipi
Nam mihi qui vid
bantur esse in preci
nihil contulerũt, in
contrà, cum vidisse
mihi concreditũ fu
se euangelium præp
tij, quemadmodũ

Digitized by Google

μον. ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοὶ, Ἕλλην ὢν ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι, διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται. οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί ποτε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει. πρόσωπον ἀνθρώπου θεὸς οὐ λαμβάνει. ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσανέθεντο, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, καθὼς Πέτρος

sem. Sed neque Titus qui mecum erat, cum esset Græcus, compulsus fuit circuncîdi propter obiter ingressos falsos fratres, qui subintroierant ad explorandũ libertatem nostrã, quam habemus in Christo Iesu, quõ nos in seruitutẽ adigerent. Quibus ne ad tẽpus quidẽ cessim" per subiectionẽ, vt veritas euangelij permaneret apud vos. Ab iis autẽ qui videbantur aliquid esse, quales aliquando fuerint, nihil mea refert. Personã hominis deus nõ accipit. Nam mihi qui videbantur esse in precio, nihil contulerũt, imò contrà, cum vidissent mihi concreditũ fuisse euangelium præputij, quemadmodũ Pe-

Rom. 2. Ephes 6. Col. 3. Act. 10. 1. Pet. 1. Iacobi. 2.

tro circuncisionis. Nã qui efficax fuit in Petro ad apostolatũ circũcisionis, efficax fuit & in me erga gentes. Quumq; cognouissent gratiã mihi datã Iacobus & Cephas & Ioannes, q videbãtur esse columnæ, dextras dederũt mihi ac Barnabæ societatis, vt nos in gentes, ipsi verò in circuncisionẽ apostolatu fungeremur, tãtũ vt pauperũ memores essemus. In quo & diligens fui, vt hoc ipsum facerẽ. Cũ autẽ veniſſet Petr⁹ Antiochiã, palàm illi restiti, eò q reprehensus esset. Nã antequam venissent quidã à Iacobo, vnà cum gentibus sumebat cibũ: cũ autẽ veniſſent, subduxit ac separauit se ab illis me-

τρος τῆς περιτομῆς. ὁ γὰρ ἐνεργήσας πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκωβος καὶ κηφᾶς καὶ ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν, μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν. ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅτε δὲ ἦλθεν κηφᾶς εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν. ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν, φο-

Digitized by Google

φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς, καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων, εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς ζῇς, καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν; ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί, εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου,

metuens eos qui erant ex circuncisione: ac simulabant vnà cũ illo cæteri quoque Iudæi, adeò vt Barnabas simul abduceretur in illorum simulationem. Verùm vbi vidissem quòd non recto pede incederent ad veritatem euangelij, dixi Petro coram omnibus: Si tu cum sis Iudæus, gentiliter agis, ac non iudaicè, cur gentes cogis iudaizare? Nos natura Iudæi, & non ex gentibus peccatores: quoniam scimus non iustificari hominem ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christum Iesum credidimus, vt iustificaremur ex fide Christi, & non ex operibus

Rom. 3. legis, propterea q̃ non iustificabitur ex operib⁹ legis omnis caro. Quòd si dũ quærim⁹ iustificari per Christũ, reperimur & ipsi peccatores, num ergo Christus peccati minister est? Absit. Nam si quæ destruxi, ea rursum ædifico, trãsgressorem meipsum cõstituo. Ego enim per legẽ legi mortuus fui, vt deo viuerem: vnà cum Christo crucifix⁹ sum. Viuo tamen, non iam ego, sed viuit in me Christus. Vitam autẽ quam nunc viuo in carne, per fidem viuo filij dei, q̃ dilexit me, & tradidit semetipsũ pro me. Non aspernor gratiam dei. Nã si per legem est iustitia, igitur Christus frustra mortuus est.

νόμου, διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω, χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός. ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

Ὦ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐσταυρωμένος; τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ, εἴγε καὶ εἰκῇ; ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; καθὼς Ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ

O stulti Galatæ, quis vos fascinauit non credere veritati? quib. pra oculis Iesus Christus ante fuit depict⁹, inter vos crucifixus. Hoc solũ cupio discere à vobis: Ex operib⁹ legis spiritũ accepistis, an ex prædicatione fidei? Adeò stulti estis, cum spiritu cœperitis, nunc carne cõsummamini? Tã multa passi estis frustra, si tamen et frustra? Qui igitur subministrat vobis spiritũ, et operatur virtutes in vobis, vtrum ex operibus legis, an ex prædicatione fidei id facit? Quẽadmodum Abrahã credidit deo, et imputatũ est illi ad iustitiã. Scitis igitur quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abrahæ. Prævidens autẽ scriptura

Gen. 15. Rom. 4. Iaco. 2.

quòd ex fide iustificet gentes deus, prius nunciauit Abrahæ: Benedicentur in te omnes gentes. Itaque qui ex fide sunt, benedicuntur cum fideli Abraham. Nã quotquot ex operibus legis sunt, execrationi sunt obnoxij. Scriptũ est enim: Execrabilis omnis qui non manserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea. Quòd autem in lege nullus iustificetur apud deum, palàm est. Siquidem iustus ex fide viuet. lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea homo, viuet in ipsis. Christus nos redemit ab execratione legis, dum pro nobis factꝰ est execratio. Scriptum

Gene. 22.
Deut. 25.
Abac. 2.
Rom. 10.
Leui. 18.
Heb. 10.

ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ Ἀβραὰμ, ὅτι Εὐλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον. ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ᾽ ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασε ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται

ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ, ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει, καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός. τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος, οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.

ptiũ est enim, Execrabilis omnis qui pẽdet in ligno, vt in gentes bñdictio Abrahæ veniret per Christũ Iesum; vt promissionem spiritus acciperemus per fidem. Fratres, secundum hominem dico, Hominis licet testamentum, tamen si sit comprobatum, nemo reiicit, aut addit aliquid. Porrò Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius. Non dicit, Et seminibus, tãquã de multis, sed tanquam de vno: & in semine tuo, quæ est Christus. Hoc autẽ dico, testamentum antè comprobatum à deo erga Christũ, lex quæ post annos quadringentos & triginta cœpit, non facit irritũ, vt abroget promis-

Deut. 21.

Heb. 9.

sio-

Rom. 4. semen. Num si ex lege est hereditas, non iam est ex promissione. Atqui Abrahae per promissionē donauit deus. Quid igitur lex?

Rom. 5. Propter transgressiones addita fuit, donec veniret semen cui promissum fuerat, ordinata per angelos in manu ītercessoris. Intercessor autem vnius non est, at deus vnus est. Lex igitur num est aduersus promissiones dei? Absit. Etenim si data fuisset lex quae posset viuificare, verè ex lege esset iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccatum, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Caterùm antequā venisset fides, sub lege custodiebamur, con-

γελίων· ἐν χειρὶ μεσίτου ἐνομοθετήθη· ὁ δὲ μεσίτης οὐκ ἔστιν ἑνὸς, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστιν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἂν ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι. πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκε-

συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγὸν ἐσμεν. πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστὲ διὰ τῆς πίστεως ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ εἰς χριστὸν ἐβαπτίσθητε, χριστὸν ἐνεδύσασθε. οὐκ ἔνι ἰουδαῖος, οὐδὲ ἕλλην. οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος. οὐκ ἔνι ἄρσεν, καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. εἰ δὲ ὑμεῖς χριστοῦ, ἄρα τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

conclusi in eam fidem quæ erat reuelanda. Itaq; lex pædagogus noster fuit ad Christum, vt ex fide iustificaremur. At postquã venit fides, non amplius sub pædagogo sumus. Omnes enim filij dei estis, eò quòd credidistis Christo Iesu. Nam quicunque baptizati estis, Christum induistis. Nõ est Iudæus, neq; Græcus. Non est seruus, neque liber. Non est masculus ac fœmina. Omnes enim vos vnus estis in Christo Iesu. Quòd si vos estis Christi, igitur Abrahæ semen estis, & iuxta promissionem hæredes.

Rom. 6.

Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει

Dico autem, quàm diu hæres puer est, nihil differt à seruo, cũ sit

CAP. 4.

sit dominꝰ omniũ, sed sub tutoribus et actoribus est vsque ad tẽpus quod pater præscripserit. Sic & nos cum essemus pueri, sub elementis mundi eramus, in seruitutem adacti. At vbi venit plenitudo temporis, emisit deus filium suũ, factum ex muliere, factum legi obnoxium: vt eos qui legi erant obnoxij, redimeret, vt adoptione ius filiorũ acciperemus. Quoniam autem estis filij, emisit deus spiritum filij sui in corda nostra clamantem, Abba, pater. Itaque iam non es seruus, sed filius: quòd si filius, & hæres dei per Christum. Sed tum quidem cum ignoraretis deum, seruie-

διαφέρει δούλου κύριος πάντων ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κρᾶζον, Ἀββᾶ ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός. εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ Χριστοῦ. ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν, ἐδου-

Rom. 8.

δουλεύσατε. τοῖς μὴ
φύσει οὖσι θεοῖς. νυνὶ
δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλ-
λον δὲ γνωσθέντες ὑ-
πὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέ-
φετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀ-
σθενῆ καὶ πτωχὰ στοι-
χεῖα, οἷς πάλιν ἄνω-
θεν δουλεύειν θέλετε;
ἡμέρας παρατηρεῖσθε
καὶ μῆνας, καὶ καιρο-
ὺς, καὶ ἐνιαυτούς.
φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως
εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑ-
μᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι
κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελ-
φοὶ δέομαι ὑμῶν. οὐδέν
με ἠδικήσατε. οἴδα-
τε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν
τῆς σαρκὸς εὐηγγε-
λισάμην ὑμῖν τὸ πρό-
τερον, καὶ τὸν πει-
ρασμόν μου, τὸν ἐν τῇ
σαρκί μου οὐκ ἐξου-
θενήσατε, οὐδὲ ἐξεπτύ-
σατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον
θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς
Χριστὸν Ἰησοῦν. τίς οὖν

μοι ὁ

uiebatis iis qui natu-
ra nõ sunt dij. At nũc
posteaquam cognouis-
tis deum, quin potius
cogniti estis à deo,
quomodo conuertimi-
ni denuo ad infirma
& egena elementa,
quibus iterum ab in-
tegro seruire vultis?
Dies obseruatis et mẽ-
ses & tẽpora & an-
nos. Metuo de vobis,
ne frustra laborauerĩ
erga vos. Estote vt e-
go sum, quandoquidẽ
et ego sum vt vos fra-
tres rogo vos. Nihil me
læsistis: Nostis quod p
infirmitatẽ carnis eu-
angelizarim vobis
prius, et experimentũ
mei quod erat ĩ carne
mea, nõ estis aspernati,
neque respuistis, sed
me velut angelũ dei
suscepistis, velut Chri
stum Iesum. Quæ est

igi-

titudo ve-
nomiũ enim
is, quòd si
sset, oculos
ossos dedisse
retur mihi?
sum vobis
endo vobis?
vos non be-
cludere vos
ipsos amu-
mum autem
rii in re bona
non solum
ens sum a-
filioli mei,
em partu-
metur Chri-
vobis. Vellem
sse apud vos
mutare vocẽ
oniã consiliũ
ĩ vobis. Di-
, qui sub lege
se, legẽ ipsam
is? Scriptũ est
Abrahã duos
hebat, vnũ ex
an-

λῶ ὁ μακαρισμὸς ὑ-
μῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑ-
μῖν, ὅτι εἰ δυνατὸν, τοὺς
ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξο-
ρύξαντες ἂν ἐδώκατέ
μοι. ὥστε ἐχθρὸς
ὑμῶν γέγονα, ἀλη-
θεύων ὑμῖν; ζηλοῦσιν
ὑμᾶς, οὐ καλῶς, ἀλλὰ
ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλου-
σιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλῶ-
τε. καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦ-
σθαι ἐν καλῷ πάντο-
τε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ
παρεῖναί με πρὸς ὑ-
μᾶς, τεκνία μου, οὓς
πάλιν ὠδίνω, ἄχρις
οὗ μορφωθῇ ὁ Χριστὸς
ἐν ὑμῖν. ἤθελον δὲ πα-
ρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι,
καὶ ἀλλάξαι τὴν φω-
νήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι
ἐν ὑμῖν. λέγετέ μοι οἱ
ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶ-
ναι, τὸν νόμον οὐκ ἀ-
κούετε; γέγραπται γὰρ,
ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς
ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παι-
δίσκης

ancilla, & vnum ex
libera. Verùm is qui
ex ancilla natus est,
secundũ carnẽ natus
est: qui verò ex libera,
per repromissionẽ. quæ
per allegoriã dicũtur.
Nam hæc sunt duo te-
stamenta, vnũ quidẽ
à monte Sina, in ser-
uitutẽ generans, quæ
est Agar: nam Agar,
Sina mõs est in Ara-
bia: confinis est au-
tem ei quæ nunc vo-
catur Hierusalem: ser-
uit autem cum filiis
suis. At quæ sursum
est Hierusalẽ, liber
est, quæ est mater
nostrũ. Scri-
ptum est enim: Læ-
sterilis quæ non
rumpe & cla-
quæ non partu
quoniam multi li
deserta, magis q
eius quæ habet
ὑμῶν

δίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τ ἐλευθέρας. ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τ παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται. ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. αὗται γάρ εἰσι δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ. τὸ γὰρ Ἄγαρ, Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συνστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ, δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν. γέγραπται γάρ, εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

ancilla, & vnum ex libera. Verùm is: qui ex ancilla natus est, secundũ carnẽ natus est: qui verò ex libera, per repromissionẽ. quæ per allegoriã dicũtur. Nam hæc sunt duo testamenta, vnũ quidẽ à monte Sina, in seruitutẽ generans, quæ est Agar: nam Agar, Sina mõs est in Arabia: confinis est autem ei quæ nunc vocatur Hierusalem: seruit autem cũ filiis suis. At quæ sursum est Hierusalẽ, libera est, quæ est mater omnium nostrũ. Scriptum est enim: Lætare sterilis quæ non paris: erumpe & clama, quæ non parturis, quoniam multi liberi deserta, magis quàm eius quæ habet virũ.

Rom. 9.

Esa. 54.

ἡμεῖς

Nos

Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filij sumus. Sed quemadmodum tunc is qui secundum carnem natus erat persequebatur eum qui natus erat secundum spiritum: ita & nūc. At quid dicit scriptura? Eiice ancillam, & filium illius. nō enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. Itaque fratres, non sumus ancillæ filij, sed liberæ.

Rom. 9.

Genes. 21.

ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. ἄρα ἀδελφοί οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας.

CAP. 5.

In libertate igitur qua Christus nos liberauit, state, & ne rursus iugo seruitutis implicamini. Ecce ego Paulus dico vobis, quòd si circūcidamini, Christus nihil vobis proderit. Contestor autem omnē hominē qui circumcidit, quòd debitor est

Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν

Act. 15.

ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον πεπλήρωται. κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς, βαστάσει τὸ κρῖμα, ὅστις ἐὰν ᾖ, ἐγὼ δὲ ἀδελφοί εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω,

est totius legis seruãde. Christus vobis factus est otiosus, quicunq; per legẽ iustificamini: à gratia excidistis. Nos enĩ spiritu ex fide spem iustitiæ expectam°. Nã in Christo Iesu neq; circuncisio quicq̃ valet, neq; præputium, sed fides per dilectionem operans. Currebatis bene, quis vos impediuit vt nõ crederetis veritati? Nẽpe persuasio nõ ex eo profecta, qui vocat vos. Paulũ fermenti totam conspersionem fermẽtat. Ego confido de vobis in domino, quòd nihil aliud sensuri sitis. Cæterũ qui cõturbat vos, portabit iudiciũ, quisquis fuerit. Ego autẽ fratres, si circuncisionem adhuc prædico, quid

Infra. 6.

Sup. 3.

1. Cor. 5.

quid adhuc persequutionem patior? Abolitum est igitur offendiculum crucis. Vtinã & abscindantur qui vos labefactant. Vos enim in libertatem vocati fuistis fratres, tãtùm ne libertatem in occasionem detis carni, sed per charitatẽ seruite vobis inuicẽ.

Leuit. 19. Nam tota lex in vno
Matt. 22. verbo completur, nempe hoc: Diliges proxi-
Mar. 12. mum tuũ vt teipsum.
Luce. 10 Quòd si alius alium
Rom. 13. vicissim mordetis & deuoratis, videte ne vicissim alius ab alio
1. Petr. 2. consumamini. Dico
Rom. 13. autem, spiritu ambulate, & concupiscentiam carnis non perficietis. Nã caro cõcupiscit aduersus spiritũ, spiritus aũt aduersus carnẽ. Hæc aũt inter se

φύω, ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. ὄφελον καὶ ἀποκόπτοιντο οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε ἀδελφοί, μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός. ταῦτα δὲ ἀντίκειται

κεται

κεται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι, μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. οἱ δὲ τοῦ

se mutuò aduersantur, vt nõ quæcunque volueritis, eadẽ faciatis. Quòd si spiritu ducimini, nõ estis sub lege. Porrò manifesta sunt opera carnis, quæ sunt hæc: adulterium, scortatio, immũditia, lasciuia, simulacrorũ cultus, veneficiũ, inimicitiæ, lis, æmulationes, iræ, cõcertationes, ed itiones, sectæ, inuidiæ, cædes, ebrietates, comessationes, & his similia: de quibꝰ prædico vobis, quẽadmodũ & prædixi, ꝙ qui talia agunt, regni dei hæredes non erũt. Cõtrà, fructus spiritꝰ est, charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, mãsuetudo, tẽperãtia. Aduersus huiusmodi non est lex Qui verò sunt

2. Cor. 12

Apoc. 22

Rom. 13. Christi, carnem crucifixerunt cum affectibus & concupiscentiis. Si viuimus spiritu, spiritu & incedamus. Ne efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem nos prouocantes, inuicem inuidentes.

Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

Cap. 6. Fratres, etiam si occupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instaurate huiusmodi spiritu mansuetudinis, considerans temet ipsum, ne & tu tenteris. Inuicem alij aliorum onera portate, & sic complete legem Christi. Nam si quis sibi videtur aliquid esse, cũ nihil sit, suum ipse fallit animum. Opus autẽ suũ probet vnusquisque, &

Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραΰτητος, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ

καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον, τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν. ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες, μὴ ἐκκακῶμεν. καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν, μὴ ἐκλυόμενοι. ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆ πί-

& tunc in ſemetipſo tantùm gloriationem habebit, et nõ in alio. Vnuſquiſque enĩ propriam ſarcinam baiulabit. Communicet autẽ qui catechizatur ſermone, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis. Ne erretis, deus non irridetur. Quicquid enim ſeminauerit homo, hoc & metet. Nam qui ſeminat per carnẽ ſuam, de carne metet corruptionem: ſed qui ſeminat per ſpiritum, de ſpiritu metet vitam aeternam. Bonum autẽ faciendo ne defatigemur. Tempore enim ſuo metemus non defatigati. Itaque dum tẽpus habemus, operemur bonum, quum erga omnes, tum verò maxime erga domeſti

2. The. 3.

sos fidei. Videtis quã-
ta vobis epistola scri-
pserim mea manu.
Quicunque volunt
iuxta faciem placere
in carne, ij cogunt vos
circuncidi, tãtùm ne
ob crucem Christi
persequutionem pa-
tiantur. Nam qui cir-
cunciduntur, ne ipsi
quidem legẽ seruant:
sed volunt vos circũ-
cidi, vt in vestra car-
ne glorientur. Ego ve-
rò absit vt glorier,
nisi in cruce domini
nostri Iesu Christi,
per quẽ mihi mundus
crucifixus est, & ego
Supra. 5. mũdo. Nam in Chri-
sto Iesu neque circun-
cisio quicquam valet,
neque præputium, sed
noua creatura. Et
quicunque iuxta re-
gulam hanc incedũt,
pax super eos & mi-
se-

πίστεως. ἴδετε πηλίκοις
ὑμῖν γράμμασιν ἔγρα-
ψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι
θέλουσιν εὐπροσωπῆ-
σαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀ-
ναγκάζουσιν ὑμᾶς πε-
ριτέμνεσθαι, μόνον ἵνα
μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χρι-
στοῦ διώκωνται. οὐδὲ
γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι
αὐτοὶ νόμον φυλάσ-
σουσιν, ἀλλὰ θέλου-
σιν ὑμᾶς περιτέμνε-
σθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέ-
ρᾳ σαρκὶ καυχήσων-
ται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο
καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν
τῷ σταυρῷ τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
στοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος
ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ
κόσμῳ. ἐν γὰρ χριστῷ
ἰησοῦ οὔτε περιτομή
τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυ
στία, ἀλλὰ καινὴ κτί-
σις. καὶ ὅσοι τῷ κα-
νόνι τούτῳ στοιχήσουσιν,
εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔ-
λεος,

Digitized by Google

λιος καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ μηδείς μοι παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

sericordia, & super Israëlem dei. De cætero ne quis mihi molestias exhibeat. ego enim stigmata domini Iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri Iesu Christi cũ spiritu vestro fratres. Amen.

Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

Ad Galatas. Missa fuit è Roma.

IN EPISTOLAM AD Epheſios argumentum per Eraſmum Roteroda-mum.

Epheſus metropolis quondã erat Aſiæ minoris, ciuitas ſuperſtitioſe dedita cultui dæmonum, & præcipuè Dianæ: vnde & in Actis Dianæ νεωκόρος dicitur, nõ illius venatricis, cui poëtæ ſagittas & arma tribuunt, ſed multimammiæ, quam Græci πολύμαστον appellant, quam volebant omnium animantium eſſe nutricem, vt indicauit Hieronymus. Nam de templo Epheſiæ Dianæ, toto orbe celebratiſſimo, paſſim etiam Ethnici meminere ſcriptores. Hos curioſarum artium tenebat ſtudium. Vnde legimus, ad prædicationem Apoſtolorum magicos libros ab eis comportatos, igni traditos fuiſſe, & ſupputato precio compertũ fuiſſe quinquagies mille nummûm argenti, ſicut refertur in Actis cap. xix. Vt igitur à tantis erroribus illos abduceret, triennium apud illos egit, nihil intermittens faciens, quod ad illorum ſalutem faciebat, magno ſtudio reclamantibus & obſtrepentibus multis, ſicut ipſe teſtatur alicubi: vbi & beſtiis obiectus eſt, quemadmodum ipſe teſtatur in ſecunda ad Corinthios epiſtola. Ab diſce-

discedẽs, Timotheum apud eos remanere iussit. Abundat autem ea ciuitas, vt curiosis & magie deditis, ita doctissimis viris: vnde Paulus, vt ad omnium mores & ingenia sese attemperet, de dæmonibus ac spiritibus crebrò meminit, bonorum ac malorũ differentiam indicans. Ad hæc retrusa quædam aperit. Nec enim est vlla epistola, quæ tam abditos habeat sensus, vt ob hanc potissimum Petrus scripsisse videatur: Sicut & charissimus frater noster Paulus, secundum datam sibi sapientiã scripsit vobis, sicut in omnibus epistolis, loquens in eis de his in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Hos igitur quoniam in fide perstiterant, hortatur vt pergant, & ad perfectionem proficiant, commonefaciens cuiusmodi fuerint cum vitiis addicti seruirent impiis spiritibus: & quales nunc facti sint, insiti Christo: docens interim euangelij gratiam consilio diuino licet Iudæis promissam, in gentes quoque rectè propagatam, & huius muneris se ministrum à deo constitutum. Quoniam autem scripsit è carcere, hortatur ne deiiciantur animo ob ipsius afflictiones, verùm eas potius sibi gloriæ ducant. Hæc agit capite primo & secundo. In cæteris tribus

tribus vitæ formam illis præscribit, demonstrans quid sequendum, quid fugiendum, quæ officia maritorum in vxores, vxorum in maritos: quæ parentum in liberos, liberorum in parentes: quæ dominorum in seruos, seruorum in dominos. Scripta est epistola ab vrbe Roma per Tychicum diaconum, cuius meminit in calce, fidelem ministrum eum vocans. Ambrosius addit scriptam è carcere, cum Hierosolymis Romam deductus sub fideiussore degeret extra castra in suo conducto.

ARGVMENTI FINIS.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Ephesios.

ΚΕΦΑΛ. ά.

ΠΑῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις χριστῷ, καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώ-

CAPVT I.

PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei, ſanctis qui agunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Ieſu: gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto. Benedictus deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus Chriſto, Quemadmodum elegit nos in ipſo, antequã iacerentur fundamenta mũdi, vt eſſem⁹ ſancti & ir-

Galat. 1. 1.Petr. 1. 2.Cor. 1.

Digitized by Google

irreprehensibiles corã illo per charitatẽ, qui prædestinauit nos, vt adoptaret in filios per Iesum Christũ in seſe, iuxta beneplacitũ volũtatis ſuæ, vt laudetur gloria gratiæ ſuæ, qua charos reddidit nos per illũ dilectum, per quẽ habemus redẽptionẽ per ſanguinẽ ipſius, remiſſionẽ peccatorũ, iuxta diuitias gratiæ ſuæ: de qua vbertim nobis impartiuit in omni ſapientia & prudẽtia, patefacto nobis arcano voluntatis ſuæ iuxta beneplacitum ſuũ, quod propoſuerat in ſe ipſo, vſque ad diſpenſationem plenitudinis temporum, vt ſummatim inſtauraret omnia per Chriſtum, & quæ in cœlis ſunt, &

ἡμώμους κατ' ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτὸν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ. ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ

Galat. 4.

καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος, κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς

& quæ in terra per eundem: per quem & in sortem adsciti sumus, prædestinati secundum propositum ipsius: cuius vi fiunt vniuersa iuxta decretum volũtatis ipsius, vt simus nos in laudem gloriæ illius, qui priores sperauimus in CHRISTO, in quo speratis & vos, audito verbo veritatis euangelio salutis vestræ: in quo etiam postea quàm credidistis, obsignati estis spiritu promissionis sancto, qui est arrabo hæreditatis nostræ in redemptionẽ acquisitæ possessionis, in laudem gloriæ ipsius. Quapropter & ego quũ audissem eã quæ in vobis est fidem in domino Iesu, & charitatem in omnes

Rom. 8.

sanc-

ſanctos, non deſino gratias agere pro vobis, mentionem veſtri faciens in precibus meis, vt deus domini noſtri Ieſu Chriſti, pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ & reuelationis, per agnitionem ſui, illuminatos oculos mentis veſtræ, vt ſciatis quæ ſit ſpes ad quam ille vocauit, & quàm opulenta gloria hæreditatis illius in ſanctis, & quæ ſit excellens magnitudo potentiæ illius in nos, qui credimus ſecundum efficaciam roboris fortitudinis eius, quam exercuit in Chriſto, quum ſuſcitaret eum ex mortuis, & ſedere fecit ad dexteram ſuã in cœleſtibus, ſupra

τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς, τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πα-

c-

σης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

omnem principatum ac potestatem, & virtutem, & dominium, & omne nomen quod nominatur non solùm in seculo hoc, verùm etiam in futuro. Et omnia subiecit sub pedes illius, & eum dedit caput super omnia ipsi ecclesiæ, quæ est corpus illius, complementum eius, qui omnia in omnibus adimplet. Psalm. 8.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος, τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς

Et vos cum essetis mortui delictis ac peccatis, in quibus aliquando ambulastis iuxta seculum mundi huius, iuxta principem cui potestas est aeris, qui est spiritus nunc agens in filijs contumacibus, inter quos & nos CAP. 2. Col. 2.

o-

omnes cõuersabamur aliquando, in concupiscẽtiis carnis nostræ, faciẽtes quæ carni ac menti libebãt, et eramus natura filij iræ, quemadmodũ & cæteri. Sed deus qui dites est ĩ misericordia, propter multã charitatem suã qua dilexit nos etiam cũ essemus mortui per delicta, cõuiuificauit nos vnà cũ Christo (per gratiam estis seruati) simulq; cum eo resuscitauit, et simul cũ eo sedere fecit inter cælestes, in Christo Iesu, vt ostẽderet in seculis supernenientibus eminentẽ opulentiã gratiæ suæ, benignitate erga nos per Christum Iesum. Gratia enim estis seruati per fidem, idq; non ex vobis. Dei. do-

μᾶς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τῶν διανοιῶν, ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ, χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισε ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν. θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα

ἵνα μή τις καυχήσηται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν. διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία, ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς, οἵ ποτε ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ με-

donũ eſt, nõ ex operibus, ne quis glorietur. Nã ipſius ſum⁹ opus, conditi in CHRISTO IESV ad opera bona quæ præparauit deus, vt in eis ambularemus. Quapropter mementote quòd vos quondã gentes in carne, vocabamini p̃putiũ, ab ea q̃ vocatur circũciſio in carne, q̃ circũciſio manib⁹ fit: quòd inquã eratis in tẽpore illo, ſine Chriſto, abalienati à republica Iſraëlis, & extranei à teſtamẽtis p̃miſſionis, ſpẽ nõ habẽtes, deoq̃; carẽtes in mũdo. Nũc autẽ per Chriſtũ Ieſum, vos q̃ quõdam eratis lõginqui, propinqui facti eſtis p̃ ſanguinẽ Chriſti. Ipſe enĩ eſt pax noſtra, qui fecit ex vtriſq; vnum,

με-

σ &

& interstitium maceriæ dirvit, simultatem per carnem suam, legem mandatorum in decretis sitam abrogans, vt duos conderet in semetipso in vnum nouum hominem, faciens pacem, & vt reconciliaret ambo in vno corpore deo per crucem, perempta inimicitia per eam: & veniens evangelizauit pacem vobis, qui procul aberatis: & ijs qui propè. Quoniam autem per illum habemus aditum vtrique in vno spiritu ad patrem: iam igitur non estis hospites & incolæ, sed conciues sanctorum, ac domestici dei, superstructi super fundamentum

Luc. 2.

μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν, τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς. ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων

λων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη, αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

tum apostolorum ac prophetarum, summo angulari lapide ipso Iesu Christo, in quo quaecunque structura coagmentatur, ea crescit in templũ sanctũ in domino, in quo & vos coaedificamini in habitaculum Dei per spiritum.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν. εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ, ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνω-

Huius rei gratia ego Paul⁹ vinct⁹ sum Christi Iesu pro vobis gentibus. Siquidẽ audistis dispensationem gratiæ dei quæ data est mihi in vos, quòd secundum reuelationẽ notum mihi fecit mysterium, quemadmodum antè scripsi paucis, ex quibus potestis legẽtes intelligere cognitionem meam in mysterio Christi, quod in alijs ætatibus

CAP. 3.

non

non innotuit filiis hominũ, quemadmodũ nunc reuelatũ est sanctis apostolis eius & prophetis per spiritum vt sint gentes cohæredes, & eiusdem corporis, cõsorteſq; promiſ
1.Co.15. sionis eius in Christo, per euangeliũ, cuius factus sum minister, secundum donũ gratiæ dei, quod datum est mihi secundum efficaciam potentiæ illius. Mihi minimo omnium sanctorũ data est gratia hæc, vt inter gentes euangelizem imperuestigabiles diuitias Christi, & in lucem proferam omnibus, quæ sit communio mysterij, quod erat absconditum à seculis in deo, qui vniuersa condidit per IESVM Christum:

ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα, καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεισάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρ-

ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξου-
σίαις ἐν τοῖς ἐπουρα-
νίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας
ἡ πολυποίκιλος σο-
φία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθε-
σιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐ-
ποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ
τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ
ἔχομεν τὴν παῤῥησί-
αν καὶ τὴν προσα-
γωγὴν ἐν πεποιθήσει,
τῇ διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.
διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκα-
κεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί
μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις
ἐστὶ δόξα ὑμῶν. τούτου
χάριν κάμπτω τὰ γό-
ατά μου πρὸς τὸν πα-
τέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
σοῦ χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα
πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ
ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται,
ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸν
πλοῦτον τῆς δόξης αὐ-
τοῦ, δυνάμει κραταιω-
θῆναι διὰ τοῦ πνεύ-
ματος αὐτοῦ, εἰς τὸν
ἔσω ἄνθρωπον, κατοι-
κῆ-

stum: vt nota fiat nūc
principatibus ac po-
testatibus in cœlestib⁹
per ecclesiā, vehemen-
ter varia sapiētia dei,
secūdum præfinitionē
seculorum, quam fecit
in Christo Iesu domi-
no nostro, per quē ha-
bemus audaciam &
aditum cum fiducia,
quæ est per fidē illius.
Quapropter peto, ne
deficiatis ob afflictio-
nes meas quas p vo-
bis tolero, quæ est glo-
ria vestra. Huius rei
gratia flecto genua
mea ad patrē dni no-
stri Iesu Christi, ex
quo omnis a communi
patre cognatio in cœlis
& in terra nomina-
tur, vt det vobis iuxta
diuitias gloriæ suæ, vt
fortitudine corrobore-
mini p spiritū suū in
internū hoīem, vt īha

bitet Christus per fidem in cordibus vestris, fixis in charitate radicibus & fundamento iacto, vt valeatis assequi cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo & longitudo & profunditas & sublimitas, cognoscereque præeminentem cognitionis dilectionem Christi, vt impleamini in omnẽ plenitudinem dei. Ei verò qui potest cumulatè facere vltra omnia quæ petimꝰ aut cogitamus, iuxta vim agentem in nobis, sit gloria in ecclesia per Christum Iesum in omnes ætates seculi seculorum, Amen.

κήσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ, ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

CAP. 4. Hortor itaque vos ego vinctus in domino, vt ambuletis ita

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περι-

πα-

πατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν. ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. διὸ λέγει, ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις.

ita vt dignum est vocatione qua vocati estis, cũ omni submissione, ac mansuetudine, cũ animi lenitate, tolerantes vos inuicẽ per charitatẽ studẽtes seruare vnitatem spiritus per vinculũ pacis. Vnum corpus & vnus spiritus, quemadmodum & vocati estis in vna spe vocationis vestræ. Vnus dominus, vna fides, vnũ baptisma, vnus deus & pater omnium, qui est super omnia, et per omnia, & in omnib⁹ vobis. Verùm vnicuique nostrum data est gratia iuxta mensurã donationis Christi. Quapropter dicit: Quum ascendisset in altum, captiuam duxit captiuitatem, & dedit dona hominib⁹.

1.Cor. 7.

Rom. 12.

1.Cor 12.

1.Cor. 10.

Psal. 67.

Cæterùm illud aſcendit, quid eſt, niſi quòd etiã deſcẽderat prius in infimas partes terræ? Qui deſcendit, idẽ ille eſt qui etiã aſcendit ſupra õnes cœlos, vt impleret omnia. Et idem dedit alios quidem apoſtolos, alios verò prophetas, alios autem euangeliſtas, alios autem paſtores ac doctores, ad inſtaurationem ſanctorum in opus adminiſtrationis, in edificationem corporis Chriſti, donec peruenia-mus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij dei, in virum perfectum, in menſurã etatis plenè adulte Chriſti, vt nõ amplius ſimus pueri, qui fluctuemus & circumferamur quouis ven-

Ioan. 3.

I. Co. 12.

I. Cor. 14

τὸ δὲ ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ὁ καταβὰς αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ

ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδίαν τῆς πλάνης. ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον, καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ὑπουργίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν

vento doctrinæ, per versutiam hominum, per astutiam, qua nos adoriuntur, vt imponãt nobis: sed veritatẽ sectãtes in charitate, adolescamus in illum per omnia, qui est caput, nẽpe Christus: in quo totum corpus, si coagmentetur, & cõpingatur per omnem commissuram submi-nistrationis, iuxta actum in mensura vnius cuiusque partis, incrementum corporis facit in edificationẽ suiipsius per charitatẽ. Hoc itaque dico, & testor per dominum, ne posthac ambuletis quemadmodum et reliquæ gentes ambulãt in vanitate mẽtis sua, dum mentem habent obtenebratã, abalienati à vita dei, ꝓpter ignorã-

Rom. 1.

Digitized by Google

ignorantiam quæ est in illis, & excæcationem cordis eorũ, qui postea quàm peruenerunt eò, vt dolere desierint, semetipsos dediderunt lasciuiæ, ad patrandum immunditiam omnem cum auiditate. Vos autem non sic didicistis Christum: siquidẽ illum audistis, & in eo docti fuistis, quemadmodum est veritas in Iesu, deponere iuxta priorem conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur iuxta concupiscentias erroris: renouari verò spiritu mẽtis vestræ, & induere nouum hominem, qui iuxta deum conditus est per iustitiam & sanctitatem veritatis. Quapropter de-

Rom.6. Col.3. Hebr.12. 1.Petri.2. Zacha.8.

τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν, εἴγε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ ἰησοῦ, ἀποθέσθαι κτλ τὸν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κτλ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κτλ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. διὸ ἀποθέ-

θέ-

ἀπόθεσθε τὸ ψεῦδος. λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ,

posito mendacio, loquamini veritatem quisque proximo suo, quoniam inuicem sumus membra. Irascimini, & non peccetis. Sol ne occidat super iram vestram, neque detis locum calumniatori. Qui furabatur, non amplius furetur: magis autẽ laboret operando manibus quod bonum est: vt possit impartiri ei qui opus habuerit. Omnis sermo spurcus ex ore vestro ne procedat: sed si quis est bonus ad edificationẽ, quoties opus est, vt det gratiam audientibus. Et ne contristetis spiritum sanctũ Dei, per quem obsignati estis in diem redemptionis. Omnis amarulentia, et tumor & ira

Psal. 4.

Iacob. 4.

ira & vociferatio, et maledicentia tollatur à vobis, cum omni malitia. Sitis autẽ inuicẽ alius in alium comes, misericordes, largiẽtes vobis inuicẽ, quẽadmodum & deus per Christum largitus est vobis.

Col. 3.

θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κακία καὶ βλασφημία ἐκθέσθω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν.

CAP. 5.

Sitis igitur imitatotores Dei, tanquã filij dilecti, & ambuletis in dilectione, quẽadmodũ et Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationẽ ac victimã deo in odorem bonæ fragrantiæ. Cæterùm scortatio & õnis immunditia aut auaritia ne nominetur quidẽ inter vos, sicut decet sctõs: aut obscœnitas, aut stultiloquiũ, aut vrbanitas, quæ nõ conueniunt, sed magis

Ioan. 13. 1. Ioan. 4

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ὑμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ὑμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις· καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον

λην εὐχαριστία. τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις. διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε σκότος, νυνὶ δὲ φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε (ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ) δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε.

gis gratiarum actio. Nam hoc scitis, quòd omnis scortator, aut immundus, aut auarus, qui est simulacrorum cultor, non habet hereditatem in regno Christi & Dei. Ne quisquã vos decipiat inanibus sermonib⁹. Propter hac enim venire solet ira dei in filios inobedientes. Ne sitis igitur cõsortes illorũ. Eratis enĩ quondã tenebræ, nunc autẽ lux in domino. Vt filij lucis ambulate (nã fructus spiritus situs est in omni bonitate, & iustitia & veritate) probantes quid sit acceptum domino. Et ne commercium habueritis cum operibus infrugiferis tenebrarum, quin ea potius etiam arguite.

1.Cor. 6.

Col. 3.

guite. Nam quæ secretò fiunt ab istis, turpe est vel dicere: sed omnia dum produn-
tur à luce, manifesta fiunt. Nam quicquid manifestum redditur, lumẽ est. Quapropter dicit: Expergiscere qui dormis, & surge à mortuis, & illucescet tibi Christus. Videte igitur quomodo circunspectè ambuletis, non vt insipientes, sed vt sapientes, redimẽtes occasionem, quòd dies mali sint. Propterea ne sitis imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas domini. Et ne inebriemini vino, in quo luxuria est, sed impleamini spiritu, loquẽtes vobismetipsis per psalmos et hymnos et cãtiones spirituales, cantem-

Col. 4.

Rom. 12. 2. Thes. 4

τι. τὰ γὰρ κρυφῆ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ἐστι καὶ λέγειν. τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται. πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι. διὸ λέγει, ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός. βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλὰ ὡς σοφοὶ, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι, διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδον-

Digitized by Google

δοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ, εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ θεοῦ. αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, κα-

nentes ac psallentes in corde vestro domino, gratias agentes semper de omnibus, in nomine domini nostri Iesu Christi, deo & patri. Subditi vicissim alius alij cum timore Dei. Vxores proprijs viris subditæ sitis, veluti domino, quoniam vir est caput vxoris, quemadmodum & Christus est caput ecclesiæ: & idem est qui salutem dat corpori. Itaque quemadmodum ecclesia subdita est Christo, sic & vxores suis viris subditæ sint in omnibus. Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, & semetipsum exposuit pro ea, vt illã sanctificaret;

I.Cor.11. Col 3. I.Pet. 3. Col. 3.

mun-

mundatam lauacro aquæ per verbum, vt adhiberet eam sibiipsi gloriosam ecclesiã, nõ habentem maculam aut rugam, aut quicquam eiusmodi, sed vt esset sancta & irreprehensibilis. Sic debent viri diligere suas vxores, vt sua ipsorum corpora. Qui diligit suam vxorem, seipsum diligit. Nullus enim vnquam suam ipsius carnem odio habuit, imò enutrit ac fouet eam, sicut & dominus Ecclesiam, quoniã membra sumus corporis eiusdem, ex carne eius, & ex ossibus eius.

Genes. 3. 3. Esd. 4. 15. 10. M. R. Huius rei gratia relinquet homo patrem ac matrem, & adiungetur vxori suæ, atq; è duobus fiet vna ca-

καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία, καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς

σὰρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω, ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

caro. Mysterium hoc magnum est, verùm ego loquor de Christo & de ecclesia. Quanquam & vos singulatim hoc præstate, vt suam quisque vxorem diligat tanquam seipsum: vxor autem vt reuereatur virum.

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ. τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν

Filij, obedite parentibus vestris in domino, nam id est iustum. Honora patrem tuũ, & matrem: quod est præceptum primũ in promissione, vt bene tibi sit, & sis longæuus in terra. Patres, ne prouocetis ad iram liberos vestros, sed educetis eos per eruditionem et correptionẽ domini. Serui obedite his qui domini sunt iuxta carnem, cum timore ac tremore, & cum

CAP. 6. Col. 3. Exo. 20. Eccli. 3. Mat. 19. Marc. 10. Col. 3. Titum. 2.

1.Petri.2. *cum ſimplicitate cordis veſtri, tanquam Chriſto, non ad oculum ſeruientes, velut hominibus placere ſtudentes, ſed tanquam ſerui* CHRISTI, *facientes quæ vult Deus ex animo, cum beneuolentia, ſeruientes domino, & non hominibus: illud ſcientes, quòd vnuſquiſque quod fecerit boni, hoc reportabit à deo, ſiue ſeruus fuerit, ſiue liber. Et vos domini eadem facite erga illos, remittentes minas, ſcientes*

Rom. 2. *quòd & veſter ipſorum dominus eſt in*
Col.3. *cœlis, nec perſona*
Acto. 10. *reſpectus eſt apud*
Iaco.2. *illum. Quod ſu-*
1.Petri.2. *pereſt fratres mei,*
Galat. 2. *ſitis fortes per do-*

mi-

ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας, δουλεύοντες τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλὴν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωπολημψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς

τὸ

τὸ δυνάσθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. στῆτε οὖν, περιζωσάμενοι τὴν ὀσφῦν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐν πᾶσιν

minam, pérque potentiam roboris illius. Induite totam armaturam dei, vt possitis stare aduersus assultus diaboli: quoniam non est nobis lucta aduersus sanguinem et carnem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, rectores tenebrarum seculi huius, aduersus spirituales astutias cœlestib⁹. Quapropter assumite vniuersam armaturam dei, vt possitis resistere in die malo, & omnibus peractis stare. State igitur, lũbis circũcinctis baltheo per veritatem, & induti thoracem iustitiæ, & caleeati pedibus, vt parati sitis ad euangeliũ pacis, super õnia

ἀνα-

τῇ ἀσ-

assumpto scuto fidei, quo possitis omnia iacula mali illius ignita extinguere. Galeámque salutaris accipite, & gladium spîritus, qui est verbum Dei, in omni deprecatione & obsecratione, orantes in omni tempore, in spiritu, & ad hoc ipsum vigilantes cum omni sedulitate & deprecatione pro omnibus sanctis, & pro me, vt mihi detur sermo in apertione oris mei cum libertate, vt notum faciam mysterium euangelij, super quo legatione fungor in catena, vt in eo liberè loquar, sicut oportet me loqui. Vt autem sciatis &

ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι. καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως, προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει, καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παῤῥησίᾳ, γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ

καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

& vos quæ ad me pertinẽt, quid agam, de omnibus vos certiores reddet Tychicus dilectus frater & fidus minister in domino, quem misi ad vos in hoc ipsum, vt cognoscere tis de rebus nostris, & consolaretur corda vestra. Pax fratribus, & charitas cum fide à Deo patre & domino IESV Christo. Gratia sit cum omnibus diligẽtibus dominum nostrum Iesum Christum cum synceritate. Amen.

2.Cor. 1. Gala. 1. 1.Pet. 1.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης πρὸς ἐφεσίους διὰ τυχικοῦ.

Missa fuit è Roma ad Ephesios per Tychicum.

IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES ARGUMENTUM PER D. ERASMUM ROTERODAMUM.

PHilippenses in prima Macedoniæ parte sunt, vt narratur in Actis capite decimo sexto, colonia oriũda ab vrbe Philippis dicta à Philippo conditore. Horum metropolis est Thessalonice. Qui quoniam in fide semel accepta perstiterant non admissis pseudapostolis, quibus auscultarant Corinthij & Galatæ, merito ab apostolo collaudantur. Ad hos Paulus admonitu spiritus profectus, complures dies apud illos egit nõ sine negotio. Nam hic flagris cæsus est Paulus, & cum Sila coniectus est in carcerem, quo tempore carceris custos cum tota familia baptizatus est. Hic erat & Lydia purpuraria, quæ prima conuersa Paulum excepit hospitio. Hic & milites, cognito quòd Romanus esset ciuis, vltrò rogarunt vt quò vellet abiret. Et Christi nomen satis felicibus auspiciis inclaruit. Quinetiam cum Paulus Romæ ageret in vinculis, miserunt illi quæ ad vitæ necessitatem pertinebant, per Epaphroditum: quod & antè fecerant cum ageret Thessalonicæ, sicut in hac ipse testatur epistola. Collaudatos igitur eos adhortatur vt perseuerent ac proficiant

ficiant: ostendens gloriandū etiam in afflictionibus, quæ ad illustrandum Christi euangeliū facerent: se verò vel mortem adeò non horrere, vt optet etiam, si Christo volente contingat. Deinde quum primis hortatur ad mutuam concordiam, quæ inter elatos esse non potest: & quò æquiore sint animo, pollicetur Timotheum, atque etiam ipsum breui ad illos rediturum: interim misso Epaphrodito, qui ex periculosissima ægrotatione conualuerat. Hæc agit duobus primis capitibus. Nam in tertio cōfirmat animos illorum aduersus pseudapostolos ad iudaismum vbique solicitantes, quos canes appellat, operarios iniquitatis, inimicos crucis Christi, & qui ventrem Dei loco colerent, nusquam apertius in eos stomachatus. Quartum commendationibus & salutationibus occupat, nisi quòd monita quædam obiter admiscet, & Philippensibus pro sua in se munificentia gratias agit. Scripsit ex vrbe Roma per Epaphroditum, cum iterum esset in carcere. Nam post primam defensionem rursus in carcerem ductus est, cuius rei meminit ipse in epistola ad Timotheum.

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Philippenſes.

CAPVT I. Κεφάλαιον ά.

PAulus ac Timotheus ſerui IESV Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu qui ſunt Philippis, vnà cum epiſcopis ac diaconis, gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto. Gratias ago deo meo in omni memoria veſtri, ſemper in omni precatione mea pro omnibus vo-

2.Cor. 1. Gal. 1. Epheſ. 1. 1.Pet. 1.

ΠΑῦλος καὶ τιμόθεος δοῦλοι ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, τοῖς οὖσιν ἐν φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, πάντοτε ἐν πάσῃ τῇ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν,

ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος ὑπὲρ τῆς κοινωνίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ τοῦτο προσεύ-

vobis cum gaudio precationem faciens, quòd veneritis in communionem euangelij, à primo die vsque ad hoc tempus persuasum habens hoc ipsum, quòd is qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsque ad diem IESV CHRISTI: sicut iustum est mihi vt hoc sentiam de omnibus vobis, propterea quòd habeam vos in corde & in vinculis meis, & in defensione & confirmatione euangelij, quum sitis omnes mihi consortes gratiæ. Testis enim mihi est Deus, quàm desiderem vos omnes in visceribus IESV Christi. Et illud oro,

χο-

ero, vt charitas ve-
ſtra adhuc magis ac
magis exuberet in
agnitione, omnique
intelligentia, vt pro-
betis quæ ſunt præ-
ſtantia, vt ſitis ſyn-
ceri: ac tales, vt ne-
mini ſitis offendicu-
lo in diem Chriſti:
impleti fructu iuſti-
tiæ, qui contingit
per IESVM Chri-
ſtum, ad gloriam &
laudem Dei. Scire
autem vos volo fra-
tres, quòd quæ mi-
hi acciderunt, ma-
gis ad profectum eu-
angelij euenerunt:
ita vt vincula mea
manifeſta facta ſint
in CHRISTO in
toto prætorio, ac cæ-
teris omnibus: vt-
que plures ex fratri-
bus in domino, fre-
ti vinculis meis, vbe-
rius

χομαι, ἵνα ἡ ἀγά-
πη ὑμῶν ἔτι μᾶλ-
λον καὶ μᾶλλον περισ-
σεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ
πάσῃ αἰσθήσει, εἰς
τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς
τὰ διαφέροντα, ἵνα
ἦτε εἰλικρινεῖς, καὶ
ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέ-
ραν χριστοῦ, πεπλη-
ρωμένοι καρπὸν δι-
καιοσύνης, τὸν διὰ
ἰησοῦ χριστοῦ εἰς δό-
ξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.
γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βού-
λομαι ἀδελφοί, ὅτι τὰ
κατ' ἐμὲ, μᾶλλον εἰς
προκοπὴν τοῦ εὐαγ-
γελίου ἐλήλυθεν, ὥστε
τοὺς δεσμούς μου φα-
νεροὺς ἐν χριστῷ γε-
νέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ
πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς
λοιποῖς πᾶσι, καὶ
τοὺς πλείονας τῶν
ἀδελφῶν ἐν κυ-
ρίῳ, πεποιθότας τοῖς
δεσμοῖς μου, περισσο-
τέρως

Digitized by Google

τρώς τολμᾶν ἀφό- rius audereᷣt impaui-
βως τὸν λόγον λα- dè ſermoneᷣ loqui. Nõ-
λεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ nulli quidem per inui
φθόνον καὶ ἔριν, τι- diam & contentioneᷣ,
νὲς δὲ καὶ δι' εὐδο- nõnulli verò et pro-
κίαν τὸν χριστὸν κη- pter bonam voluntateᷣ
ρύσσουσιν. οἱ μὲν Chriſtum prædicant.
ἐξ ἐριθείας τὸν χρι- Alij quideᷣ ex contẽ-
στὸν καταγγέλλου- tione Chriſtũ annun-
σιν οὐχ ἁγνῶς, οἰ- ciant, nõ purè, exiſti-
όμενοι θλῖψιν ἐπι- mantes ſeſe afflictio-
φέρειν τοῖς δεσμοῖς nem addere vinculis
μου. οἱ δὲ ἐξ ἀ- meis: alij rurſ⁹ ex cha
γάπης, εἰδότες ὅτι ritate, ſcietes quòd in
εἰς ἀπολογίαν τοῦ defenſionem euãgelij
εὐαγγελίου κεῖμαι. τί conſtitutus ſim. Quid
γάρ; πλὴν παντὶ τρό- enim? Attamẽ quouis
πῳ, εἴτε προφάσει, modo, ſiue per occaſio-
εἴτε ἀληθείᾳ, χριστὸς nem, ſiue per veritateᷣ,
καταγγέλλεται. καὶ Chriſtus tamen an-
ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλ- nunciatur, & in hoc
λὰ καὶ χαρήσομαι. οἶ- gaudeo, quinetiã gau
δα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι debo. Noui enim quòd
ἀποβήσεται εἰς σωτη- hoc mihi cedet in ſa-
ρίαν, διὰ τῆς ὑμῶν δεή- lutem per veſtram de-
σεως καὶ ἐπιχορη- precationem, & ſub-
γίας τοῦ πνεύματος miniſtrationeᷣ ſpiritus
ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πλὴν Ieſu Chriſti, ſecũdum
ἀπο- ex-

expectationem & ſpem meam, quòd nulla in re pudefiam, ſed cum omni libertate, vt ſemper, ita nunc quoque magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſiue per vitam, ſiue per mortem. Nam mihi vita Chriſtus eſt, & mors lucrum. Quòd ſi contingat viuere in carnè, ea res mihi fructus eſt operis: & quid eligam, ignoro. Coartor enim
2.Re.24 ex his duobus, deſiderans diſſolui: & eſſe cum Chriſto, multo longéque melius eſt: ceterùm manere in carne, magis neceſſarium propter vos. Et hoc certò ſcio, quòd manſurus ſim, & cum omnibus vobis permanſurus ſim, in

ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι· ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ, τοῦτό μοι καρποῦ ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι, οὐ γνωρίζω. συνέχομαι γὰρ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον. τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν

in

ὑμῶν εἰς τὸ ὑμῶν προ-
κοπὴν, καὶ χαρὰν
τῆς πίστεως, ἵνα τὸ
καύχημα ὑμῶν πε-
ρισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰη-
σοῦ ἐν ἐμοὶ, διὰ τῆς
ἐμῆς παρουσίας πά-
λιν πρὸς ὑμᾶς. μό-
νον ἀξίως τοῦ εὐαγ-
γελίου τοῦ χριστοῦ
πολιτεύεσθε, ἵνα εἴ-
τε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν
ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν, ἀ-
κούσω τὰ περὶ ὑ-
μῶν, ὅτι στήκετε ἐν
ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ
ψυχῇ, συναθλοῦντες
τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου,
καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν
μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντι-
κειμένων, ἥτις ἐστὶν
αὐτοῖς μὲν ἔνδειξις ἀπω-
λείας, ὑμῖν δὲ σωτη-
ρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θε-
οῦ. ὅτι ὑμῖν ἐχα-
ρίσθη τὸ ὑπὲρ χρι-
στοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐ-
τὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ
τὸ

in vestrum profectum, & gaudium fidei, vt gloriatio vestra exuberet per Christum Iesum in me, per meum ad vos reditum. Tantùm vt dignum est euangelio Christi, conuersemini, vt siue cum venero & videro vos, siue absens sim, audiam de rebus vestris, quòd stetis in vno spiritu, vna anima, adiuuantes decertantem fidem euangelij, nec in vllo terreamini ab aduersariis, quæ illis quidem est causa perditionis, vobis autem salutis: & hoc à deo: quia vobis donatum est pro Christo, non solum vt in eum credatis, verumetiam vt

pro

Digitized by Google

pro illo patiamini, idē certamen habentes, quale vidistis in me, & nūc auditis in me.

τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον εἴδετε ἐν ἐμοὶ, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

CAP. 2. Siqua igitur consolatio in Christo, si quod solatium dilectionis, siqua communio spūs, siqua viscera ac miserationes, cōplete meum gaudiū, vt similiter affecti sitis, eandem charitatem habentes, vnanimes, idem sentientes, ne quid fiat per cōtentionem, aut per inanē gloriam, sed per humilitatē animi. aliū quisque se præstātiorē existimet. ne sua quisq; spectetis, sed vnusquisq; quæ sunt aliorum. Is enim affectus sit in vobis, qui fuit et in Christo Iesu, qui quū esset ī forma dei, non

Εἴτις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴτις κοινωνία πνεύματος, εἴτινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοὶ, πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, μηδὲν κατὰ ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ, ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστοι. τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ

οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο
τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑ-
αυτὸν ἐκένωσε, μορ-
φὴν δούλου λαβὼν, ἐν
ὁμοιώματι ἀνθρώπων
γενόμενος, καὶ σχήματι
εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος,
ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν,
γενόμενος ὑπήκοος
μέχρι θανάτου, θανά-
του δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ
ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψω-
σε, καὶ ἐχαρίσατο αὐ-
τῷ ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πᾶν
ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνό-
ματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ
κάμψῃ, ἐπουρανίων,
καὶ ἐπιγείων, καὶ κατα-
χθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσ
σα ἐξομολογήσηται ὅ-
τι κύριος ἰησοῦς χρι-
στὸς εἰς δόξαν θεοῦ πα-
τρός. ὥστε ἀγαπητοί
μου, καθὼς πάντο-
τε ὑπηκούσατε, μὴ
ὡς ἐν τῇ παρου-
σίᾳμου μόνον, ἀλλὰ νυν
πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ
ἀπου-

nõ rapinã arbitratus
est vt esset æqualis
deo, sed semetipsum
inaniuit, formã serui
sumpta, in similitudi-
ne hominũ constitut⁹,
& figura repertus vt
homo, humilẽ præbuit
semetipsum, factus o- Heb. 2.
bediẽs vsq; ad mortẽ,
mortem autẽ crucis.
Quapropter & deus
illũ in summã extulit
sublimitatẽ, ac dona-
uit illi nomẽ, quod est
supra omne nomen: vt
in nomine Iesu omne Rom. 14.
genu se flectat, cæle- Esa. 45.
stiũ ac terrestrium &
infernorũ, omnisq; lin
gua confiteatur ꝙ do-
minus sit Iesus Chri-
stus, ad gloriã dei pa-
tris. Proinde dilecti
mei, quẽadmodũ semp
obedistis, nõ tãquã in
præsẽtia mea solũ, sed
nũc multo magisũ ab-
sen-

Digitized by Google

sentia mea, cũ timore ac tremore vestram ipsorum salutẽ operemini: nam deus est is qui agit in vobis et vt velitis, & vt efficiatis pro bono animi propo
1.Pet.4. sito. Omnia facite sine murmurationibus ac disceptationibus, tales vt nemo de vobis queri possit, syncerique; filij dei irreprehẽsibiles in medio nationis praue ac tortuose, inter quos lucete tãquam luminaria in mundo, sermonẽ vitæ sustinẽtes, vt gloriari possim in diẽ Christi, q nõ ĩ vanũ cucurrerim, nec in vanum laborauerim. Quinetiã si immolor sup hostia sacrificioq; fidei vestræ, gaudeo et cõgaudeo omnib⁹ vobis. Ob id ipsum autẽ & vos gaudetis, & con-

ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε· ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν, καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἄμωμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε, καὶ συγ-

συγχαίρετέ μοι. ἐλ-
πίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰη-
σοῦ, τιμόθεον ταχέως
πέμψαι ὑμῖν, ἵνα
κἀγὼ εὐψυχῶ, γοὺς
τὰ περὶ ὑμῶν, οὐδέ-
να γὰρ ἔχω ἰσόψυ
χον, ὅς τις γνησίως τὰ
περὶ ὑμῶν μεριμνή-
σει. οἱ πάντες γὰρ
τὰ ἑαυτῶν ζητοῦ-
σιν, οὐ τὰ τοῦ χρι-
στοῦ ἰησοῦ. τὴν δὲ
δοκιμὴν αὐτοῦ γνώ-
σκετε, ὅτι ὡς πατρὶ
τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδού-
λευσεν εἰς τὸ εὐαγγέ
λιον. τοῦτον μὲν οὖν
ἐλπίζω πέμψαι, ὡς
ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐ-
μὲ ἐξαυτῆς. πέποιθα
δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ
αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι.
ἀναγκαῖον δὲ ἡγησά-
μην, ἐπαφρόδιτον τὸν
ἀδελφὸν, καὶ συνερ-
γὸν, καὶ συστρατιώτην
μου, ὑμῶν δὲ ἀπό-

congaudetis mihi: Spe
ro autem in dño Ieſu,
me Timotheum breui
miſſurum vobis, vt et
ego leto ſim animo, co
gnito ſtatu veſtro. Ne-
minẽ enim habeo pari
mecum animo prædi-
tum, qui germanè res
veſtras curaturus ſit.
Nam omnes quæ ſua I.Cor.13.
ipſorũ ſunt, quærũt,
non quæ Chriſti Ieſu.
Porro probationẽ eius
noſtis, ꝙ vt filius me-
cum veluti cum patre
ſeruierit in euãgeliũ.
Hunc igitur ſpero me
miſſurũ, mox vbi vi-
dero mea negocia Cõ
fido autẽ in domino ꝙ
& ipſe breui ventu-
rus ſim. Sed operæ-
precium arbitratus
ſum, Epaphroditum
fratrem & collegam
& commilitonẽ meũ,
veſtrum autem Apo-

 v ſto-

Digitized by Google

ſtolũ, quiq; mihi ſubminiſtrat ĩ neceſsitate mea, mittere ad vos: quandoquidẽ deſiderabat oẽs vos anxius animi, ꝓpterea ꝙ audiſſetis eũ infirmatũ fuiſſe. Et certè fuit infirmus, ita vt eſſet vicinus morti, ſed deus miſertus eſt illius: at nõ illius tantũ, ſed & mei, ne dolorẽ haberẽ ſuper dolorem. Studioſius itaq; miſi illũ, vt eũ videritis illũ, denuo gaudeatis, & ego magis vacem dolore. Excipite igitur illum in domino cum omni gaudio: & qui huiuſmodi ſunt, eos in precio habete: quoniã ꝓpter opus Chriſti eò acceſsit, vt morti proximus fuerit, nõ habita ratione vitæ, vt ſupleret id quod in veſtro

σολὴν, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε. καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν. οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ, μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισεν, παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα πληρώσῃ τὸ ὑμῶν

ſtro

μῶν ὑστέρημα τὸ πρός μου λατρείας.

stro erga me officio fuit deminutum.

Τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ τὸ ἀσφαλές. βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον, περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραήλ, φυλῆς βενιαμείν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος, κατὰ ζή-

Quod supereſt fratres, gaudete in domino. Eadem ſcribere vobis me quidem haud piget, vobis autem tutũ eſt. Cauete canes, cauete malos operarios, cauete concisionem. Nos enim ſumus circunciſio, qui ſpiritu deum colimus, & gloriamur in CHRISTO IESV, & non confidimus in carne: quanquam ego confidam etiam in carne. Si quiſquam alius videtur fiduciã habere in carne, ego magis habeo, circunciſus octauo die, Iſrael ex genere, tribus Beniamin, Hebræus ex Hebræis, iuxta legem Phariſæus, iuxta

Cap. 3.

Acto. 23.

Digitized by Google

Gala. 1. Act. 9.

ſtudium perſequens eccleſiam, iuxta iuſtitiam quæ eſt in lege, factus irreprehenſibilis. Sed quæ mihi erant lucra, ea arbitratus ſum propter Chriſtum damnum eſſe. Quinetiam arbitror omnia damnum eſſe propter excellentiam cognitionis Chriſti Ieſu domini mei, propter quem omnia pro dãnis duxi, habeoq; pro reiectamentis, vt Chriſtum lucrifaciã, ytq; reperiar in illo non habens meam iuſtitiam ex lege, ſed eam quæ per fidem eſt Chriſti, quæ eſt ex deo, iuſtitiam ſuper fide: vt cognoſcam illũ, & potentiam reſurrectionis illius, & cõmunionem afflictionum

ξῆλον διώκων τὴν ἐκ-
κλησίαν, τὴν δικαιο-
σύνην τὴν ἐν νόμῳ,
γενόμενος ἄμεμπτος.
ἀλλ' ἅ τινά μοι ἦν
κέρδη, ταῦτα ἥγη-
μαι διὰ τὸν Χριστὸν ζη-
μίαν. ἀλλὰ μενοῦν
καὶ ἡγοῦμαι πάντα
ζημίαν εἶναι διὰ τὸ
ὑπερέχον τῆς γνώ-
σεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ
κυρίου μου, δι' ὃν τὰ
πάντα ἐζημιώθην, καὶ
ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶ-
ναι, ἵνα Χριστὸν κερ-
δήσω, καὶ εὑρεθῶ ἐν
αὐτῷ μὴ ἔχων ἐ-
μὴν δικαιοσύνην τὴν
ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν
διὰ πίστεως Χριστοῦ,
τὴν ἐκ θεοῦ δικαιο-
σύνην ἐπὶ τῇ πίστει,
τοῦ γνῶναι αὐτὸν,
καὶ τὴν δύναμιν
τῆς ἀναστάσεως αὐ-
τοῦ, καὶ τὴν κοινω-
νίαν τῶν παθημά-
των

num

των αὐτο, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν νεκρῶν, οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι. διώκω δὲ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ. ἀδελφοὶ, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω, εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι οὖν τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν, καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ

num illius, dū conformis fio morti eius, si quo modo pertigā ad resurrectionē mortuorū, nō q̄ apprehenderim, aut iā perfectus sim, sed sector, si etiam apprehēdā, quatenus et apprehensus sum à Christo Iesu. Fratres, ego meipsum nondum arbitror assequutū esse. Vnū aut illud ago, ea quidē quæ à tergo sunt, obliuiscēs, ad ea verò q̄ à fronte sunt, enitēs: iuxta præfixū signū insequor ad palmā supernæ vocationis dei per Christū Iesum. Quotquot itaq; perfecti sum⁹, hoc sentiam⁹: et si quid aliter sentitis, hoc quoq; vobis deus reuelabit. Attamē ad id quod assequuti sumus, eadē pcedam⁹ regula, vt sim⁹

Digitized by Google

1.Cor.4. & .11. concordes. Pariter estote imitatores mei, fratres, & considerate eos qui sic ambulant, quemadmodum habetis nos pro exemplari. Nam complures ambulant, de quibus sæpe dixi vobis, nunc autem & flens dico, inimici crucis Christi, quorum finis perditio est, quorum deus venter, &
Rom.16. gloria in dedecore ipsorum, qui terrestria curant. Nam nostra conuersatio in cœlis est, ex quo & seruatorem expectamus, dominum IESVM CHRISTVM, qui transfigurabit corpus nostrum humile, vt conforme reddat corpori suo glorioso, secundum efficaciam, qua

τὸ φρονεῖν. συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοὶ, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτως περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα, κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέρ-

Digitized by Google

ἐνέργειαν, τὸ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

quapotest etiã subiicere sibi omnia.

Ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί. Εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην παρακαλῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. ναὶ ἐρωτῶ καί σε σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. μηδὲν μεριμνᾶτε,

Proinde fratres mei dilecti ac desiderati, gaudium & corona mea, sic state in domino dilecti. Euodiam obsecro, & Syntychen obsecro, vt sint concordes in domino, Sanè rogo & te compar germana, adiuua eas quae in euangelio decertarunt mecum, vnà cum Clemente quoque, & reliquis cooperarijs meis, quorum nomina sunt in libro vitae. Gaudete in domino semper: & iterum dico, gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus propè est. De nulla re,

CAP. 4.

Digitized by Google

re ſoliciti ſitis, ſed in ōni precatione & obſecratione cū gratiarū actione petitiones veſtræ innoteſcant apud deum: et pax dei quæ ſuperat omnem intellectū, cuſtodiet corda veſtra & ſenſus veſtros per Chriſtū Ieſum. Quod reliquum eſt fratres, quæcunque ſunt vera, quæcunque honeſta, quæcunq; iuſta, quæcunque pura, quæcūque accōmoda, quæcunq; boni nominis, ſiqua virtus, & ſiqua laus: hæc cogitate, quæ & didiciſtis et accepiſtis, et audiſtis & vidiſtis in me: hæc facite, et de⁹ pacis erit vobiſcū. Gauiſus ſū aūt in dño magnopere, ꝙ iā tandē reuiguit veſtra pro me ſolicitudo, in eo ī quo & ſo-

τι, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ὑπερέχουσα παντὸς νοῦ, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί. ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖ-

Digitized by Google

ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμὶ, αὐτάρκης εἶν, οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν, ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ. πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι. ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν

soliciti eratis, verùm deerat opportunitas: nõ quòd iuxta penuriam loquar: nam ego didici, in quibus sum, his contentus esse. Noui & humilis esse, noui & excellere: vbique & in omnibus institutus sum, & saturari & esurire, & abundare & penuriã pati. Omnia possũ per Christũ, qui me corroborat. Attamen rectè feciſtis, quod simul communicaſtis meæ afflictioni. Noſtis autẽ & vos Philippenſes, q in principio euangelij, cũ proficiſcerer à Macedonia, nulla mihi eccleſia cõmunicauerit in rationem dandi & accipiendi, niſi vos ſoli. Nam & in Theſſalonica cum eſſem, ſemel et iterum

quod

Digitized by Google

quod opus erat mihi misistis: non quòd requiram munus, sed requiro fructum exuberantem in rationem vestram. Recepi tamẽ omnia, & abundo. Expletus sum postea quàm accepi ab Epaphrodito quæ à vobis missa fuerant, odorem bonæ fragrantiæ, hostiam acceptã gratámque deo. Deus autem meus supplebit quicquid opus fuerit vobis, secundum diuitias suas, cum gloria per Christum Iesum. Deo autem & patri nostro gloria in secula seculorũ, Amẽ. Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. Salutãt vos qui mecũ sunt fratres. Salutant vos omnes sancti, maximè verò qui sunt ex Ce-

χρείαν μοι ἐπέμψατε, οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ἀπέχω δὲ πάντα, καὶ περισσεύω. πεπλήρωμαι, δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν, κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καὶ-

Rom. 12.

καίσαρος οἰκίας. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Cæsaris familia. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ἐπαφροδίτου.

Scripta est è Roma per Epaphroditum.

IN

Digitized by Google

IN EPISTOLAM AD Coloſſenſes argumentum per D. Eraſmum Roterodamum.

COloſſenſes in Aſia minore ſunt finitimi Laodicenſibus, hos non viderat apoſtolus. Nam Archippi, ſiue quod addit Ambroſius, Epaphræ, quibus hoc delegatum erat, prædicatione conuerſi ſunt ad Chriſtum. His vehementer imminebant pſeudapoſtoli, conantes in dogma multo peruerſiſſimũ inducere, docentes nõ eſſe filium dei ſalutis authorem, ſed per angelos viam patere ad patrem: neq; enim veniſſe filium dei in hunc mundum, neq; venturum, cum in veteri teſtamẽto per angelos adminiſtrata ſint omnia. Deinde iudaiſmum & philoſophiæ ſuperſtitionem cum Chriſti doctrina miſcebant, obſeruãtes quædam legis inſtituta, & ſuperſtitioſe obſeruantes Solem, Lunam, ac ſtellas, & elementa huius mundi, quibus docebant nos eſſe obnoxios. Hos igitur ſuæ profeſſionis commonefacit, oſtendens illos quicquid hactenus aſſequuti ſunt, non angelis debere, ſed Chriſto angelorum conditori: hunc vnum eſſe caput eccleſiæ, nec ab alio quoquam petendam ſalutem. Atque interim authoritatẽ ſuam aſſerit. Diligenter autem monet, ne pſeudapoſto-

Digitized by Google

dapostolorum magniloquentia conflictisq; visionibus angelorum sibi imponi paterentur, & vel in iudaismum, vel in philosophicam superstitionem prolaberentur. Atque hæc agit duobus primis capitibus. In reliquis hortatur ad officia pietatis, nominatim præscribens qualis vxor erga maritum, qualis debeat esse maritus in vxorem: qualis parens erga liberos, liberi erga parentes, serui erga dominos, domini erga seruos. Extrema pars salutationibus occupatur, nisi quòd Archippum commonet officij sui. Scripsit autem è carcere ab Epheso per Tychicum: quod ipse palam testatur in huius epistolæ capite quarto: cui collegam dederat Onesimum. Græcorum inscriptiones ex vrbe Roma missam testantur. Hinc certè remisit Onesimum, quem illic in vinculis genuerat Christo.

Digitized by Google

tis, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in agnitionem Dei, omni robore corroborati, iuxta potentiam gloriæ illius, ad omnem tolerantiam ac patientiam cum gaudio: gratias agentes patri, qui idoneos nos fecit ad participationem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos à potestate tenebrarum, ac transtulit in regnum filij sibi dilecti, per quem habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum: qui est imago dei inconspicui, primogenitus vniuersæ creaturæ, quòd per illum creata sint omnia quæ in cœlis

περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τ κυρίυ, εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφορῦντες, & αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τ θεῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι, κ τὸ κράτος τ δόξης αὐτ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν κ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τ κλήρυ τ ἁγίων ἐν τῷ φωτὶ, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἀπὸ τ ἐξουσίας τ σκότυς, κ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τ υἱ τ ἀγάπης αὐτ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τ αἵματος αὐτ, τὴν ἄφεσιν τ ἁμαρτιῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τ θεῦ τ ἀοράτυ, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς

ερανοῖς.

ρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι. τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται, καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἡ ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους, καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀ-

lis sunt & quæ in terra, visibilia, & inuisibilia. siue throni, siue dñationes, siue prĩcipat⁹, siue potestates. Oĩa p illũ & in illũ creata sunt, et ipse est ante oĩa, & oĩa per illũ cõsistunt: & ipse est caput corporis ecclesiæ, q̃ est principiũ, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primas tenens: quoniam in illo complacitum est patri vniuersam plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare cuncta erga se, pacificatis per sanguinem crucis eius, per eundem, siue quæ in terra sunt, siue quæ in cœlis. Et vos qui quondam eratis abalienati, & inimici mente in operibus malis: nunc

1. Cor. 15.

7

Digitized by Google

1.Cor.4. & .11. concordes. Pariter estote imitatores mei, fratres, & considerate eos qui sic ambulant, quemadmodum habetis nos pro exemplari. Nam complures ambulant, de quibus sæpe dixi vobis, nunc autem & flens dico, inimici crucis Christi, quorum finis perditio est, quorum deus venter, & Rom.16. gloria in dedecore ipsorum, qui terrestria curant. Nam nostra conuersatio in cœlis est, ex quo & seruatorem expectamus, dominum IESVM CHRISTVM, qui transfigurabit corpus nostrum humile, vt conforme reddat corpori suo glorioso, secundum efficaciam, qua

τὸ φρονεῖν. συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοὶ, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτως περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα, κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέρ-

Digitized by Google

ἐνέργειαν, τὸ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

qua potest etiã subiicere sibi omnia.

Ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί. Εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην παρακαλῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. ναὶ ἐρωτῶ καί σε σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. μηδὲν μεριμνᾶτε,

Proinde fratres mei dilecti ac desiderati, gaudium & corona mea, sic state in domino dilecti. Euodiam obsecro, & Syntychen obsecro, vt sint concordes in domino, Sanè rogo & te compar germana, adiuua eas quæ in euangelio decertarunt mecum, vnà cum Clemente quoque, & reliquis cooperarijs meis, quorum nomina sunt in libro vitæ. Gaudete in domino semper: & iterum dico, gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus propè est. De nulla re,

CAP. 4.

re ſoliciti ſitis, ſed in ōni precatione & obſecratione cū gratiarū actione petitiones veſtre innoteſcant apud deum: et pax dei que ſuperat omnem intellectū, cuſtodiet corda veſtra & ſenſus veſtros per Chriſtū Ieſum. Quod reliquum eſt fratres, quecunque ſunt vera, quecunque honeſta, quecunq; iuſta, quecunque pura, quecūque accōmoda, quecunq; boni nominis, ſiqua virtus, & ſiqua laus: hec cogitate, que & didiciſtis et accepiſtis, et audiſtis & vidiſtis in me: hec facite, et de⁹ pacis erit vobiſcū. Gauiſus ſū aūt in dño magnopere, q iā tandē reuiguit veſtra pro me ſolicitudo, in eo ī quo &

τι, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί. ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖ-

Digitized by Google

ἐφρονεῖτε, ἠκμάζεσθε δέ. οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμὶ, αὐτάρκης εἶν, οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν, ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ. πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι. ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν

solíciti eratis, verùm deerat opportunitas: nõ quòd iuxta penuriam loquar: nam ego didici, in quibus sum, his contentus esse. Noui & humilis esse, noui & excellere: vbique & in omnibus institutus sum, & saturari & esurire, & abundare & penuriã pati. Omnia possũ per Christũ, qui me corroborat. Attamen rectè feciſtis, quod simul communicaſtis meæ afflictioni. Noſtis autẽ & vos Philippenſes, & in principio euangelij, cũ proficiſcerer à Macedonia, nulla mihi eccleſia cõmunicauerit in rationem dandi & accipiendi, niſi vos ſoli. Nam & in Theſſalonica cum eſſem, ſemel et iterum

quod

Digitized by Google

quod opus erat mihi misistis: non quòd requirã munus, sed requiro fructum exuberantem in rationem vestram. Recepi tamẽ omnia, & abundo. Expletus sum postea quàm accepi ab Epaphrodito quæ à vobis missa fuerant, odorem bonæ fragrantiæ, hostiam acceptã gratámque deo. Deus autem meus supplebit quicquid opus fuerit vobis, secundum diuitias suas, cum gloria per Christum Iesum. Deo autem & patri nostro gloria in secula seculorũ, Amẽ. Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. Salutãt vos qui mecũ sunt fratres. Salutant vos omnes sancti, maximè verò qui sunt ex Ce-

Rom. 12.

χρείαν μοι ἐπέμψατε, οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ἀπέχω δὲ πάντα, καὶ περισσεύω. πεπλήρωμαι, δεξάμενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν, κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καί-

Digitized by Google

καίσαρος οἰκίας. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Cæsaris familia. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ἐπαφροδίτου.

Scripta est è Roma per Epaphroditum.

IN

Digitized by Google

IN EPISTOLAM AD Colossenses argumentum per D. Erasmum Roterodamum.

COlossenses in Asia minore sunt finitimi Laodicensibus. hos non viderat apostolus. Nam Archippi, siue quod addit Ambrosius, Epaphræ, quibus hoc delegatum erat, prædicatione conuersi sunt ad Christum. His vehementer imminebant pseudapostoli, conantes in dogma multo peruersissimũ inducere, docentes nõ esse filium dei salutis authorem, sed per angelos viam patere ad patrem: neq; enim venisse filium dei in hunc mundum, neq; venturum, cum in veteri testamẽto per angelos administrata sint omnia. Deinde iudaismum & philosophiæ superstitionem cum Christi doctrina miscebant, obseruãtes quædam legis institutа, & superstitiose obseruantes Solem, Lunam, ac stellas, & elementa huius mundi, quibus docebant nos esse obnoxios. Hos igitur suæ professionis commonefacit, ostendens illos quicquid hactenus assequuti sunt, non angelis debere, sed Christo angelorum conditori: hunc vnum esse caput ecclesiæ, nec ab alio quoquam petendam salutem. Atque interim authoritatẽ suam asserit. Diligenter autem monet, ne pseudaposto-

Digitized by Google

*dapoſtolorum magniloquentia conficti*ſ*q; vi-*
ſionibus angelorum ſibi imponi paterentur, &
vel in iudaiſmum, vel in philoſophicam ſuper-
ſtitionem prolaberentur. Atque hæc agit duo-
bus primis capitibus. In reliquis hortatur ad
*officia pietatis, nominatim pr*æ*ſcribens qualis*
vxor erga maritum, qualis debeat eſſe maritus
in vxorem: qualis parens erga liberos, liberi er-
ga parentes, ſerui erga dominos, domini erga
ſeruos. Extrema pars ſalutationibus occupatur,
niſi quòd Archippum commonet officij ſui. Scri-
pſit autem è carcere ab Epheſo per Tychicum:
quod ipſe palam teſtatur in huius epiſtolæ ca-
pite quarto: cui collegam dederat Oneſimum.
Græcorum inſcriptiones ex vrbe Roma miſſam
teſtantur. Hinc certè remiſit Oneſimum, quem
illic in vinculis genuerat Chriſto.

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Colossenses.

CAPVT I.

PAulus Apostolus Iesu Christi per volũtatẽ Dei, & Timotheus frater, ijs qui sunt Coloſsis ſanctis ac fidelibus fratrib⁹ in Chri
2. Cor. 1. ſto: gratia vobis &
Galat. 1. pax à deo patre noſtro
Epheſ. 1. & dño Ieſu Chriſto.
Philip. 1. Gratias agim⁹ deo et patri dñi noſtri Ieſu Chriſti, ſemp de vobis, quũ oram⁹: quoniã audiuim⁹ fidẽ veſtrã in Chriſto Ieſu, et charitatẽ erga oẽs ſãctos,

ΚΕΦΑΛ. ά.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, ⸗ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τοῖς ἐν κολασσαῖς ἁγίοις, ⸗ πίστοις ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ. χάρις ὑμῖν ⸗ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ⸗ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν τὴν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ⸗ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, διὰ

διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἐστὶ καρποφορούμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς καὶ ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ, ὁ καὶ δηλώσας ὑμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ,

ctos, ꝓpter ſpē reposita vobis in cœlis: de qua prius audieratis per ſermonē veracem euangelij, quod peruenit ad vos, quemadmodū & in toto mūdo etiā fructificat, ſicut & in vobis, ex eo die quo audiſtis & cognouiſtis gratiam Dei per veritatem: quē admodum & didiciſtis ex Epaphra dilecto conſeruo noſtro, qui eſt fidus pro vobis miniſter Chriſti, qui & expoſuit nobis veſtrā dilectionē in ſpiritu. Propterea & nos, ex quo die audiuimus, nō deſinimus ꝓ vobis orare et poſcere, vt impleamini agnitione volūtatis ei⁹ ī ōni ſapiētia et prudētia ſpūali: vt ambuletis dignè dño, vt per omnia placea- 2. The. I.

tis,

tis, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in agnitionem Dei, omni robore corroborati, iuxta potentiam gloriæ illius, ad omnem tolerantiam ac patientiam cum gaudio: gratias agentes patri, qui idoneos nos fecit ad participationem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos à potestate tenebrarum, ac transtulit in regnum filij sibi dilecti, per quem habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum: qui est imago dei inconspicui, primogenitus vniuersæ creaturæ, quòd per illum creata sint omnia quæ in cœlis

πληρωθῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τ κυρίου, εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφορῦντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τ θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι, κατὰ τὸ κράτος τ δόξης αὐτ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τ κλήρου τ ἁγίων ἐν τῷ φωτὶ, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἀπὸ τ ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τ ἀγάπης αὐτ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τ αἵματος αὐτ, τὴν ἄφεσιν τ ἁμαρτιῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τ θεοῦ τ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς

ἐπὶ

ρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι. τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται, καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἡ ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους, καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀ-

lis sunt & que in terra, visibilia, & invisibilia. sive throni, sive dñationes, sive prīcipat⁹, sive potestates. Oīa p illū & in illō creata sunt, et ipse est ante oīa, & oīa per illū cōsistunt: & ipse est caput corporis ecclesiæ, q̄ est principiū, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primas tenens: quoniam in illo complacitum est patri vniuersam plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare cuncta erga se, pacificatis per sanguinem crucis eius, per eundem, sive que in terra sunt, sive que in cœlis. Et vos quì quondam eratis abalienati, & inimici mente in operibus malis: 1.Cor.15.

nunc

nunc tamen reconciliauit in corpore carnis ſuæ per mortem, vt exhiberet vos ſanctos & irreprehẽſibiles et inculpatos in conſpectu ſuo. Siquidẽ permanetis in fide fundati ac ſtabiles, nec dimouemini à ſpe euangelij quod audiſtis, quod prædicatum eſt apud vniuerſam creaturam quæ ſub cœlo eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter. Nunc gaudeo ſuper afflictionibus meis pro vobis, & ſuppleo quod deerat afflictionũ Chriſti, in carne mea pro corpore ipſius, quod eſt eccleſia, cuius eccleſiæ factus ſum ego miniſter, iuxta diſpẽſationem Dei, quæ data eſt mihi in vos im-

δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους, καὶ ἀμώμους, καὶ ἀνεγκλήτους κατ' ἐνώπιον αὐτοῦ· εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος. νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς πλη-

Digitized by Google

πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν. νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι, τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ, ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

implendi sermonẽ dei, mysterium quod reconditum fuit à seculis & à generationibus, nunc autem patefactum est sanctis illius, quib⁹ voluit deus notum facere quæ sint diuitiæ gloriæ mysterij huius inter gentes, qui est Christus in vobis, spes gloriæ, quem nos annũciamus, admonentes omnem hominem, & docẽtes omnem hominem in omni sapientia, vt exhibeamus omnẽ hominẽ perfectũ in Christo Iesu: ad quod etiã enitor decertans secundum efficaciam eius, agentem in me per virtutem.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωρά-

Nam volo vos scire, CAP. 2. quantã solicitudinẽ habeã de vobis, et his qui sunt Laodiceæ, et

Digitized by Google

quotquot non viderunt faciem meam in carne: vt consolationẽ accipiãt corda illorũ, quum fuerint cõpacti in charitate, & in omnẽ opulentiã certæ persuasionis intelligẽtiæ, in agnitionẽ mysterij Dei et patris et Christi, in quo sunt omnes thesauri sapiẽtiæ ac scientiæ reconditi. Hoc autem dico, ne quis vobis imponat probabilitate sermonis. Etenim quanuis
2.Co.5. carne sim absens, tamen spiritu vobiscum sum, gaudẽs ac vidẽs vestrum ordinem, & soliditatem vestræ in Christũ fidei. Quemadmodũ igitur accepistis Christũ Iesum dominũ, ita in eo ambulate, sic vt radices habeatis ĩ illo fixas et

ἑωρά κασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίσηται ἐν πιθανολογίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμὶ, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ὑμῶν. ὡς οὖν παρελάβετε τὸν χριστὸν ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ

βεβαιούμενοι τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. Βλέπετε, μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως

in illo superstruamini, confirmeminique per fidem, sicut edocti estis, exuberantes in ea cum gratiarum actione. Videte ne quis sit qui vos depraedetur per philosophiam, & inanem deceptionem, iuxta constitutionem hominum, iuxta elementa mundi, & non iuxta Christum: quoniam in illo inhabitat omnis plenitudo deitatis corporaliter, & estis in illo completi, qui est caput omnis principatus ac potestatis, per quem & circuncisi estis circuncisione quae fit sine manibus, dum exuistis corpus peccatorũ carnis per circuncisionem Christi, consepulti simul cum illo per

baptiſmũ, ĩ quo ſimul etiã cũ illo reſurrexiſtis p fidẽ opationis dei, q excitauit illũ ex mortuis. Et vos quum eſſetis mortui per delicta, et per præputium carnis veſtræ, ſimul cum illo viuificauit, condonãs nobis omnia delicta, deleto quod aduerſus nos erat chirographo, quod erat contrarium nobis per decreta, & illud ſuſtulit è medio, affixũ cruci: expoliatóſq; prĩcipatus ac poteſtates oſtẽtauit palam, triũphans de illis per ſemetipſum. Ne quis igitur vos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei feſti, aut nouilunij, aut ſabbatorũ, quæ ſunt vmbra rerum futurarũ, corpus autem Chriſti.

Ephes. 2.

σεως τ ἐνεργείας τ θεῦ, τ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τ νεκρῶν. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασι κ, τῇ ἀκροβυσίᾳ τ σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησε σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, κ, αὐτὸ ἦρκε ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. μὴ οὖν τὶς ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ χριστοῦ.

Ne μηδεὶς

μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε; μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων, ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἀφειδίᾳ σώ-

Ne quis vobis palmã interuertat data opera per humilitatẽ & superstitionẽ angelorũ, in ijs quæ nõ vidit fastuosus incedẽs, frustra inflatus à mente carnis suæ, nec obtinẽs caput, ex quo totum corpus per cõmissuras & cõpagines submi-niſtratum et cõpactũ, augeſcit augmento dei. Itaq; ſi mortui eſtis cũ Chriſto ab elementis mundi, quid quaſi viuẽtes in mũdo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne guſtaris, neq; contrectaris, quæ ẽnia ipſo pereunt abuſu, iuxta p̃cepta et doctrinas hominũ, quæ verbotenus quidẽ habent ſpeciẽ ſapientiæ per ſuperſtitionem ac humilitatẽ animi, & læſionem corpo-

Mat. 24 Marc. 13. Luc. 21.

ris, non per honorem aliquem ad expletionem carnis.

CAP. 3. Itaq; si resurrexistis vnà cum Christo, superna quarite, vbi Christ⁹ est ad dexterã dei sedẽs. Superna curate, nõ terrestria: siquidẽ emortui estis, & vita vestra abscõdita est cum Christo in deo. Quandocunq; Christus manifestat⁹ fuerit, vita nostra, tũc & vos cũ illo manifestabimini in gloria.

1.Cor. 6. Mortificate igitur mẽ
Ephes. 5. bra vestra terrestria,
Hebr. 12. stuprũ, immunditiã,
1.Petri. 2. mollitiẽ, concupiscentiã malã, et auaritiã, quæ est simulacrorum cultus, ob quæ venire solet ira dei in filios ĩtractabiles: inter quos ambulabatis quõdã,
Ephes. 2. quũ viueretis in his.

σώματος, σὺκ ἐν τιμῇ τινὶ, πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος. τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν, τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. νυνὶ δὲ

Nunc

δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν, μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ, ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός

Nũc autẽ deponite et vos oĩa, irã, indignationem, malitiã, maledicentiam, turpiloquentiam ab ore vestro. Ne mentiamini alius aduersus aliũ, posteaquam exuistis veterem hominem cũ factis suis, & induistis nouum, qui renouatur ad agnitionem & imaginẽ eius qui condidit illũ, vbi non est Græcus & Iudæus, circũcisio et præputiũ, Barbarus, Scytha, seruus, liber: sed ŏnia in ŏnibus Christus. Sitis igitur induti tanquã electi Dei, sancti ac dilecti, viscera miserationum, comitatem, modestiam, mãsuetudinem, lenitatẽ, sufferentes vos inuicem, & condonantes vobis mutuò, si quis ad-

Rom. 6. Ephes 4. Ephes. 4. & .6.

Digitized by Google

aduersus aliquẽ habuerit querelã: quẽadmodum & Christus cõdonauit vobis, ita et vos. Super õnia autem hæc charitatẽ, quæ est vinculũ perfectionis, & pax Dei palmam ferat in cordibus vestris, in quã & vocati estis in vno corpore: & grati sitis. Sermo Christi inhabitet in vobis opulentè cũ omni sapiẽtia. Doceteq; & commonete vos inuicem, cãtionibus & laudibus & cãtilenis spiritualib⁹ cum gratia canẽtes in corde vestro dño. 1.Cor.10. Et qcquid egeritis sermone aut facto, õnia in nomine dñi Iesu facite, gratias agentes deo & patri per illũ. Ephes.5. Vxores subdite estote proprijs viris, sicuti con-

πρὸς τινα ἔχῃ μομφήν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτως καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ. διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. αἱ γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν

Digitized by Google

κυ ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα. τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλίαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν. καὶ πᾶν, ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. ὁ γὰρ ἀδικῶν, κομιεῖται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστιν προσωπολημψία.

conuenit in dño. Viri, diligite vxores, et ne sitis amarulẽti aduersus illas. Filij, obedite parentibus in õnibus: hoc enĩ beneplacet domino. Patres, ne prouocetis liberos vestros, ne despõdeãt animũ. Serui, obedite per oĩa ijs qui dñi sunt secũdum carnẽ, non obsequijs ad oculũ exhibitis, tãquã hominibus placere studentes, sed cum simplicitate cordis, timentes deũ. Et quicquid feceritis, ex animo facite. tanquã dño, et nõ hominibus, scientes quòd à dño recipietis mercedẽ hæreditatis: nam dño Christo seruitis. Cæterũ qui peccarit, reportabit peccatũ suũ, & nõ est personarum respectus.

1. Pet. 3. Ephes. 6. Ibidem. 1. Petri. 2. Titum. 2. Rom. 2. Ephes. 6. Acto. 10. Gal. 2. 1. Pet. 1.

Οἱ κύ-

Vos

CAP. 4. Vos domini, æquitatem et æquabilitatẽ seruis exhibete, sciẽtes quòd et vos habeatis dominũ in cœlis. Obsecrationi instate, vigilantes in ea cũ gratiarũ actione, orantes simul & pro nobis, vt deus aperiat nobis ostium sermonis, vt loquamur mysterium Christi, propter quod & vinctꝰ sum, vt manifestem illud sicut oportet me loqui. Sapiẽter ãbulate erga extraneos, opportunitatẽ redimentes. Sermo vester semper cũ gratia sit sale cõdîtus, vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuiq; respõdere. De oĩbus rebꝰ meis certiores vos faciet Tychicus dilectus frater, et fidus minister et cõseruus in domino, quẽ mi-

Ephes. 5.

Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι, ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς

ψχ πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν. καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς, οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς, ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα

miſi ad vos in hoc ipſum, vt cognoſcat quid agatis, & conſoletur corda veſtra, vnà cum Oneſimo fido & dilecto fratre, qui eſt ex vobis: de omnibus vobis exponent quæ hic agantur. Salutat vos Ariſtarchus concaptiuus meus, et Marcus conſobrinus Barnabæ, de quo accepiſtis mandata. Si venerit ad vos, excipite eum. & Ieſus, qui vocatur Iuſtus. qui ſunt ex circunciſione. Hi ſoli cooperarij ſunt ad regnum Dei, qui fuere mihi ſolatio. Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt, ſeruus Chriſti, ſemper anxiè laborans pro vobis in precationibus, vt

2. Tim. 4.

vt ſtetis perfecti & completi in omni voluntate Dei. Teſtimoniũ enĩ illi perhibeo, q̃ habeat multũ ſtudium pro vobis, & his q̃ ſunt Laodiceæ, & his qui Hierapoli. Salutat vos Lucas medicus dilectus, & Demas. Salutate fratres qui ſunt Laodiceæ, & Nympham, et quæ in domo illius eſt congregationem: & quum recitata fuerit à vobis epiſtola, facite vt & in Laodicenſium eccleſia recitetur: & eam quæ ſcripta eſt ex Laodicea, vt vos quoque legatis. Et dicite Archippo: Vide miniſterium quod accepiſti in domino, vt illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores ſi-

ἵνα ſῆτε τέλειοι ἐν πάντι πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν ἱεραπόλει. ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ δημᾶς. ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῶν ἡ ἐπιστολὴ, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου

τῶν

τὴ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

sitis vinculorum meorum. Gratia vobiscũ. Amen.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ καὶ Ὀνησίμου.

Missa è Roma per Tychicum & Onesimum.

IN EPISTOLAM AD Thessalonicenses priorem, argumentum per D. Erasmum Roterodamum.

THessalonica Macedoniæ metropolis est, vnde & regionis incolæ Thessalonicẽses appellati. Hi in fide semel accepta tanta constantia perstiterunt, vt & Pauli exemplo, ciuium suorũ persequutiones infracto & alacri pertulerint animo: nec vllo pseudapostolorum suasu quiuerint ab euangelica institutione deflecti. Quod veritus Paulus, quem non latebat pseudapostolorum improbitas, cum ipsi non liceret illos inuisere, misit Timotheum: ex quo reuerso cum didicisset illorum constantiam, collaudat eos, gratias agens DEO. Atque id quidem agit capite primo & secundo. In cæteris duobus

duobus instituit eos in variis pietatis officiis, subindicans esse inter eos, qui nondum omnino puri essent ab omni libidine, nec deesse qui ocio dediti grauarent alios: itẽ qui inquieti ipsi, turbarent ecclesiæ tranquillitatem, quos corripi iubet. Præterea qui de resurrectione nondum satis confirmata essent opinione, cum defunctos ita lugerent, quasi perissent, ac non potius ad meliora demigrassent, hos instituit atque confirmat. Rursus alios disputasse de die aduẽtus domini, quasi is præsciri prædiciq; possit, cùm incertus sit omnibus. Verum eum ait subitum, & præter omnium expectationem adfuturum, quò magis simus ad omne momentum parati. Scripsit ab Athenis per Tychicum ministrum, iuxta Græcorum inscriptionem: cui collegam addunt Onesimum nostra argumenta, quæ incerto autore leguntur in vulgaribus exemplaribus.

ARGVMENTI FINIS.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Theſſalonicenſes I.

Κεφάλαιον ά. CAPVT I.

ΠΑῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔρ-

PAulus et Siluanus & Timotheus, ecclesiæ Theſſalonicenſium, in Deo patre, & domino Ieſu Chriſto, Gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & dño Ieſu Chriſto Gratias agimus Deo ſemper de omnibus vobis, mẽtionẽ veſtri facientes in precibus noſtris, indeſinenter memores veſtri propter opus fidei

2 Cor. 1. Galat. 1. 1. Petr. 1.

fidei, ac laborem charitatis, & quòd permăsistis in spe domini nostri Iesu Christi, coram Deo & patre nostro, scitĕtes fratres dilecti, à Deo electionĕ vestră: quoniam euăgelium nostrum fuit erga vos non per sermonem solum, verùm etiam per virtutĕ, & per spiritum sanctũ, perq; certitudinĕ multam, quemadmodum nostis quales fuerimus inter vos vestra causa. Et vos imitatores nostri facti fuistis, & domini, recipientes sermonem cum afflictione multa, cum gaudio spiritus sancti: adeò vt fueritis exemplo omnibus credentibus in Macedonia & Achaia. A vobis enim pertonuit ser-

λην τ πίστεως καὶ τὸν κόπον τ ἀγάπης, καὶ τ ὑπομονῆς τ ἐλπίδος τ κυρίυ ἡμῶν Ἰησοῦ χ̄υ ἔμπροσθεν τ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, εἰδότες ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου. ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ. ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λό-

ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν, ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι. αὐτοὶ γὰρ περὶ ὑμῶν ἀπαγγέλλουσιν, ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι, καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

sermo domini, non solum in Macedonia et Achaia, verùm etiam in omni loco fides vestra quæ est in deum, dimanauit, vt non sit nobis necesse loquì quicquam. Siquidem ipsi de vobis annunciant qualem ingressum habuerimus ad vos, & quomodo conuersi fueritis ad Deũ à simulacris, vt seruiretis Deo viuenti & veraci, & expectaretis filium eius de cœlis, quem excitauit à mortuis, Iesum, qui liberat nos ab ira ventura.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ἀδελφοὶ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονε, ἀλλὰ καὶ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέν-

Nam ipsi nostis fratres introitum nostrum ad vos, quòd non fuerit inanis, sed quòd antè malis afflicti, et cõtumeliis CAP. 2.

Digitized by Google

affecti, quemadmodũ
scitis, Philippis, auda-
cter egerimus in dño
nostro ad loquendum
apud vos euangelium
Dei, in multo certami
ne. Siquidẽ exhortatio
nostra nõ fuit ex im-
postura, neq; ex immũ
ditia, neq; cum dolo,
sed quẽadmodũ pro-
bati fueramus à deo,
vt nobis cõmitteretur
euãgelium: ita loqui-
mur, nõ vt hominibus
Galat. 1. placẽtes, sed Deo, qui
probat corda nostra.
Neq; enim vnquã per
sermonem adulationis
versati sumus, quẽad
modũ nostis, nec per oc
casionẽ auaritiæ, de-
est testis: neq; quaren-
tes ex hominibus glo-
riam, nec à vobis, nec
ab aliis: quum posse-
mꝰ in autoritate esse,
tanquã apostoli Chri
sti:

θεύτης, καθὼς οἴδα-
τε, οὐ φιλίπποις ἐπαῤ-
ῥησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ
ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς
ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον
τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ
ἀγῶνι. ἡ γὰρ παρά-
κλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ
πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκα-
θαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ,
ἀλλὰ καθὼς δεδοκι-
μάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ
πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέ-
λιον, οὕτως λαλοῦ-
μεν, οὐχ ὡς ἀνθρώ-
ποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ
τῷ θεῷ, τῷ δοκιμά-
ζοντι τὰς καρδίας ἡ-
μῶν. οὔτε γάρ ποτε ἐν
λόγῳ κολακίας ἐγενή-
θημεν, καθὼς οἴδατε,
οὔτε ἐν προφάσει πλεο
νεξίας, θεὸς μάρτυς, οὔ-
τε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώ
πων δόξαν, οὔτε ἀφ'
ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων,
δυνάμενοι ἐν βάρει
εἶναι, ὡς Χριστοῦ ἀπόστο-
λοι,

Digitized by Google

λοι, ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν γεγένησθε. μνημονεύετε γὰρ ἀδελφοὶ τὸν κόπον ἡμῶν, καὶ τὸν μόχθον. νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μή τινα ὑμῶν ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυρες, καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν. καθάπερ οἴδατε ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ,

sti: sed fuimus placidi in medio vestri, perinde ac si nutrix foueat suos filios, sic affectu propensi in vos, animo cupiebamus impartire vobis non solum euangelium Dei, verùm etiam nostras ipsorũ animas, propterea quòd chari nobis facti estis. Meministis enim fratres laboris nostri, ac sudoris. nocte enim ac die opus facientes, ob id, ne cui vestrum essemus oneri, prædicauimus apud vos euangelium dei. Vos autem testes estis, & Deus, quàm sancte, & iuste, & inculpatè vobiscum qui credebatis, versati fuerimus: quemadmodũ nostis vt erga vnumquenque vestrũ, tanquam pater erga filios

2. Thes. 3. Act. 20.

lios ſuos, fuerimus affecti, obſecrantes vos, & conſolãtes, & obteſtantes, vt ambularetis dignè Deo, qui vocaſſet vos in ſuum regnum ac gloriam. Quapropter & nos gratias agimus Deo indeſinẽter, quòd quũ acciperetis ſermonem à nobis, quo deũ diſcebatis, accepiſtis non ſermonem hominum, ſed ſicut erat verè, ſermonem Dei, qui et agit in vobis credentibus. Vos enim imitatores facti eſtis, fratres, eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Iudæa in Chriſto Ieſu, quòd eadem paſſi ſitis & vos à proprijs contribulibus, quemadmodum & ipſi nos à Iudæis, qui vt & dominum occiderunt Ieſum,

το, παρακαλοῦντες ὑμᾶς, καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι, εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς, λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε ἀδελφοὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ, τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι ταὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν,

σοιῶ, καὶ τοὺς ἰδίους προ-
φήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδίω
ξαντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρε-
σκόντων, καὶ πᾶσιν ἀν-
θρώποις ἐναντίων, κω-
λυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνε
σιν λαλῆσαι, ἵνα σω-
θῶσιν, εἰς τὸ ἀναπλη-
ρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρ
τίας πάντοτε. ἔφθασε γὰρ
ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς
τέλος. ἡμᾶς δὲ ἀδελ-
φοὶ ἀπορφανισθέντες
ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν
ὥρας προσώπῳ, οὐ καρ-
δίᾳ, περισσοτέρως ἐσπου
δάσαμεν τὸ πρόσωπον
ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ
ἐπιθυμίᾳ. διὸ ἠθελήσα
μεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐ-
γὼ μὲν παῦλος, καὶ ἅπαξ
καὶ δὶς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς
ὁ σατανᾶς. τίς γὰρ ἡμῶν
ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφα-
νος καυχήσεως; ἢ οὐ-
χὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
χριστοῦ, ἐν τῇ αὐτοῦ παρ-
ουσίᾳ

sum, & proprios pro- Mat. 5. 23
phetas, ita et nos per- Ioan. 15.
secuti sunt, & Deo
nõ placent, & omni-
bus hominibus aduer
santur: qui obsistunt
nobis ne loquamur gẽ
tibus, quò salui fiant,
vt expleãt sua pecca-
ta semp. Peruenit aũt
in illos ira in finem.
Cæterùm nos fratres,
orbati vobis ad spatiũ
temporis, aspectu, non
corde, vehemẽtius stu
duimus videre faciem
vestrã, cum multo de-
siderio. Quapropter
voluimus venire ad
vos, ego quidẽ Paulus
& semel & iterũ, &
obstitit nobis satanas.
Nã quæ est nostra spes
aut gaudiũ aut coro-
na gloriationis? an nõ
& vos in conspectu
domini nostri Iesu
Christi, in eius aduẽ-

Digitized by Google

tu? Vos enim estis gloria nostra & gaudium.

εὐσίᾳ; ὑμᾶς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν, καὶ ἡ χαρά.

CAP. 3. Proinde quum non amplius ferremus, visum est nobis vt Athenis residerem⁹ soli: ac misimus Timotheum fratrem nostrũ, et ministrum dei, & adiutorem operis nostri in euangelio Christi, vt confirmaret vos et cõsolaretur vos de fide nostra, ne quisquam turbaretur ĩ afflictionibus his. Nam ipsi nostis nos in hunc vsum positos esse. Etenim cũ apud vos essemus, predicebamus vobis fore, vt afflictionem pateremur, quemadmodum & euênit, & nostis. Quapropter et ego non amplius ferẽs, misi ad hoc, vt cogno-

Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν, τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο, καὶ οἴδατε. διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων, ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶ-

vai

ναι πλὴ πίσιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. ἄρτι δὲ ἐλθόντος πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν πλὴ πίσιν καὶ πλὴ ἀγάπλω ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθλὴ πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς. διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως. ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ὑμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι

gnoscerem fidē vestrā, ne quo pacto tentasset vos ille qui tentat, & inanis factus esset labor noster. Nuper autē cum venisset Timotheus ad nos à vobis, et annunciasset nobis fidem ac dilectionem vestram, et quòd habeatis memoriā nostri bonā semper, desiderātes nos videre, quēadmodū nos quoque vos: idcirco cōsolationē accepimus fratres per vos, super ōni afflictione et necessitate nostra, p vestrā fidē, quoniā nūc viuimus, si vos statis ī domino. Quā enim gratiarū actionē possumus deo rependere de vobis super ōni gaudio quod gaudemus propter vos in cōspectu dei nostri, nocte ac die supramodum

2. Thes. 1. Col. 1.

dum orantes, vt videamus vestram faciem, & suppleamus quæ desunt fidei vestræ? Ipse verò deus et pater noster & dominꝰ noster Iesus Christus dirigat viam nostram ad vos. Vos autem dominus abũdantes & exuberantes faciat mutua inter vos charitate, & in omnes, quemaddum & nos in vos, vt cõfirmet corda vestra, irreprehensibilia in sanctimonia corã deo & patre nostro, in aduentu domini nostri Iesu Christi, cum omnibus sanctis eius.

πδιαν̃ δεόμενοι, εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν; αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς. ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεῦσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

CAP. 4.

Quod superest igitur fratres, rógamus vos, & adhortamur per dñm Iesum, quẽ ad-

Τὸ λοιπὸν οὖν ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρ-

Digitized by Google

μαλάβετε παρ' ἡμῶν, τὸ admodum accepistis
πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπα- à nobis quomodo opor
τεῖν, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, teat vos versari, &
ἵνα περισσεύητε μᾶλ- placere deo, vt abun-
λον. οἴδατε γὰρ τίνας detis magis. Nostis e-
παραγγελίας ἐδώκα- nim quæ precepta de-
μεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου derimus vobis per do-
Ἰησοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι θέ- minum Iesum. Hæc Rom. 12.
λημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγια- enim est volũtas dei, Ephes. 5.
σμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι sanctificatio vestra,
ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, vt abstineatis à scor-
εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν tatione, ét sciat vnus-
τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶ- quisq; vestrũ suũ vas
σθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ possidere cum sancti-
τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπι- ficatione et honore, nõ
θυμίας, καθάπερ cum affectu concupi-
καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ scentiæ, quemadmodũ
εἰδότα τὸν θεόν. τὸ & gentes quæ nõ no-
μὴ ὑπερβαίνειν καὶ uerunt deum. Ne quis
πλεονεκτεῖν ἐν τῷ opprimat ac fraudet Leui. 19.
πράγματι τὸν ἀδελ- in negotio fratrem su- & .25.
φὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδι- um, propterea quòd
κος ὁ κύριος περὶ πάν- vltor est dominus de
των τούτων, καθὼς omnibus his, quẽad-
καὶ προείπαμεν ὑμῖν, modũ & antè dixi-
καὶ διεμαρτυράμε- mus vobis, ac testati
θα. οὐ γὰρ ἐκάλεσεν sumus. Nõ enim voca-
ὑμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκα- uit nos deus immun-

θαρ- di-

ditie cauſa, ſed ad ſanctificationem. Proinde qui reiicit, non reiicit hominem, ſed deum qui dedit ſpiritum ſuum ſanctum
Ioan. 15. in vos. Cæterùm de
1. Ioan. 4 fraterna charitate nõ neceſſe habetis vt ſcribam vobis. Ipſi nanque diuinitus docti eſtis vt diligatis vos inuicem. Nam & facitis hoc erga cunctos fratres qui ſunt in tota Macedonia. Obſecramus autẽ vos fratres, vt abundetis magis, & in hoc incumbatis, vt quieti ſitis, & agatis res proprias, & operemini propriis manibus veſtris, ſicuti vobis præcepimus, vt vos geratis honeſtè erga extrarios, & nulla re vobis ſit opus. Cæterũ nolo

θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον καὶ φιλοτιμεῖσθαι, ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε. οὐ θέλω

λω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀ-
δελφοὶ, περὶ τῶν κεκοι-
μημένων, ἵνα μὴ λυπῆ-
σθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ
οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.
εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰη-
σοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέ-
στη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς
κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰη
σοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ.
τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν
ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡ-
μεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περι-
λειπόμενοι εἰς τὴν πα
ρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ
μὴ φθάσωμεν τοὺς κοι
μηθέντας, ὅτι αὐτὸς ὁ
κύριος ἐν κελεύσματι,
ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου,
καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ κατα
βήσεται ἀπ' οὐρανοῦ,
καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χρι-
στῷ ἀναστήσονται πρῶ-
τον. ἔπειτα ἡμεῖς οἱ
ζῶντες, οἱ περιλειπό-
μενοι, ἅμα σὺν αὐ-
τοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν
νεφέλαις εἰς ἀπάντη-
σιν

nolo vos ignorare fratres de ijs qui obdormierunt, ne doleatis quemadmodũ & ceteri non habentes ſpẽ. nã ſi credimus quòd Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit, ſic & deus eos qui obdormierunt per Ieſum, adducet cũ illo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini, quòd nos qui vivemus, et reliqui erimus in aduentum domini, nequaquã praeueniemus eos qui dormiunt: quoniam ipſe dominus cum hortatu & voce archangeli, ac tuba dei deſcendet de cœlo, & mortui in 1. Cor. 15. *Chriſto reſurgent primùm, deinde nos qui viuemus, qui reliqui erimus, ſimul cum illis rapiemur in nubibus in occurſum*

ſum domini in aëra: & ſic ſemper cum domino erimus. Proinde cõſolemini vos mutuò ſermonibus his.

σιν τ κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

CAP. 5. *Porrò de temporibus, & articulis temporum, fratres, non eſt opus vt vobis ſcribã.*

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν ἀδελφοί, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται. ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ, οὐκ ἔστε ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ, πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε, καὶ υἱοὶ ἡμέρας. οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς, οὐδὲ σκότους. ἄρα οὖν μὴ

1. Pet. 3. Apoc. 3. *Ipſi enim planè ſcitis quòd dies ille domini, vt fur in nocte, ita venturus ſit. Quum enim dixerint, Pax, & tuta omnia: tunc repentinus eis imminet interitus, ſicuti dolor partus mulieri prægnanti: nec effugient. At vos fratres non eſtis in tenebris, vt dies ille vos tãquã fur opprimat. Omnes vos filij lucis eſtis, ac filij diei: non ſumus noctis neque tenebrarum. Proinde ne dormia-*

Digitized by Google

μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι. καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας. ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους

miamus, sicut & ceteri: sed vigilemus, et sobrij simus. Nam qui dormiunt, nocte dormiũt: & qui inebriãtur, nocte sunt ebrij. At nos qui sum⁹ diei, sobrij simus, induti thoracẽ fidei & charitatis, & pro galea spem salutis. Quoniã nõ constituit nos deus vt iram nobis concitemus, sed vt salutem consequamur per dominum nostrũ Iesum Christũ, qui mortuus est pro nobis: vt siue vigilemus siue dormiamus, simul cũ illo viuam⁹. Quapropter adhortemini vos mutuò, & edificetis singuli singulos, sicut & facitis. Rogamus autem vos fratres vt agnoscatis eos q̃ laborãt inter vos, et q̃ præsunt

Esa. 59. Epheſ. 6.

Digitized by Google

sunt vobis in domino, & admonent vos, vt habeatis illos in summo precio per charitatem propter opus illorum: pacem habete cum illis. Obsecramus autem vos fratres, monete inordinatos, cõsolamini pusillanimes, sublevate infirmos, patientes estote erga omneis. Videte ne quis malum pro malo cuipiam reddat, sed semper quod bonum est sectemini, tum erga vos inuicem, tum erga omneis. Sẽper gaudete, indesinenter orate, in omnibus gratias agite. Hæc enim est voluntas Dei per Christum Iesum erga vos. Spiritum ne extinguatis. prophetias ne aspernemini. Omnia probate: quod bo-

Mat. 5.

Eccli. 18.

Luca. 18.

νους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ, διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν, εἰρηνεύετε ἐν αὐτοῖς. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας. πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε, προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε. πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κα-

κατέχετε. ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς. καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει. ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

bonum fuerit, tenete. Ab omni specie mala abstinete. Ipse autem deus pacis sanctificet vos totos: & integer vester spiritus, & anima & corpus, ita vt in nullo possitis culpari, in aduentu domini nostri Iesu Christi seruetur. Fidelis est I.Cor.11. qui vocauit vos, qui idem efficiet. Fratres, orate pro nobis. Salutate fratres omneis cũ osculo sancto. Adiuro vos per dominum, vt recitetur hæc epistola omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri Iesu Christi sit vobiscum. Amen.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη, ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

Ad Thessalonicenses prima, scripta fuit ex Athenis.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES POSTERIOREM ARGUMENTUM PER D. ERASMUM ROTERODAMUM.

QVoniam non contigit Paulo facultas reuisendi Thessalonicenses, per epistolam confirmat illorum animos, vt fortiter ferant illatas ob Christum afflictiones: nec ipsis defuturum præmium, nec aduersarijs vindictam. Rursum de die aduentus domini, de quo nonnihil attigerat in epistola superiori, monet, ne quid commouerẽtur quorundam dictis, qui asseuerabant illũ iam instare, tectè, sicuti putant, significans prius abolendum Romanum imperium, ac deinde venturum Antichristum. Attentius etiam inculcat coercendos esse, qui otio & curiositate sua turbarent quietem & ordinem publicum, & ad opus adigendos, cum ipse Paulus apud eos manibus suis laborarit. Scripsit Athenis per eosdem per quos misit priorem epistolam, vt nostra docent argumenta.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Theſſalonicenſes II.

Κεφάλαιον ά.

ΠΑῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάν-

CAPVT I.

PAulus et Siluanus ac Timotheus, eccleſiæ Theſſalonicenſiũ, in Deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto: Gratia ſit vobis et pax à deo patre noſtro, et domino Ieſu Chriſto. Gratias agere debem⁹ deo ſemp de vobis, fratres, vt par eſt, & vehemẽter augeſcit fides veſtra, & exuberat mutua veſtra oĩm charitas, cu-

2. Cor. 1. Epheſ. 1. 1. Petri. 1. 1. Theſ. 1.

↓ ij iuſ-

inuicem; ita alterum, adeò vt nos ipsi de vobis gloriemur in ecclesiis dei, de tolerantia vestra & fide, super omnibus persequutionibus vestris & afflictionibus, quas sustinetis, documentum iusti iudicij Dei, in hoc, vt digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini. Siquidem iustum est apud deum reddere ijs qui affligunt vos, afflictionem: & vobis qui affligimini, relaxationem nobiscum, quum reuelabitur dominus Iesus de cœlo, cum angelis potentiæ suæ, cum incendio flammæ, qui infligit vltionem ijs qui non nouerunt deum, & qui non obediunt euangelio domini nostri Iesu Christi:

πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν, καὶ πίστεως, ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν, καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε. εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-

χριστοῦ. οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ

Christi: qui pœnam luent, interitum æternum, à facie domini, & à gloria fortitudinis illius, quũ venerit vt glorificetur in sanctis suis, et admirãd⁹ fiat in omnibus credentibus, & fides habita sit testimonio nostro erga vos in die illo: ad quod etiã oramus semper pro vobis, vt vos dignos habeat ista vocatione de⁹ noster, & cõpleat omne bonum propositũ bonitatis, & opus fidei cum potentia: vt illustretur nomen domini nostri Iesu Christi per vos, & vos per illum, iuxta gratiam dei nostri & domini Iesu Christi. Col. 1. 1. Thes. 3.

Rogamus autẽ vos fratres, per aduentum domini nostri Ie- CAP. 2.

ſu Chriſti, & noſtri aggregationẽ in illũ,
ne citò dimoueamini à mẽte, neq; turbemini, neq; per ſpiritum, neq; per ſermonẽ, neq; per epiſtolã, tanquam
Mat. 24. nobis autoribus, quaſi
Marc. 13. inſtet dies Chriſti, ne
Lucæ. 21. quis vos decipiat vllo
Epheſ. 5. modo: quoniam non
Dan. 9. adueniet dominus, niſi venerit defectio prius, & reuelatus fuerit homo ille ſceleroſus, filius perditus, qui eſt aduerſarius, et effertur aduerſus omnẽ qui dicitur deus aut numen, adeò vt in templo dei ſedeat oſtentans ſeipſum eſſe deum. An non meminiſtis, & quum adhuc eſſem apud vos, hæc dixerim vobis? Et nũc quid detineat ſcitis, nẽpe vt ille reuele-

σῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς, ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ, μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι

Digitized by Google

ναι αὐτὸ ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται, καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις, καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες

letur in ſuo tempore. Nam myſterium nũc agit iniquitatis: tantùm qui tenet, in præſentia teneat, donec è medio tollatur, et tũc patefiet iniquus ille: quem dominus conſi- Eſa. 11.
ciet ſpiritu oris ſui, & abolebit claritate aduentus ſui, cuius eſt aduentus ſecũdum operationem ſatanæ, cum omni potentia et ſignis, ac prodigijs mẽdacibus, et cum omni deceptione iniuſtitiæ in ijs qui pereunt, pro eo quòd dilectionem veritatis non recepe-
runt, in hoc vt ſalui fierent. Et propterea mittet illis deꝰ efficaciam illuſionis, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed approbaue-

ſ iiij rũt

runt iniustitiam. Nos autẽ debemus gratias agere deo semp de vobis, fratres dilecti à dño, quòd elegerit vos deꝰ ab initio in salutẽ, per sanctificationẽ spiritus, ac fidem veritatis, ad quod vocauit vos per euangeliũ nostrũ, in acquisitionẽ gloriæ domini nostri Iesu Christi. Itaq; fratres state, et tenete institutiones quas didicistis siue per sermonẽ, siue per epistolam nostrã. Ipse verò dominus noster Iesus Christus & deus ac pater noster, q dilexit nos, & dedit consolationẽ aeternam & spem bonam per gratiam, cõsoletur corda vestra, & stabiliat vos in omni sermone & opere bono.

τῆς ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοὶ στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς, καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

Quod

Τὸ

Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις, πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε, καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβεν παρ'

Quod superest, orate fratres pro nobis, vt sermo domini currat & glorificetur, sicut & apud vos, & vt eripiamur ab absurdis ac peruersis hominibus. Non enim omnium est fides, sed fidelis est dominꝰ, qui stabiliet vos, & custodiet à malo. Confidimus autem per dominũ de vobis, quòd quæ præcipimꝰ vobis, & faciatis et facturi sitis. Porrò dominus dirigat vestra corda in dilectionem dei, & in expectationẽ Christi. Præcipimus autem vobis fratres, per nomẽ domini nostri Iesu Christi, vt subducatis vos ab omni fratre qui inordinatè se gerit, & nõ iuxta institutionẽ quã accepit

CAP. 3.

à

à nobis. Nã ipsi scitis quomodo oporteat imitari nos: quoniam non inordinatè gessimus nos inter vos, neque gratis panem accepimus à quoquam, sed cum labore ac sudore, nocte diéque faciẽtes opus, ad hoc, ne cui vestrum essemus oneri: non quòd id nobis non liceat, sed vt nosmetipsos formã exhiberemus vobis ad imitandũ nos. Etenim quũ essem⁹ apud vos, hoc præcipiebam⁹ vobis, vt si q̃s nollet operari, is nec ederet. Audimus enim quosdam versantes inter vos inordinatè, nihil operis facientes, sed curiosè agẽtes. Iis autẽ q̃ sunt istiusmodi, præcipim⁹ et obsecram⁹ per dñm nostrũ Iesũ Christũ, vt

1. Thes. 2. Acto. 20.

παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μή τινα ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν, εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ τ

μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοί, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ, καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δώη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Ἀθηνῶν.

vt cum quiete operãtes, ſuum ipſorum panem edant. Vos autẽ fratres, ne defatigemini in benefaciendo. Quòd ſi quis non obedit ſermoni noſtro, per epiſtolam hunc indicate: et ne commerciũ habeatis cum illo, vt pudore ſuffundatur: neq; velut inimicum habeatis, ſed admonete vt fratrem. Ipſe autem dominus pacis det vobis pacem ſemper õnibus modis. Dominus ſit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu Pauli, quod eſt ſignum in omni epiſtola. Ita ſcribo. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit cum omnibus vobis. Amen.

Galat. 6

Miſſa fuit ex Athenis.

IN

IN EPISTOLAM AD TIMOtheum priorem, Argumentum per Erasmum Roterodamum.

Imotheũ matre Iudæa, sed Christiana, patre Græco, Paulus in ministeriũ adoptarat, probæ indolis iuuenẽ, & sacris literis eruditũ, quem tamen ob Iudæos coactus est circuncidere. Quoniã autem huic ecclesiarũ curam delegarat, sicut & Tito, quos ipse nõ poterat adire, instituit eum in functione episcopali, & in disciplina ecclesiæ, nõ sic admonẽs vt discipulũ, sed vt filiũ & collegã. Id quò sũ maiore faciat authoritate, subinde Apostolicã authoritatẽ sibi vindicat. Admonet autem, vt reiectis, qui Iudaicas fabulas inueherent, ea doceret, quæ essent fidei & charitatis: deinde principum, licet ethnicorũ, authoritatẽ (quoniã hinc pẽdebat ordo ciuitatis, & trãquillitas reipublicæ) adeo nõ spernendã Christianis, vt pro his orari iubeat. Quid viros deceat in cœtu ecclesiastico, quid mulieres, præscribit. Episcopum depingit cũ sua familia. Atq; hæc ferme tribus primis capitibus. Deinde admonet, ne recipiat Iudaicas fabulas, de ciborũ delectu, de vitãdo cõiugio. Mox docet qualẽ se præstare debeat erga grãdes natu viros, erga iuuenes, erga anus, erga puellas, erga viduas diuites ac pauperes, &

& ecclesiæ stipe alẽdas, erga adolescẽtiores & suspectæ etiamnum ætatis. Ad hæc præscribit quid præcipere debeat dominis, quid seruis, qd diuitibus: admonẽs modis omnibus reiiciendas contẽtiosas quæstiones sophistarũ, inani doctrinæ specie sese venditantium. Scribit è Laodicea per Tychicum diaconum.

ARGVMENTI FINIS.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Timotheum I.

ΚΕΦΑΛ. ά. CAPVT I.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ

Paulus Apostolus Iesu Christi iuxta delegationem dei seruatoris nostri, & domini Iesu Chri-

Digitized by Google

Christi, qui est spes
2.Co.1. nostra, Timotheo ger-
Galat. 1. mano filio ĩ fide: Gra-
Ephes. 1. tia, mĩa, pax à deo pa-
1.Pet.1. tre nostro, & domino
Iesu Christo domino
nostro. Quemadmodũ
rogaui te, vt remane-
res Ephesi, cum profi-
ciscerer ĩ Macedoniã,
ita facito, vt denũcies
quibusdã, ne diuersã
sequantur doctrinã,
nec attẽdãt fabulis et
genealogijs nunquam
finiẽdis, quæ quæstio-
nes præbent magis q̃
ædificationẽ dei, q̃ est
per fidẽ. Porrò finis p̃-
cepti est charitas ex
puro corde, et cõscientia
bona, et fide nõ simu-
lata. A quibus quòd
aberrarũt q̃dã, defle-
xerũt ad vaniloquiũ,
volentes esse legis do-
ctores, non intelligẽtes
quæ loquuntur, neque
de

χριστοῦ, τ ἐλπίδος ἡ-
μῶν, τιμοθέῳ γνησίῳ
τέκνῳ ἐν πίστ. χάρις,
ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ
πατρὸς ἡμῶν, κ κυρίου
ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου
ἡμῶν. καθὼς παρεκά-
λεσά σε προσμεῖναι ἐν
ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς
μακεδονίαν, ἵνα πα-
ραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτε-
ροδιδασκαλεῖν, μηδὲ
προσέχειν μύθοις κὴ
γενεαλογίαις ἀπεράν-
τοις αἵτινες ζητήσεις
παρέχουσι μᾶλλον, ἢ
οἰκοδομίαν θεοῦ τὴν
ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τ
παραγγελίας ἐστὶν ἀγά-
πη ἐκ καθαρᾶς καρ-
δίας, κ συνειδήσεως
ἀγαθῆς, κ πίστεως ἀνυ-
ποκρίτου. ὧν τινὲς ἀστο-
χήσαντες, ἐξετράπη-
σαν εἰς ματαιολογίαν,
θέλοντες εἶναι νομοδιδά-
σκαλοι, μὴ νοοῦν-
τες ἃ λέγουσι, μήτε
περὶ

περὶ ὧν διαβεβαιοῦν-
ται. οἴδαμεν δὲ, ὅτι
καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις
αὐτῷ νομίμως χρῆ-
ται, εἰ
δὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ
νόμος οὐ κεῖται, ἀνό-
μοις δὲ καὶ ἀνυποτά-
κτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρ-
τωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ
βεβήλοις, πατρολῴαις
καὶ μητρολῴαις, ἀν-
δροφόνοις, πόρνοις, ἀρ
σενοκοίταις, ἀνδραπο-
δισταῖς, ψεύσταις, ἐπι-
ὁρκοις, καὶ εἴ τι ἕτε-
ρον τῇ ὑγιαινούσῃ δι-
δασκαλίᾳ ἀντίκειται
κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς
δόξης τοῦ μακαρίου
θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.
καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐν-
δυναμώσαντί με χρι-
στῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡ-
μῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσ-
ατο, θέμενος εἰς διακο-
νίαν, τὸν πρότερον ὄν-
τα βλάσφημον, καὶ
διώκτην, καὶ ὑβριστὴν
ἀλ-

de quibus asseuerant.
Scimus aũt quòd bo- Rom. 7.
na sit lex, si quis ea le Galat. 4.
gitimè vtatur, sciens
illud, q̃ iusto lex non
sit posita, sed iniustis I. Cor. 5.
& inobsequentibus, Leuit. 18.
impijs, et peccatorib⁹: Exod. 10.
irreuerentibus et pro- 23.
phanis, patricidis &
matricidis, homicidis,
scortatoribus, masculorum cõcubitoribus,
plagiariis, mendacibus, periuris, et si quid
aliud est, quod sanæ
doctrinæ aduersetur
secundum euãgelium
gloriæ beati dei, quod
concreditum est mihi.
Et gratiã habeo, qui
me potentem reddidit
Christo Iesu dño nostro, quia fidelem me
iudicauit, ponendo in
ministeriũ, 7 prius erã
blasphemus, et perse- Acto. 9.
quutor, & violentus; Galat. 1.

sed

ſed & mĩam adeptus ſum, quòd ignorãs fecerim p incredulitatẽ. Exuberauit autẽ ſupra modũ gratia dñi noſtri cum fide et dilectione, quæ eſt per Chriſtũ Ieſum. Certus ſermo & dignus quẽ modis õnibus amplectamur, quòd Chriſtus Ieſus venit in mũdũ, vt peccatores ſaluos faceret, quorũ primus ſum ego. Verùm ideo mĩam ſum adeptus, vt in me primo oſtẽderet Ieſus Chriſtus omnẽ clemẽtiã ad exprimendũ exẽplar, ijs qui crediturí eſſent in ipſo, in vitã æternam. Regi autẽ ſeculorũ immortali, inuiſibili, ſoli ſapiẽti Deo honor, gloria in ſecula ſeculorũ, amẽ. Hoc pceptũ cõmẽdo tibi fili Timothee

ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέκνον Τιμόθεε,

κατὰ

κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, ὧν ἐστὶν ὑμέναιος καὶ ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

iuxta prophetias quæ de te præcesserunt, vt milites in eis bonam militiam, habentes fidē & bonam conscientiā quā repulsa nonnulli circa fidē naufragiū fecerunt, quorū de numero est Hymenæus, & Alexander, quos tradidi satanæ, vt discant nō maledicere.

Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους

Adhortor igitur, vt ante omnia fiant deprecationes, obsecrationes, interpellationes, gratiarū actiones pro oībus hoībus, pro regibus & omnibus in eminentia constitutis, vt placidam ac quietam vitam degamus cum omni pietate & honestate. Nam hoc bonum est, & acceptum coram seruatore nostro deo, qui cunctos homi-

Cap. 2.

Infra. 5.

ω nes

nes vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vnus enim deus, vnus etiam conciliator dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus, qui dedit ſemet ipſum precium redemptionis pro omnibus, vt eſſet teſtimonium
2. Tim. 1. tẽporibus ſuis, in quod poſitus ſum ego præco & apoſtolus. Veritatẽ dico in Chriſto, nõ mẽtior, doctor gentium eum fide & veritate. Volo igitur orare viros in omni loco ſuſtollẽtes puras manꝰ, abſque ira & diſceptatione. Conſimiliter &
1. Petr. 3. mulieres ĩ amictu modeſto, cum verecundia & caſtitate ornare ſemetipſas, non tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veſtitu ſumptuoſo,

πους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. εἷς γὰρ θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος χριστὸς ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος. ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ,

πλεῖ, ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξίν, ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα. καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε, σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίλημπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδα-

so sed quod decet mulieres profitentes pietatẽ per opera bona.
Mulier i silẽtio discat cũ õni subiectione. Cæterũ mulieri docere nõ permitto, neq; authoritatẽ vsurpare in viros, sed esse in silentio. I. Cor. 14. Ephes. 5.
Adã enĩ prior formatus est, deinde Eua: et Adã nõ fuit deceptus, sed mulier seducta, ab noxia facta est trãsgressioni: salua tamen fiet p generationẽ liberorũ, si mãserint in fide ac dilectione & sanctificatione cum castitate. Gen. 1.

Indubitatus sermo: si quis episcopi munus appetit, honestũ op⁹ desiderat. Oportet igitur episcopũ irreprehẽsibilẽ esse, vnius vxoris maritũ, vigilatẽ, sobriũ, modestũ, hospitalem, CAP. 3. Tit. 1.

ω ἡ ἀρτῶ

aptum ad docendum, non vinolentum, non percussorem, non turpiter lucri cupidum, sed aequum, alienum à pugnis, alienum ab auaritia, qui suæ domui bene præsit, qui liberos habeat in subiectione cum omni reuerentia. Quòd si quis propriæ domui præesse nō nouit, quomodo ecclesiā dei curabit? Non nouitium, ne inflatus in condemnationem incidat calūniatoris. Oportet autem illum & bonum habere testimonium ab extraneis, ne in probrum incidat, & laqueum calūniatoris. Ministros itidem compositos, nō bilingues, non multo vino deditos, non turpiter lucri auidos

διδακτικὸν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊσάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. ἐὰν δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῶναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται; μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνει-

Digitized by Google

σωεσθήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν, ἀνέγκλητοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊσταμένοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον. ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον.

dos, tenentes mysteriũ fidei cũ pura cõscientia: atq; hi probentur prius, deinde ministrẽt sic, vt nemo possit illos criminari. Vxores similiter modestas, non calumniosas, sobrias, fidas in omnib⁹. Diaconi sint vnius vxoris mariti, qui liberis recte præsint, et propriis familijs. Nã qui bene ministrauerint, gradum sibi bonũ acquirunt, & multã libertatem in fide, quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo, sperãs fore, vt veniã ad te cito. Quòd si tardiꝰ venero, vt noris qũo oporteat in domo dei versari, q̃ est ecclesia dei viuentis, colũna et stabilimẽtũ veritatis. Et citra cõtrouersiã, magnũ est pietatis my-

sterium. Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, visus est angelis, prædicatus est gentibus: fides illi habita est in mundo: receptus est in gloria.

ριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

CAP. 4. 2.Tim.3. 2.Pet.3. Iudæ.1. Eccli. 39

Spiritus autē certè loquitur, quòd in posterioribus tēporibus discisscent quidā à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorū per simulationē falsiloquorū, cauterio notatam habentiū conscientiam, prohibētiū contrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos deus creauit ad sumēdum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerūt veritatē, quòd quicquid creauit Deus, bonum sit:

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχα-

Digitized by Google

τὴν εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως. ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ, γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν, καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν

sit: & nihil reijciẽdũ, si cũ gratiarũ actione sumatur. Sãctificatur enim per sermonẽ dei, ac precationẽ. De his si commonefeceris fratres, bonus eris minister Iesu Christi, enutritus in sermonib⁹ fidei, bonaq; doctrinæ, quam vsque sequutus es. Caterum prophanas & aniles fabulas reijce, quin potius exerce temetipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio paululũ habet vtilitatis: at pietas ad ŏnia vtilis est, vt quæ promissiones habeat vitæ p̃sentis ac futuræ. Indubitat⁹ sermo, dignusq; qui ŏnibus modis approbetur. Nam in hoc & laboramus, et probris afficimur, quòd spem fixam habemus

Digitized by Google

in deo viuente, qui est ſeruator omnium hominum, maximè fidelium. Præcipe hæc, & doce. Nemo tuam iuuentutem deſpiciat, ſed eſto forma fideliũ in ſermone, in conuerſatione, in dilectione, in ſpiritu, in fide, in puritate. Donec veniam, attẽde lectioni, exhortationi, doctrinæ. Ne neglexeris quod in te eſt donũ, quod datũ eſt tibi per prophetiã cum impoſitione manuum, authoritate ſacerdotij. Hæc exerce, in his eſto, vt tuus profectus manifeſtus ſit in omnibus. Attende tibiipſi & doctrinæ, perſiſte in his. Nam id ſi feceris, teipſum ſeruabis, & eos qui te audierint.

τῶν θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα, καὶ δίδασκε. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

Se-

Πρεσβυ-

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἐκγόνα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν. καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκεν. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίλημπτοι ὦσιν.

Seniorem ne ſæuius CAP. 5.
obiurges, ſed adhortare vt patrem: iuniores, vt fratres: mulieres natu grandiores, vt matres: iuniores, vt ſorores, cum omni caſtitate: viduas honora, quæ verè viduæ ſunt. Quòd ſiqua vidua liberos aut nepotes habet, diſcant primùm propriam domũ pie tractare, & vicem rependere maioribus. Hoc enim eſt Supra. 2.
honeſtum & acceptũ coram Deo. Porrò quæ vere vidua eſt ac deſolata, ſperat in deo, & perſeuerat in obſecrationibus ac precationibus noctu diéque. Porrò quæ in delicijs verſatur, ea viuens mortua eſt. Et hæc præcipe, vt irreprehenſibiles ſint.

Quod

Quòd ſiqua ſuis & maxime familiaribus non prouidet, fidem abnegauit, & eſt infideli deterior. Vidua allegatur non minor annis ſexaginta, quæ fuerit vnius viri vxor, in operibus bonis hominum teſtimonio comprobata, ſi filios educauit, ſi fuit hoſpitalis, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi afflictis ſubminiſtrauit, ſi in omni opere bono fuit aſſidua. Porrò iuniores viduas reijce. quũ enim laſciuire cœperint aduerſus Chriſtum, nubere volunt, habentes condẽnationem quòd primam fidem reiecerint: ſimul autẽ et ocioſæ diſcunt circumire domos: imò non ſolum ocioſæ, ve-

σιν. εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα, ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιέρχόμεναι τὰς οἰκίας. οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ, ἀλλὰ καὶ

ἀλλὰ καὶ φλύαροι, καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν. μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ, λοιδορίας χάριν. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. εἴ τις πιστὸς, ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφή. βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις. καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ πα-

verùm etiam garrulæ & curiosæ, loquentes quæ non oportet. Volo igitur iuniores nubere, liberos gignere, domum administrare, nullã occasionẽ dare aduersario, vt habeat maledicendi causam. Iam enim nonnullæ deflexerũt sequutæ Satanam. Quòd si quis fidelis, aut si qua fidelis habet viduas, suppeditet illis, & nõ oneretur ecclesia: vt ijs quæ vere viduæ sunt suppetat. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeãtur: maxime ij qui laborãt in sermone et doctrina. Dicit enim scriptura. Boui tritu- Deut. 25.
ranti nõ obligabis os. 1. Cor. 9.
Et dignꝰ est operarius
mercede sua. Aduersꝰ Deut. 19.
p̃sbyterũ accusationẽ

ne

ne admiseris, nisi sub duobus aut tribus testibus. Eos qui peccant, coram omnibus argue, vt & ceteri timorem habeant. Obtestor in conspectu dei et domini Iesu Christi, & electorum angelorum, vt hæc serues sine præcipitatione iudicij, nihil faciens iuxta propensionem animi. Manus cito ne cui imponas, neque cõmunices peccatis alienis. Temetipsum purum serua. Ne posthac bibas aquam, sed vino paululo vtere propter stomachum tuum, & crebras tuas infirmitates. Quorundam hominum peccata ante manifesta sunt, præcedentia ad iudicii, quosdam vero & sub-

μὴ παραδέχου, οὐτὸς ἐὰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι. διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσιν, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἑπακο-

Digitized by Google

ἐπακηλουθοῦσιν. ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύανται.

subsequuntur. Consimiliter & bona opera ante manifesta sunt, & ea quæ secus habent, occultari non possunt.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοὶ, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε, καὶ παρακάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκα-

Quicumque sub iugo sunt serui, suos dominos omni honore dignos ducant, ne nomen Dei & doctrina male audiat. Qui verò fideles habent dominos, ne contemnant, quòd fratres sint: sed magis inseruiant, quòd fideles sint ac dilecti, qui beneficentiæ participes sunt. Hæc doce & exhortare. Si quis diuersam sequitur doctrinam, & non accedit sanis sermonibus domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secundum pie-

CAP. 6.

ta-

Digitized by Google

tatem est doctrinæ, is inflatꝰ est, nihil sciẽs, sed insaniens circa q̃stiones ac disputationũ pugnas, ex quibus nascitur inuidia, contentio, maledicentia, suspiciones malæ, superuacaneæ cõflictationes hominũ mente corruptorũ, et quibus adẽpta est veritas, qui existimãt quæstũ esse pietatẽ Seiungere ab ijs qui eiusmodi sunt. Est autẽ quæstus magnus, pietas cũ animo sua sorte cõtẽto. Nihil enim intulimꝰ in mũdũ, videlicet nec efferre quicquã possumus: sed habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti erimus. Cæterùm qui volunt ditescere, incidunt in tentationem & laqueũ & cupidi-

Eccli. 5. Iob. 1.

σκαλίας, πτύφωται, μηδὲν ἐπισάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, παραδιατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας

μίας πολλὰς αὐοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπώλειαν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεχθέντες, ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα. ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης, καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. παραγγέλλω σοὶ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ,

ditates multas, stultas, ac noxias, quæ demergunt homines in exitium & interitum. Siquidem radix omnium malorum est studium pecuniæ, quam quidam dum appetunt, aberrauerunt à fide, & seipsos implicuerunt doloribus multis. Tu vero homo dei, ista fuge, sectare autem iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æternam, ad quam et vocatus es, & professus es bonam professionẽ coram multis testibus. Præcipio tibi in conspectu Dei, qui viuificat omnia, & IESV CHRISTI, qui

Ecclĩ. 10.

2. Tim. 2.

Digitized by Google

qui teſtatam fecit ſub Pontio Pilato bonam profeßionẽ, vt ſerues præceptũ immaculatum, irreprehenſibilis, vſque ad apparitionẽ domini noſtri IESV Chriſti: quam tẽporibus ſuis oſtenſurus eſt ille beatus & ſolus princeps, rex regnantium, et dominus dominantium, qui ſolus habet immortalitatẽ, lucem habitans inacceſſam, quẽ vidit nemo hominum, neque videre poteſt: cui honor & imperiũ ſempiternum. Amen. His q̃ diuites ſunt in præſenti ſeculo, præcipe ne elato ſint animo, neque ſpem ponant in diuitijs incertis, ſed in Deo viuente, qui præbet nobis omnia affatim ad frũedum, vt

Apoc. 17. 19.

Ioan. 1. 1. Ioan. 4

τοῦ μαρτυρήσαντος τὴν ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐ δὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ, καὶ κράτος αἰώνιον. ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν

σιν, ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς. ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

vt benefaciant, vt diuites sint operibus bonis, vt faciles sint ad impartiendum, libenter communicantes, recõdẽtes sibiipsis fundamentum bonum in posterum, vt apprehẽdant æternam vitam. O Timothee depositũ serua, deuitans prophanas vocum inanitates, & oppositiones falso nominatæ scientiæ, quã nõnulli profitẽtes circa fidẽ aberrauerunt. Gratia sit tecum. Amen.

Ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς.

Missa fuit ex Laodicea, quæ est metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

IN

A

Digitized by Google

IN EPISTOLAM AD Timotheum posteriorem, argumentum per D. Erasmum Roterodamum.

QVoniam in superiori epistola spem sui reditus fecerat Timotheo apud Ephesios agenti, nec fuit eius præstãdi facultas, quod Romæ in vinculis haberetur, literis eum confirmat, ne persecutionum procellis deiiciatur, sed suo exemplo animum ad martyrium præparet. Instare enim tempora periculosa ob quosdam pietatis prætextu veram pietatem subuertentes: itaque seſe iactantes, quasi in verbis sit Christiana religio, ac non potius in animi puritate. Deinde testatus, imminere diem obitus sui, seq; iam à plerisque destitutum, iubet, vt Timotheus vnà cum Marco propere ad se Romam veniat. Scripsit Romæ, cum iterum ad Neronis tribunal sisteretur.

ARGVMENTI FINIS.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD TIMotheum II.

ΚΕΦΑΛ. ά. CAP. I.

ΠΑῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χρισοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χρισῷ ἰησοῦ, τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ χρισοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περί σου μνείαν ἐν

PAulus apostol⁹ Iesu Christi p volũtatem dei, secũdũ promissionẽ vitæ quæ est in Christo Iesu, Timotheo dilecto filio: gratia, misericordia, pax à deo patre et Christo Iesu dño nostro. Gratiã habeo deo, cui seruio à maioribus cũ pura cõsciẽtia, quòd citra vllã intermissionẽ faciam de te mentionem 2. Cor. 1. Gala. 1. 1. Pet. 1. Rom. 1.

Digitized by Google

tionē in precationib⁹ meis nocte dieq;, desiderans te videre, memor tuarū lachrymarū, vt gaudio replear, vbi cōmonefactus fuero eius quæ est in te nō simulatæ fidei, q̄ habitauit primū in auia tua Loide, & matre tua Eunica: certū aūt scio, quòd in te quoq;. Quā ob causam commonefacio te, vt suscites donū Dei, quod est in te per impositionem manuū mearum. Non enim dedit nobis deus spiritū timiditatis, sed potētiæ ac dilectionis & sobrietatis. Ne igitur te p;udeat testimonij domini nostri, neque te pudeat mei, qui sum vinctus illius, sed esto particeps afflictionum euāgelij iuxta potentiam Dei, qui

Rom. 8.

σὺ ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ· πέπεισμαι δὲ, ὅτι καὶ ἐν σοί. δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε, ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ἔστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ. μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ, τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ

θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νυνὶ διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν, δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ, ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι, ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαι-

qui saluos fecit nos: et Titum. 3.
vocauit vocatione sancta, nõ secundũ opera nostra, sed secũdũ suũ propositum & gratiam, quæ data quidẽ est nobis per Christũ Iesum ante tempora æterna, sed palam facta est nunc per apparitionẽ seruatoris nostri Iesu Christi, qui mortem quidem abolevit, vitam autem in lucem produxit, ac immortalitatem per I. Tim. 2.
euangelium, in quod positus sum ego præco & apostolus, ac doctor gentium: quam ob causam et hæc patior, attamen non erubesco. Noui enim certusq; sum, quòd is cui credidi, potens sit depositum meum custodire in illum diem. Formam habeto

Digitized by Google

ſanorũ ſermonũ quos à me audiſti cum fide & charitate quæ eſt in Chriſto Ieſu. Egregium depoſitum ſerua to per ſpiritum ſanctum qui inhabitat in nobis. Noſti hoc, quòd auerſati ſunt me omnes qui ſunt in Aſia, quorum eſt Phygellus et Hermogenes. Det miſericordiam dominus Oneſiphori familiæ, quoniam ſæpe me refocillauit, & de catena mea non erubuit, ſed quum eſſet Romæ, ſtudioſiꝰ quæſiuit me, & inuenit. Det ei dominus, vt inueniat miſericordiam apud dominum in die illo. Et quàm multis Epheſi miniſtrauerit, melius tu noſti.

ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου, τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστὶ φύγελλος καὶ ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Tu

Digitized by Google

Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐν-
δυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι,
τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ ἃ
ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ
πολλῶν μαρτύρων. ταῦ-
τα παράθου πιστοῖς ἀν-
θρώποις, οἵτινες ἱκα-
νοὶ ἔσονται, καὶ ἑτέρους
διδάξαι. σὺ οὖν κακο-
πάθησον, ὡς καλὸς στρα-
τιώτης ἰησοῦ χριστοῦ.
οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμ-
πλέκεται ταῖς τοῦ βίου
πραγματείαις, ἵνα τῷ
στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.
ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις,
οὐ στεφανοῦται, ἐὰν
μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.
τὸν κοπιῶντα γεωρ-
γὸν δεῖ πρῶτον τῶν
καρπῶν μεταλαμβά-
νειν. νόει ἃ λέγω. δώη
γάρ σοι ὁ κύριος σύ-
νεσιν ἐν πᾶσι. μνημό-
νευε, ἰησοῦν χριστὸν ἐ-
γηγερμένον ἐκ νε-
κρῶν ἐκ σπέρματος δα
βὶδ, κατὰ τὸ εὐαγγέ-
λιόν

Tu igitur fili mi, CAP. 2.
fortis esto in gratia,
quæ est per Christum
Iesum, & in his quæ
audisti à me per mul-
tos testes. Hæc cõmen-
da fidelibus hominis-
bus qui erunt idonei,
vt alios quoq; doceãt.
Tu igitur feras affli-
ctiones, vt bonꝰ miles
Iesu Christi. Nemo q̃
militat, implicatur
vitæ negotijs, vt ei q̃
se in militiã delegit,
placeat. Quòd si cer-
tet etiam aliquis, non
coronatur, nisi legiti-
me certauerit. Labo- 1. Cor. 9.
rãtẽ agricolam opor-
tet primũ de fructibus
percipere. Cogita quæ
dico. Det enĩ tibi dñs
in omnibꝰ intellectũ.
Memẽto Iesum Chri-
stum resurrexisse ex
mortuis ex semine Da
uid secundũ euange-

Digitized by Google

lium meum, in quo malis affligor, quasi facinorosus vsque ad vincula. At sermo Dei non fuit vinctus. Propterea omnia sufero propter electos, vt & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu, cum gloria æterna. Certus sermo: Nam si commortui sumus, & cõuiuemus: si sustinemus, & conregnabimus: si negamus, & ille negabit nos: si incredduli sumus, ille fidelis manet, negare seipsum non potest. Hæc admone, contestans coram domino, ne verborum pugnas sequantur, ad nullam vtilitatem, ad subuersionem audientium. Stude teipsum probatũ exhibere deo, ope-

λιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς· εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται. τοῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην

Digitized by Google

ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. τῶν πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Φίλητος, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγενῆσθαι, καὶ ἀνατρέπουσι τὴν τινῶν πίστιν. ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην. ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα χριστοῦ. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα, καὶ ὀστράκινα. καὶ

operarium non erubescendum, rectè secantẽ sermonẽ veritatis. Cæterùm prophanas vocũ inanitates prætermitte, ad maiorẽ enĩ proficient impietatẽ, & sermo illorum vt cancer morbus pastionem habebit, quorum de numero est Hymeneus & Philetus, qui circa veritatẽ aberrarunt, dicentes resurrectionẽ iã esse factã, & subuertunt quorũdam fidem. Solidũ tamen fundamentũ dei stat, habens signaculum hoc: Nouit dominus qui sint sui, & discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomẽ Christi. Cæterũ in magna domo non tãtũ sunt vasa aurea & argentea, verũ etiã lignea ac testacea: καὶ

1. Tim. 4.

Digitized by Google

& alia quidem in honorem, alia verò in contumeliam. Si quis igitur expurgarit seipsum ab his, erit vas in honorem sanctificatum, accommodum vsibus domini, ad omne opus bonum præparatum.

Ibidem. Iuueniles autem concupiscentias fuge: sectare verò iustitiam, fidem, charitatem, pacem, cum his qui inuocant dominum

Ibidē. 6. ex puro corde. Stultas autem & ineruditas quæstiones respue, sciens eas parere pugnas. Porrò seruum domini non oportet pugnare, sed placidum esse erga omnes, propensum ad docendum, tolerantem malos cum mansuetudine, eruditem

Titum. 3.

καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην, μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς, ὅτι γεννῶσι μάχας. δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον ἐν πραΰτητι, παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς

θεὸς μετάνοιαν αὐτοῖς εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

tem eos qui obsistunt, siquādo det illis deus pœnitentiā ad agnoscendum veritatē, & resipiscant è diaboli laqueo, capti ab eo ad ipsius voluntatem.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς

Illud autem scito, quod in extremis diebus instabunt tēpora periculosa. Erūt enim homines sui amantes, auari, fastuosi, superbi, maledici, parentibus īmorigeri, ingrati, impij, carētes affectu, nescij fœderis, calumniatores, intēperātes, immites, negligētes bonorum, proditores, præcipites, inflati, voluptatum amantes potius quàm amantes Dei, habētes formam pietatis, sed qui vim eius abnegarint. Et istos auersare. Ex his enim sunt qui subeunt

CAP. 3. 1. Tim. 4. 2 Pet. 3. Iudæ. 1.

Digitized by Google

ſubeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur cõcupiſcentijs varijs, ſemper diſcentes, nec vnquam ad cognitionem veritatis venire valentes.

Exod. 7. *Quemadmodum autem Iannes & Iambres reſiſtebant Moſi, ita & hi reſiſtunt veritati: homines mente corrupti, reprobi circa fidem: ſed non proficient amplius. Siquidem amentia iſtorum euidens erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit. Tu verò aſſectatus es doctrinam meam, inſtitutionem, propoſitum, fidem, lenitatem, charitatem, patientiam, perſequutiones, afflictiones,*

εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμα
λωτεύοντες τὰ γυναι-
κάρια σεσωρευμένα ἁ-
μαρτίαις, ἀγόμενα ἐπι
θυμίαις ποικίλαις,
πάντοτε μανθάνοντα,
καὶ μηδέποτε εἰς ἐπί-
γνωσιν ἀληθείας ἐλ-
θεῖν δυνάμενα. ὃν τρό-
πον δὲ Ἰαννὴς καὶ Ἰαμ-
βρῆς ἀντέστησαν Μωϋ-
σεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀντί-
στανται τῇ ἀληθείᾳ,
ἄνθρωποι καταφθαρμέ
νοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι
περὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' οὐ
προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖ-
ον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν
ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν,
ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγέν-
το. σὺ δὲ παρηκολούθη-
κάς μου τῇ διδασκα-
λίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προ
θέσει, τῇ πίστει, τῇ μα-
κροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ,
τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διω-
γμοῖς, τοῖς παθήμα-
σιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν
Ἀντιο-

Digitized by Google

αὐτοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα. καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος. καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι, καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες, καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως, τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρω-

nes, quæ mihi acciderũt Antiochiæ, Iconij, Lystris, quas persequutiones sustinuerim. Et ex omnib⁹ eripuit me dñs. Sed & oẽs q̃ volũt piè viuere ĩ Christo Iesu persequutionẽ patientur. Porrò mali homines et impostores proficient in peius, dũ & in errorẽ abducũt, & errant ipsi. At tu persistito in his q̃ didicisti, et q̃ tibi cõcredita sunt, sciens à quo didiceris, et q̃ à puero sacras literas noueris, quæ te possũt eruditũ reddere ad salutẽ per fidẽ q̃ est in Christo Iesu. Omnis scriptura diuinit⁹ inspirata, et vtilis ad doctrinã, ad redargutionem, ad correctionẽ, ad institutionẽ quæ est in iustitia, vt ĩteger sit dei homo, 2. Petri. 1.

Digitized by Google

homo, ad omne opus bonum apparatus.

ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

CAP. 4. *Obtestor igitur ego coram deo, & domino Iesu Christo, qui iudicaturus est vivos & mortuos in apparitione sua, & in regno suo. Predica sermonem, insta tempestiue, intempestiue, argue, increpa, exhortare cum omni lenitate & doctrina. Nam erit tempus quum sanam doctrinam non sustinebunt, sed iuxta concupiscētias suas coacervabunt sibi doctores, ij quibus pruriunt aures: et à veritate quidem aures auertent, ad fabulas vero conuertentur. At tu vigila in omnibus, obdura*

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως. ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον σὺν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κα-

κοπά-

κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως. Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην. Κρήσκης εἰς Γαλατίαν. Τίτος εἰς Δαλματίαν. Λουκᾶς ἐστὶ μόνος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ,

dura in afflictionib⁹, opus perage euãgelistæ, ministerium tuũ ad plenum probatum reddito. Nam ipse iã immolor, & tempus meæ resolutiõis instat. Certamen bonum decertaui, cursum cõsummaui, fidem seruaui. Quod superest, reposita est mihi iustitiæ corona, quã reddet mihi dns in illo die, qui est iustus iudex: non solũ autẽ mihi, sed et õnibus qui diligunt aduentũ ipsius. Da operã vt venias ad me cito, nã Demas me reliquit, amplexus præsens seculum, & profectus est Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas mecũ est solus. Marcum assumptũ adducito vnà te;

Col. 4.

tecum. est enim mihi perutilis ad ministerium. Porrò Tychicũ misi Ephesum. Penulam quã reliqui Troade apud Carpum, quum venies apporta, & libros, maxime autem mẽbranas. Alexander faber ærarius multis malis me affecit, reddat illi dominus iuxta facta ipsius: quẽ & tu caue. Vehementer enim restitit sermonibus nostris. In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnès me deseruerunt. Ne illis imputetur: sed dominus mihi adfuit, & corroborauit me, vt per me præconium expleretur, & audirent omnes gentes, & ereptus fui ex ore leonis, et eripiet me dominus ab

σεαυτοῦ. ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον. τὸ φαιλόνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα δὲ τὰς μεμβράνας. ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδώη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ

ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ἄσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν, καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον. Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε Εὔβουλος, καὶ Πούδης, καὶ Λῖνος, καὶ Κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

ab omni facto malo, seruabitq; in regnum suum cœleste, cui gloria in secula seculorũ. Amen. Saluta Priscã, & Aquilam, & Onesiphori familiam. Erastus mansit Corinthi. Trophimum autem reliqui in Mileto languentem. Da operam vt venias ante hyemem. Salutat te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, et fratres omnes. Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης ἡ πρὸς Τιμόθεον δευτέρα, ὅτε παρέστη Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι τὸ δεύτερον πάλιν.

Scripta è Roma ad Timotheum secunda, quum Paulus iterum sisteretur Cæsari Neroni.

Digitized by Google

IN EPIST. AD TITVM ARgumentum per D. Eraſ. Roterod.

Itũ diſcipulũ ſuũ, ac filij loco habitũ, ob eximias dotes, inſulæ nobiliſsimæ Cretæ præfecerat Apoſtol⁹: & illinc abiẽs, archiepiſcopũ cõſecrarat. Huic ſcribit ex vrbe Nicopoli, quæ eſt in Actiaco littore, rebus, vt apparet, adhuc trãquillioribus: ſiqdẽ afflictionũ aut perſequutionũ nlla mẽtio. Monet autẽ, vt, qđ ipſe apđ Cretẽſes cœperat, cõſummet abſoluátq;, & per ſingulas ciuitates, quas cẽtum habuiſſe memoratur ea inſula, epiſcopos inſtituat, quos & presbyteros vocat, idonei epiſcopi formã p̃ſcribẽs. Et quoniã huc quoq; penetrarant pſeudapoſtoli, qui Iudaiſmũ ſuũ omnibus ingerebãt, animat eũ, vt eos fortiter reiiciat ac refutet. Deinde perſonarũ & ætatũ præſcribit officia, quẽadmodũ Timotheo præſcribit: illud addẽs, ne quiſquã Chriſtianæ religionis prætextu, principib⁹ aut magiſtratibus reſiſteret ſuo fungẽtibus officio, quanuis eſſent à Chriſti fide alieni, quĩ magis eos leniter ferẽdos, ſiquãdo forte, volẽte deo, & illi reſipiſcãt. Poſtremo iubet Titũ ad ſe venire Nicopolim, ſed nõ priuſquam Paulus Artemam aut Tychicũ illuc miſiſſet, ne Cretẽſes deſtituti viderentur epiſcopi ſolatio.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Titum.

Κεφάλαιον ά. CAPVT I.

ΠΑῦλος δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας, τῆς κατ' εὐσέβειαν ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ

PAulus ſeruus dei, apoſtolus autẽ Ieſu Chriſti, iuxa fidẽ electorũ dei, & agnitionẽ veritatis, quæ eſt ſecũdũ pietatẽ in ſpe vitæ æternæ, quã promiſit is qui mẽtiri neſcit deꝰ, ante tẽpora æterna: patefecit autẽ tẽporibus ſuis ſermonẽ ſuum per prædicationem, quæ commiſſa eſt mihi, ſecundum delegationẽ

Digitized by Google

ſeruatoris noſtri dei: Tito germano filio iuxta cõmunẽ fidem: Gratia, miſericordia, pax à deo patre & domino Ieſu Chriſto ſeruatore noſtro. Huius rei gratia reliqui te in Creta, vt que deſunt, pergas corrigere, & cõſtituas oppidatim presbyteros, ſicut ego tibi ordinarã. Si quis eſt inculpatus vnius vxoris vir, liberos habẽs fideles, nõ obnoxios crimini luxus, aut q nõ ſint intractabiles. Oportet enim epiſcopũ inculpatũ eſſe, tanquã dei diſpẽſatorẽ, nõ præfactũ, nõ iracundũ, non vinoſum, nõ percuſſorem, nõ turpiter lucro deditum: ſed hoſpitalem, bonarum rerum ſtudioſum, ſobriũ, iuſtum,

2. Tim. 3

τῶ σωτῆρος ἡμῶν θεῶ, τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην. εἴ τις ἔστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον,

Digitized by Google

κρατον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, καὶ ματαιολόγοι, καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτης. Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώ-

stum, pium, temperatē, tenacē eius qui secundū doctrinam est fidelis sermonis, vt potens sit etiā exhortari per doctrinā sanā, & contradicentes cōuincere. Sunt enim multi intractabiles, & vaniloqui, & mentium seductores, maxime ij qui sunt ex circūcisione, quibus oportet obturare os, qui totas domos subuertunt, docētes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidā ex ipsis, proprius ipsorū propheta: Cretenses semp mēdaces, malæ bestiæ, vētres pigri. Testimonium hoc est verum: quam ob causam redarguito illos seueriter, vt sani sint ī fide, non attēdētes Iudaicis fabulis, et p̄ceptis ho-

xit enim gratia Dei, salutifera omnib⁹ hominibus, erudiẽs nos, vt abnegata impietate, et mundanis cõcupiscentiis, sobrie et iuste & pie viuamus in præsenti seculo, expectantes beatam illam spem et apparitionem gloriæ magni Dei & seruatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt redimeret nos ab õni iniquitate, & purificaret sibiipsi populum peculiarẽ, sectatorem bonorum operũ. Hæc loquere & hortare, et argue cum omni precipiendi studio. Nemo te despiciat.

νη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω.

CAP. 3. Admone illos, vt principatibus ac potestatib⁹ subditi sint, vt magistratibus pareãt,

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρ-

θαι χεῖν, πρὸς πᾶν ἔρ-
γον ἀγαθὸν ἑτοίμους
εἶναι, μηδένα βλασφη-
μεῖν, ἀμάχους εἶναι,
ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐν-
δεικνυμένους πραότη-
τα πρὸς πάντας ἀν-
θρώπους. ἦμεν γάρ ποτε
καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι,
ἀπειθεῖς, πλανώμενοι,
δουλεύοντες ἐπιθυ-
μίαις, καὶ ἡδοναῖς
ποικίλαις, ἐν κακίᾳ
καὶ φθόνῳ διάγοντες,
στυγητοί, μισοῦντες
ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ
χρηστότης, καὶ ἡ φι-
λανθρωπία ἐπεφάνη
σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ
ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιο
σύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν
ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ
ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ
λουτροῦ παλιγγενεσίας,
καὶ ἀνακαινώσεως πνεύ
ματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν
ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ
Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆ-
ρος

reãt, vt ad omne opus
bonum sint parati, ne
de quoquam maledi-
cãt, ne sint pugnaces,
sed humani, omnẽ ex-
hibentes mansuetudi-
nẽ erga omnes homi-
nes. Nã eramus quon-
dam & nos stulti, in-
obedientes, errantes,
seruiẽtes desideriis ac
voluptatibus varijs,
in malitia et inuidia
degentes, odiosi, inuicẽ
odio prosequentes. At
postquã bonitas et er-
ga homines amor ap-
paruit seruatoris no- 2. Tim. 1.
stri dei, nõ ex operibus
quæ sunt in iustitia,
quæ faciebamus nos,
sed secundum suã mi-
sericordiam saluos nos
fecit per lauacrum re-
generationis ac reno-
uationis spiritus san-
cti, quẽ effudit in nos
opulente per Iesum
Chri-

Christum seruatorem nostrum, vt iustificati illius gratia, hæredes efficeremur iuxta spẽ vitæ æternæ. Indubitatus sermo. De his volo vt cõfirmes, quò soliciti sint vt bonis operibus præsint qui crediderũt deo Hæc enĩ sunt honesta et vtilia
2.Tim.2. hominib⁹. Stultas aũt quæstiones & genealogias, & contẽtiones ac pugnas legales omitte: sunt enĩ inutiles & superuacaneæ. Sectarum authorẽ hominem, post vnam et alteram admonitionẽ fuge, sciẽs quòd euersus sit, qui eiusmodi est, et peccet per se dãnatus. Quum autem misero Artemã ad te, aut Tychicũ, da operam vt venias ad me Nicopolim: nam illic de-

ἐξ ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα, κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔριδας, καὶ μάχας νομικὰς παραιτοῦ. εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος. ὅταν πέμψω πρός σε Ἀρτεμᾶν ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν. ἐκεῖ γὰρ κέκρι-

περὶ τὰ παρεχόμενα. ξηνᾶν τὸν νομικὸν, καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

decreui hybernare. Zenam legisperitũ, & Apollo studiose deducito, ne quid illis desit. Discant autem & nostri bonis operibus praesse ad necessarios vsus, vt nõ sint infrugiferi. Salutant te, qui mecum sunt omnes. Saluta eos, qui diligunt nos in fide. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

Ἐγράφη ἀπὸ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας.

Scripta ex Nicopoli Macedoniae.

IN

IN EPISTOLAM AD PHI-lemonem, Argumentum per D. Eraſmum Roterodamum.

GRæci tradunt hunc Philemonem genere Phrygem fuiſſe, quam nationem intractabilem ac ſeruilem eſſe, vel Græco prouerbio iactatũ eſt: Phryx plagis emendatur. Quẽ tamen Paulus ob pietatẽ & officia in ſanctos, inter præcipuos habuit amicos. Huius ſeruus Oneſimus Romam profugerat non ſine furto, quod ferè ſerui ſolent. Illic audito Paulo, qui tum in vinculis erat, euangelicam doctrinam amplexus eſt, ac Paulo ſeruiuit in carcere. Verùm ne quid herus ob ſerui fugam animo cruciaretur, remittit eum, ſed miro ſtudio, miráque ciuilitate ſeruum & fugitiuum & compilatorem domino recõcilians, ſe interim ſponſorem offerens, depenſurus, ſi quid ille ſuppilaſſet in fuga. Scribit enim è vinculis per dictum Oneſimum, quem & filium vocat.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Philemonem.

ΚΕΦΑΛ. ά. CAPVT I.

ΠΑῦλος δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιού-

PAulus vinctus Christi Iesu, et Timotheus frater, Philemoni dilecto & collegæ nostro: & Apphiæ dilectæ, & Archippo commilitoni nostro, & quæ domi tuæ est, congregationi: Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & domino IESV CHRISTO. Gratias ago Deo meo semper mentionem tui faciens in

2.Co.1. Gal.1. 1.Pet.1.

Digitized by Google

in precibus meis, quũ audiam tuam charitatem ac fidem, quã habes erga dominum Ieſum, & erga omnes ſanctos, vt communicatio fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis boni, quod eſt in vobis erga Chriſtum Ieſum. Gaudiũ enim habemus multum, & conſolationem in dilectione tua, quòd viſcera ſanctorum refocillata ſunt per te frater. Quapropter quãuis multam in Chriſto fiduciam habeam iniungendi tibi id qđ officij tui erat, tamen propter charitatẽ potius rogo, quum talis ſim, nempe Paulus ſenex, nunc autem etiam vinctus IESV Chriſti. Rogo autem pro filio meo, quẽ genui

ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ, τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. χαρὰν γὰρ ἔσχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ ἀδελφέ. διὸ πολλὴν ἐν Χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὤν, ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ. παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν

ἐν τοῖς δεσμοῖς μου. Ὀνήσιμον, τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτὸν, τοῦτ' ἔστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα προσλαβοῦ, ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου. χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατ' ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατ' ἐκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ, καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ; εἰ οὖν ἐμὲ

nui in vinculis meis, Oneſimo, quõdam tibi inutili, nunc verò tibi & mihi perutili, quem remiſi. Tu autem eum, hoc eſt viſcera mea, ſuſcipe, quem ego cupiebam apud me retinere, vt pro te miniſtraret mihi in vinculis euangelij, ſed abſque tua ſententia nihil volui facere, ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed ſpontaneum. Nam propterea forſitan ſeceſſit ad tempus, vt æternum eum reciperes, non iam vt ſeruum, ſed ſupra ſeruum, nempe fratrem dilectum maxime mihi, quanto autem magis tibi & in carne & in domino? Si igitur me

mimum, auersantium veritatẽ Omnia quidem pura purus. Porrò pollutus & infidelibus nihil est purũ, sed polluta est illorũ & mẽs, & conscientia. Deum profitentur se scire, cæterùm factis negant, cum sint abominabiles, et dicto nõ audiẽtes, & ad omne opus bonum reprobi.

Rom. 14.

μόνων. θεώντων, ἀπυσχημόνων τῇ ἀληθείᾳ. πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς. τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

CAP. 2.

Tu verò loquere quæ decent sanam doctrinam. Senes, vt sobrij sint, graues, modesti, sani fide, charitate, patientia. Anus itidem, vt in habitu sint qui religionẽ deceat, non calumniatrices, non vino multo seruientes, vt honesta doceant, quò possint modestas reddere adolescẽtulas, vt maritos

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως, ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας φιλάνδρους

Digitized by Google

δρους εἶν, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνὰς, οἰκουργοὺς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν: περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον. δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶν, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. ἐπεφά-

tos ſuos diligãt, vt liberos ament vt ſobriæ ſint, puræ, domus cuſtodes, bonæ, ſubditæ ſuis viris, ne ſermo dei male audiat. Adoleſcẽtes conſimiliter adhortare, vt ſobrij ſint: per omnia temetipſum præbens formam bonorum operum in doctrina, integritatem, grauitatem, ſermonem ſanũ, irreprehenſibilem: vt is qui repugnat, rubore ſuffundatur nihil habens quod de vobis dicat mali. Seruos hortare, vt ſuis dominis pareant, in omnibus illis placeant, non reſponſatores, nõ ſuffurantes, ſed fidem omnem oſtendentes bonam, vt doctrinã ſeruatoris noſtri dei ornent in omnibus. Illu-

Epheſ. 6. Col. 3. 1. Pet. 2.

xit enim gratia Dei, ſalutifera omnib⁹ hominibus, erudiẽs nos, vt abnegata impietate, et mundanis cõcupiſcentiis, ſobrie et iuſte & pie viuamus in præſenti ſeculo, expectantes beatam illam ſpem et apparitionem gloriæ magni Dei & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui dedit ſemetipſum pro nobis, vt redimeret nos ab õni iniquitate, & purificaret ſibiipſi populum peculiarẽ, ſectatorem bonorum operũ. Hæc loquere & hortare, et argue cum omni præcipiendi ſtudio. Nemo te deſpiciat.

νη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω.

CAP. 3. *Admone illos, vt principatibus ac poteſtatib⁹ ſubditi ſint, vt magiſtratibus pareãt,*

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρ-

θαι εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης, καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος

reãt, vt ad omne opus bonum sint parati, ne de quoquam maledicãt, ne sint pugnaces, sed humani, omnẽ exhibentes mansuetudinẽ erga omnes homines. Nã eramus quondam & nos stulti, inobedientes, errantes, seruiẽtes desideriis ac voluptatibus variis, in malitia et inuidia degentes, odiosi, inuicẽ odio prosequentes. At postquã bonitas et erga homines amor apparuit seruatoris nostri dei, nõ ex operibus quæ sunt in iustitia, quæ faciebamus nos, sed secundum suã misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis ac renouationis spiritus sancti, quẽ effudit in nos opulente per Iesum Chri- 2. Tim. 1.

Christum seruatorem nostrum, vt iustificati illius gratia, hæredes efficeremur iuxta spẽ vitæ æternæ. Indubitatus sermo. De his volo vt cõfirmes, quò soliciti sint vt bonis operibus præsint qui crediderũt deo Hæc enĩ sunt honesta et vtilia hominib⁹. Stultas aũt quæstiones & genealogias, & contẽtiones ac pugnas legales omitte: sunt enĩ inutiles & superuacaneæ. Sectarum authorẽ hominem, post vnam et alteram admonitionẽ fuge, sciẽs quòd euersus sit, qui eiusmodi est, et peccet per se dãnatus. Quum autem misero Artemã ad te, aut Tychicũ, da operam vt venias ad me Nicopolim: nam illic de-

ἐξ ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα, κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔριδας, καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο. εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος. ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν. ἐκεῖ γὰρ κέκρι-

περὶ τὰ παραχειμάσαι. ξηνᾶν τὸν νομικὸν, καὶ ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι, εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

decreui hybernare. Zenam legisperitũ, & Apollo studiose deducito, ne quid illis desit. Discant autem & nostri bonis operibus praesse ad necessarios vsus, vt nõ sint infrugiferi. Salutant te, qui mecum sunt omnes. Salutа eos, qui diligunt nos in fide. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

Ἐγράφη ἀπὸ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας.

Scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

IN

IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM, Argumentum per D. Erasmum Roterodamum.

GRaeci tradunt hunc Philemonem genere Phrygem fuisse, quam nationem intractabilem ac seruilem esse, vel Graeco prouerbio iactatũ est: Phryx plagis emendatur. Quẽ tamen Paulus ob pietatẽ & officia in sanctos, inter praecipuos habuit amicos. Huius seruus Onesimus Romam profugerat non sine furto, quod ferè serui solent. Illic audito Paulo, qui tum in vinculis erat, euangelicam doctrinam amplexus est, ac Paulo seruiuit in carcere. Verùm ne quid herus ob serui fugam animo cruciaretur, remittit eum, sed miro studio, mirácque ciuilitate seruum & fugitiuum & compilatorem domino recõcilians, se interim sponsorem offerens, dependsurus, si quid ille suppilasset in fuga. Scribit enim è vinculis per dictum Onesimum, quem & filium vocat.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Philemonem.

ΚΕΦΑΛ. ά. CAPVT I.

Παῦλος δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιού-

PAulus vinctus Christi Iesu, et Timotheus frater, Philemoni dilecto & collegæ nostro: & Apphiæ dilectæ, & Archippo commilitoni nostro, & quæ domi tuæ est, congregationi: Gratia 2.Co.1. vobis & pax à Deo Gal.1. patre nostro, & do- 1.Pet.1. mino IESV CHRISTO. Gratias ago Deo meo semper mentionem tui faciens in

in precibus meis, quũ audiam tuam charitatem ac fidem, quã habes erga dominum Iesum, & erga omnes sanctos, vt communicatio fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis boni, quod est in vobis erga Christum Iesum. Gaudiũ enim habemus multum, & consolationem in dilectione tua, quòd viscera sanctorum refocillata sunt per te frater. Quapropter quãuis multam in Christo fiduciam habeam iniungendi tibi id qđ officij tui erat, tamen propter charitatẽ potius rogo, quum talis sim, nempe Paulus senex, nunc autem etiam vinctus IESV Christi. Rogo autem pro filio meo, quẽ genui

μνείαν σου τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ, τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν. χάριν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ ἀδελφέ. διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὤν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν

ἐν τοῖς δεσμοῖς μου. Ὀνήσιμον, τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτὸν, τοῦτ' ἔστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα προσλαβοῦ, ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου. χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοὶ, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ, καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ; εἰ οὖν ἐμὲ

nui in vinculis meis, Oneſimo, quõdam tibi inutili, nunc verò tibi & mihi perutili, quem remiſi. Tu autem eum, hoc eſt viſcera mea, ſuſcipe, quem ego cupiebam apud me retinere, vt pro te miniſtraret mihi in vinculis euangelij, ſed abſque tua ſententia nihil volui facere, ne velut ex neceſsitate bonum tuum eſſet, ſed ſpontaneum. Nam propterea forſitan ſeceſsit ad tempus, vt aeternum eum reciperes, non iam vt ſeruum, ſed ſupra ſeruum, nempe fratrem dilectum maxime mihi, quanto autem magis tibi & in carne & in domino? Si igitur me

me habes consortem, suscipe illũ tanquam me. Quòd si quid læsit te, aut debet, hoc mihi imputato. (Ego Paul⁹ scripsi mea manu.) Ego dependam, vt ne dicam tibi quòd etiã teipsum mihi insuper debes. Etiam frater, ego te fruar in domino. Refocilla mea viscera in domino. Cõfisus de obedientia tua scripsi tibi, sciens quòd etiã vltra quàm dico facturus sis. Simul autem etiã præpara mihi hospitiũ. Spero enĩ quòd auxilio precum vestrarum donabor vobis. Salutant te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adiutores mei. Gratia domini nostri Iesu Chri-

ἐμὲ ἔχεις κοινωνὸν προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ἐγὼ ἀποτίσω, ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις. ναί ἀδελφέ, ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ. ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ. πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. ἀσπάζονταί σε ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μᾶρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ

χρι-

χρις μετὰ τ πνὸ μα-τος ὑμῶν. ἀμήν.	Christi sit cum spiritu vestro. Amen.
Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης δι᾽ Ὀνησίμου οἰκέτου.	Missa fuit è Roma per Onesimũ seruum.

IN EPISTOLAM AD HEbræos argumentum per D. Erasmum Roterodamum.

NVlla gens ostinatioribus animis repugnabat Euangelio Christi, quàm Iudæorum, qui Paulo etiam peculiariter erãt infensi, quòd se gentium apostolum profiteretur, quas Iudæi vt prophanas & impias abominabantur: quódque legem Mosaicam, quam illi sacrosanctam habebant, & euangelij vice per vniuersum orbem spargi cupiebant, antiquare videretur: adeo, vt essent inter hos quoque qui Christi doctrinam receperant, qui putarẽt legis obseruationem cum Euangelio miscendam. Hierosolymis igitur qui crediderãt, varijs calamitatibus afficiebãtur ab his qui resistebãt Euãgelio (nam penes hos erat publica authoritas) coniiciebantur in vincula, cædebãtur, diripiebantur

Digitized by Google

bantur illorum bona. Hos itaque consolatur Paulus, partim exemplo veterum sanctorum, quorum plerique similibus, aut grauioribus calamitatibus exerciti sunt, quò virtus illorum esset exploratior, spectatiórque, ac præcipue exemplo Christi: partim spe præmij cœlestis. Deinde declarat, coruscãte iam euangelio Christi, cessasse vmbras legis Mosaicæ, multa repetens ex veteri testamento, & ad Christum accommodans. Docet non ex obseruatione legis, ad tempus datæ & imperfectæ, sperendam esse salutẽ, sed ex fide, qua veteres etiam illi probatæ sanctimoniæ viri, quorum memoria Iudæis erat sacrosancta, deo potissimum placuissent. In fine tradit præcepta quædam ad mores Christianos facientia.

ARGVMENTI FINIS.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD Hebræos.

ΚΕΦΑΛ. ά. CAPVT I.

ΠΟλυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως

DEus olim multifariam, multisq; modis loquutus patribus per prophetas, extremis diebus hisce loquutus est nobis per filium, quẽ constituit hæredem omnium, per quẽ etiã secula condidit: qui quũ sit splendor gloriæ, & expressa imago substãtiæ illius, moderetúrque omnia verbo po- Sap. 7.

Digitized by Google

tentiæ ſuæ: per ſemetipſum purgatione facta peccatorum noſtrorum, conſedit in dextra maieſtatis in excelſis: tanto præſtantior factus angelis, quanto excellentius præ illis ſortitus eſt nomen. Nam cui dixit vnquam angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Ac rurſum: Ego ero ei pater, & ille erit mihi filius. Rurſum autem cum inducit primogenitum in orbem terrarũ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui creat angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignis flammam. Ad filium autem: Thronus tuus deus in ſe-

μεως αὐτου, δι' ἑαυτου καθαρισμὸν ποιησάμενος τ̃ ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τ̃ μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς, τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τ̃ ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτὸς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γ' εἶπεν ποτε τ̃ ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ὅτ' δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. καὶ πρὸς μὲν τὸς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τὸς ἀγγέλους αὐτου πνεύματα, καὶ τὸς λειτουργοὺς αὐτου πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶ-

Pſal. 2. Acto. 13. 2. Reg. 7. Pſal. 96. Pſal. 103. Pſal. 44.

αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν. διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου, καὶ σὺ κατ' ἀρχὰς κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί, αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται. σὺ δὲ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέν ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα,

seculum seculi, virga rectitudinis, virga regni tui. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatẽ: propterea vnxit te deus, deus tuus, oleo exultationis vltra consortes tuos. Et tu in initio domine terræ fundamenta iecisti, & opera manuum tuarũ sunt cæli: ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes vt vestimentum veteraſcent, ac velut amictum circumuolues eos, & mutabuntur: tu autem idem es, & anni tui non deficient. Ad quem autẽ angelorum dixit vnquam, Sede à dextris meis, donec posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorumẽ Nónne ões sunt administratorij spiri-

Psal. 101.

Psal. 109

Digitized by Google

tus, qui in ministeriũ emittũtur propter eos qui hæredes erunt salutis?

CAP. 2. Propterea oportet nos vehementius attendere ijs quæ dicta sunt nobis, nequando perfluamus. Etenim si is q per angelos dictus fuerat sermo, fuit firmus, & oĩs trãsgressio & inobedientia iustã præmij repensationem accepit, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutẽ? quæ cũ primũ enarrari cœperit p ipsum dominũ, ab ijs qui audierant, in nos confirmata fuit, attestante deo & signis & prodigijs simul, varijsq; virtutibus, et spũs sancti distributionib⁹ iuxta ipsius voluntatẽ. Nõ enĩ ãgelis subeecit or-

τα, εἰς διακονίαν ἀπο στελλόμενα, διὰ τοὺς μέλ λοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραῤῥυῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παραβάσις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὰ αὐτοῦ θελήσιν. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰ-

Digitized by Google

οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν περὶ ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύρατο δέ που τις, λέγων, Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτὸν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν τῷ γὰρ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νυνὶ δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα, τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον, βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται

orbem terræ futurum, de quo loquimur. Testatus est autem alicubi quidam dicens: Quid est homo quòd memor es eius, aut filius hominis quòd inuisis illum? Feciſti eũ paulisper inferiorẽ angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. In hoc enim quòd ei ſubiecit omnia, nihil omiſit illi non ſubiectum. At nondum videmus illi omnia eſſe ſubiecta. Eum verò qui paulisper deminutus fuerat infra angelos, cernimus Ieſum propter cruciatũ mortis gloria & honore coronatum, vt per gratiã dei pro õni guſta-

Pſal.8.

I.Cor.15

Philip.2.

ret mortem. Decebat enim eũ, propter quẽ sunt omnia, et per quẽ sunt omnia, vt multis filijs in gloriam adductis, principem salutis illorũ per afflictiones perfectum redderet: quandoquidẽ & qui sanctificat, & q̃ sanctificãtur, ex vno sunt omnes. Quam ob causam nõ erubescit fratres illos vocare, dicẽs:

Psal.21. Annunciabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te. Et rursũ, Ego ero fidens in illo. Et

Esa.8. iterum, Ecce ego, & pueri, quos mihi dedit deus. Postea quàm igitur pueri commerciũ habent cum carne & sanguine, et ipse similiter particeps factus

Osee.13. est eorundem, vt per

1 Cor.15. mortẽ aboleret eũ qui mor-

σιν θανάτου. ἔπρεπεν γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅτε γὰρ ἁγιάζων, καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων, ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θα-

Digitized by Google

θανάτου, τουτέστι τοῦ διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

mortis habebat imperium, hoc est diabolũ, & liberos redderet eos, quicũq; metu mortis per omnem vitam obnoxij erãt seruituti. Non enĩ videlicet angelos assumit, sed semẽ Abrahæ assumit. Vnde debuit per oĩa fratribus similis reddi, vt misericors esset & fidelis pontifex in his q̃ apud deũ forẽt agenda, ad expiãdũ peccata populi. Nã ex hoc ꝙ ipsi cõtigit tentatũ esse, potest & ijs qui tentantur, succurrere.

Ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Χριστὸν Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν

Vnde fratres sancti, vocationis cœlestis participes, considerate apostolum & pontificem cõfessionis nostræ Christum Iesum, quòd fidelis sit ei qui ipsum constituit, quẽadmodum & Moses in CAP. 3.

in tota domo ipsius. Tãto nãq; maiore gloria, q̃ Moses, hic dign⁹ est habitus, quãto maiorẽ habet honorẽ is q̃ construxit domum, quàm ipsa domus. Omnis enim domus cõstruitur ab aliquo. Porrò qui condidit omnia, deus est. Et Moses quidẽ fidelis fuit in
Num. 12. tota domo illius veluti minister, in testimoniũ eorũ quæ pòst dicenda erant. At Christus tanquã filius administrauit domũ ipsius, cuius domus sumus nos, si fiduciã & gloriationẽ spei ad finẽ vsq; firmã tenuerimus. Quapropter sicut dicit spiritus ille sanctus, Hodie si vocẽ eius
Psal. 94. audieritis, ne obduretis corda vestra, sicut
Infra. 4. in exacerbatione, in die

ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος· ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός. καὶ Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων· Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐὰν τὴν παῤῥησίαν, καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν

Digitized by Google

ἐαν τῶ πειρασμῶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου, τεσσεράκοντα ἔτη· διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπον, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. βλέπετε ἀδελφοὶ, μή ποτε ἔσται ἐν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. μέτοχοι δὲ γεγόναμεν τοῦ χριστοῦ, ἐάν περ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως, μέχρι τέλους

die tentationis in deserto, vbi tentauerunt me patres vestri, probauerũt me, & viderunt opera mea quadraginta ãnis. Quapropter infensus eram generationi illi, et dicebam: Semper errant corde. ipsi verò nõ cognouerunt vias meas, sicut iurauí ĩ ira mea, si ingressuri sunt in requiem meã. Videte fratres, nequando sit in vllo vestrũ cor praua̅m, obnoxiũ incredulitati, vt desciscat à deo viuente, sed exhortemini vos inuicẽ quotidie, quoad appellatur dies hodiernus, ne quis ex vobis induretur seductione peccati. Christi participes facti sumus, si sanè initium substantiæ vsque ad finem

nem firmum tenuerimus. In hoc quod dicitur, Hodie si vocem
Psal. 94. eius audieritis, ne obduretis corda vestra, sicut in exacerbatione. Nam quidã quum audissent, exacerbauerunt: at non omnes qui profecti fuerant ex Aegypto per Mosen. Quibus autẽ infensus fuit quadraginta annis? Nónne ijs qui peccauerãt, quorũ mẽbra conciderũt in deserto? Quibus autẽ iurauit non ingressuros in requiem suã, nisi ijs qui non obedierãt? Et videmus quòd non potuerint ingredi ppter incredulitatem.

λους βεβαίαν καταχώμεν, ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωσέως. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσεράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσε, μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

CAP. 4. Metuamus igitur ne quãdo derelicta promissione introeũdi in requiẽ eius, videatur ali-

Φοβηθῶμεν οὖν μή ποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐ-

Digitized by Google

αὐτῶν, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. καὶ γὰρ ἐσμὲν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι. ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τὴν ἀκοὴν ἐκείνους, μὴ συγκεκερασμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν· ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως· καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ πάλιν· εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες

aliquis ex vobis fuisse frustratus. Etenim nobis annunciatum est, quemadmodum et illis. At non profuit illis audisse sermonẽ, quòd is non esset cum fide cõiunctus ijs qui audierant. Introimus enim in requiẽ nos qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut iurauí in ira mea, si ingressuri sint in requiem meã. licet operibus à iactis fundamẽtis mũdi perfectis. Dixit enim quodã in loco de septimo die sic: Et requieuit Deus die septimo ab õnibus operibus suis. Et in hoc rursum, Si introibunt in requiem meam. Postea quàm igitur illud reliquũ, est, aliquos introire in eã, et quibus priꝰ annũciatum

Psal. 94.

Genes. 2.

Psal. 94.

tum

tum fuit, non introierunt propter incredulitatem: rursum quendam præfinit diem hodie, in Dauid dicens, post tantum tẽporu, quemadmodum
Supra. 3. dictum est: Hodie si vocem eius audieritis, ne obduretis corda vestra. Nam si eis Iesus requiem præstitisset, nequaquam de alio posthac die loquutus fuisset. Itaque
Col. 2. relinquitur sabbatismus populo Dei. Nã qui ingressus est in requiem illius, & ipse requieuit ab operibus suis, quemadmodum à suis Deus. Studeamus igitur ingredi in illam requiem, ne quis eodem cócidat incredulitatis exemplo. Viuus est enim sermo dei & efficax,

τις σὺν εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν, πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν σήμερον, ἐν Δαβὶδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς εἴρηται. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς,

Digitized by Google

γὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ. πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα, καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς

ficax, & penetrãtior quouis gladio vtrinq; incidente, ac pertingẽs vsq; ad diuisionẽ animæ simul ac spiritus, compagumq; & medullarum, & discretor cogitationum & intentionũ cordis, nec est vlla creatura quæ non manifesta sit in conspectu illius. Sed omnia nuda et resupinata oculis eius, ad quem nobis est sermo. Habentes igitur pontificẽ magnũ, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei, teneamus professionẽ. Non enim habemus pontificem qui non possit affici sensu infirmitatũ nostrarum, sed tentatum per oĩa iuxta similitudinẽ absque peccato. Accedamus igitur cũ fiducia ad thronum

Eccli. 15.

Psal. 33.

Infra. 8.

gra-

gratiæ, vt consequamur mĩam, et gratiã inueniamus ad opportunum auxilium.

τ χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

CAP. 5. Nam omnis pontifex qui ex hominibus assumitur, pro hominibus constituitur in his quæ apud Deum aguntur, vt offerat donaria & victimas pro peccatis, qui placabilis esse possit ignorantibus & errantibus, quandoquidẽ & ipse circundatus est infirmitate. Et propter hanc debet, quemadmodum pro populo, ita & pro seipso immolare pro peccatis. Nemo sibiipsi vsurpat honorẽ, sed qui vocatur etiam à deo, quẽadmodum & Aaron. Ita & Christus non semetipsum glorificauit, vt fieret põtifex, sed

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεὸν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν. καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ Ἀαρών. οὕτως καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλὰ

ἀλλὰ ὁ λαλήσας πρὸς αὐτὸν, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν, αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ, περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γε-

sed is qui dixerat illi: Filius meus es tu, ego hodie genui te. *Sicut et alibi dicit,* Tu es sacerdos in æternũ secũdum ordinẽ Melchisedec. *Qui in dieb⁹ carnis suæ, cũ & precationes & supplicationes apud illũ qui poterat ipsum à morte seruare, cũ clamore valido & lachrymis obtulisset, & exauditus esset p reuerẽtia, tãetsi filius erat, tamẽ didicit ex his quæ passus est, obediẽtiã, ac perfectus redditus, oĩbus qui sibi obedierunt, fuit causa salutis æternæ, cognominat⁹ à deo pontifex secũdũ ordinationẽ Melchisedec: de quo nobis multa ferent dicenda, eaq; difficilia explicatu, quãdoquidem segnes fa-*

Psal. 2. Act. 13. Psal. 109

Eti estis auribus. Etenim quũ debeatis pro temporis ratione doctores esse, rursum opus habetis vt doceamus vos quæ sint elementa initij eloquiorũ dei: factiq; estis ij, quibus lacte sit opus, & nõ solido cibo. Nã quisquis lactis est particeps, is rudis est sermonis iustitiæ, infans enim est. Porrò perfectorum est solidus cibus, nempe horũ qui propter assuetudinem sensus habent exercitatos ad discretionem boni pariter ac mali.

I. Cor. 3.

γήνατε ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τινα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

CAP. 6.

Quapropter omisso qui in Christo rudes sũt sermone, ad perfectionẽ feramur, nõ rursum fundamentũ iacientes pœnitentiæ ab operibus mortuis, &

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ

Digitized by Google

καὶ πίστεως ἐπὶ θεὸν, βαπτισμῶν, διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάν περ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας. γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις, δι' οὓς

& fidei in deum, baptiſmatum, doctrinæ, ac manuũ impoſitionis, & reſurrectionis mortuorum, & iudicij æterni. Atque id faciemus, ſiquidem permiſerit deus. Nã fieri non poteſt, vt qui ſemel fuerint illuminati, guſtauerintque donum cœleſte, & participes facti fuerint ſpiritus ſancti, guſtauerintque bonum Dei verbũ, ac virtutes futuri ſeculi, ſi prolabantur, denuo renouentur per pœnitentiam, ab integro crucifigentes ſibimetipſis filiũ Dei, & ludibrio exponentes. Siquidem terra quæ imbrem ſæpius in ſe venientem combiberit, & progenuerit herbam accõmodã eis, opera quo-

rum et colitur, recipit benedictionem à deo. At quæ pduxerit spinas et tribulos, reproba est, & maledictioni cõfinis, cuius exitus huc tendit, vt exuratur. Cæterũ persuasimus nobis de vobis dilecti, quæ his sint meliora, & cũ salute cõiuncta, tametsi sic loquamur. Nõ enim iniustus est deus, vt obliuiscatur operis vestri, et laboris ex charitate suscepti, quã exhibuistis erga nomen illius, qui ministrastis sanctis, et ministratis. Cupimus autẽ vt vnusquisq; vestrũ idem præstet studiũ ad plenam spei certitudinẽ vsque ad perfectionẽ, ne sitis imbecilles, sed imitatores eorum, qui per fidem ac patientiam

οὖς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ἀφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος καὶ καθάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοί, τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λαλοῦμεν. οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις, καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας.

Digitized by Google

γελίας. τῷ γὰρ ἀβρα-
ὰμ ἐπαγγειλάμενος
ὁ θεὸς, ἐπεὶ κατ' οὐδε-
νὸς εἶχε μείζονος ὀ-
μόσαι, ὤμοσε κατ'
ἑαυτοῦ, λέγων, ἦ μὴν
εὐλογῶν εὐλογήσω σε,
καὶ πληθύνων πλη-
θυνῶ σε. καὶ οὕτως
μακροθυμήσας, ἐπέ-
τυχε τῆς ἐπαγγελίας.
ἄνθρωποι μὲν γὰρ κα-
τὰ τοῦ μείζονος ὀμνύ-
ουσι, καὶ πάσης αὐ-
τοῖς ἀντιλογίας πέ-
ρας, εἰς βεβαίωσιν ὁ
ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότε-
ρον βουλόμενος ὁ θεὸς
ἐπιδεῖξαι τοῖς κλήρο-
νόμοις τῆς ἐπαγγελίας
τὸ ἀμετάθετον τῆς βου-
λῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρ-
κῳ, ἵνα διὰ δύο πρα-
γμάτων ἀμεταθέτων, ἐν
οἷς ἀδύνατον ψεύσα-
σθαι θεὸν, ἰσχυρὰν πα-
ράκλησιν ἔχωμεν, οἱ
καταφυγόντες κρα-
τῆσαι

tiam hæreditatẽ acci-
piũt promissionis. De⁹ Gene. 22.
enim pollicitus Abra-
hæ, quũ non posset per
quenquã maiorẽ iu-
rare, iurauit per se-
ipsum dicens. Nisi be-
nedicẽs benedixero ti-
bi, et multiplicãs mul
tiplicauero te. Atque
ita quũ patienter ex-
pectasset, cõsequut⁹ est
promissũ. Nã homines
quidẽ per eũ iurant q̃
sit maior, atq; ijsdem
õnis controuersiæ finis
est, si accedat iurisiu-
rãdi cõfirmatio. Qua
in re deus quũ eximiè
vellet hæredibus pro-
missionis ostẽdere fir-
mitatẽ consilij sui, in-
terposuit iusiurandũ,
vt i p duas res immu-
tabiles in quib⁹ fieri
nõ posset vt mẽtiretur
de⁹, validã cõsolatio-
nẽ haberem⁹, q̃ huc cõ

Digitized by Google

fugimus, vt potiamur proposita spe, quam velut ancoram tenemus animæ, cũ tutã, tum firmam, & introeuntem vsq; ad ea quæ sunt intra velũ, vbi præcursor pro nobis ingressus est Iesus iuxta ordinem Melchisedec pontifex factus in æternum.

τῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος, λῶ ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς, ἀσφαλῆτε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

CAP. 7. Gen. 14. Nam hic erat Melchisedec rex Salem, pontifex Dei altissimi, qui occurrit Abrahæ reuertenti à cæde regum, & benedixit illi, cui & decimas ex omnibus impartitus est Abraham: qui primũ quidem ex interpretatione dicitur rex iustitiæ, deinde verò etiam rex Salem, quod est rex pacis, ignoti pa-

Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ, ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτὸν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὅ ἐστι βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπά-

Digitized by Google

ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ

patris, ignota matris, ignoti generis, nec initium dierum, neq; vitæ finem habens, sed assimilatus filio Dei, manet sacerdos in perpetuum. Considerate verò quantus hic fuerit, cui etiam decimas dederit Abraham patriarcha de spolijs. Atque ij quidē qui quòd sint de numero filiorum Leuī, sacerdotij functionem sumunt: præceptū habent, vt decimas accipiant à populo iuxta legem, hoc est à fratribus suis, licet egressis, ex lumbis Abrahæ. At is cuius genus non recensetur ex illis, decimas accepit ab Abraham, & habenti promissiones benedixit. Porrò nemo negat, quin id quod

minus est, ab eo quod maiº est, benedictionẽ accipiat. Atq; hic quidem homines qui moriũtur, decimas accipiunt: illic autẽ is, de quo testatũ est ꝙ viuat. et vt ita loquar, in Abrahã decimatº est etiã ipse Leui, qui decimas solet accipere. Nã is adhuc in lũbis patris erat, quũ occurreret Abrahæ Melchisedec. Proinde si cõ summatio per Leuiticũ sacerdotium erat, siquidẽ per hoc populº legem acceperat, quid præterea fuit opº aliũ exoriri sacerdotẽ, qui secundũ ordinẽ Melchisedec, & nõ secũdũ ordinẽ Aaron diceretur? quandoquidem translato sacerdotio, necesse est vt legis quoque trãslatio fiat.

Galat. 4.

Nam

τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται· καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος, ὅτι ζῇ, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευὶ, ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ. εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῆς νενομοθέτητο, τίς ἔτι χρεία, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ' ὃν

ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦ-
τα, φυλῆς ἑτέρας με-
τέσχηκε, ἀφ' ἧς οὐ-
δεὶς προσέσχηκε τῷ
θυσιαστηρίῳ. πρόδηλον
γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνα-
τέταλκεν ὁ κύριος ἡ-
μῶν, εἰς ἣν φυλὴν
οὐδὲν περὶ ἱερωσύ-
νης Μωϋσῆς ἐλάλη-
σε. καὶ περισσότε-
ρον ἔτι καταδηλόν ἐ-
στιν, εἰ κατὰ τὴν ὁ-
μοιότητα Μελχισε-
δὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς
ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ
νόμον ἐντολῆς σαρκι-
κῆς γέγονε, ἀλλὰ
κατὰ δύναμιν ζωῆς
ἀκαταλύτου. μαρτυ-
ρεῖ γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς
εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ
τὴν τάξιν Μελχισε-
δέκ. ἀθέτησις μὲν
γὰρ γίνεται προαγού-
σης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς
ἀσθενὲς καὶ ἀνω-
φελές. οὐδὲν γὰρ ἐτε-
λείω-

Nam is de quo dicun-
tur hæc, ad aliam tri-
bum pertinet, de qua
nullus altari adstitit.
Palã est enim quòd è
tribu Iuda exortus sit
dominus noster. At ni
hil loquutus est de sa-
cerdotio Moses, quod
ad hanc tribum per-
tineat Idq; magis eti-
am liquet, siquidẽ ad
similitudinẽ Melchi-
sedec exoritur sacer-
dos alius, qui non iu-
xta legem mandati
carnalis factus sit, sed
iuxta potentiam vitæ
indissolubilis. testifi-
catur enim ad hunc
modũ, Tu sacerdos in Psal. 109
æternum secundũ or-
dinẽ Melchisedec. Ab-
rogatur enim quod
præcessit præceptum
propter imbecillita-
tem & inutilitatem.
Nam nihil ad perfe-

ctio-

ctionem adduxit lex; verũ erat introductio ad ſpem potiorem, per quã approp inquamus deo, atq; hoc potiorem, quòd nõ abſque iureiurando res acta ſit. Nam illi quidẽ citra iuſiurandũ ſacerdotes facti ſunt: hiverò cum iureiurando, per eum
Pſal.109. qui dixit ad illũ: Iurauit dominus, & nõ pœnitebit eũ, tu es ſacerdos in eternũ ſecũdum ordinationẽ Melchiſedec. Tãto potioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ieſus, & illi quidẽ plures facti ſue runt ſacerdotes, propterea quòd per mortẽ non ſinerẽtur permanere. At hic quòd idẽ maneat in æternum, perpetuũ habet ſacerdotium, vnde & ſalvos facere ad plenum po-

λείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ, καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες. ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν. ὤμοσεν κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς, ἢ οἱ μὲν πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν. ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην. ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται, τοὺς προσερχομένους

χομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν. ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

potest, qui per ipsum adeunt deum, semper viuens, ad hoc vt interpellet pro illis. Talis enim decebat vt esset nobis pōtifex, pius, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, et sublimior cœlis factus, cui nō sit quotidie necesse, quemadmodū illis pontificibus, prius pro proprijs peccatis victimas offerre, deinde pro peccatis populi. Nā id fecit semel quū semetipsum obtulit. Siquidē lex homines cōstituit pontifices habētes infirmitatem. Porrò sermo iurisiurandi, qui supra legem fuit, filiū constituit in æternum consummatum. I. Ioan. 2

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον

Cæterū eorum quæ dicimus illud est caput quòd CAP. 8. Sup. 4.

quòd talem habemus pontificẽ, qui consedit ad dexterã throni maiestatis in cœlis, sanctorũ administrator, ac veri tabernaculi, quod fixit deus, & nõ homo. Omnis enĩ pontifex ad offerendũ donaria et victimas cõstituitur: vnde necesse est vt hic etiã habeat aliquid quod offerat. Nam si esset in terra, ne sacerdos quidẽ esset, vbi sunt sacerdotes qui offerũt iuxta legẽ donaria, qui quidem exemplari & vmbræ deseruiunt cœlestium, quẽadmodũ oraculo
Exod. 25. responsum est Mosi,
Acto. 7. quũ esset absoluturus tabernaculũ: nãvide, inquit, vt facias õnia secundũ exẽplar quod ostensum est tibi in monte. nunc verò hoc excel-

τον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρα καὶ θυσίας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον, ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ νόμον τὰ δῶρα. οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων. καθὼς κεχρημάτισται Μωϋσῆς, μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν. ὅρα γάρ φησι, ποιήσῃς πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορω-

φορωτέρας τέτυχε λειτουργίας, ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἦν πρώτη ἐκείνη ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα, διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ

excellẽtius ſortitus eſt ſacerdotiũ, quo præſtantioris eſt teſtamẽti interceſſor, qđ in præſtantioribus promiſſis ſancitũ eſt. Etenim ſi pri⁹ illud tale fuiſſet, vt nihil in eo poſſet reprehẽdi, haudquaquã fuiſſet ſecũdo q̃ſitus locus. Nã incuſans eos loquitur illis: Ecce dies venient, dicit dñs et cõſũmabo ſup domũ Iſraël et ſup domũ Iuda, teſtamẽtum nouũ, non iuxta teſtamentũ quod feci patribus illorũ in die quũ apprehenderẽ manũ illorũ vt educerẽ eos ex Aegypto, quoniã ipſi nõ perſtiterunt in teſtamento meo, & ego neglectui eos habui, dicit dominus. Nã hoc eſt teſtamentum quod diſponã domui Iſraël

Hier 31.

poſt

post dies illos, dicit dominus, dãs leges meas in mentem illorum, et in corde illorũ inscribam illas, & ero illis deus, & ipsi erũt mihi populus. Et nõ docebunt quisque proximum suum, & vnusquisq; fratrem suũ, dicẽtes: Cognosce dominum. quòd omnes cognituri sint me, ab eo qui pusillus fuerit inter eos, vsque ad eum qui magnus est inter illos: quoniã placatus ero super iniustitijs illorum & peccatis eorum, & iniquitatum illorum non recordabor amplius. Per hoc quod dicit nouũ, antiquauit prius. porrò quod antiquatur ac senescit, in propinquo est vt euanescat.

Apoc. 21.

Hier. 31.

μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοί ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύριον. ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

Igi-

Εἶχε

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιώματα, λατρείας, τό, τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥ τις λέγεται ἁγία. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ, ἡ λεγομένη ἁγία ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, πανταχόθεν κεκαλυμμένην παντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν, ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὑπερανω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτως κατε-

Igitur habebat quidem etiã prius illud iustificationes, cultus, ac sanctum mundanum. Siquidẽ tabernaculum factum fuit primã, in quo erant et lucerna, et mensa, & propositio panũ, quã vocãt sancta. Post secundum autem velum erat tabernaculum, quod vocatur sanctũ sanctorum, aureũ habens thuribulum, & arcam testamenti vndique circumtectam auro, in quavrna aurea habens mãna, & virga Aarõ, quæ germinauerat, & tabulæ testamenti. Supra hanc autem Cherubim gloriæ, obũbrantia propitiatorium, de quibus non est nunc dicẽdum singulatim. His autem ad hunc or-

CAP. 9.

Exo. 25.

Exo. 16.

Num. 17.

Digitized by Google

ordinatis modum, in prius quidē tabernaculum ſemper ingrediūtur ſacerdotes, qui ſacrorū ritus peragāt: in ſecundum autē ſemel quotannis ſolus pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſeipſo, & pro populi ignorantijs. Illud ſignificāte ſpiritu ſancto, nondum manifeſtatam eſſe ſanctorū viam, adhuc priore tabernaculo conſiſtēte, quæ erat ſimilitudo pro tempore tum præſente, in quo dona ſacrificiaq; offeruntur, quæ non poſſint iuxta conſcientiam perfectum reddere cultorem, in cibus dutaxat & potionibus & diuerſis ablutionibus ac iuſtificationibus carnis vſque ad tempus cor-

καπσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς, τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν, ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐν βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθώσεως

Digitized by Google

θέσεως ἐπικείμενα. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τοῦτ' ἔστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑρόμενος. εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως, ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι, καὶ διὰ τοῦτο

correctionis impositæ. At Christus accedēs pontifex futurorū bonorum, per maius & perfectius tabernaculum, non manufactū, hoc est, nō huius structuræ, neque per sanguinem hircorū ac vitulorū, sed per propriū sanguinem ingressus est semel in sancta, æterna redēptione reperta. Nam si sanguis taurorum & hircorum, & cinis iuuencæ, aspergens inquinatos, sanctificat ad carnis purificationem, quanto magis sanguis Christi, qui per spiritū æternū seipsum obtulit immaculatū deo, purgabit cōscientiam vestram à mortuariis operibus ad seruiendum deo viuenti? Et ob id noui

Rom. 5. I. Petr. 1. I. Ioan. 1. Apoc. 1.

διαθή-

E testa

testamenti cõciliator est, vt morte intercedente, ad redẽptionem earũ præuaricationũ quæ fuerant sub prioris testamẽto, ij qui vocati sunt, promissionẽ accipiãt eternæ hereditatis. Siquidẽ vbi testamentũ est, mors intercedat necesse est testatoris. Nã testamẽtum in mortuis ratũ est, quandoquidẽ nõdum valet quum vivit testator. Vnde ne prius quidẽ illud absque sanguine dedicatum fuit. Quũ enim Moses omne præceptũ iuxta legẽ exposuisset omni populo, sumpto sanguine vitulorum & hircorum cũ aqua & lana coccina & hyssopo, simul & ipsũ librum & totum populum aspersit, dicẽs: Hic

Gal. 3.

διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διατιθεμένου. διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μή ποτε ἰσχύει, ὅτε ζῇ ὁ διαθεμένος. ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται. λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ τοῦ μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων, μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισε, λέγων,

ὃν

τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι ὁμοίως ἐρράντιζε. καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι. αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια, κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας. οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχε-

Hic est sanguis testamenti, quod mãdauit vobis deus. Insuper am tẽ & tabernaculũ & õnia vasa ministerij, sanguine consimiliter aspergebat. Et omnia ferè secundum legem sanguine purificãtur, & absque sanguinis effusione nõ fit remissio. Itaque necesse est vt exemplaria quidẽ eorũ quæ sunt in cælis, hisce rebus purificentur. Cæterum ipsa cælestia potioribus quã hæ sint, victimis mũdentur. Non enim in manu facta sancta ingressus est Christ⁹, exemplaria verorum, sed in ipsum cælum, vt appareat nunc in conspectu dei ꝓ nobis: non vt sæpius offerat semetipsum, quemadmodũ pontifex ingre- Exo. 24.

ditur in ſancta ſingulis annis per ſanguinẽ alienũ. Alioqui oportuiſſet illũ ſæpius paſſum fuiſſe à condito mundo. Nunc autẽ ſemel ſub cõſummationem ſeculorũ, ad profligationẽ peecati, per immolationẽ ſuiipſi apparuit. Et quatenus illud manet homines, vt ſemel moriantur, poſt hoc autem iudicium: ita & Chriſtus ſemel oblatus, vt
Rom. 5. 1. Pet. 3. multorum peccata tolleret, rurſum abſque peccato cõſpicietur iis qui illum expectãt in ſalutem.

Cap. 10. Nam lex vmbram obtinens futurorũ bonorum, nõ ipſam imaginem rerum his hoſtiis quas ſingulis annis eaſdem continenter offerunt, nunquã poteſt

ἐχόντα εἰς τὰ ἅγια καθ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ. ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις· οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς

δίλαικὶς, οὐδὲ ποτὲ δύ-
ναται τοὺς προσερχο-
μένους τελειῶσαι. ἐ-
πεὶ οὖν οὐ ἐπαύσαν-
το προσφερόμενοι, διὰ
τὸ μηδὲ μίαν ἔχειν ἔ-
τι συνείδησιν ἁμαρ-
τιῶν τοὺς λατρεύοντας
ἅπαξ κεκαθαρμένους.
ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνά-
μνησις ἁμαρτιῶν κατ'
ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ
αἷμα ταύρων καὶ τρά-
γων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. διὸ εἰσερχόμενος
εἰς τὸν κόσμον, λέγει,
θυσίαν καὶ προσφορὰν
οὐ ἠθέλησας, σῶμα
δὲ κατηρτίσω μοι, ὁ-
λοκαυτώματα καὶ περὶ
ἁμαρτίας οὐκ εὐ-
δόκησας. τότε εἶπον,
ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλί-
δι βιβλίου γέγραπται
περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆ-
σαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά
σου. ἀνώτερον λέγων,
ὅτι θυσίαν καὶ προσ-
φορὰν

poteſt accedentes perfectos reddere. Alioquin nónne deſiiſſent offerri? propterea quòd nullam tam habuiſſent conſcientiam peccatorũ, qui ſacrificaßent, ac ſemel purgati eſſent. Atqui in iſtis cõmemoratio fit peccatorum quotannis. Non enim poteſt ſanguis taurorum & hircorũ auferre pctã. Quapropter quum ingreſſurus eſt mũdum, dicit: Sacrificium et oblationẽ noluiſti, corpus autẽ aptaſti mihi, holocautomata, & pro peccato non comprobaſti. Tunc dixi: Ecce adſum, in capite libri ſcriptum eſt de me, vt faciam deus voluntatem tuã. Superius quum dicit, Sacrificium, & obla-

Pſal. 39.

Ibidem.

tionem, & holocaustomata, & pro peccato noluisti, neque cõprobasti quæ iuxta legem offeruntur, tunc dixit: Ecce adsum, vt faciam deus voluntatem tuam: tollit prius, vt posterius statuat: per quam voluntatem sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel peractam. Et omnis quidem sacerdos adsistit quotidie sacra peragens, & easdem sæpius offerens hostias, quæ nũquam possint auferre peccata. Hic verò vna pro peccatis oblata victima, perpetuò sedet ad dexteram Dei, id quod superest expectans, donec reddantur inimici ipsius scabellum pedum eius. Vnica

Psal. 109

φορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται, τότε εἴρηκα· ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου, ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ, ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας. αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

μιᾷ

μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τε-
τελείωκε εἰς τὸ διηνε-
κὲς τοὺς ἁγιαζομένους.
μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον, μετὰ
γὰρ τὸ προειρηκέναι,
αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν
διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς
μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκεί-
νας, λέγει κύριος, δι-
δοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας
αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. ἔχοντες οὖν ἀδελφοὶ παῤῥησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ' ἔστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ

Vnica enim oblatione perfectos effecit in perpetuũ eos qui sanctificantur. Testificatur autẽ nobis & ipse spiritus sanctus, nimirũ quũ prædixerit: Hoc est testamentum quod cõdam erga illos post dies illos, dicit dominus, dans leges meas in corde illorum, & in mentibus illorum inscribam eas, et peccatorum atq; iniquitatum illorum nõ recordabor amplius. Porrò vbi horum est remissio, nõ est amplius oblatio p peccato. Quũ igitur, fratres, habeamus libertatẽ adeundi in sancta per sanguinem Iesu, ea via, quam dedicauit nobis recentem ac viuentẽ, per velamentum, hoc est, per carnem suam, Hiere. 31

cumq; habeamus ſacerdotem magnũ præfectum domui dei, accedamus cũ vero corde, in certitudine fidei, aſperſi cordib⁹, ac depulſa conſciẽtia mala, & abluti corpore aqua pura, teneamus confeſſionem ſpei, non vacillantem (fidelis enim qui promiſit) et conſideremus nos inuicem, in hoc, vt prouocemus ad charitatem & bona opera, non deſerentes aggregationem noſtri mutuam, ſicuti mos eſt nonnullis, ſed adhortantes inuicem, idq; hoc magis, quòd videtis appropinquantem diem. Nam ſi volentes peccauerimus poſt acceptam cognitionem veritatis, non vltrà pro peccatis re-

ἡ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ. πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος. καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται

λείπεται θυσία, φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. ἀθετήσας τις τὸν νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας, ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες,

liqua est hostia, sed formidabilis quedam expectatio iudicij, & ignis vehemẽtia, q deuoraturꝰ est aduersarios. Qui aspernatus fuerit Mosi legẽ, absq; mĩa, sub duobus aut tribus testibꝰ moritur. Quanto putatis peioribus afficietur supplicijs, qui filiũ dei cõculcarit, & sanguinẽ testamenti ceu rẽpphanã habuerit, per quẽ fuerat sanctificatꝰ, et spiritũ gratiæ contumelia affecerit? Nouimus enim eũ q dixit, Meũ est vlcisci, ego rependam, dicit dñs. Et rursum, Dominus iudicabit populum suũ. Horrendum est incidere in manus dei viuentis. Redeãt autem vobis in mẽoriã superiores dies, in q̃b illumi-

Deut. 17. Mat. 18. 2. Co. 13. Deut. 32. Rom. 12.

nẽ-

minati ingẽs certamẽ sustinuistis afflictionũ partim quidẽ dum et probris et pressuris affecti, spectaculo fuistis õnibus, partim dũ cõsortes ita cõuersantiũ facti estis. Siquidẽ & afflictionum, quæ ex vinculis meis cõtigerunt, participes fuistis, & direptionẽ facultatum vestrarũ cũ gaudio accepistis, sciẽtes vos habere ĩ vobis potiorẽ substantiã in cœlis ac manentẽ. Ne abiecceritis igitur fiducia vestrã, q̃ magnã habet præmij retributionem. Nam patiẽtia vobis est opus, vt vbi voluntatẽ dei peregeritis, reportetis promissionem. Adhuc enim perpusillum temporis, & qui venturus est, veniet, et nõ tardabit.

τες, τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μένουσαν. μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ὁ δὲ

Iustus

ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

Iustus autem ex fide victur᷑ est: et si se subduxerit, non probabitur animo meo. At nos non sumus qui subducamus nos in perditionem, sed ad fidem pertinemus in acquisitionem animæ. Abac. 2. Ro. 1. 10. Galat. 3.

Ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις πραγμάτων, ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας, ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι

Est autẽ fides earũ rerum quæ sperantur substantia, argumẽtũ eorũ quæ nõ vidẽtur. Per hanc enĩ testimoniũ meruerunt seniores. Per fidẽ intelligimus perfecta fuisse secula verbo Dei, vt ex his q̃ non apparebãt. ea quæ vidẽtur fierẽt. Per fidẽ vberiorẽ hostiã Abel obtulit deo, quàm Cain: per quã testimonium meruit quòd esset iust⁹, testimonium perhibẽte de donarijs illius deo, & per hanc mortuus adhuc CAP. XI. Genes. 1. Genes. 4.

Digitized by Google

Geneſ. 5. Sap. 4. Eccleſiaſtici. 44.

huc loquitur. Per fidē Enoch fuit trāſlatus, ne videret mortē: nec fuit inuentus, ꝓpterea quòd tranſtulerat illū deus: priuſquam enim trāsferretur, teſtimoniū meruerat ꝙ placuiſſet deo. Atqui ſine fide fieri nō poteſt vt quis illi placeat. Nā ꝙ accedit ad deum, hūc credere oportet eſſe deum, et eſſe remuneratorē quærētibus ſe. Per

Geneſ. 6. Eccl. 44

fidē admonit⁹ oraculo Noë, ea quæ nōdum videbantur, veritus, apparauit arcam ad ſalutē domus ſuæ, per quā arcā condēnauit mūdū, et eius quæ ſecundum fidē eſt iuſtitiæ factus eſt hæres. Per fidem appellatus

Ge. 12. 13

Abraham, obediit, vt exiret in locum quem acceptarus erat in hæ-

ἔτι λαλεῖ. πίστει ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἔστι, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς, κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τόπον, ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κλη-

κληρονομίαν, ἐξῆλθε, μὴ ἐπισάμενος ποῦ ἔρχεται. πίστει παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀνάριθμητος.

hæreditatẽ: et eximit, nesciens quò esset vẽturus. Per fidem commigrauit in terrã promissionis, veluti peregrinã, cum in tabernaculis habitasset cũ Isaac & Iacob coheredibus eiusdẽ promissionis. Expectauerat enim habentẽ fundamẽta ciuitatem, cuius opifex & conditor est Deus. Per fidẽ & ipsa Sarra vim ad concipiendum ac retinendum semen accepit, ac præter ætatis rationẽ peperit, quòd fidelem iudicaret eũ qui promiserat. Quapropter & ex vno prognati sunt posteri, eoq; iam annis effœto, tanto numero, quanto sunt stellæ cœli, et velut arena q̃ est iuxta marginẽ maris innume- Gen. 22.

ra-

rabilis. Iuxta fidem mortui sunt hi omnes, quum non accepissent promissiones, sed procul eas vidissent & credidissent, salutássentque, & confessi fuissent se hospites atque aduenas esse in terra. Nam hæc qui dicunt, declarant se patriam inquirere. Et si illius quidem memores fuissent vnde fuerant profecti, habebant opportunitatẽ reuertendi. Nunc autem meliorem expetunt, hoc est cœlestem. Quapropter non erubescit ipse Deus vocari Deus illorum. Parauerat enim illis ciuitatem.

Gene 22. Eccl. 44 Per fidem obtulit Abraham, Isaac, cum tentaretur, & vnigenitum obtulit, in quo pro-

μητος. κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ πεισθέντες, καὶ ἀσπασάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν, ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν. ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν, ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδε-

Digitized by Google

ὁ ἀποξάμενος, πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, λογισάμενος, ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγεῖραι δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο. πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἠσαῦ. πίστει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. πίστει Ἰωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίστει Μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.

promissiones acceperat, ad quem dictum fuerat, In Isaac vocabitur tibi semen. cum illud secum perpĕdisset, deum vel à mortuis excitare posse, vnde illum etiã resurrectionis typo reduxit. Per fidem de futuris benedixit Isaac filio Iacob & Esau. Per fidem Iacob moriens singulis filijs Ioseph benedixit, & adorauit vestigium virgæ illius. Per fidẽ Ioseph moriens, de egressione filiorũ Israel memimit, déque ossibus suis mandauit. Per fidem quum natus esset Moses, occultatus est menses treis à parentibus suis, propterea quòd viderent elegantem puellũ, nec veriti sunt edictũ regis.

Gen. 27. Gen. 48. 49. Gen. 50. Exod. 2.

Digitized by Google

gis. Per fidem Moses
iã grandis renuit vo-
cari filius filiæ Pha-
raonis, potius eligens
simul malis affici cũ
populo Dei, quàm tẽ-
porarij peccati com-
modis frui, maiores
arbitratus diuitias p-
brum Christi, quàm
Aegyptiorum thesau-
ros. Respectum enim
habebat remunera-
tionis. Per fidem reli-
quit Aegyptum, hand
veritus ferociã regis.
Perinde enim quasi
vidisset eũ qui est in-
uisibilis, ita obdura-
Exo. 12. uit. Per fidem fecit
pascha & effusionem
sanguinis, ne is qui
perimebat primoge-
Ibid. 14. nita, tãgeret ipsos. Per
fidẽ transierunt Ru-
brum mare, veluti per
siccam terram: quod
quũ tentassent Aegy-
pty,

λέως. πίστει μωϋσῆς
μέγας γενόμενος, ἠρ-
νήσατο λέγεσθαι υἱὸς
θυγατρὸς φαραὼ, μᾶλ
λον ἐλόμενος συγ-
κακουχεῖσθαι τῷ λαῷ
τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαι-
ρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀ-
πόλαυσιν, μείζονα
πλοῦτον ἡγησάμενος
τῶν ἐν αἰγύπτῳ θη-
σαυρῶν, τὸν ὀνειδι-
σμὸν τοῦ χριστοῦ. ἀπ-
έβλεπε γὰρ εἰς τὴν μι-
σθαποδοσίαν. πίστει
κατέλιπεν αἴγυπτον,
μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν
τοῦ βασιλέως. τὸν
γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν
ἐκαρτέρησεν. πίστει πε-
ποίηκε τὸ πάσχα καὶ
τὴν πρόσχυσιν τοῦ
αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλο-
θρεύων τὰ πρωτότοκα,
θίγῃ αὐτῶν. πίστει δι-
έβησαν τὴν ἐρυ-
θρὰν θάλασσαν, ὡς διὰ
ξηρᾶς. ἧς πεῖραν λα-
βόντες

βόντες οἱ ἀγγελιοι, κατεσθησαν πρὸς τὰ τείχη ἱεριχὼ κατέναντι, κυκλωθέντα ἐπὶ ἡμέρας. πρὸς ἑαυτὴν ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης. καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ γε Γεδεών, Βαράκ τε, καὶ Σαμψών, καὶ Ἰεφθάε, Δαβίδ τε καὶ Σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν, οἱ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλο-

ptij absorpti sunt. Per fidem mœnia Hieri- Iosue. 6.
cho conciderunt, cir-
cundata ad dies se- Ibid. 2. 6.
ptem. Per fidem Raab
meretrix non perijt
vnà cum ijs qui non
obedierant, cum exce-
pisset hospitio explo-
ratores pacificé. Et
quid præterea loquor? Deficiet enim me tem
pus cõmemorãtem de Iudic. 6.
Gedeone, de Barac, & Ibid. 4.
Sãpsone, & Hieph- Ibid. 13.
thae, necnon Dauid, Ibid. 12.
& Samuele, ac prophe
tis, qui per fidẽ expu-
gnauerũt regna, opera
ti sunt iustitiã, asse-
quuti sunt promissio-
nes, occluserũt ora leo- Dan. 14.
num, extinxerũt vim Ibid. 3.
ignis, effugerũt acies
gladij, validi facti
sũt ex ĩbecillitate, effe
cti sunt robusti in bel
lo, ĩcursiões auerterũt

Digitized by Google

3.Re.17. exterorum. Mulieres acceperunt ex resurrectione mortuos suos. Alij verò distenti sunt, aspernati redemptionem, vt potiorem sortirentur resurrectionem. Alij rursus ludibrijs et flagris explorati sunt, insuper & vinculis & carcere, lapida-
2.Pa.24 ti sunt, dissecti sunt, tentati sunt, occisione gladij occubue-
4.Re.1. runt, oberrarunt in ouillis et caprinis pellibus, destituti, pressi, afflicti, quibus indignus erat mundus, in desertis errantes & montibus, ac spelunsis, & cauernis terræ. Atq; omnes hi testimonium promeriti per fidem, non acceperant promissionem, quòd Deus de nobis me-

ἀλλοτρίων. ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς, ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν

ἡμῶν κρεῖττόν τι προ-
βλεψαμένου, ἵνα μὴ χω-
ρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν.

melius quiddam pro-
uiderat, ne sine nobis
consummarentur.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς
τοσοῦτον ἔχοντες περι-
κείμενον ἡμῖν νέφος
μαρτύρων, ὄγκον ἀπο-
θέμενοι πάντα, καὶ τὴν
εὐπερίσπαστον ἁμαρτίαν,
δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν
τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀ-
γῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν
τῆς πίστεως ἀρχηγὸν, καὶ
τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ
τῆς προκειμένης αὐ-
τῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε
σταυρὸν, αἰσχύνης κατα-
φρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ
θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν.
ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοι-
αύτην ὑπομεμενηκότα
ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν
εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν,
ἵνα μὴ κάμητε, ταῖς
ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυό-
μενοι. οὔπω μέχρις αἵ-
ματος ἀντικατέστητε,
πρὸς τὴν ἁμαρτίαν
ἀν-

Proinde nos quoque
quum tanta septi si-
mus nube testium, de-
posito onere omni, &
teniaciter inhærẽte pec
cato, per tolerantiam
curramus in propositio
nobis certamine, re-
spiciẽtes ad fidei du-
cem, & consummato-
rẽ Iesum, q̃ p propo-
sito sibi gaudio pertu-
lit crucem, ignominia
contempta, & ad de-
xteram throni dei cõ-
sedit. Reputate enim
quòd is talem susti-
nuerit à peccatoribus
aduersus se contradi-
ctionem, ne defatige-
mini, animis defecti.
Nondum vsq; ad san-
guinẽ restitistis, ad-
uersus peccatũ repu-

CAP. 12.
Ephes. 4.
Col. 3.
1. Pet. 2.

Z ij gnan-

gnãtes: & obliti estis exhortationis, quæ vobis tanquã filijs loquitur: Fili mi, ne neglexeris correptionẽ dñi, neq; deficias quũ ab eo argueris. Quẽ enim diligit dñs, corripit: flagellat autẽ omnẽ filiũ quẽ recipit. Si castigationẽ sustinetis, veluti filijs vobis offert se deus. Quis enĩ est filiꝰ, quẽ nõ castigat pater? Q̃d si alieni estis à castigatione, cuius participes sunt oẽs: igitur spurij estis, nõ filij. Itaq; quũ carnis nostræ patres habuerimꝰ castigatores, & reueriti simus illos, an nõ multo magis subijciemur patri spirituũ, et viuemꝰ? Atq; illi q̃dẽ ad paucos dies ꝓ arbitratu suo nos erudiebãt: hic autẽ ad cõmodum

Prouer. 3.

Apoc. 3.

αὐταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. υἱέ μου μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει. μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται. εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί. εἶτα τοὺς μὲν τοῦ σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλί-

Digitized by Google

ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ ὁ χωλὸς ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον, ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολ-

dum noſtrum, in hoc vt impartiat nobis ſanctimoniam ſuam. Omnis autem caſtigatio in præſens quidem non videtur eſſe gaudij, ſed moleſtiæ: at poſtea fructum tranquillum iuſtitiæ reddit ijs qui per illam fuerint exercitati. Quapropter manus remiſſas & genua ſoluta ſurrigite, & facite vt recti ſint greſſus pedibus veſtris, ne claudicatio aberret à via, imò ſanetur potius. Pacem ſectemini cũ omnibus et ſanctimoniã, ſine qua nemo videbit dominũ, curam agentes, ne quis ſit qui deficiat à gratia Dei, nequa radix amarulentiæ ſuppullulans obturbet, & per hanc inquinentur

Rom. 12.

multi. ne quis scortator, aut prophanꝰ, velut Esau, q̃ vnico edulio permutauit ius primogeniti. Scitis enim quòd & postea quum vellet hæreditario iure benedictionẽ assequi, reprobatus sit. Nõ enim reperit pœnitentiæ locum, tametsi cũ lachrymis quæsiuisset eam. Nõ enim accessistis ad contactũ montem, et incẽsum ignẽ, ac turbinem & caliginem, & procellam, tubæq; sonitũ, & vocẽ verborum, quam qui audierant, deprecati sunt ne his adiungeretur oratio. Nõ enim ferebant quod edicebatur Si bestia tetigerit mõtẽ, lapidabitur, aut iaculo configetur. & adeo terribile erat visum q̃d apparebat.

Gene. 25.
Ibid. 27.
Exo. 20.
Ibid. 19.

πορνοὶ, μή τις βέβηλος ὡς Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ. ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη, μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον. οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται, ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, καὶ οὕτως φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον. Μω-

Digitized by Google

μωσῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος. ἀλλὰ προσελήλυθατε σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ, κρείττονα λαλοῦντι παρὰ τὸν ἄβελ. βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐξέφυγον τὸν ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νυνὶ δὲ ἐπήγγελται,

Moses dixit: Expauefactus sum ac tremebundus. sed acceßistis ad montem Sion, et ad ciuitatẽ dei viuentis, Hierusalẽ cœlestẽ, & ad innumerabiliũ angelorum cœtum, et ad concionẽ primogenitorũ qui cõscripti sunt in cœlis, & ad iudicẽ vniuersorum deũ, & ad spiritus iustorum perfectorũ, et ad noui testamenti cõciliatorẽ Iesum, et ad sanguinẽ aspersionis, melior a loquẽtem q̃ loquebatur sanguis Abel. Videte ne aspernemini eũ qui loquitur. nam si illi nõ effugerunt, qui auersabantur eum qui loquebatur ĩ terra: multo magis nos, si eũ qui de cœlis est, auersemur, cui⁹ vox tũ cõcussit terrã, at nũc denũ-

Aggei. 2. ciauit dicẽs, Adhuc ſemel ego concutio, non modò terrã, verũetiã cælum. Porrò illud qđ dicit, Adhuc ſemel: ſignificat eorũ q̃ concutiũtur tranſlationem, vtpote quæ facta ſint, vt maneãt ea quæ nõ concutiũtur. Quapropter regnũ aſſumentes qđ concuti non poſſit, habeamus gratiã, per quã ita colamus deũ, vt illi placeamus cum reuerẽtia et religione.

τα, λέγων. ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω, οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.

CAP. 13. Etenim Deus noſter conſumens ignis eſt. Fraterna charitas maneat. Hoſpitalitatis ne ſitis immemores. Per hãc enim quidam inſciẽtes exceperũt angelos hoſpitio. Mẽores eſtote vinctorũ, tãquã vnà cũ illis vincti: eorum qui affliguntur, velut ipſi quoq; verſãtes

Deut. 4. Rom. 12. 1. Pet. 4.

Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. ἡ φιλαδελφία μενέτω. τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

Digitized by Google

τι. Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλείπω, ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθὸς, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε. καλὸν γὰρ, χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς

tes in corpore. Honorabile est inter omnes coniugium, & cubile impollutũ. Scortatores autẽ & adulteros iudicabit deus. Sint mores alieni ab auaritia, contenti ijs q̃ adsunt. Siquidẽ ipse dixit, Nõ te desero neq; derelinquo. vt fidentes dicamus, Dominus mihi auxiliator, nec timebo quid faciat mihi homo. Memores estote eorũ qui præsunt vobis, qui locuti sunt vobis sermonẽ dei, quorum imitemini fidẽ, considerantes qui fuerint exit⁹ cõuersationis illorum. Iesus Christus heri & hodie, idẽ est etiã in secula. Doctrinis varijs ac peregrinis ne circũferamini. Bonũ est enim gratia cõstabiliri cor, nõ escis

Ioſue. 1.

Pſal. 117.

Digitized by Google

que

que non profuerũt ijs qui versati sunt in illis. Habemus altare, de quo nõ est fas edere ijs qui tabernaculo
Num. 19 deseruiunt. Animaliũ enim quorum sanguis infertur pro peccato in sancta per pontificem, horũ corpora cremantur extra castra. Quapropter et Iesus, vt sanctificaret per proprium sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, opprobriũ eius
Mich. 2. portantes. Non enim habemus hic manentẽ ciuitatem, sed futurã inquirimꝰ. Per ipsum igitur offerimus hostiam laudis semper Deo, hoc est fructum labiorum confitentiũ nomini eius. Caterùm beneficentiæ & commu-

οἷς σὺν ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας, εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν. τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες. οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τοῦτ' ἔστι, καρπὸν χειλέων, ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοι-

Digitized by Google

κοινωνίας μὴ ἐπιλαν-
θάνεσθε. τοιαύταις γὰρ
θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ
θεός. πείθεσθε τοῖς ἡγου-
μένοις ὑμῶν, καὶ ὑπεί-
κετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυ-
πνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν
ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώ-
σοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς
τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στε-
νάζοντες. ἀλυσιτελὲς γὰρ
ὑμῖν τοῦτο. προσεύχεσθε
περὶ ἡμῶν. πειθόμεθα
γὰρ ὅτι καλὴν συνείδη-
σιν ἔχομεν ἐν πᾶσι
καλῶς θέλοντες ἀνα-
στρέφεσθαι. περισσοτέρως
δὲ παρακαλῶ τοῦτο
ποιῆσαι, ἵνα τάχιον
ἀποκατασταθῶ ὑμῖν. ὁ
δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ
ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν
τὸν ποιμένα τῶν προβά-
των τὸν μέγαν, ἐν αἵ-
ματι διαθήκης αἰωνίου,
τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν,
καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν
παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς
τὸ

communicationis ne
obliuiscamini. Talib⁹
enim victimis place-
tur deo. Parete ijs qui
præsunt vobis, & cõ-
cedite: siquidẽ illi vi-
gilant pro animabus
vestris, tanquã ratio-
nem reddituri: vt cũ
gaudio hoc faciãt, &
non gementes: nam id
est inutile vobis. Ora-
te pro nobis: cõfidimus
enim quòd bonã ha-
bemus cõscientiã in-
ter õnes; cupientes ho-
neste cõuersari. Magis
autem obsecro vos, vt
id faciatis, quò celeri⁹
restituar vobis. Deus
autem pacis, qui re-
duxit à mortuis pa-
storem ouiũ illũ ma-
gnum per sanguinem
testamenti æterni, do-
minum nostrũ Iesum,
absolutos vos reddat
in omni opere bono
ad

ad faciendum voluntatem ipsius, efficiens vt quod agitis, acceptum sit in conspectu suo per Iesum Christum, cui gloria in secula seculorum. Amẽ.

Obsecro vos fratres, sufferte sermonem exhortationis. Etenim paucis scripsi vobis.

Scitis fratrem nostrũ Timotheum solutum esse, cum quo, si celerius venerit, visam vos. Salutate omnes qui præsunt vobis, & omnes sanctos. Salutant vos Itali. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως. καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Missa ab Italia per Timotheum.

Ἐγράφη ἀπὸ Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου.

Digitized by Google

IN EPISTOLAM IACOBI
Argumentum per Eraſmum Roterodamum.

IAcobus, quoniam erat Hieroſolymitarum epiſcopus, ſcribit & cæteris Iudæis, qui per omnes nationes ſparſi habitabant, varijs præceptis vitam illorum formans atque inſtituens.

ARGVMENTI FINIS.

EPISTOLA BEATI IACOBI CATHOLICA.

Κεφάλιον ά. CAP. I

Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώ-

IAcobus dei ac domini Ieſu Chriſti ſeruus, duodecim tri-

Digitized by Google

tribubus quæ sunt in dispersione, salutẽ. Pro summo gaudio ducite fratres mei, quoties in tentationes incideritis varias, illud scientes, quòd exploratio fidei vestræ parit patientiam. Cæterum patiẽtia opus perfectũ habeat, vt sitis perfecti & integri, nullâque in parte deminuti. Quod si cui vestrum deest sapiẽtia, postulet ab eo qui dat, nempe deo: qui dat inquam õnibus simpliciter, nec exprobrat, ac dabitur ei. Sed postulet cum fiducia, nihil hæsitans. Nam qui hæsitat, is similis est fluctui maris, qui ventis agitur, & ĩpetu rapitur. Neq; enim existimet homo ille se quicquam acceptũrum à domino.

Rom. 5.

δώδεκα φυλαῖς, ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν. πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου.

V.iii

αὐτὸς

ανὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς, ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ· ὁ δὲ πλούσιος, ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο, οὕτως καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμὸν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς

Vir animo dulpici, inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis. Glorietur autem frater qui eſt humilis, in ſublimitate ſua: contrà, q̃ dives eſt, in humiliatione ſui: quoniam velut flos herbæ præteribit: exortus eſt enim ſol cum æſtu, & exaruit herba, & flos illius decidit, & decor aſpectus illius perijt: ſic & dives in vijs ſuis marceſcet. Beatus vir qui ſuffert tẽtationẽ, quoniam quum probatus erit, accipiet coronam vitæ, quam promiſit dominus ijs à quibus fuerit dilect⁹. Ne quis quum tentatur, dicat ſe à Deo tentari: nam Deus vt malis tentari non poteſt, ita nec ipſe quẽquam tentat, imò.

Eccli. 14
Eſa. 40.
I. Petri. I.
Iob. 5.

vnuſ-

τὸς ἀδέλφ. ἔκασος ἢ τα
εξέτω, ἀπὸ τ ἰδίας ἐ-
πιθυμίας ἐξελκόμε-
νος καὶ δελεαζόμενος·
εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλ-
λαβοῦσα τίκτει ἁμαρ-
τίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀ-
ποτελεσθεῖσα ἀπο-
κύει θάνατον. μὴ πλα-
νᾶσθε ἀδελφοί μου ἀγα
πητοί. πᾶσα δόσις ἀ-
γαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέ
λειον ἄνωθέν ἐστι κατα
βαῖνον ἀπὸ τ πατρὸς τ
φώτων, παρ ᾧ οὐκ ἔνι
παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς
ἀποσκίασμα. βουλη-
θεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς
λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ
εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τι-
να τῶν αὐτοῦ κτισμά-
των. ὥστε ἀδελφοί μου
ἀγαπητοί ἔστω πᾶς ἀν
θρωπος ταχὺς εἰς τὸ
ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς
τὸ λαλῆσαι, βραδὺς
εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ
ἀνδρὸς δικαιοσύνην
θεοῦ

vnusquisque tentatur dum à propria concupiscentia abstrahitur & inescatur, deinde concupiscentia postea quàm concepit, parit peccatum : peccatum verò perfectum, progignit mortem. Ne erretis fratres mei dilecti. Omnis donatio bona, & omne donum perfectum è supernis est, descendens à patre luminum, apud quem non est trãsmutatio, aut cõuersionis obumbratio. Is destinata volũtate progenuit nos sermone veritatis, vt essemus primitiæ quedã suarum creaturarũ. Itaque fratres mei dilecti, sit omnis homo velox ad audiendũ, tardus ad loquẽdum, tardus ad iram: nam ira viri iustitiã dei

Prou. 17. Eccl. 5.

Digitized by Google

θεὸς οὐ κατεργάζεται. διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταί, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς. ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ καὶ οὐ ποιητής, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ. κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος

dei non efficit. Quapropter deposita omni immunditia et redundantia malitiæ, cum mansuetudine recipite insitum sermonem, qui potest salvas reddere animas vestras. Sitis autem factores sermonis, & non auditores, fallentes vosmetipsos. Quoniam si quis audiat sermonem, nec eum factis exprimat, hic similis est viro consideranti faciem nativitatis suæ in speculo: consideravit enim seipsum, & abiit, & continuo oblitus est qualis esset. At qui prospexerit in legem perfectam, quæ est libertatis, & permanserit, hic quum sit non auditor obliviosus, sed effector operis, beatus facto suo erit. Si quis videtur

Rom. 2.

Matt. 5.

1. Pet. 3.

Digitized by Google

religioſus eſſe inter vos, qui nõ frenat linguam ſuam, ſed aberrare ſinit cor ſuum, huius vana eſt religio. Religio pura & immaculata apud Deum & patrem hæc eſt, inuiſere orphanos et viduas in afflictione ſua, immaculatum ſeipſum ſeruare à mundo.

θρῆσκος ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρί ἐστιν αὕτη, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

CAP. 2.

Fratres mei, ne cũ reſpectu perſonarum habeatis fidẽ domini noſtri Ieſu Chriſti ex opinione. Nam ſi ingrediatur in cœtũ veſtrum vir aureum geſtans annulum, veſte indutus ſplẽdida, ingrediatur autem & pauper in ſordida veſte, & reſpexeritis ad illum qui veſtẽ geſtat ſplẽdidã, & dixeritis illi:

Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπράν, καὶ εἴπητε αὐτῷ· σὺ

Digitized by Google

σὺ κάθου ὧδε καλῶς, illis: Tu sede hic bene:
καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ et pauperi dicatis, Tu
στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε sta illic, aut sede hic
ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου, subter scabellum meũ:
καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν & nõ diiudicati estis
ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κρι- in vobisipsis, & facti
ταὶ διαλογισμῶν πο- estis iudices cogitatio-
νηρῶν. ἀκούσατε ἀδελ- num malarum. Au-
φοί μου ἀγαπητοί. οὐχ dite fratres mei dile-
ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς cti, nonne Deus elegit
πτωχοὺς τῷ κόσμου pauperes mũdi huius,
τούτου, πλουσίους ἐν diuites in fide, & ha-
πίστει, καὶ κληρονόμους redes regni quod pro-
τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγ- miſit ijs à quibus di-
γείλατο τοῖς ἀγαπῶ- lectus fuerit? Vos au-
σιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτι- tẽ contẽptui habuiſtis
μάσατε τὸν πτωχόν. pauperẽ. Nonne diui-
οὐχ οἱ πλούσιοι κατα- tes tyrãnidẽ exercent
δυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ in vos, & iidem tra-
αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς dũt vos ad tribuna-
εἰς κριτήρια; οὐκ αὐτοὶ lia, & iidẽ male lo-
βλασφημοῦσι τὸ κα- quũtur de bono no-
λὸν ὄνομα τὸ ἐπικλη- mine quod inuoca-
θὲν ἐφ' ὑμᾶς; εἰ μέντοι tum eſt ſuper vos? Si
νόμον τελεῖτε βασιλι legem quidem regiam
κὸν κατὰ τὴν γραφήν, perficitis iuxta ſcriptu
ἀγαπήσεις τὸν πλη- ram, Diliges proxi- Leui. 19.
σίον σου ὡς σεαυτόν, mũ tuũ ſicut teipſum, Rom. 2.

κα-

Digitized by Google

Epheſ.6. Col.3. Acto.10. 1.Pet.1.

bene facitis: ſi vero perſonã reſpicitis, peccatum cõmittitis, & redarguimini à lege, veluti tranſgreſſores. Quiſquis enim totam legẽ ſeruauerit, offenderit autẽ in vno, factus eſt omnium reus. Nã qui dixit, Ne mœcheris: dixit etiam, Ne occidas. Quòd ſi non fueris mœchatus, occideris tamen, factus es tranſgreſſor legis. Ita loquamini, & ita faciatis, veluti per legẽ libertatis iudicãdi: ſiquidem iudicium abſq; miſericordia erit ei, qui nõ præſtiterit miſericordiam: & gloriatur miſericordia aduerſus iudicium. Quæ vtilitas fratres mei, ſi fidẽ dicat aliquis habere ſe, facta vero nõ habeat? Nũ poteſt

καλῶς ποιεῖτε. εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς παραβάται. ὅς τε γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος. ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καί, μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσῃς, φονεύσῃς δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου. οὕτως λαλεῖτε, καὶ οὕτως ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως. τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; ἐὰν δὲ ἀδελφὸς

ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος; οὕτως καὶ ἡ πίστις ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν. ἀλλ' ἐρεῖ τις, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω. δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου σὺ τὴν ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγώ σοι δείξω ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς. καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι. θέλεις δὲ γνῶναι ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν; Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη,

test fides saluũ facere illum? Quòd si frater aut soror nudi fuerũt, & egẽtes quotidiano victu, dicat autẽ aliquis vestrũ illis, Abite cum pace, calescite, & saturamini: nõ tamen dederitis illis quæ sunt necessaria corpori, q̃ erit vtilitas? Sic & fides, si facta nõ habuerit, mortua est per se. Sed dicit aliquis, Tu fidem habes, & ego facta habeo: ostende mihi fidem tuã ex factis tuis, et ego ostẽdã tibi ex factis meis fidẽ meã. Tu credis q̃ deus vnus est? Recte facis. Et dæmonia credunt, ac cõtremiscũt. Vis vero scire ô homo inanis, quòd fides absque factis mortua sit? Abraham pater noster nonne ex factis iusti-

Gene. 22.

ficatus est, cum obtu-
lisset Isaac filium suũ
super altare? Vides ꝙ
fides adiumẽto fuerit
factis illius, & ex fa-
ctis fides perfecta fue-
rit? Et impleta est scri-
Gen. 15. ptura quæ dicit, Cre-
Rom. 4. didit Abraham deo,
Galat. 3. & imputatum est illi
ad iustitiam, et ami-
cus Dei vocatus est.
Videtis igitur quòd
ex factis iustificetur
homo, & non ex fide
tantum? Similiter au-
Iosue. 2. tem & Raab mere-
trix an non ex factis
iustificata est, quum
excepisset nuncios, &
alia via emisisset? Nã
quemadmodũ corpus
absq; spiritu mortuũ
est, ita & fides absq;
factis mortua est.

θη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ
τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυ
σιαστήριον; βλέπεις ὅτι
ἡ πίστις συνήργει τοῖς
ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν
ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώ
θη; καὶ ἐπληρώθη ἡ γρα
φὴ ἡ λέγουσα, Ἐπίστευ
σε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ
ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δι-
καιοσύνην, καὶ φίλος
θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε
τοίνυν ὅτι ἐξ ἔργων
δικαιοῦται ἄνθρω-
πος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως
μόνον; ὁμοίως δὲ καὶ
Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ
ἔργων ἐδικαιώθη, ὑπο-
δεξαμένη τοὺς ἀγγέ-
λους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ
ἐκβαλοῦσα; ὥσπερ γὰρ
τὸ σῶμα χωρὶς πνεύ-
ματος νεκρόν ἐστιν, οὕ-
τως καὶ ἡ πίστις χωρὶς
τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

CAP. 3. Nolite plures ma-
Matt. 23. gistri fieri fratres mei,
scien-

Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε ἀδελ-

Digitized by Google

ἀλφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρῖμα λημ-
ψόμεθα. πολλὰ γὰρ πταί-
ομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν
λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέ
λειος ἀνήρ, δυνατὸς
χαλιναγωγῆσαι καὶ
ὅλον τὸ σῶμα. ἰδοὺ τῶν
ἵππων τοὺς χαλινοὺς
εἰς τὰ στόματα βάλ-
λομεν, πρὸς τὸ πείθε-
σθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ
ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν
μετάγομεν. ἰδοὺ καὶ
τὰ πλοῖα τηλικαῦτα
ὄντα, καὶ ὑπὸ σκλη-
ρῶν ἀνέμων ἐλαυνό-
μενα, μετάγεται ὑπὸ
ἐλαχίστου πηδαλίου,
ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύ-
νοντος βούληται. οὕτως καὶ
ἡ γλῶσσα μικρὸν μέ-
λος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυ-
χεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλί-
κην ὕλην ἀνάπτει. καὶ
ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κό-
σμος τῆς ἀδικίας, οὕτως
ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν
τοῖς

scientes quòd maius iudicium sumpturi simus. In multis enim labimur ŏnes. Si quis in sermone non labitur, hic perfectus est vir, qui possit freno moderari totum etiã corpus. Ecce equis frena in ora immittimus, vt obediant nobis, & totum corpus illorũ circumagimus. Ecce naues quoque. quum tantæ sint, & à ventis fœuis agantur, circumaguntur à minimo gubernaculo, quocunque impetus dirigentis voluerit. Ita & lingua pusillum membrum est, & magna iactat. Ecce exiguus ignis quantã materiam incendit. Et lingua ignis est, mũdus iniquitatis. sic lingua constituitur in

membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis, & inflammatur à gehenna. Omnis enim natura & ferarũ & volucrum, serpẽtiúmque & marinorũ domatur & domita est à natura humana. Linguam autem nullus hominum domare potest, incoërcibile malum, plena veneno mortifero. Per ipsam benedicimus Deo & patri, & per ipsam maledicimus hominibus, qui ad similitudinẽ dei conditi sunt. Ex eodem ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet fratres mei hæc ita fieri. Nunquid fons ex eodẽ foramine emittit dulcem & amaram

τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι, ἀκατάσχετον κακόν· μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας. ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρή ἀδελφοί μου ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ

τὴ πικρὸν; μὴ δύναται ἀδελφοί μου συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν πραΰτητι σοφίας. εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε, καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε, καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης. ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία, καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία, πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικὴς, εὐπειθὴς, μεστὴ ἐλέους καὶ καρ-

ram aquam? Nũquid potest fratres mei, ficus oleas gignere, aut vitis ficus? Sic nullus fons salsam ac dulcẽ potest edere aquã. Quis sapiẽs et sciẽtia præditus inter vos? Ostendat ex bona cõuersatione opa sua cũ mansuetudine sapiẽtiæ. Quòd si æmulationẽ amarã habetis, & contentionẽ in corde vestro, nolite gloriari & mẽdaces esse aduersus veritatẽ. Nõ est enim ista sapientia è supernis descendens, sed terrena, animalis, dæmoniaca. Vbi enim æmulatio et cõtentio, ibi inconstãtia, & omne opus prauũ. Quæ autem e supernis est sapientia, primũ quidẽ casta est, deinde pacifica, modesta, tractabilis, plena mĩa &

fru-

fructibus bonis, absq; diiudicatione, sine simulatione. Fructus autem iustitiæ in pace seminatur, facientibus pacem.

καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος. καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

CAP. 4. *Vnde bella & lites in vobis? Nonne hinc, nimirum ex voluptatibus vestris, quæ militant in membris vestris? Concupiscitis, et non habetis: invidetis & æmulamini, & non potestis adipisci. pugnatis & bellatis: non habetis, propterea quòd non postulatis. Petitis & non accipitis, eò quòd male petatis, vt in voluptatibus vestris insumatis. Adulteri & adulteræ nescitis quòd amicitia mundi, inimicitia est cum Deo? Quicunq; ergo voluerit*

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν, τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ἐπιθυμεῖτε καὶ οὐκ ἔχετε. φθονεῖτε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν. μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε. οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστίν; ὃς ἂν βουληθῇ φί-

φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει. πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα, ὃ κατῴκισεν ἐν ἡμῖν; μείζονα δὲ δίδωσι χάριν. ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι. ταλαιπωρήσατε, καὶ πενθήσατε, καὶ κλαύσατε. ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μετατραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐ-

rit amicus esse mũdi, inimicus Dei constituitur. An putatis ꝙ inaniter scriptura dicat: Ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitauit in nobis? Maiorem autem dat gratiam. Subditi ergo estote deo, resistite autem diabolo, et fugiet à vobis. Appropinquate deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus ô peccatores, & purificate corda duplices animo. Affligimini, & lugete, & plorate. Risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiles vos reddite in conspectu domini, & eriget vos. Nolite detrahere vobis inuicem fratres. Qui detrahit fratri, quiq; iudicat fratrem suum,

Genes. 6.

1. Petri. 5.

Ibidem.

Digitized by Google

ſuum, detrahit legi, et iudicat legem. Quòd ſi iudicas legem, nõ es obſeruator legis, ſed iudex. Vnus eſt legiſlator, qui poteſt ſeruare & perdere. Tu quis es qui iudicas alium? Age nunc qui dicitis, Hodie & cras eamus in hanc ciuitatẽ, & faciamus ibi annum vnũ, & mercemur, & lucrum faciamus. qui ignoratis quid futurum ſit poſtero die. Quæ eſt enĩ vita veſtra? Vapor enim eſt, qui ad exiguũ tempus apparet, & deinde euaneſcit: pro eo quod dicere debueritis, Si dominus voluerit, & ſi vixerimus, faciamꝰ hoc aut illud. Nunc autem exultatis in ſuperbijs veſtris. Omnis exultatio

Rom. 14

αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής. εἷς ἐστὶν ὁ νομοθέτης, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. σὺ τίς εἶ, ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον; ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν, οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον. ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ ἀφανιζομένη, ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα καύχη-

σις

σις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστίν.

tio talis, mala est. Igitur qui nouerit recte facere, nec facit, hic peccato tenetur.

Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις ὑμῖν. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπεν, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν, καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν, ὡς πῦρ ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. ἐτρυφήσατε

Agite nunc diuites, plorate vlulantes super miseriis vestris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, vestimẽta vestra tineis obnoxia facta sunt. Aurum et argẽtum vestrũ erugine vitiatum est, & erugo eorum in testimonium vobis erit, et exedet carnes vestras sicut ignis. Thesaurũ congessistis in extremis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerũt regiones vestras, quæ fraude non reddita est à vobis, clamat: & clamores eorũ qui messuerãt, in aures dñi Sabaoth itroie runt. In delicijs vixi-

CAP. 5.

τε

stis

stis super terram, & lasciuistis, enutriistis corda vestra, vt in die occisionis. Condēnastis, & occidistis iustum, & non resistit vobis. Patiētes igitur estote fratres vsq; ad aduentum domini. Ecce agricola expectat preciosum fructū terræ, patienter expectans illum, donec accipiat pluuiam temporiuam & serotinā. Patientes igitur estote & vos, & confirmate corda vestra, quoniā aduentus domini appropinquat. Nolite ingemiscere alius aduersus alium fratres, vt ne condemnemini. Ecce iudex ante ianuā adsistit. Exēplū accipite fratres mei afflictionis ac patiētiæ, prophetas, qui lo-

τι ὧν τ γῆς, μὴ ἐπὶ ταλίπατε. ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον, οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν. μακροθυμήσατε οὖν ἀδελφοὶ ἕως τῆς παρουσίας τ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τ γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ ἕως λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον. μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τ κυρίου ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων ἀδελφοί, ἵνα μὴ κατακριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τ θυρῶν ἕστηκεν. ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθείας ἀδελφοί μου, καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας, οἳ ἐλά-

lo-

ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου. ἰδὲ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας. τὴν ὑπομονὴν ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων. πρὸ πάντων δὲ ἀδελφοί μου μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον. ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναί. καὶ τὸ οὒ, οὔ. ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε. κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω. ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος. κἂν ἁ-

loquuti ſunt in nomine domini. Ecce beatos ducimus eos, qui ſuſtinẽt. Tolerantiã Iob audiſtis, et finem domini vidiſtis, quòd valde miſericors ſit dominus ac commiſerãs. Ante omnia autẽ fratres mei nolite iurare, neq; per cœlũ, neq; per terram, neque aliud quodcunq; iuſiurãdũ: ſit autẽ veſtrũ eſt, eſt: non, nõ: vt ne in ſimulationẽ incidatis. Affligitur aliquis inter vos? oret. Aequo animo eſt aliquis? pſallat. Infirmatur quis inter vos? accerſat preſbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngẽtes eũ oleo in nomine domini. Et obſecratio fidei ſaluum reddet laborantem, & eriget eũ dominus: & ſi in pec-

Matt. 5.

μαρ-

ca-

catis fuerit, remittentur ei. Cõfitemini inuicem alius alij delicta, et orate pro vobis inuicem, vt sani sitis. Multũ enim valet deprecatio iusti efficax.

1.Re.17. Luc.4. Helias homo erat similiter obnoxius affectionibus vt nos, & precatione precatus est ne plueret: et non pluit super terram annos tres & menses sex. Et rursum orauit, et cœlum dedit pluuiã, & terra produxit fructũ suum. Fratres, si quis inter vos errauerit à veritate, & conuerterit quis eũ, sciat quòd qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

μαρτίας ἢ ποιήσῃ, ἀφεθήσονται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. ἦλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

IN

IN EPISTOLAM PE-
tri priorem argumentum per D. Eraſmum Roterodamum.

PEtrus, quemadmodũ & Iacobus, Iudæis ſcribit, ſparſim incolentibus gentium regiones, epiſtolã profecto dignam apoſtolorum principe, plenam autoritatis ac maieſtatis apoſtolicæ, verbis parcam, ſententiis differtam. Hortatur autem ad tolerantiam malorum quæ ob euangelij inuidiam perpetiebantur, ſpe præmiorum. Ad hæc admonet, vt iuxta prophetiarum oracula, ad tantam dignitatem vocati gratis, vitã præſtent ſua profeſſione dignã. Chriſtianiſmũ enim non in titulo aut baptiſmo tantùm, ſed in morum innocentia ſitum eſſe, alioqui quòd affliguntur malis, non ceſſurum in gloriã Chriſti, ſi ob malefacta pœnas dare videantur. Ad hæc admonet, ne freti Chriſtianiſmo, detrectent parere magiſtratibus, licet ethnicis: ne prouocati nec conuertantur ad Chriſtum, & acrius ſæuiant: item ne ſerui negent officium ſuum heris, licet ethnicis: Chriſtianæ bonitatis eſſe, omnia perpeti. item ne mulieres Chriſtianæ viros ſuos, licet ethnicos, contemnant, ſed moribus ſuis ad meliora ſtudeant prouocare. Maritos admonet,

Digitized by Google

vt vxoribus suis deferant, vt à coitu nonnunquã temperent, quò magis vacet orare. Deinde exẽplo Christi prouocat ad tolerantiam malorum: ne conentur iniuriam iniuria pensare: sed mansuetudine & benefactis vincere studeant male meritos. Atque hæc agit tribus primis capitibus, & initio quarti. Post hæc hortatur ad nouitatem vitæ, dehortans à vitiis gentium. Inuitat ad sobrietatem, ad vigilantiam, ad preces assiduas: in primis ad mutuam charitatem, ad hospitalitatem, ad officia mutua, rursus ad patientiam persequutionum ob Christi nomen illatarum. Mox episcopos instituit, & his subditum populum. In calce testatur sese & alteram epistolam ad eosdem scripsisse per Syluanum, quæ intercidit. Hanc scriptam apparet ex Babylone: nam huius ecclesiæ verbis iubet eos salutare, si cui de Roma commentum non probatur.

ARGVMENTI FINIS.

EPI.

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PETRI APOstoli prima.

ΚΕΦΑΛ. ά. CAPVT I.

Πέτρος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας, ἀσίας, καὶ βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος

PEtrus apostol⁹ Iesu Christi, aduenis sparsim incolentibus Pontum, Galatiã, Cappadociã, Asiã & Bithyniam, dilectis iuxta præsnitionẽ dei patris per sanctificationẽ spiritus, in obediẽtiã & aspersionẽ sanguinis Iesu Christi, Gratia 2.Cor. 1. vobis & pax multi- Ephe. 1. plicetur. Laudãd⁹ est de⁹ et pater dñi nostri Iesu Christi, q̃ iuxta copiosam suã miseri-

Digitized by Google

cordiam regenuit nos in ſpem viuã, per hoc quòd reſurrexit Ieſus Chriſtꝰ ex mortuis in hæreditatem immortalem & incontaminabilẽ atq; immarceſcibilem, cõſeruatã in cœlis erga vos, qui virtute dei cuſtodimini p fidẽ ad ſalutẽ, quæ in hoc parata eſt, vt pateſiat in tẽpore ſupremo, in quo exultatis, nunc ad breue tempus afflicti in varijs experimentis, ſi opus ſit, quò exploratio fideiue ſtræ multo precioſior auro, q̃d perit, et tamẽ per ignẽ probatur, reperiatur in laudem et gloriã & honorẽ, tum quũ reuelabitur Ieſus Chriſtus: quem quum nõ videritis, diligitis: in quem in præſentia, quũ nõ videatis, credenden-

Ioan. 16.

λιος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον, καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν, ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ, ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν, ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ, ὃν οὐκ ἰδόντες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύον-

πεπόντες δὲ ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν, περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα, ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη, ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νυνὶ ἀνηγγέλη ὑμῖν, διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι

dentes tamẽ exultatis gaudio ineffabili & glorificato, reportãtes finẽ fidei veſtre, ſalutem animarũ: de qua ſalute exquiſierunt et ſcrutati ſunt pphetæ, qui de ventura in vos gratia vaticinati ſũt, ſcrutãtes ad quẽ, aut cuiuſmodi tẽporis articulũ ſignificaret qui in illis erat ſpũs Chriſti: qui prius quàm accideret, teſtabatur vẽturas in Chriſtũ afflictiones, & quæ eſſent conſecutura glorias: quibus & illud reuelatum eſt, quòd haud ſibi ipſis, imò nobis miniſtrarent hæc, quæ nunc annũciata ſunt vobis per eos qui vobis prædicauerunt euangeliũ per ſpiritũ ſanctũ emiſſũ è cœlo, in quæ deſiderant an-

geli p ſpicere. Quapropter ſuccincti lumbis mẽtis veſtræ, ſobrij perfecte ſperate in eã q̃ ad vos defertur gratiã, dum vobis patefit Ieſus Chriſtus, tãquã filij obedientes, vt non accõmodetis vos priſtinis concupiſcentijs, quib⁹ dũ adhuc ignoraretis Chriſtũ agebamini: ſed quẽadmodũ is qui vos vocauit, ſanctus eſt, ita ipſi quoq; ſancti in õni cõuerſatione reddamini, propterea p̃ ſcriptum eſt,

Leui. 19. Sãcti eſtote, nam ego
Deut. 10. ſanctus ſum. Et ſi pa-
Rom. 2. trẽ ĩuocatis citra per-
Galat. 2. ſonarũ reſpectũ iudi-
Acto. 20 cantem iuxta cuiuſq;
1. Petr. 1. opus, videte vt in timore cõuerſantes incolat⁹ veſtri tẽpus trãſigatis, quum ſciatis vos non caducis rebus velut

γελοι παρεκυψαι. διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, διὸ γέγραπται. ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ ἐὰν πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε, εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε

τι οὐ τῆς ματαίας ὑ-
μῶν ἀναστροφῆς πα-
τροπαραδότου, ἀλ-
λὰ τιμίῳ αἵματι, ὡς
ἀμνοῦ ἀμώμου, καὶ
ἀσπίλου χριστοῦ, προ-
εγνωσμένου μὲν πρὸ
καταβολῆς κόσμου,
φανερωθέντος δὲ ἐπ'
ἐσχάτων τῶν χρόνων
δι' ὑμᾶς, τοὺς διὰ αὐτοῦ
πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν
ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ
νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐ-
τῷ δόντα ὥστε, τὴν πί-
στιν ὑμῶν, καὶ ἐλπίδα εἶναι
εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς
ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ
ὑπακοῇ τῆς ἀληθεί-
ας διὰ πνεύματος,
εἰς φιλαδελφίαν ἀ-
νυπόκριτον, ἐκ κα-
θαρᾶς καρδίας ἀλ-
λήλους ἀγαπήσατε
ἐκτενῶς, ἀναγεγεν-
νημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς
φθαρτῆς, ἀλλὰ
ἀφθάρτου, διὰ λό-

lut argento & auro
fuisse redẽptos à vana
vestra conuersatione,
quã ex patrũ acceperatis traditione, sed p̃-
cioso sanguine velut Hebr. 9.
agni immaculati & 1. Ioan. 1.
incõtaminati Christi: Apoc. 1.
q̃ præordinatus quidẽ
fuerat antequã cõditus esset mundus, sed
manifestatus fuit extremis tẽporibus q̃pter
nos, q̃ per illũ creditis
in deũ qui illũ excitauit è mortuis, et gloriã
ei dedit, vt vos fidẽ ac
spem haberetis erga
deũ, qui animas vestras purificastis obediẽdo veritati, per spiritum cũ charitate fraterna, ab omni simulatione aliena: ex puro cordevos inuicẽ diligite impẽse, renati nõ
ex semine mortali, sed
ex immortali per ser-

monẽ viuentis Dei, et manentis in æternum: propterea quòd omnis caro gramen sit, & omnis gloria hominis quasi flos graminis. Exaruit gramen, & flos decidit: at verbũ domini manet in æternum. Hoc autẽ est verbum, quod per euãgeliũ delatũ est ad vos.

Esa. 40.
Eccli. 14
Iacob. 1.

ζῶντος θεοῦ, καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν. τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

CAP. 2.

Proinde depositis omni malitia, & omni dolo, & simulationibus, & inuidentijs, & omnibus obtrectationibus, vt modò nati infantes, lac illud non corporis, sed animi, quod dolũ nescit, appetite, vt per illud suboleſcatis. Siquidẽ gustastis quòd benignus sit dominus, ad quem accedentes, q lapis est viuus, ab

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε. εἰ ἐγεύσασθε, ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων

ων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον. καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν. ἀπειθοῦσι δὲ λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου, οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν.

ab hominibus quidē reprobatus, apud deū verò electꝰ ac p̄ciosus: ipsi quoq; veluti viui lapides ædificemini, domus ſpū̄alis, ſacerdotiū ſanctū ad offerēdū ſpū̄ales hoſtias, acceptabiles deo p Ieſum Chriſtū: quapropter et cōtinet ſcriptura, Ecce pono ī Siō lapidē, ī ſummo ponēdū angulo, electū, precioſum: et q̄ crediderit in illo, nō pudefiet. Vobis igitur pretioſus eſt, q̄ creditis. Caterū iis q̄ nō credunt, lapis quē reprobauerāt edificātes, hic cœpit eſſe caput anguli: et lapis in quem impingitur, & petra ad quā offēdāt, nempe ijs qui nō impingūt in ſermonem, neq; credunt in id ad q̄d & inſtituti fuerāt.

Esa. 28.
Psal. 117.
Mat. 21.
Luc. 20.
Acto. 4.

Vos

monẽ viuentis Dei, et manentis in æternum: propterea quòd omnis
Esa.40. caro gramen sit, & o-
Eccli.14 mnis gloria hominis
Iacob.1. quasi flos graminis. Exaruit gramen, & flos decidit: at verbũ domini manet in æternum. Hoc autẽ est verbum, quod per euãgeliũ delatũ est ad vos.

ζῶντος θεοῦ, καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν. τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

CAP. 2. Proinde depositã omni malitia, & omni dolo, & simulationibus, & inuidentijs, & omnibus obtre-
Ephe.4. ctationibus, vt modò
Col.3. nati infantes, lac ilHeb.12. lud non corporis, sed animi, quod dolũ nescit, appetite, vt per illud suboleſcatis. Siquidẽ gustastis quòd benignus sit dominus, ad quem accedentes, q lapis est viuus, ab

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε. εἰ ἐγεύσασθε, ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων

ων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον. καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν. ἀπειθοῦσι δὲ λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου, οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν.

ab hominibus quidē reprobatus, apud deū verò electꝰ ac p̄cios⁹: ipsi quoq; veluti viui lapides edificemini, domus spū̄alis, sacerdotiū sanctū ad offerēdū spū̄ales hostias, acceptabiles deo p̄ Iesum Christū: quapropter et cōtinet scriptura, Ecce pono ī Siō lapidē, ī summo ponēdū angulo, electū, precio-sum: et q̄ crediderit in illo, nō pudefiet. Vobis igitur pretios⁹ est, q̄ creditis. Cæterū in q̄ nō credunt, lapis quē reprobauerāt edificā-tes, hic cœpit esse ca-put anguli: et lapis in quem impingitur, & petra ad quā offēdāt, nempe ijs qui nō im-pingūt in sermonem, neq; credunt in id ad q̄d & instituti fuerāt.

Esa. 28.

Psal. 117. Mat. 21. Luc. 20. Acto. 4.

ὑμεῖς

Vos

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus qui in lucrũ acceſsit, vt virtutes predicetis illius qui è tenebris vos vocauit in admirabilem ſuã lucem: qui quondam eratis non populus, nunc populus dei: qui quondam non conſecuti miſericordiã, nũc eſtis miſericordiã cõſecuti. Dilecti, obſecro tanquam aduenas ac peregrinos, abſtinete à carnalibus concupiſcentijs, quæ militant aduerſus animam, & conuerſationem veſtrã habete honeſtam inter gẽtes, vt in hoc quod obtrectant vobis quaſi maleficis, ex bonis operibus æſtimantes vos, glorificent Deum in die

Exo. 19.
Oſee. 2.
Rom. 9.
Galat. 5.
Rom. 13.

ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς. οἱ ποτὲ οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ. οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθε τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ὑποτάγητε

Digitized by Google

σωῖ πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν. ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν, ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι θεοῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ

die visitationis. Proinde subditi estote cuiuis humanæ creaturæ propter dominũ, siue regi tanquam præcellenti, siue præsidibus, vt qui per eum mittantur ad vindictam quidẽ nocentium, laudem vero recte agentium: quoniam sic est voluntas dei, vt bene faciendo obturetis os hominib⁹ stultis & ignorantibus, tanquam liberi, & non veluti prætextũ habentes malitiæ libertatẽ, sed tanquã serui Dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, deum timete, regẽ honorate. Famuli subditi sint cũ timore dominis, non solũ bonis ac humanis, verũ, etiam prauis. Nam hæc est gratia, si quis propter conscientiam dei

Rom. 13.

Rom. 12. Ephes. 6. Col. 3. Tit. 2. 2. Cor. 7

dei ſuffert moleſtias, prater meritum affectus malis. Quæ enim eſt laus, ſi quũ peccãtes alapis cedimini, ſuffertis? At ſi quum benefacitis, & tamen malis afficimini, ſuffertis. Hæc enim eſt gratia apud deũ. Siquidẽ in hoc vocati eſtis, quoniã & Chriſtus afflict⁹ eſt pro nobis, relinquens nobis exẽplũ, vt inſequeremini veſtigia ipſius, q̃ peccatum nõ fecerat, nec inuentus eſt dolus in ore illius: qui quum maledictis inceſſeretur, non regeſſit maledicta: quũ malis afficeretur, non minabatur: ſed tradidit vĩdictã ei q̃ iudicat iuſte, qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, quò pec-

Eſa. 53.

1. Ioan. 3.

Eſa. 53.

θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. ποῖον γὰρ κλέος εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει. παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογε-

Digitized by Google

γενόμενοι, τῇ δικαιοσυνῇ ζήσωμεν, ἐ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

peccatis mortui, iustitiæ viueremus: cuius eiusdem vibice sanati fuistis: nã eratis velut oues errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem & curatorem animarum vestrarũ.

Ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν, ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν καὶ πλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέως, καὶ ἡσυχίου πνεύματος,

Similiter vxores subditæ sitis vestris viris, vt etiã qui non obtemperant sermoni, per vxorum conuersationem absque sermone lucrifiant: dũ considerant cum reuerentia cõiunctam castam conuersationẽ vestrã. quarũ ornatus sit non externus, qui situs est in plicatura capillorum & additione auri, aut in palliorum amictu, verum occultus, qui est in corde homo, si is careat omni corruptela, ita vt spiritus

CAP. 3. 1. Cor. 11. Col. 3. Epheſ. 5.

tus placidꝰ ſit ac quietus, qui ſpiritꝰ in oculis dei magnifica ac ſumptuoſa res eſt. Nã ad eũ modum olim et ſanctæ illæ mulieres ſperãtes in deo, comebant ſeſe, & ſubditæ erant ſuis viris, quẽ-
Gen. 16. admodũ Sarra obediuit Abrahæ, dñm illũ appellans, cuius factæ eſtis filiæ, dũ benefacitis, & nõ terremini vllo pauore. Viri ſimiliter cohabitẽt ſecũdũ ſcientiam, velut infirmiori vaſi muliebri ĩpartientes honorẽ, tãquam etiã cohæredes
Prou. 20. gratiæ vitæ, ne interrũpantur ꝓces veſtræ.
Rom. 12. In ſumma, omnes ſitis vnanimes, ſimiliter affecti fraterna prædi ti charitate, miſericordes, affabiles, non retaliantes malũ malo, aut

τος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες, αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ἐκόσμουν ἑαυτὰς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς Σάρρα ὑπήκουσε τῷ Ἀβραὰμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι, καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες, μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ

αὐτὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν αὐτὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾷν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθὸν, ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν. πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά. καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε,

aut conuitiũ cõuitio, sed contrà benedicentes: scientes vos in hoc vocatos esse, vt benedictionem hereditate possideatis. Nã q̃ vult vitã diligere, et videre dies bonos, coerceat linguã suã à malo, et labia sua ne loquãtur dolũ. Declinet à malo, et faciat bonũ: q̃rat pacẽ, & persequatur eam: quoniã oculi dñi super iustos, & aures eius ad deprecationẽ illorũ. Rursus aspect⁹ domini super eos qui faciunt mala. Et quis est qui sit afflicturus vos, si bonitatis emulatores fueritis? Imò si quid etiam acciderit incõmodi propter iustitiam, beati tamen estis. Cæterùm terrore illorũ ne terreamini, neque turbemini, sed

Psal. 33. Iacob. 1. 3

Mat. 5.

do-

geli ꝓspicere. Quapropter succincti lumbis mẽtis vestræ, sobrij ꝑfecte sperate in eã q̃ ad vos defertur gratiã, dum vobis patefit Iesus Christus, tãquã filij obedientes, vt non accõmodetis vos pristinis concupiscentijs, quib⁹ dũ adhuc ignoraretis Christũ ageba mini: sed quẽadmodũ is qui vos vocauit, sanctus est, ita ipsi quoq; sancti in õni cõuersatione reddamini, propterea ꝙ scriptum est,

Leui. 19. Sãcti estote, nam ego
Deut. 10. sanctus sum. Et si pa-
Rom. 2. trẽ ĩuocatis citra per-
Galat. 2. sonarũ respectũ iudi-
Acto. 20 cantem iuxta cuiusq;
1. Petr. I. opus, videte vt in timore cõuersantes inco lat⁹ vestri tẽpus trãsigatis, quum sciatis vos non caducis rebus velut

γλωι παεχκύ↓αι. διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύ↓ει ἰησοῦ χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, διὸ γέγραπται. ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε, εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε

τὴ οὐ τῆς ματαίας ὑ-
μῶν ἀναστροφῆς πα-
τροπαραδότου, ἀλ-
λὰ τιμίῳ αἵματι, ὡς
ἀμνοῦ ἀμώμου, καὶ
ἀσπίλου χριστοῦ, προ-
εγνωσμένου μὲν πρὸ
καταβολῆς κόσμου,
φανερωθέντος δὲ ἐπ'
ἐσχάτων τῶν χρόνων
δι' ὑμᾶς, τοὺς δι' αὐτοῦ
πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν
ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ
νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐ-
τῷ δόντα ὥστε, τὴν πί-
στιν ὑμῶν, καὶ ἐλπίδα εἶναι
εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς
ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ
ὑπακοῇ τῆς ἀληθεί-
ας διὰ πνεύματος,
εἰς φιλαδελφίαν ἀ-
νυπόκριτον, ἐκ καθα-
ρᾶς καρδίας ἀλ-
λήλους ἀγαπήσατε
ἐκτενῶς, ἀναγεγεν-
νημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς
φθαρτῆς, ἀλλὰ
ἀφθάρτου, διὰ λό-

lut argento & auro
fuisse redẽptos à vana
vestra conuersatione,
quã ex patrũ acceperatis traditione, sed p̃-
cioso sanguine velut Hebr. 9.
agni immaculati & 1. Ioan. 1.
incõtaminati Christi: Apoc. 1.
q̃ praeordinatus quidẽ
fuerat antequã cõditus esset mundus, sed
manifestatus fuit extremis tẽporibus q̃pter
nos, q̃ per illũ creditis
in deũ qui illũ excitauit è mortuis, et gloriã
ei dedit, vt vos fidẽ ac
spem haberetis erga
deũ, qui animas vestras purificastis obediẽdo veritati, per spiritum cũ charitate fraterna, ab omni simulatione aliena: ex puro corde vos inuicẽ diligite impẽse, renati nõ
ex semine mortali, sed
ex immortali per ser-

monẽ viuentis Dei, et manentis in æternum: propterea quòd omnis caro gramen sit, & omnis gloria hominis quasi flos graminis. Exaruit gramen, & flos decidit: at verbũ domini manet in æternum. Hoc autẽ est verbum, quod per euãgeliũ delatũ est ad vos.

Esa. 40. Eccli. 14 Iacob. 1.

ζῶντος θεοῦ, καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν. τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

CAP. 2. Proinde depositis omni malitia, & omni dolo, & simulationibus, & inuidentijs, & omnibus obtrectationibus, vt modò nati infantes, lac illud non corporis, sed animi, quod dolũ nescit, appetite, vt per illud suboleſcatis. Siquidẽ gustastis quòd benignus sit dominus, ad quem accedentes, q lapis est viuus, ab

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε. εἰ ἐγεύσασθε, ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων

μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον. καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν. ἀπειθοῦσι δὲ λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου, οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν.

ab hominibus quidē reprobatus, apud deū verò electꝰ ac p̄ciosus: ipsi quoq; veluti viui lapides edificemini, domus ſpū̄alis, ſacerdotiū ſanctū̄ ad offerēdū̄ ſpū̄ales hoſtias, acceptabiles deo p Ieſum Chriſtū̄: quapropter et cōtinet ſcriptura, Ecce pono ī Siō lapidē, ī ſummo ponēdū̄ angulo, electū̄, precioſum: et q̄ crediderit in illo, nō pudefiet. Vobis igitur pretioſus eſt, q̄ creditis. Caterū̄ iis q̄ nō credunt, lapis quē reprobauerāt edificā- tes, hic cœpit eſſe caput anguli: et lapis in quem impingitur, & petra ad quā offēdāt, nempe ijs qui nō impingūt in ſermonem, neq; credunt in id ad q̄d & inſtituti fuerāt.

Esa. 28.

Psal. 117. Mat. 21. Luc. 20. Acto. 4.

ὑμεῖς

Vos

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus qui in lucrũ acceſsit, vt virtutes prædicetis illius qui è tenebris vos vocauit in admirabilem suã lucem: qui quondam eratis non populus, nunc populus dei: qui quondam non conſecuti miſericordiã, nũc eſtis miſericordiã cõſecuti. Dilecti, obſecro tanquam aduenas ac peregrinos, abſtinete à carnalibus concupiſcentijs, quæ militant aduerſus animam, & conuerſationem veſtrã habete honeſtam inter gẽtes, vt in hoc quod obtrectant vobis quaſi maleficis, ex bonis operibus æſtimantes vos, glorificent Deum in die

Exo. 19.
Oſee. 2.
Rom. 9.
Galat. 5.
Rom. 13.

ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς. οἱ ποτὲ οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ. οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθε τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ὑποτάγητε

Digitized by Google

σωῖ παύσῃ αὐθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν. ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν, ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι θεοῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ

die visitationis. Proinde subditi estote cuiuis humanæ creaturæ propter dominũ, siue regi tanquam præcellenti, siue præsidibus, vt qui per eum mittantur ad vindictam quidẽ nocentium, laudem vero recte agentium: quoniam sic est voluntas dei, vt bene faciendo obturetis os hominibꝰ stultis & ignorantibus, tanquam liberi, & non veluti prætextũ habentes malitiæ libertatẽ, sed tanquã serui Dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, deum timete, regẽ honorate. Famuli subditi sint cũ timore dominis, non solũ bonis ac humanis, verũ etiam prauis. Nam hæc est gratia, si quis propter conscientiam

Rom. 13.

Rom. 12. Ephes. 6. Col. 3. Tit. 2. 2. Cor. 7

dei

dei ſuffert moleſtias, prater meritum affectus malis. Quæ enim eſt laus, ſi quũ peccãtes alapis cædimini, ſuffertis? At ſi quum benefacitis, & tamen malis afficimini, ſuffertis. Hæc enim eſt gratia apud deũ. Siquidẽ in hoc vocati eſtis, quoniã & Chriſtus afflict⁹ eſt pro nobis, relinquens nobis exẽplũ, vt inſequeremini veſtigia ipſius, q̃ peccatum nõ fecerat, nec inuentus eſt dolus in ore illius: qui quum maledictis inceſſeretur, non regeßit maledicta: quũ malis afficeretur, non minabatur: ſed tradidit vĩdictã ei q̃ iudicat iuſte, qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, quò pec-

Eſa. 53.
1. Ioan. 3.
Eſa. 53.

θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. ποῖον γὰρ κλέος εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε. τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει. παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενό-

γενόμενοι, τῇ δικαιοσυνῇ ζήσωμεν, οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενοι, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

peccatis mortui, iustitiæ viueremus: cuius eiusdem vibice sanati fuistis: nã eratis velut oues errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem & curatorem animarum vestrarũ.

Ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν, ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν αὐτῶν πλέγμης τριχῶν, ἢ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος, καὶ ἡσυχίου πνεύματος,

Similiter vxores subdite sitis vestris viris, vt etiã qui non obtemperant sermoni, per vxorum conuersationem absque sermone lucrifiant: dũ considerant cum reuerentia cõiunctam castam conuersationẽ vestrã. quarũ ornatus sit non externus, qui situs est in plicatura capillorum & additione auri, aut in palliorum amictu, verum occultus, qui est in corde homo, si is careat omni corruptela, ita vt spiritus

CAP. 3. 1. Cor. 11. Col. 3. Ephes. 5.

tus placid⁹ ſit ac quie
tus, qui ſpirit⁹ in ocu-
lis dei magnifica ac
ſumptuoſa res eſt. Nã
ad eũ modum olim et
ſanctæ illæ mulieres
ſperãtes in deo, come-
bant ſeſe, & ſubditæ
erant ſuis viris, quẽ-
admodũ Sarra obedi-
Gen.16. uit Abrahæ, dñm illũ
appellans, cuius factæ
eſtis filiæ, dũ benefa-
citis, & nõ terremini
vllo pauore. Viri ſimi-
liter cohabitẽt ſecũdũ
ſcientiam, velut infir-
miori vaſi muliebri i-
partientes honorẽ, tã-
Prou.20. quam etiã coheredes
Rom.12. gratiæ vitæ, ne inter-
rũpantur p̃ces veſtræ.
In ſumma, omnes ſitis
vnanimes, ſimiliter
affecti, fraterna predi
ti charitate, miſericor
des, affabiles, non re-
taliantes malũ malo,
aut

τος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ πολυτελές. οὕ-
τω γάρ ποτε καὶ αἱ
ἅγιαι γυναῖκες, αἱ ἐλ
πίζουσαι εἰς τὸν θεὸν,
ἐκόσμουν ἑαυτὰς, ὑ-
ποτασσόμεναι τοῖς ἰ-
δίοις ἀνδράσιν, ὡς Σάῤ
ῥα ὑπήκουσε τῷ Α-
βραάμ, κύριον αὐτὸν
καλοῦσα, ἧς ἐγενήθη-
τε τέκνα, ἀγαθο-
ποιοῦσαι, καὶ μὴ φο-
βούμεναι μηδεμίαν
πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁ-
μοίως συνοικοῦντες
κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθε-
νεστέρῳ σκεύει τῷ γυ-
ναικείῳ ἀπονέμοντες
τιμὴν, ὡς καὶ συγκλήρο
νόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς
τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς
προσευχὰς ὑμῶν. τὸ
δὲ τέλος, πάντες ὁμό-
φρονες, συμπαθεῖς, φι-
λάδελφοι, εὔσπλαγ-
χνοι, φιλόφρονες, μὴ
ἀποδιδόντες κακὸν
ἀντὶ

αὐτὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν αὐτὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾷν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθὸν, ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν. πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά. καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε,

aut conuitiũ cõuitio, ſed contrà benedicentes: ſcientes vos in hoc vocatos eſſe, vt benedictionem hæreditate poſſideatis. Nã q vult vitã diligere, et videre dies bonos, coerceat linguã ſuã à malo, et labia ſua ne loquãtur dolũ. Declinet à malo, et faciat bonũ: q̃rat pacẽ, & perſequatur eam: quoniã oculi dñi ſuper iuſtos, & aures eius ad deprecationẽ illorũ. Rurſus aſpect⁹ domini ſuper eos qui faciunt mala. Et quis eſt qui ſit afflicturus vos, ſi bonitatis æmulatores fueritis? Imò ſi quid etiam acciderit incõmodi propter iuſtitiam, beati tamen eſtis. Cæterùm terrore illorũ ne terreamini, neque turbemini, ſed do-

Pſal. 33. Iacob. 1. 3.

Mat. 5.

Digitized by Google

dominum deum sanctificate in cordibus vestris. Sitis autem parati semper ad respondendum cuilibet petenti, vt loquamini de ea quæ in vobis est spe, cum mansuetudine & reuerẽtia, conscientiam habentes bonam, vt in hoc quod vobis detrahunt tanquam scelerosis, pudefiant hi qui incessunt vestram bonam in Christo conuersationem. Præstat enim, vt bene agentes, si ita velit dei voluntas, malis afficiamini, quàm malefacientes: quandoquidẽ & Christus semel pro peccatis passus fuit, iustus pro iniustis, vt nos adduceret deo, mortificatus quidem carne, sed viuificatus

Hebr. 9.
Rom. 5.

τε, κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφήν. κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἔπαθεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ὑμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι, ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυ-

ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς, ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασί ποτε. ὅτε ἅπαξ ἐξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις νῶε, κατασκευαζομένης κιβωτοῦ. εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν, ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος, ὃ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεὸν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων, καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

tus ſpiritu, in quo etiã abiit, & ſpiritibus, q erãt in carcere, prædicauit, qui inobediẽtes fuerãt quõdã. Cũ ſemel expectabatur dei lenitas in dieb⁹ Noë, cum apparabatur arca, in qua pauca, hoc eſt, octo animæ ſeruatæ fuerunt per aquã: cuius figuræ nunc reſpondens baptiſmus, nos quoq; ſaluos reddit: quo nõ carnis ſordes abiiciuntur, ſed quo fit vt bona cõſciẽtia bene reſpõdeat apud deũ per reſurrectionem Ieſu Chriſti, q eſt ad dexterã dei, ꝓfectus in cœlũ, ſubiectis ſibi angelis & poteſtatib⁹ ac virtutib⁹.

Gen. 7. Matt. 24. Luca 17.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε,

Cũ igitur Chriſtus paſſus ſit ꝓ nobis carne, vos quoque iuxta eandẽ cogitationẽ ar-

Cap. 4.

memini, ꝙ qui patiebatur in carne, desistit à peccato in hoc, vt iam nõ cõcupiscentiis hominũ, sed volũtati dei, quod supereſt in carne tẽpº viuat. Sat enim est nobis, ꝙ anteacto vitæ tẽpore voluntatem gentiũ patrauerimus, cum versaremur in lasciuiis, concupiscentiis, vinolentiis, comessationibus, cõpotationibus, & nefariis simulacrorũ cultibus. Atq; id absurdũ illis videtur, ꝙ nõ accurratis vnà cũ ipsis ĩ eãdẽ luxº refusionẽ, ꝙ de vobis male loquuntur. Qui reddituri sunt rationẽ ei ꝙ paratº ẽ ad iudicãdũ viuos et mortuos. Nã ĩ hoc mortuis quoq; ꝑdicatũ est euãgeliũ, vt iudicẽtur ꝙdẽ secun-

Iacob. 4.

θι, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκὶ, πέπαυται ἁμαρτίας, εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι θεοῦ, τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. ἀρκετὸς γὰρ ἡμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τὸ βίου, τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις. ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες, οἳ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκὶ, ζῶ-

κὶ, ξῶσι δὲ κτὶ θεὸν πνεύματι, πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς. πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους, ἄνευ γογγυσμῶν. ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ. εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ. εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, ἧς χορηγεῖ ὁ θεὸς, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἐστὶν ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἀγαπητοὶ, μὴ ξενί-

secundũ homines carne, viuantautẽ iuxta deum ſpiritu. Porrò rerum omniũ finis imminet. Sitis igitur ſobrij et vigilãtes ad orandũ: ante oĩa verò charitarẽ inter vos vehementẽ habentes: nã charitas operiet multitudinẽ peccatorum. Hoſpitales eſtote erga vos inuicẽ, ſine murmurationib⁹, vt quiſq; accepit donũ, ita alius in aliũ illud miniſtrãtes, vt boni diſpẽſatores variæ gratiæ dei. Si qs loqtur, loquatur vt eloquia dei: ſi quis miniſtrat, miniſtret tanq̃ ex virtute, quã ſuppeditat deus, vt in oĩbus glorificetur deus per Ieſum Chriſtum, cui eſt gloria et imperium in ſecula ſeculorũ, Amen. Chariſſimi

Rom. 12. Prou. 10. Hebr. 13.

ne miremini, dum per ignem exploramini, q̃ res ad experimentum vestri fit, perĩde quasi nouum aliquid vobis obtingat: imò in hoc quòd cõsortes estis afflictionũ Christi, gaudete, vt in reuelatione quoq; gloriæ eiusdem gaudeatis exultãtes. Si probris afficimini in noĩe Christi, beati estis, quoniam gloria & ſpiritus dei ſuper vos requieſcit. Iuxta ipſos quidẽ maledictis afficitur, iuxta vos autẽ glorificatur. Ne quis enĩ vestrũ affligatur vt homicidia, aut fur, aut facinoroſus, aut curioſus alienarũ rerũ. Porrò ſi vt Chriſtianꝰ affligitur alĩqs, ne pudeſiat, imò glorificet deũ in parte hac: quandoquidẽ & tempus

ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυ
ρώσει, πρὸς πειρασμὸν
ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξέ-
νου ὑμῖν συμβαίνον-
τος, ἀλλὰ καθὸ κοινω-
νεῖτε τοῖς τοῦ χριστοῦ
παθήμασι, χαίρετε, ἵ-
να καὶ ἐν τῇ ἀποκα-
λύψει τῆς δόξης αὐ-
τοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώ-
μενοι. εἰ ὀνειδίζεσθε
ἐν ὀνόματι χριστοῦ, μα-
κάριοι, ὅτι τὸ τῆς δό-
ξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦ
μα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται. κατὰ μὲν αὐ-
τοὺς βλασφημεῖται,
κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξά-
ζεται. μὴ γάρ τις ὑ-
μῶν πασχέτω ὡς φο-
νεὺς, ἢ κλέπτης, ἢ κα-
κοῦργος, ἢ ὡς ἀλλο-
τριεπίσκοπος. εἰ δὲ
ὡς χριστιανὸς, μὴ αἰσ-
χυνέσθω. δοξαζέτω
δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ
μέρει τούτῳ. ὅτι καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι
τὸ κρί-

Digitized by Google

τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ· εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ; καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

tempus est vt incipiat iudicium à domo dei: quod si primum incipiat à nobis, quis erit finis eorum qui non credunt dei euãgelio? Et si iustus vix saluus Prou. 11. *efficitur, impius & peccator vbi comparebit? Proinde qui afliguntur iuxta volũtatem dei, tanquam apud fidelem conditorem deponant animas suas benefaciendo.*

Πρεσβυτέρους οὖν ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδ' ὡς

Presbyteros, qui inter vos sunt, obsecro, qui sum & ipse presbyter, ac testis afflictionum Christi, atq; idem consors gloriæ quæ reuelabitur, pascite, quantum in vobis est, gregem Christi, curam illius agentes, non coactè, sed volentes, non turpiter CAP. 5.

affectantes lucrū, sed propenso animo, neq; ceu dominiū exercētes aduersus cleros, sed sic vt sitis exēplaria gregis. Et quū apparuerit ille pastorum princeps, reportabitis immarcescibilem gloriæ coronā. Similiter iuniores subditi estote senioribus, sic vt omnes aliꝰ alij vicissim subijciamini. Humilitatē animi vobis infixā habete, propterea q̄ deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiā.

Iacob.4.

Ibidem. Humiliemini igitur sub potēti manu dei, vt vos extollat quum erit opportunū: oī cura vestra cōiecta in illū. Luc.12. nā illi cura est de vobis. Sobrij estote, vigilate, quoniā aduersariꝰ vester diabolꝰ tāq̄ leo rugiēs obābulat, q̄rens

Iacob.4.

ὡς καταχυριεύοντες τ̄ κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τ̄ ποιμνίου. καὶ φανερωθέντος τ̄ ἀρχιποιμένος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τ̄ δόξης στέφανον. ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις, πάντες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι. τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τ̄ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ, πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ·

ὦ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσει ὑμᾶς, στηρίξει, σθενώσει, θεμελιώσει. αὐτῷ ἡ δόξα, κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ καὶ μάρκος ὁ υἱός μου. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι τῆς ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

rem quæ deuoret. Cui resistite, solidi fide, sciẽtes easdẽ afflictiones, vestræ quæ in mundo est fraternitati, cõsummari. Sed deus omnis gratiæ, q̃ vocauit nos ad eternã suã gloriã per Christum Iesum, parũper afflictos, idẽ instauret vos, fulciat, roboret, stabiliat. Ipsi gloria, imperium in secula seculorũ, Amẽ. Per Syluanũ vobis fidelẽ fratrẽ, vt arbitror, paucis scripsi, adhortãs ac testificãs hãc esse verã gratiã Dei, in qua statis. Salutat vos ea quæ est in Babylone, vestræ consors electionis ecclesia, et Marcus filius meus. Salutate vos mutuo charitatis osculo. Pax vobis omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amen.

Digitized by Google

IN EPISTOLAM PETRI SECUNDAM ARGUMENTUM PER D. ERASMUM ROTERODAMUM.

HAnc, vt apparet, scripsit admodum senex, & iam morti vicinus, quandoquidem de obitu suo meminit. Scribit autem promiscuè Christianis omnibus, adhortans ad vitæ puritatem, & veterum exemplis ac terrore iudicij extremi deterrens à turpibus, vehementer insectans eos, qui simplicium animos peruersa doctrina corrumperent, negantes aduenturum Christum.

ARGVMENTI FINIS.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA PE-TRI APOSTOLI secunda.

ΚΕΦΑΛ. ά. CAP. I.

Συμεὼν πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ, τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν, δεδωρημένης διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δό-

Symeon Petrꝰ ſeruus & apoſtolus Ieſu Chriſti, iis qui æquè precioſam nobiſcũ ſortiti ſunt fidẽ per iuſtitiã dei noſtri & ſeruatoris Ieſu Chriſti. Gratia vobis & pax multiplicetur per agnitionem dei, & Ieſu domini noſtri, ſic vt eius diuina virtus omnia nobis largita eſt, quæ ad vitam ac pietatẽ pertinent, per agnitionẽ eius qui vocauit nos per

per gloriam et virtutem per quæ preciosa nobis ac maxima promissa donata sunt, vt per hæc efficeremini diuinæ consortes naturæ, si refugeritis à corruptione quæ est in mundo per concupiscentiam Sed & in hoc ipsum omni adhibito studio, subministrate in fide vestra virtutem, in virtute verò scientiã, in scientia verò temperantiã, in temperantia verò patientiam, rursus in patientia pietatem, in pietate autẽ fraternã charitatem, in fraterna verò charitate dilectionem. Hæc enim quum vobis adsint et exuberent, haud ociosos, nec in irritum laborantes efficiunt, ad domini nostri Iesu Chri-

δόξης καὶ ἀρετῆς, δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τὴν ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ πᾶσαν σπουδὴν πάσαν παρεισενέγκαντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα, οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπί-

γνωσιν.

Digitized by Google

γνωσιν. ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. διὸ μᾶλλον ἀδελφοὶ σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε, οὕτως γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ οὐκ ἀμελήσω ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ. δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, εἰδὼς ὅτι ταχι-

Christi cognitionem. Nam cui non adsunt hæc, is cæcus est, et manu via tentãs, oblitus sese à veteribus peccatis suis fuisse purgatũ. Quapropter, fratres, potius operã date, vt vocationẽ et electionẽ vestrã firmã efficatis. Hæc enĩ si feceritis, non labemini vnquã. Siquidẽ ad hũc modũ abunde submini-strabitur vobis introit⁹ in æternũ regnũ dñi nostri et seruatoris Iesu Christi. Quapropter haud negligã vos semper cõmonere de his, tametsi sciatis, & confirmati sitis in præsenti' veritate. Attamen iustũ arbitror, quãdiu sũ ĩ hoc tabernaculo, excitare vos per commonitionẽ: cũ sciam breui futurũ, vt de-

Digitized by Google

deponam hoc tabernaculum meum: quẽadmodum & dominus noster IESVS Christus significauit mihi. Quin & dabo semper operam, vt vos post exitũ meum, horum mẽtionem facere possitis. Non enim arte compositas fabulas sequuti, notam vobis fecimus domini nostri IESV Christi virtutem & aduentum, sed qui oculis nostris aspeximus illius maiestatem. Acceperat enim à Deo patre honorem & gloriam, voce ad illum delata huiusmòdi à magnifica gloria. Hic est ille filius meus dilectus, in quo mihi complacitum est. Et hanc vocem nos audiuimus

Mat.3.17
Mar.1.9.
Luc.3.

ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν, ἐξ οὐρανοῦ ἐνε-

è

ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ, καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

è calo delatam, quum essemus vnà cũ illo in monte sancto. Et habemus firmiorẽ sermonem propheticum, cuĩ dum attenditis, ceu lucerna apparẽti in obscuro loco, recte facitis, donec dies illucescat, & lucifer exoriatur ĩ cordib⁹ vestris. Si illud prius noueritis, quòd ὄnis prophetica scriptura non sit priuatæ interpretationis. Non enim voluntate hominis allata est olim prophetia, sed à spiritu sancto impulsi, loquuti sunt sancti Dei homines. I. Tim. 3.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν

Fuerunt autem & pseudoprophetæ in populo, quemadmodum & inter vos erunt falsi doctores, qui clàm inducent sectas perniciosas, etiã CAP. 2.

do-

dominum, qui illos mercatus est, abnegãtes, accersentes sibi ipsis celerem interitũ, & plerique sequentur illorũ exitia: per quos via veritatis maledictis afficietur, & per auaritiã factitijs sermonibus de vobis negociabuntur: quibus iudicium iam olim nõ tardat, & perditio illorum non dormitat.

Iob. 4. Nam si deus angelis qui peccauerant, non pepercit, sed catenis noctis in tartarũ præcipitatos, tradidit seruatos in iudicium, & prisco mundo non pepercit, sed octauũ iustitiæ præconem Noë seruauit, diluuio in mundum impiorum inducto, & ciuitates Sodomorum ac Gomorrhæ in cinerem re-

Genes. 7.

τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται, οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους, καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄγδοον Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τεφρώσας κατα-

κατέ-

κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς, καὶ δίκαιον λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς, ἐρρύσατο. βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς μὲν πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν. μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας. τολμηταὶ, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι βλασφημοῦντες, ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν

redactas, subuersione condẽnauit, eosq; fecit exẽplũ ijs q̃ ĩpie forẽt acturi: & iustũ Lot, q̃ Gene. 19. opprimebatur à nefarijs per libidinosam cõuersationẽ, eripuit. Is enim oculis et auribus iustus, quũ habitaret inter illos, quotidie animã iustã iniquis illorum factis excruciabat. Nouit dñs pios è tentatione eripere, iniustos autẽ in diẽ iudicij puniendos seruare, maxime vero illos, qui carnẽ sequentes in cõcupiscẽtia pollutiõis ambulãt, ac dominationẽ contẽnũt, audaces, præfracti, qui gloria præcellentes nõ verentur conuitijs incessere, quum ipsi angeli, qui sunt robore ac virtute maiores, non ferunt aduersus sese

apud

apud dominum, maledicum iudicium. At isti veluti bruta animantia, natura genita in capturam & in perniciem, in his quæ non intelligunt, maledicẽtes, in perditione sua peribunt, reportantes mercedem iniustitiæ, pro voluptate ducentes, si in diem deliciis fruantur, labes ac maculæ, qui conuiuantes in erroribus suis insultant vobis, oculos habentes plenos adulteræ, & qui à peccando cessare nesciant, inescantes animas instabiles, cor habentes exercitatum rapinis, execrabiles filij, qui relicta recta via aberrarunt, sequuti viam Balaam, filij

τῶν περὶ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι, τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντες, κατάρας τέκνα, καταλιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ, τοῦ Βοσὸρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν,

Num. 22

πασιν, ἐλεξιν δὲ ἔχειν ἰδίας παρανομίας. ὑπόζυγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον. ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται. ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγξάμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις, τοὺς ὀλίγως ἀποφυγόντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου, ἐν

filij Bosor, qui mercedẽ iniquitatis dilexit, sed redargutus fuit de sua iniqtate: animal subiugale mutũ, humana voce loquẽs, prohibuit prophetæ demẽtiã. Isti sunt fontes aqua carẽtes, nebulæ q̃ à procella ferũtur, quibus caligo tenebrarũ in æternũ seruata est. Siquidẽ vbi vehemẽter fastuosa vanitatis verba sonuerint, inescãt homines per cõcupiscẽtias carnis voluptatib⁹, eos q̃ vere aufugerãt ab his q̃ in errore cõuersantur, dũ illis libertatẽ pollicẽtur, quũ ipsi serui sint corruptionis. Siqdẽ à quo quis superat⁹ est, huic etiã in seruitutem est addictus. Nã si postea quàm refugerunt ab inquinamentis mũdi,

Iudæ. 1.

Ioan. 8.

per agnitionem domini & ſeruatoris Ieſu Chriſti, tamen his rurſum inuoluti ſuperantur, facta ſunt illis poſtrema peiora primis. Satius enim fuiſſet illis non cognouiſſe viam iuſtitiæ, quàm vbi cognouerunt, conuerti ab eo, quod illis traditum fuit ſancto præcepto. Verum accidit illis id, quod vero prouerbio dici
Prou.26. ſolet: Canis reuerſus ad ſuum ipſius vomitum: & ſus lota, reuerſa ad volutabrum cœni.

ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς, μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν, ἐπιστρέψαι ἀπὸ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου.

CAP. 3. Haſce iam alteras vobis chariſſimi ſcribo literas, in quibus extimulo veſtram per commonitionem, ſynceram mentem, vt me-

Ταύτην ἤδη ἀγαπητοί δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν, ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, μνη-

Digitized by Google

μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τὴν τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς, τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος, τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, ἐμπαῖκται καὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι, καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ ἐξ ὕδατος, καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. οἱ δὲ νῦν οὐ-

memores ſitis verborum quæ prædicta ſunt à ſanctis prophetis, & mandati noſtri, qui ſumus apoſtoli domini & ſeruatoris, illud primum ſcientes, venturos in extremis diebus illuſores, qui iuxta proprias concupiſcentias ambulent, & dicant: Vbi eſt pollicitatio aduentus eius? Siquidem ex quo die patres obdormierunt, ſic omnia permanent ab initio conditionis. Nam illud volentes neſciunt, quòd cœli iam olim fuerint, ac terra ex aqua, & per aquam conſiſtens dei ſermone, per quæ is qui tum erat mundus, aqua inundatus periit. At qui nunc ſunt

1. Tim. 4. 2. Tim. 3. Iudæ 1.

cœli ac terra, eiusdem sermone repositi sunt, & seruantur igni, in diem iudicij, & perditionis impiorũ hominum. Vnum autem hoc ne lateat vos dilecti, quòd vnus dies apud dominum perinde est vt mille anni, & mille anni vt dies vnus. Haud tardat dominus qui promisit, quemadmodum nonnulli tarditatem existimant. Verùm patiens est erga nos, dum non vult vllos perire, sed omnes ad pœnitentiam recipere. Veniet autem dies domini sicut fur in nocte, quo cœli, procellæ in morem transibunt: elementa verò æstuantia soluentur, terráque, et quæ in ea sunt opera, exurentur.

Exec. 12.

1. Thes. 5.
Apoc. 3.

οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ αὐτῷ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδύτητα ἡγοῦνται. ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται.

Quum

τοῦ-

τούτων οὖν πάντων λυ-
ομένων, ποταποὺς δεῖ
ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁ-
γίαις, ἀναστροφαῖς καὶ
εὐσεβείαις, προσδοκῶν-
τας καὶ σπεύδοντας τὴν
παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ
ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ
πυρούμενοι λυθήσον-
ται, καὶ στοιχεῖα καυ-
σούμενα τήκεται. καινοὺς
δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν
καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελ
μα αὐτοῦ προσδοκῶμεν,
ἐν οἷς δικαιοσύ-
νη κατοικεῖ. διὸ ἀγαπη-
τοὶ ταῦτα προσδοκῶν-
τες, σπουδάσατε ἄσπι-
λοι, καὶ ἀμώμητοι αὐ-
τῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ.
καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡ-
μῶν μακροθυμίαν, σω
τηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς
καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν
ἀδελφὸς παῦλος, κα-
τὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν
σοφίαν ἔγραψεν ὑ-
μῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις
ταῖς

Quum igitur hæc o-
mnia soluantur, qua-
les oportet esse vos in
sanctis conuersationi-
bus ac pietatibus, ex-
pectantes & accele-
rantes aduentum diei
dei, per quem cœli in-
censi soluentur, et ele-
menta æstuantia li-
quescent? Sed cœlos no Esa. 65.
uos ac terram nouam Apoc. 21.
iuxta promissũ illius
expectamus, in quib⁹
iustitia inhabitat.
Quapropter dilecti,
hæc expectantes, date
operam, vt immacu-
lati & incontamina-
ti, ab illo reperiamini
in pace, dominiq; no-
stri patientiam, salu-
tem arbitremini: quẽ-
admodum & dile-
ctus frater noster
Paulus, iuxta sibi da-
tam sapientiã scripsit
vobis: etiã in omnibus

ferè epistolis loquens de his, inter quæ sunt nõnulla difficilia intellectu, quæ indocti parúmque firmi detorquent, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perniciem. Vos igitur dilecti, postea quàm præmoniti estis, cauete ne simul cum alijs nefariorum errore abducti excidatis à propria stabilitate, sed crescite in gratia, et cognitione domini nostri et seruatoris Iesu Christi. Ipsi gloria et nunc & in diem æternitatis. Amen.

ΙΝ

ταῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστί δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ προγινώσκοντες, φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες, ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι, καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν, καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

ΙΝ

IN EPISTOLAM IOANNIS
primam argumentū per Eraſmum Roterodamum.

HAnc epiſtolam eſſe Ioannis apoſtoli, qui ſcripſit Euangelium, vel ipſe ſermonis character arguit. multus eſt in mentione lucis ac tenebrarum, vitæ ac mortis, odij & charitatis, in iterandis verbis, velut exceptis ex ſermone proximo. Quod genus eſt illud, vt exemplo quod dicimus fiat dilucidius: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas patris in eo, quoniam omne quod in mundo eſt, &c. Ac mox, Non eſt ex patre, ſed ex mundo eſt. & mundus tranſit. Quoties hic iteratur mundus? Poſtremò, eſt in toto huius ſermone quiddam minus adſtrictum ac fuſius quàm in ſermone reliquorum Apoſtolorum. Eſt autem dilucidior epiſtola, quàm vt egeat argumento, quemadmodum & duæ ſequentes, quæ Ioanni cuidam presbytero, non Apoſtolo tribuuntur.

ARGVMENTI FINIS.

Digitized by Google

EPISTOLA IOANNIS APOSTOLI Prima.

CAP. I Κεφάλιον ά.

Quod erat ab initio, quòd audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de sermone vitæ, & vita manifestata est, et vidimus: etiam testamur, & annũciam⁹ vobis vitã æternã, quæ erat apud patrẽ, et manifestata est nobis. Quod vidimus, &

Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ὃ ἑωράκαμεν καὶ

ἣν ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστὶ, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς

& audiuimus, annũciamus vobis, vt & vos societatẽ habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum patre & filio eius IESV CHRISTO. Et hæc ſcribimus vobis, vt gaudium veſtrum ſit plenum. Et hæc eſt promiſsio, quam audiuimus ex ipſo, & annunciamus vobis, quòd Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. Si dixerimus quòd ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus. Quòd ſi in luce ambulamus, ſicut ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus inter nos mutuã, et ſanguis IESV CHRISTI filij eius emũdat nos

Ioan. 16. 2. Ioan. 1. Hebr. 9. 1. Petr. 1.

Digitized by Google

Apoc.1. nos ab omni peccato. Si dixerimus, Peccatum non habemus: nosipsos fallimus, & veritas in nobis non
3.Reg.8. est. Si cõfiteamur pec-
2.Par.6. cata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, Non peccauimus: mendacem facimus eum, & sermo eius non est in nobis.

ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. ἐὰν εἴπωμεν, ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

CAP. 2. Filioli mei, haec scribo vobis, Ne peccetis: & si quis peccauerit,
Heb.7. aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tãtum, sed etiam pro totius mundi. Et per

Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε, καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ

Digitized by Google

τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμεν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν. ἀδελφοὶ, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλὰ ἐντολὴν παλαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς. πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν,

per hoc ſcimus quòd cognouimus eum, ſi iuſſa illius obſeruamus. Qui dicit, Noui eum, & præcepta eius non ſeruat, mendax eſt, & in eo veritas non eſt. Qui autem ſeruat ſermonem eius, vere in hoc charitas Dei perfecta eſt. Per hoc ſcimus quòd in ipſo ſumus. Qui dicit ſe in eo manere, debet ſicut ille ambulauit, et ipſe ambulare. Fratres, non præceptum nouum ſcribo vobis, ſed præceptum vetus, quod habuiſtis ab initio. Præceptum vetus, eſt ſermo quem audiſtis ab initio. Rurſum præceptũ nouum ſcribo vobis. Quod verum eſt in ipſo, idem verũ eſt et in vo-

Infra. 4.

Ioan. 13.

Digitized by Google

vobis : quia tenebræ prætereunt, & verum
Infra. 4. lumen iam lucet. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est vsq; adhuc.
Leui. 19. Qui diligit fratrem suũ, in lumine manet, & offendiculum in eo non est. Qui autẽ odit fratrẽ suu, in tenebris est, et in tenebris ambulat, & nescit quò eat, quia tenebræ obcæcauerũt oculos eius. Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomẽ eius. Scribo vobis patres, quoniã cognouistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis adolescẽtes, quoniam vicistis illum malum. Scribo vobis filioli, quoniam cognouistis patrem. Scripsi vobis patres, quoniam co-

ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παρέρχεται, καὶ τὸ φῶς ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν τεκνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. γράφω ὑμῖν παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα, ἔγραψα ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώ-

Digitized by Google

ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί. καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα. παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί, καὶ καθὼς ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ

cognouistis eũ, qui ab initio est. Scripsi vobis adolescentes, quoniam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, & vicistis illum malũ. Ne diligatis mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo: quoniam omne quod est in mundo, veluti concupiscentia carnis, & concupiscẽtia oculorum, et fastus vitæ, non est ex patre, sed ex mundo est. Et mũdus transit, & cõcupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Filioli, nouissimum tempus est: & sicut audistis quòd Antichristus venturus sit, etiam nunc Antichristi multi cæ-

Antichristus.

pe-

dominum, qui illos mercatus est, abnegãtes, accersentes sibi ipsis celerem interitũ, & plerique sequentur illorũ exitia: per quos via veritatis maledictis afficietur, & per auaritiã factitijs sermonibus de vobis negociabuntur: quibus iudicium iam olim nõ tardat, & perditio illorum non dormitat.

Iob. 4. Nam si deus angelis qui peccauerant, non pepercit, sed catenis noctis in tartarũ præcipitatos, tradidit seruatos in iudicium, & prisco mundo non pepercit, sed octauũ iustitiæ præconem Noë seruauit, diluuio in mundum impiorum inducto, & ciuitates Sodomorum ac Gomorrhæ in cinerem re-

Genes. 7.

τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται, οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρτάρωσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους, καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄγδοον Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τεφρώσας κατέκρι-

κα-

κατέκρινεν, τὸ δόγμα μᾶλλόν τῶν ἀσεβῶν τιθεικώς, καὶ δίκαιον λὼτ καταπονούμενον τὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς, ἐρρύσατο. βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν. μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας. τολμηταὶ, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι βλασφημοῦντες, ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν

redactas, subuersione condẽnauit, eosq; fecit exẽplũ ijs q ĩpie forẽt acturi: & iustũ Lot, q Gene. 19. opprimebatur à nefarijs per libidinosam cõuersationẽ, eripuit. Is enim oculis et auribus iustus, quũ habitaret inter illos, quotidie animã iustã iniquis illorum factis excruciabat. Nouit dñs pios è tentatione eripere, iniustos autẽ in diẽ iudicij puniendos seruare, maxime vero illos, qui carnẽ sequentes in cõcupiscẽtia pollutiõis ambulãt, ac dominationẽ contẽnũt, audaces, prefracti, qui gloria precellentes nõ verentur conuitijs incessere, quum ipsi angeli, qui sunt robore ac virtute maiores, non ferunt aduersus sese

apud

apud dominum, maledicum iudicium. At isti veluti bruta animantia, natura genita in capturam & in perniciem, in his quæ non intelligunt, maledicẽtes, in perditione sua peribunt, reportantes mercedem iniustitiæ, pro voluptate ducentes, si in diem deliciis fruantur, labes ac maculæ, qui conuiuantes in erroribus suis insultant vobis, oculos habentes plenos adulteræ, & qui à peccando cessare nesciant, inescantes animas instabiles, cor habentes exercitatum rapinis, execrabiles filij, qui relicta recta via aberrarunt, sequuti viam Balaam, filij

τῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δὲ ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι, τὸ ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀγάπαις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντες, κατάρας τέκνα, καταλιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ, τοῦ Βοσὸρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν,

Num. 22

πησεν, ἠλέγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας. ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον. κωλύσει τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται. ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγξάμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις, τοὺς ὀλίγως ἀποφυγόντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου, ἐν

filij Boſor, qui mercedẽ iniquitatis dilexit, ſed redargutus fuit de ſua iniqtate: animal ſubiugale mutũ, humana voce loquẽs, prohibuit prophetæ demẽtiã. Iſti ſunt fontes aqua carẽtes, nebulæ q̃ à procella ferũtur, quibus caligo tenebrarũ in æternũ ſeruata eſt. Siquidẽ vbi vehemẽter faſtuoſa vanitatis verba ſonuerint, ineſcãt homines per cõcupiſcẽtias carnis voluptatib⁹, eos q̃ vere aufugerãt ab his q̃ in errore cõuerſantur, dũ illis libertatẽ pollicẽtur, quũ ipſi ſerui ſint corruptionis. Siqdẽ à quo quis ſuperat⁹ eſt, huic etiã in ſeruitutem eſt addictus. Nã ſi poſtea quàm refugerunt ab inquinamentis mũdi, Iudæ. 1. Ioan. 8.

per agnitionem domini & ſeruatoris Ieſu Chriſti, tamen his rurſum inuoluti ſuperantur, facta ſunt illis poſtrema peiora primis. Satius enim fuiſſet illis non cognouiſſe viam iuſtitiæ, quàm vbi cognouerunt, conuerti ab eo, quod illis traditum fuit ſancto præcepto. Verum accidit illis id, quod vero prouerbio dici
Prou.26. ſolet: Canis reuerſus ad ſuum ipſius vomitum: & ſus lota, reuerſa ad volutabrum cœni.

ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς, μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν, ἐπιστρέψαι ἀπὸ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου.

CAP. 3. Haſce iam alteras vobis chariſſimi ſcribo literas, in quibus extimulo veſtram per commonitionem, ſynceram mentem, vt me-

Ταύτην ἤδη ἐπιστολὴν δευτέραν ὑμῖν γράφω ἀγαπητοί, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, μνη-

Digitized by Google

μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τὴν τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολὴν τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος, εἰδότας τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, ἐμπαῖκται καὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι, καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ ἐξ ὕδατος, καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. οἱ δὲ νῦν οὐ-

memores ſitis verborum quæ prædicta ſunt à ſanctis prophetis, & mandati noſtri, qui ſumus apoſtoli domini & ſeruatoris, illud primum ſcientes, venturos in extremis diebus illuſores, qui iuxta proprias concupiſcentias ambulent, & dicant: Vbi eſt pollicitatio aduentus eius? Siquidem ex quo die patres obdormierunt, ſic omnia permanent ab initio conditionis. Nam illud volentes neſciunt, quòd cœli iam olim fuerint, ac terra ex aqua, & per aquam conſiſtens dei ſermone, per quæ is qui tum erat mundus, aqua inundatus periit. At qui nunc ſunt cœli

I. Tim. 4. 2. Tim. 3. Iudæ. 1.

cœli ac terra, eiusdem sermone repositi sunt, & seruantur igni, in diem iudicij, & perditionis impiorũ hominum. Vnum autem hoc ne lateat vos dilecti, quòd vnus dies apud dominum perinde est vt mille anni, & mille anni vt dies vnus. Haud tardat dominus qui promisit, quemadmodum nonnulli tarditatem existimant. Verùm patiens est erga nos, dum non vult vllos perire, sed omnes ad pœnitentiam recipere. Veniet autem dies domini sicut fur in nocte, quo cœli, procellæ in morem transibunt: elementa verò æstuantia soluentur, terráque, et quæ in ea sunt opera, exurentur.

Exec. 12.

1. Thes. 5. Apoc. 3.

οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ αὐτῷ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδύτητα ἡγοῦνται. ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται.

Quum

τοῦ-

τούτων οὖν πάντων λυ-
ομένων, ποταπους δεῖ
ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγί-
αις, ἀναστροφαῖς καὶ
εὐσεβείαις, προσδοκῶν-
τας καὶ σπεύδοντας τὴν
παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ
ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ
πυρούμενοι λυθήσον-
ται, καὶ στοιχεῖα καυ-
σούμενα τήκεται. καιν-
οὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν
καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελ
μα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύ-
νη κατοικεῖ. διὸ ἀγαπητοὶ
ταῦτα προσδοκῶν-
τες, σπουδάσατε ἄσπι-
λοι, καὶ ἀμώμητοι αὐ-
τῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ.
καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡ-
μῶν μακροθυμίαν, σω
τηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς
καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν
ἀδελφὸς παῦλος, κα-
τὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν
σοφίαν ἔγραψεν ὑ-
μῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις
ταῖς

Quum igitur hæc o-
mnia soluantur, qua-
les oportet esse vos in
sanctis conuersationi-
bus ac pietatibus, ex-
pectantes & accele-
rantes aduentum diei
dei, per quem cœli in-
censi soluentur, et ele-
menta æstuantia li-
quescent? Sed cœlos no Esa. 65.
uos ac terram nouam Apoc. 21.
iuxta promissũ illius
expectamus, in quib⁹
iustitia inhabitat.
Quapropter dilecti,
hæc expectantes, date
operam, vt immacu-
lati & incontamina-
ti, ab illo reperiamini
in pace, dominiq; no-
stri patientiam, salu-
tem arbitremini: quẽ-
admodum & dile-
ctus frater noster
Paulus, iuxta sibi da-
tam sapientiã scripsit
vobis: etiã in omnibus

Digitized by Google

ferè epistolis loquens de his, inter quæ sunt nõnulla difficilia intellectu, quæ indocti parúmque firmi detorquent, sicut & ceteras scripturas, ad suam ipsorum perniciem. Vos igitur dilecti, postea quàm præmoniti estis, cauete ne simul cum alijs nefariorum errore abducti excidatis à propria stabilitate, sed crescite in gratia, et cognitione domini nostri et seruatoris Iesu Christi. Ipsi gloria et nunc & in diem æternitatis. Amen.

ΙΝ

ῆαῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐ|ταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστί δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ προγινώσκοντες, φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ ταῖς τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες, ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι, καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν, καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

ΙΝ

IN EPISTOLAM IOANNIS primam argumentū per Eraſmum Roterodamum.

HAnc epiſtolam eſſe Ioannis apoſtoli, qui ſcripſit Euangelium, vel ipſe ſermonis character arguit. multus eſt in mentione lucis ac tenebrarum, vitæ ac mortis, odij & charitatis, in iterandis verbis, velut exceptis ex ſermone proximo. Quod genus eſt illud, vt exemplo quod dicimus fiat dilucidius: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas patris in eo, quoniam omne quod in mundo eſt, &c. Ac mox, Non eſt ex patre, ſed ex mundo eſt. & mundus tranſit. Quoties hic iteratur mundus? Poſtremò, eſt in toto huius ſermone quiddam minus adſtrictum ac fuſius quàm in ſermone reliquorum Apoſtolorum. Eſt autem dilucidior epiſtola, quàm vt egeat argumento, quemadmodum & duæ ſequentes, quæ Ioanni cuidam presbytero, non Apoſtolo tribuuntur.

ARGVMENTI FINIS.

Digitized by Google

EPISTOLA IOANNIS APOSTOLI Prima.

CAP. I Κεφάλιον ά.

QVod erat ab initio, quòd audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de sermone vitæ, & vita manifestata est, et vidimus: etiam testamur, & annũciam⁹ vobis vitã æternã, quæ erat apud patrẽ, et manifestata est nobis. Quod vidimus, &

Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ὃ ἑωράκαμεν καὶ

ἣ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. καί ἐστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς

& audiuimus, annũciamus vobis, vt & vos societatẽ habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre & filio eius IESV CHRISTO. Et hæc scribimus vobis, vt gaudium vestrum sit plenum. Et hæc est promissio, quam audiuimus ex ipso, & annunciamus vobis, quòd Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Si dixerimus quòd societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus. Quòd si in luce ambulamus, sicut ipse est in luce, societatem habemus inter nos mutuã, et sanguis IESV CHRISTI filij eius emũdat nos

1. Ioan. 16.
2. Ioan. 1.
Hebr. 9.
1. Petr. 1.

Apoc.1. nos ab omni peccato. Si dixerimus, Peccatum non habemus: nosipsos fallimus, & veritas in nobis non
3.Reg.8. est. Si cõfiteamur pec-
2.Par.6. cata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, Non peccauimus: mendacem facimus eum, & sermo eius non est in nobis.

ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. ἐὰν εἴπωμεν, ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

CAP. 2. Filioli mei, haec scribo vobis, Ne peccetis: & si quis peccauerit,
Heb.7. aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tãtum, sed etiam pro totius mundi. Et per

Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε, καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ

τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμεν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν. ἀδελφοὶ, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλὰ ἐντολὴν παλαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς. πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν,

per hoc scimus quòd cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit, Noui eum, & precepta eius non seruat, mendax est, & in eo veritas non est. Qui autem seruat sermonem eius, vere in hoc charitas Dei perfecta est. Per hoc scimus quòd in ipso sumus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulauit, et ipse ambulare. Fratres, non præceptum nouum scribo vobis, sed præceptum vetus, quod habuistis ab initio. Præceptum vetus, est sermo quem audistis ab initio. Rursum præceptũ nouum scribo vobis. Quod verum est in ipso, idemverũ est et in vo-

Infra. 4.

1. Ioan. 13.

Digitized by Google

vobis : quia tenebræ prætereunt, & verum
Infra. 4. lumen iam lucet. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est vsq; adhuc.
Leui. 19. Qui diligit fratrem suũ, in lumine manet, & offendiculum in eo non est. Qui autẽ odit fratrẽ suũ, in tenebris est, et in tenebris ambulat, & nescit quò eat, quia tenebræ obcæcauerũt oculos eius. Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomẽ eius. Scribo vobis patres, quoniã cognouistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis adolescẽtes, quoniam vicistis illum malum. Scribo vobis filioli, quoniam cognouistis patrem. Scripsi vobis patres, quoniam co-

ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παρέρχεται, καὶ τὸ φῶς ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν τεκνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. γράφω ὑμῖν παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα, ἔγραψα ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώ-

Digitized by Google

ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί. καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα. παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί, καὶ καθὼς ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ

cognouistis eũ, qui ab initio est. Scripsi vobis adolescentes, quoniam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, & vicistis illum malũ. Ne diligatis mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo: quoniam omne quod est in mundo, veluti concupiscentia carnis, & concupiscẽtia oculorum, et fastus vitæ, non est ex patre, sed ex mundo est. Et mũdus transit, & cõcupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Filioli, nouissimum tempus est: & sicut audistis qu. ò l Antichristus ventu- Antichri
rus sit, etiam nunc stus.
Antichristi multi cæ-

λοὶ pe-

perunt esse, vnde scimus nouissimũ tempus esse. E nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permãsissent vtiq; nobiscum. Sed vt manifesti fierent, quòd non sint omnes ex nobis. Sed vos vnctionẽ habetis à sãcto illo, et nostis ὄnia. Nõ scripsi vobis quasi ignorãtibus veritatẽ, sed tanquã scientibus eã: quodq; omne mendaciũ ex veritate non est. Quis est mendax, nisi is qui negat Iesum esse Christum? Antichristus quis. Hic est Antichristus, qui negat patrem & filium. Quisquis negat filium, is ne patrem quidem habet. Vos igitur quod audistis ab initio, in vobis permaneat. Si in

λὶ γεγόνασιν, ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν. ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν, ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν, καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα. οὐκ ἔγραψα ὑμῖν ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν. καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι. τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. ὑμεῖς ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν

ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς τὸ χρῖσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει. καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλ' ὡς τὸ αὐτοῦ χρῖσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος. καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μένετε ἐν αὐτῷ. καὶ νῦν τεκνία μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστιν, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

in vobis permanserit quod audistis ab initio, & vos in filio & patre mãebitis. Et hæc est repromissio quam ipse pollicitus est nobis vitam æternam. Hæc scripsi vobis de his qui seducunt vos. Et vnctio quam vos accepistis ab eo, manet in vobis. Et non necesse habetis vt quisquã doceat vos, sed sicut ipsa vnctio docet vos de omnibus, & verax est, & non est mendaciũ. Et sicut docuit vos, manete in ea. Et nunc filioli manete in eo, vt quum apparuerit, habeamus fiduciam, & non pudefiamus ab eo in aduẽtu eius. Si scitis quòd iustus est, scitote quòd omnis qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

Vi-

CAP. 3. Videte qualẽ charitatẽ dedit nobis pater, vt filij dei nominemur. Propter hoc mundus nõ nouit vos, quia non nouit eum. Chariſsimi, nunc filij dei ſumus, et nondum apparuit id, quod futuri ſumus. Scimus autem, quòd ſi apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, purificat ſe, ſicut & ille purus eſt. Omnis qui committit peccatum, idẽ & iniquitatem committit: & peccatum eſt iniquitas. Et ſcitis quòd ille apparuit vt peccata noſtra tolleret, & peccatum in eo non eſt. Omnis qui in eo manet, non peccat: omnis qui peccat,

Eſa. 53.
1. Petr. 2.

Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατὴρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμὲν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτὸν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει. πᾶς ὁ ἁμαρ-

ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

cat, non vidit eũ, nec cognouit eum. Filioli, nẽmo vos seducat. Qui exercet iustitiam, iustus est sicut & ille iustus est. Qui cõmittit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. Ad hoc apparuit filius dei, vt dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo, peccatũ non committit, quoniam semen ipsius in eo manet: & non potest peccare, eò quòd ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filij dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iustitiam, non est ex deo, & qui non diligit fratrem suum: quoniam hec est annunciatio quam audistis ab initio, vt diligamus nos in-

1. Ioan. 3.

cem. Non sicut Cain
Gene. 4. ex illo malo erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quia opera eius mala erant, fratris autem
Ioan. 15. eius iusta. Ne miremini fratres mei, si odit vos mundus. Nos scimus quòd trãslati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres. Qui non diligit fratrem, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quòd omnis homicida non habet vitam aeternam in se manentem. Per hoc cognouimus charitatem, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui

λήλους, ὃ καθὼς κάϊν
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔ-
σφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.
καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν
αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ
πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελ
φοῦ αὐτοῦ δίκαια. μὴ θαυ
μάζετε ἀδελφοί μου εἰ
μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς
οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου
εἰς τὴν ζωήν, ὅτι ἀγαπῶ
μεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀ
γαπῶν τὸν ἀδελφὸν μέ
νει ἐν τῷ θανάτῳ. πᾶς ὁ μι
σῶν τὸν ἀδελφὸν αὐ-
τοῦ, ἀνθρωποκτόνος
ἐστί. καὶ οἴδατε, ὅτι πᾶς
ἀνθρωποκτόνος οὐκ
ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν
ἑαυτῷ μένουσαν. ἐν τού-
τῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀ-
γάπην, ὅτι ἐκεῖνος
ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ ἡμεῖς ὀ-
φείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀ-
δελφῶν τὰς ψυχὰς θεῖ-
ναι. ὃς δ' ἂν ἔχῃ
τὸν

τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ; τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν τῷ λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν, ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν, καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐν-

Qui verò habuerit substantiã mundi, & viderit fratrem suum egentem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Filioli mei, ne diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. Per hoc cognoscimus quòd ex veritate sumus, & in conspectu eius suadebimus cordibus nostris: quoniam si condẽnet nos cor nostrũ, maior est deus corde nostro, & nouit ŏnia. Charissimi, si cor nostrum non condemnet nos, fiduciam habemus erga deum: & quicquid petierimus, accipimus ab eo: quoniam præcepta eius custodimus, et ea quæ sunt placita coram eo, facimus. Et hoc est

Iob. 27.

Ioan. I 6.

Ioan. 15.

Digitized by Google

Infra. 4. *præceptum eius, vt credamus nomini filij eius Iesu Christi, & diligamus nos mutuò, sicut dedit præceptum. Et qui seruat præcepta eius, in illo manet, & ipse in eo. Et per hoc scimus quòd manet in nobis, è spiritu, quem nobis dedit.*

ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν. καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.

CAP. 4. *Charissimi, ne cuiuis spiritui credatis, sed probate spiritus an ex deo sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierũt in mũdũ. Per hoc cognoscite spiritũ dei. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christũ in carne venisse, ex deo est. Et omnis spiritus qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex deo, non est. Et*

Ἀγαπητοὶ μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστί. καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι. καὶ

καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὲ τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσὶ, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν. ὁ γινώσκων τὸν θεὸν, ἀκούει ἡμῶν. ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης. ἀγαπητοὶ, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστί. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεὸν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη

Et hic est ille spiritus Antichristi, de quo audistis quòd venturus sit, & nunc iam in mundo est. Vos ex deo Ioan. 8.
estis filioli, & vicistis eos: quoniã maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo. Ipsi è mundo sunt, ideo è mundo loquuntur, & mũdus eos audit. Nos ex deo sumus. Qui no Ibidem.
uit deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos. Per hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris. Charissimi, diligamus nos inuicem: quia charitas ex deo est. Et omnis qui diligit, ex deo natus est, & cognoscit deũ. Qui non diligit, non nouit deum, quoniam deus charitas est. In hoc apparuit cha-

Digitized by Google

vitas Dei in nobis, quòd filium suũ vnigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eum. In hoc
Ioan. 3. est charitas, nõ quòd nos dilexerimus deũ, sed quòd ipse dilexit nos, & miserit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus nos mutuò diligere.
Ioan. 1. Deum nemo vidit
2. Tim. 6 vnquam. Si diligamus nos inuicẽ, Deus in nobis manet, & charitas eius est perfecta in nobis. Ex hoc cognoscimus in eo nos manere, & ipsum in nobis, quòd de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus et testamur quòd pater misit filium seruatorem mun-

ων ἡ θεὸς εἰ ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήκαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ἠγάπησεν ἡμᾶς ὁ θεός, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα

Digitized by Google

τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει. ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ

mundi. Quisquis confessus fuerit quòd Iesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Et nos cognouimus et credidimꝰ charitatem quam habet Deus in nobis. Deus charitas est: et qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo. In hoc pfecta est charitas nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij, quòd sicut ille est, & nos sumus in mundo hoc. Timor nō est in charitate, sed perfecta charitas foras eijcit timorē, quoniam timor cruciatū habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Nos diligimus eum, quoniam ipse prior dilexit nos. Si quis dixerit, Diligo deum, & fratrem Sup. 2.

 suū

ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum, quem vidit: deum, quem non vidit, quomodo poteſt diligere? Et hoc præceptum habemus ab eo, vt qui diligit deum, diligat & fratrem ſuum.

αὐτῆ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑωρακε, τὸν θεὸν, ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Leui. 19. Ioan. 13. Mat. 22.

CAP. 5. Omnis qui credit Ieſum eſſe Chriſtum, ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus eſt ex eo. In hoc cognoſcimus quòd diligamus filios dei, cum deum diligimus, & præcepta eius ſeruamus. Hæc eſt enim charitas dei, vt præcepta eius ſeruemus: et præcepta eius grauia non ſunt: Quoniam omne quod natum eſt ex

Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν, ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ

1. Cor. 15

ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος Ἰησοῦς Χριστός, οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι, καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια, ὅτι τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατὴρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ πνεῦμα ἅγιον. καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ. πνεῦμα, καὶ ὕδωρ, καὶ αἷμα. καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν. εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν, ὅτι αὕτη ἐστὶν

ex deo, vincit mundum: & hæc est victoria quæ vicit mundũ, fides nostra. Quis est qui vincit mundũ, nisi qui credit quòd Iesus est filius Dei? Hic est qui venit per aquam & sanguinẽ Iesus Christus: nõ per aquam solùm, sed per aquam & sanguinẽ. Et spiritus est qui testificatur, quoniã spiritus est veritas: quoniam tres sunt qui testimonium dãt in cœlo, pater, sermo, & spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, & aqua, & sanguis: et hi tres vnũ sunt. Si testimonium hominum accipimus, testimoniũ dei maius est: quoniam hoc est te-

testimonium Dei, quo testificatus est de filio suo. Qui credit in filium Dei, habet testimonium in seipso. Qui non credit Deo, mendacem fecit eum: quia non credit in testimonium quod testificatus est Deus de filio suo. Et hoc est testimonium, quòd vitam æternam dedit nobis Deus: & hæc vita in filio eius est. Qui habet filium Dei, habet vitam: qui non habet filium Dei, vitam non habet. Hæc scripsi vobis, qui creditis in nomine filij Dei, vt sciatis quòd vitam habetis æternam, & vt credatis in nomine filij DEI. Et hæc est fiducia quam habemus

Ioan. 3.

ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ὅτι μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ. ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν ζωήν. ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤῥησία ἣν ἔχομεν

πρὸς

πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾐτήκαμεν παρ' αὐτοῦ. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστὶν, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον. οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐ-

mus apud eum, quòd si quid petierimus secundum voluntatem eius, audit nos. Et si scimus quòd audit nos quicquid petierimus, scimus quòd habemus petitiones quas postulauimus ab eo. Si quis viderit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petet, & dabit ei vitam, peccantibus non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico vt roges. Omnis iniquitas peccatum est. Et est peccatum non ad mortem. Scimus quòd omnis qui natus est ex DEO, non peccat, sed qui genitus est ex Deo, seruat seipsum, & malus ille non tangit eum.

eum. Scimus quòd ex deo ſumus, & mundus totus in malo conſtitutus eſt. Scimus autem quòd filius dei venit, & dedit nobis mentem vt cognoſcamus illum qui verus eſt: & ſumus in vero, in filio eius IESV Chriſto. Hic eſt verus deus, & vita æterna. Filioli, cauete vobis à ſimulacris. Amen.

ἐν τοῦ. οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμὲν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἦκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν. καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος. τεκνία φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA IOANNIS APOSTOLI Secunda.

Κεφάλαιον ά. CAP. I

Ο Πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσται μεθ' ἡμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, παρὰ θεοῦ πατρὸς καὶ παρὰ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πα-

SEnior electæ dominæ, et filijs eius, quos ego diligo in veritate: & non ego solus, sed & omnes qui cognouerunt veritatem, propter veritatem quæ permanet in nobis, & nobiscum erit in æternum. Erit nobiscum gratia, misericordia, pax à deo patre, & à domino IESV Christo filio pa-

patris in veritate & charitate. Gauisꝰ sum valde, quòd inueni de filijs tuis ambulantes in veritate, sicut præceptũ accepimus à patre: & nũc rogo te domina, non tãquã mãdatũ nouũ scribo tibi, sed quod habuimꝰ ab initio, vt diligamus nos mutuo. Et hæc est charitas, vt ãbulemus secundum præceptum eius. Hoc est præceptũ, quemadmodũ audistis ab initio, vt in eo ambuletis, quoniam multi seductores ingressi sunt in mundũ, qui non confitentur Iesum Christum venturũ in carne. Hic est
1. Ioan. 2. seductor & Antichristus. Intuemini vosipsos, ne perdamꝰ quæ operati sumus, sed vt mercedẽ plenam recipia-

πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. ἐχάρην λίαν, ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός. καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφω σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε, ὅτι πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος, καὶ ὁ ἀντίχριστος. βλέπετε ἑαυτοὺς ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν.

μεν πᾶς ὁ παραβαίνων
καὶ μὴ μένων ἐν τῇ δι
δαχῇ τοῦ χριστοῦ, θεὸν
οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν
τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ,
οὗτος καὶ τὸν πατέρα
καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. εἴ τις
ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ
ταύτην διδαχὴν οὐ
φέρει, μὴ λαμβάνετε
αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαί-
ρειν αὐτῷ μὴ λέγετε· ὁ γὰρ
αὐτῷ λέγων χαίρειν,
κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐ-
τοῦ τοῖς πονηροῖς. πολλὰ
ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ
ἠβουλήθην διὰ χάρ-
του καὶ
μέλανος, ἀλλὰ ἐλπί-
ζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ
στόμα πρὸς στόμα λαλῆ-
σαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν
ᾖ πεπληρωμένη. ἀσπάζε-
ται σε τὰ τέκνα τῆς
ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλε-
κτῆς. ἀμήν.

piamus. Omnis qui
transgreditur, & non
manet in doctrina
Christi, deum nõ ha-
bet. Qui manet in do-
ctrina Christi, hic &
patrem & filium ha-
bet. Si quis venit ad
vos, & hanc doctri-
nam non adfert, nec
recipiatis eum in do-
mum, nec Aue ei di-
xeritis. Qui enim di-
cit illi Aue, communi-
cat operibus eius ma-
lis. Quum multa ha-
berem vobis scriben-
da, nolui per chartam
& atramentum: sed
spero me vẽturum ad
vos, & præsentem
præsentibus loquutu- Ioan. 16.
rum, vt gaudium 1. Ioan. 1.
nostrum sit cõpletũ.
Salutãt te filij soro-
ris tuæ electæ. Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA CATHOLICA BEATI IOANnis Theologi tertia.

CAP. I. ΚΕΦΑΛ. ά.

SEnior Gaio dilecto, quem ego diligo in veritate. Dilecte, de omnibus opto vt prosperè agant, & rectè valeant, sicut prosperè agit anima tua. Gauisus sum enim valde venientibus fratribus, & testimonium reddentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas. maius ijs nõ habeo gaudium, quàm vt audiam filios meos

Ο Πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι, καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν, καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα

ἐν

ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. ἀγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς, ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους, οἱ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν. ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ. ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέ-

in veritate ambulare. Chariſsime, fideliter facis quicquid operaris in fratres & in hoſpites qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu eccleſiæ: quos bene facies ſi deduxeris digne deo. Pro nomine enim ei° profecti ſunt, nihil accipientes à gentibus. Nos ergo debemus recipere huiuſmodi, vt cooperatores ſimus veritati. Scripſi eccleſiæ, ſed is qui amat primatum gerere in eis Diotrephes, non recipit nos. Propter hoc, ſi venero, indicabo facta illius quæ facit, verbis malitioſis garriens in nos: & nec in his contentus, non ſolùm

non recipit fratres, verùm etiã volentes recipere, prohibet, & è congregatione eiicit. Dilecte, ne imiteris qđ malũ est, sed quod bonum est. Qui bñ facit, ex deo est: qui aũt male facit, nõ videt deũ. Demetrio testimoniũ redditũ est ab omnibus, & ab ipsa veritate: sed & nos testimonium perhibemus, & nostis quòd testimonium nostrum verum est. Multa habebam quæ scriberem, sed nolo per atramentum & calamum scribere tibi: spero autem protinus me visurum te, & præsentes corã loquemur. Pax tibi. Salutãt te amici. Salutа amicos nominatim.

ἐπισχήσω τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τῶν βουλομένων κωλύει, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. ἀγαπητὲ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν, ὁ δὲ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν. Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἀληθείας. καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι. πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι. ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν. εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

Digitized by Google

IN EPISTOLAM IV. de argumentum per D. Erasmum Roterodamum.

MVltis verbis destomachatur in eos qui cupiditatibus suis excæcati, adversabantur euangelio. Quod tamen nouum videri non debeat, cum iam olim in hoc destinati sint, & ab apostolis prædictum sit, id genus homines irrepturos in gregem Christianorum. Adversus hos sic armat eos, vt studeant & illos vel increpatione coërcere, vel admonendo servare. Quod si non queant, certè ipsi sese parent in aduentum CHRISTI.

ARGVMENTI FINIS.

Digitized by Google

EPISTOLA CATHOLICA BEATI Iudæ Apostoli.

CAPVT. I.

ΚΕΦΑΛ. ά.

IVdas Iesu Christi seruus, frater Iacobi, iis qui in deo patre sanctificati sunt, quiq; Iesu Christo seruati sunt, vocatis. Misericordia vobis & pax & charitas multiplicetur. Dilecti, tantum mihi studiũ fuit scribendi ad vos de communi salute, vt non potuerim non scribere vobis, obsecrans vt vestris la-

ΙΟυδας ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ ἰησοῦ χριστῷ τετηρημένοις, κλητοῖς. ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη. ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζε-

σθαι

θαπαξ παρεδο θείσῃ τοῖς ἁγίοις πί- σει. παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμ- μένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖ- μα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν με- τατιθέντες εἰς ἀσέλ- γειαν, καὶ τὸν μό- νον δεσπότην θεὸν, καὶ κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι. ὑ- πομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅ- τι ὁ κύριος λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώ- σας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀ- πώλεσεν, ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλ λὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέ- ρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρη- κεν.

laboribus adiumento sitis fidei quæ semel data est sanctis. Obiter enim subierunt quidam homines impij, qui prius descripti fuerant in hoc iudicium, qui dei nostri gratiam transferunt ad lasciuiam, ac deũ qui solus est herus, ac Esa. 14. dominum nostrũ Iesum Christũ negant. Volo autem vos commonefacere, quũ sciatis semel illud, quòd dominus posteaquam populum ex Aegypto salutem eduxerat, rursus eos qui non credebant, perdidit: quodq; angelos, qui non seruauerant suam originem, sed reliquerant suum domicilium, ad iudicium magni illius diei vinculis æternis sub caligine ser-

Gene.19. uauit. Sicut Sodoma & Gomorrha, & his finitimæ ciuitates, q̃ ad consimilem modũ eũ illis stupris inquinatæ fuerãt, ac sequutæ fuerant carnẽ alienã, propositæ sunt exẽplo, ignis æterni pœnã sustinentes. Similiter sanè et hi delusi insõnijs carnẽ quidẽ polluũt, dños verò spernũt, in potestate præditos maledicta cõgerunt. At Michaël archãgelus quũ aduersus diabolum certans disceptaret de corpore Mosi, non ausus est illi impingere notã maledicti, sed dixit, Increpet te dominus. At isti quæ non nouerunt, ea maledictis insectãtur: quæ verò natura ceu animantia rationis expertia sciunt, in his cor-

Zach. 3.

κεν. ὡς σόδομα καὶ γόμορρα καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι. ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν. ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωϋσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας ἀλλ' εἶπεν, ἐπιτιμήσαι σοι κύριος. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθεί-

φονται. οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο. οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν, σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ὕδατι ἀνέμων περιφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, καὶ ἐκριζωθέντα, κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς τὸν αἰῶνα τετήρηται. προεφήτευσι δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνὼχ, λέγων, ἰδοὺ ἦλθε Κύριος ἐν ἁγίαις μυριά-

corrumpuntur: væ illis, quoniam viam Cain ingressi sunt, et deceptione mercedis qua deceptus fuit Balaam, effusi sunt, & contradictione Core perierunt. Hi sunt inter charitates vestras, macula, inter se conuiuantes absq; vllius timore, suopte ductu arbitrióque viuentes, nubes aquam nõ habentes, quæ à ventis circumaguntur, arbores autumno marcescentes, infrugiferæ, bis emortuæ & eradicatæ, vndæ efferæ maris, despumantes sua ipsorum dedecora, stellæ erraticæ, quibus caligo tenebrarum in æternum seruata est. Prius autẽ his vaticinatus est septimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce

Nu. 16. 26.

Apoc.1. Ecce venit dominus
Esaiæ.3. in sanctis milibus
suis, vt faciat iudi-
ciũ aduersus omneis,
& redarguat omnes
ex eis qui sunt impij,
de factis omnibus quæ
impiè patrarunt, dé-
que omnibus duris
quæ loquuti sunt ad-
uersus eum peccato-
res impij. Hi sunt
murmuratores, que-
ruli, iuxta concu-
piscentias suas am-
bulantes, & os illo-
rum loquitur tumi-
da, admirantes per-
sonas vtilitatis gra-
tia. Vos autem di-
lecti memores estis
verborum quæ an-
tehac dicta fuerunt
ab apostolis domi-
ni nostri, IESV
CHRISTI, quòd
dixerunt vobis in
extremo tempore fu-
tu-

ριάσιν αὐτοῦ, ποιῆ-
σαι κρίσιν κατὰ
πάντων, καὶ ἐξελέγ-
ξαι πάντας τοὺς ἀ-
σεβεῖς αὐτῶν περὶ
πάντων τῶν ἔργων
ἀσεβείας αὐτῶν, ὧν
ἠσέβησαν, καὶ πε-
ρὶ πάντων τῶν σκλη-
ρῶν, ὧν ἐλάλησαν
κατ' αὐτοῦ ἁμαρ-
τωλοὶ ἀσεβεῖς. οὗ-
τοί εἰσι γογγυσταὶ,
μεμψίμοιροι, κα-
τὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐ-
τῶν πορευόμενοι, καὶ
τὸ στόμα αὐτῶν λα-
λεῖ ὑπερόγκα, θαυ-
μάζοντες πρόσωπα,
ὠφελείας χάριν. ὑ-
μεῖς δὲ ἀγαπητοί,
μνήσθητε τῶν ῥημά-
των τῶν προειρημέ-
νων ὑπὸ τῶν ἀπο-
στόλων τοῦ κυρίου ἡ-
μῶν ἰησοῦ χριστοῦ,
ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι
ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσον-
τα-

τὰς ἐμπαίκτας, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῆς ἀσεβείας. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοί, τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτούς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν τῇ ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὓς μὲν ἐλεᾶτε διακρινόμενοι, οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα. τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης

turos illusores, qui iuxta suas impias cupiditates ambularẽt. Hi sunt qui segregãt animales, spiritum non habentes. Vos autem dilecti sanctissimæ vestræ fidei superstruentes vosipsos, per spiritum sanctum orantes, vos inuicem in charitate dei seruate, expectantes misericordiã domini nostri Iesu Christi in vitam æternam. Et hos quidem commiseremini, dum diiudicamini: illos autem per timorem saluos facite, ex incendio rapientes, odio prosequentes & eam quæ ex carne est maculatam tunicam. Ei vero qui potest illos seruare à peccato immunes, & statuere in conspectu glo-

1. Tim. 4. 2. Tim. 3. 2. Pet. 3.

gloriæ ſuæ, inconta-
minatos, cum exultatio-
ne, ſoli ſapienti deo ſer
uatori noſtro, gloria
& magnificentia &
imperiū & poteſtas,
nunc & in omnia ſe-
cula, Amen.

δόξης αὐτοῦ ἀμώμους
ἐν ἀγαλλιάσει, μόνῳ
σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡ-
μῶν, δόξα καὶ μεγα-
λωσύνη, κράτος καὶ
ἐξουσία, νυνὶ καὶ εἰς πάν-
τας τοὺς αἰῶνας, ἀ-
μήν.

APO-

APOCALYPSIS BEATI IOANnis Theologi.

ΚΕΦΆΛ. ά.

Ἀποκάλυψις ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ, τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅσα τε εἶδε. μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς. ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις.

CAP. I.

REuelatio IESV Christi quã dedit illi deus, vt palàm faceret seruis suis quæ oporteat fieri cito, & significauit quum misisset mandatum per angelum suum seruo suo Ioanni, qui testificatus est sermonem Dei, & testimonium Iesu Christi, & quæcunque vidit. Beatus qui legit & audit verba prophetiæ, & seruat ea quæ in ea scripta sunt. Tempus enim propè est. Ioannes septẽ ecclesiis quæ

Infra. 22

Digitized by Google

sunt in Asia, Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus qui in conspectu throni ei⁹ sunt, & à Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: ei qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris per sanguinem ipsius, & fecit nos reges & sacerdotes Deo, & patri suo: ipsi gloria & imperium in secula seculorũ, Amẽ.

Hebr. 9. 2. Ioan. 1. 2. Petr. 1.

Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum compunxerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ. Etiam, Amẽ.

Esaiæ. 3. Mat. 24. Iudæ. 1.

Ego sum Alpha &

Infra. 22

τ.. ἐν τῇ ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς, τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς, καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν. καὶ κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ναὶ, ἀμήν. Ἐγώ εἰμι τὸ Α, καὶ τὸ

ἢ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, λέγει ὁ κύριος, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ. ἐγὼ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος, λεγούσης, ἐγώ εἰμι τὸ Α, καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος. καὶ ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, ταῖς ἐν Ἀσίᾳ, εἰς Ἔφεσον, καὶ εἰς Σμύρναν, καὶ εἰς Πέργαμον, καὶ εἰς Θυάτειρα, καὶ εἰς Σάρδεις, καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς Λαο-

& Ω, *principium & finis, dicit dominus, qui est, & qui erat, & qui venturus est omnipotens. Ego Ioannes frater vester, & particeps in afflictione & regno & patientia in Christo Iesu, fui in insula quae appellatur Patmos, propter sermonem dei & testimonium Iesu Christi. Fui in spiritu in dominico die, & audiui post me vocem magnam tanquam tubae, dicentis, Ego sum Alpha & Ω, primus, & nouissimus. Quod vides, scribe in libro, et mitte septem ecclesiis quae sunt in Asia, Ephesso, & Smyrnae, & Pergamo, & Thyatirae, & Sardis, & Philadelphiae, & Lao-* Infra. 4.

Digitized by Google

Laodicia. Et cõuersus sum, vt viderem vocẽ que loquebatur mecum. Et cõuersus, vidi septem cãdelabra aurea, & in medio septẽ cãdelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum veste ad pedes vsq; demissa, & precinctũ ad mamillas zona aurea. Caput autem eius & capilli erant candidi velut lana alba, & tãquam nix. Et oculi
Infr.2.19 eius tãquam flamma ignis, & pedes eius similes chalcolibano, velut ĩ carmino ardẽtes. Et vox illius tãquam vox aquarũ multarũ: et habebat in dextera
Infra.19 sua stellas septẽ. Et de ore eius gladi⁹ vtraq; parte acutus exibat,
Matt.17. & facies eius sicut sol lucet in virtute sua.

Et

λαοδικείαν. καὶ ἐπέστρε-
ψα βλέπειν τὴν φω-
νὴν, ἥ τις ἐλάλησε
μετ' ἐμοῦ. καὶ ἐπιστρέψας
εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυ-
σᾶς, καὶ ἐν μέσῳ τῶν λυ-
χνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀν-
θρώπου, ἐνδεδυμένον
ποδήρη, καὶ περιεζω-
σμένον πρὸς τοῖς μα-
στοῖς ζώνην χρυσᾶν. ἡ
δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ αἱ
τρίχες λευκαὶ ὡσεὶ
ἔριον λευκὸν, ὡς χιών.
καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ
ὡς φλὸξ πυρός. καὶ οἱ
πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλ
κολιβάνῳ. ὡς ἐν καμί-
νῳ πεπυρωμένοι. καὶ ἡ
φωνὴ αὐτοῦ, ὡς φωνὴ ὑ-
δάτων πολλῶν. καὶ ἔ-
χων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ
χειρὶ ἀστέρας ἑπτά· καὶ
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομ-
φαία δίστομος ὀξεῖα ἐκ-
πορευομένη. καὶ ἡ ὄ-
ψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος
φαίνει ἐν δυνάμει αὐτοῦ.

καὶ

καὶ ὅτε εἶδον αὐτ, ἔπεσα πρὸς τοὺ πόδας αὐτ ὡς νεκρός. καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν αὐτ τὴν χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέγων μοι, μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου. γράψον ἃ εἶδες, καὶ ἃ εἰσὶν, καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα. τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, οὓς εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσί. καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

Et cum vidissem eum, ecciді ad pedes eius tanquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens mihi: Noli timere, Ego sum primus & nouissimꝰ, & viuus: & fui mortuus, & ecce sum viuens in secula seculorum, Amen. Et habeo claues inferorum & mortis. Scribe quæ vidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc. Sacramentum septẽ stellarũ quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea: Septẽ stellæ, angeli sunt septem ecclesiarum: & candelabra septem quæ vidisti, septem ecclesiæ sunt.

Esa. 44.
Esai. 22.
Iob. 12.
Infra. 3.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐφεσίνης ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ κρατῶν τῷ

Angelo Ephesinæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui tenet se-

CAP. 2.

septẽ stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorũ. Scio opera tua, & laborem & patientiam tuam, et quòd non potes sustinere malos, & tentasti eos qui se dicunt apostolos esse, & non sunt: & inuenisti eos mendaces, & tuliſti, & patientiã habes, & propter nomen meũ laborasti, & non defecisti. Sed habeo aduersum te, q̃ charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaq; vnde excideris, & age pœnitentiã, et prima opera fac: sin minus, veniã tibi cito, & moueho candelabrum tuum de loco
Luc. 13. suo, nisi resipueris. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum,

ἐν ἑπτὰ ἀστράσιν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ τὸν κόπον σου, καὶ τὴν ὑπομονήν σου. καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς, καὶ ἐπειράσω τοὺς φάσκοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους, καὶ οὐκ εἰσί. καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας, καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου κεκοπίακας, καὶ οὐ κέκμηκας. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι τάχει, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν,

τῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ θεοῦ. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας σμύρναίων γράψον. τάδε λέγει ὁ πρῶτος, καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς, καὶ ἔζησεν, οἶδά σου τὰ ἔργα, καὶ τὴν θλῖψιν, καὶ τὴν πτωχείαν, πλούσιος δὲ εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰδοὺ μέλλει βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ

rum, quæ & ego odi. Qui habet aurem, audiat quid ſpiritus dicat eccleſiis. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in medio paradiſi dei. Et angelo Smyrnæorum eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit primus & nouiſſimus, qui fuit mortuus, & viuit: Scio opera tua, & afflictionem, & paupertatem, ſed diues es: & blaſphemiam eorum qui ſe dicunt Iudæos eſſe, & nō ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ. Nihil horum tibi meas, quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem, vt tentemini, & habebitis afflictionem dierum decem. Eſto fidelis vſque ad mortem,

& dabo tibi coronam vitæ. Qui habet aurem, audiat quid ſpiritus dicat eccleſiis: Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda. Et angelo Pergamenſis eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit qui habet romphæam vtraque parte acutam: Scio opera tua, & vbi habitas, vbi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam. Et in diebus meis, Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, vbi Satanas habitat. Sed habeo aduerſus te pauca, quia habes iſthic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat in Balac mit-

καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ. καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου κατοικεῖ ὁ σατανᾶς. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν ἐν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκαν-

Nu. 24.

σκανδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα, καὶ πορνεῦσαι. οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν, ὃ μισῶ. μετανόησον, εἰ δὲ μή ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὃ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκο-

mittere scandalum coram filiis Israël, edere ex iis quæ simulachris immolantur, & scortari: ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum, quod odi. Resipisce, alioquin veniã tibi citò, & pugnabo cum illis gladio oris mei. Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesiis: Vincenti dabo edere ex manna abscondito: & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Et angelo Thyatirensis ecclesiæ scribe: Hæc dicit filius dei qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes eius similes

Sup. 1. Infr. 19.

chalcolibano: Noui o-
pera tua, & charita-
tem, & ministerium,
& fidem & patien-
tiam tuam, & opera
tua, et nouissima plu-
ra prioribus Sed ha-
beo aduersus te pau-
3.reg.16. ca, quia permittis mu-
4 Reg.9 lierem Hiezabel, quae
se dicit prophetã, do-
cere, et seducere seruos
meos scortari, & ede-
re ex ijs quae simula-
cris immolantur. Et
Iob.24. dedi illi tempus, vt
resipisceret à scorta-
tione sua, nec resipuit.
Ecce ego mitto eã in
lectum, & qui adul-
terio miscentur cũ ea,
in afflictionem ma-
ximam, nisi pœniten-
tiam egerint ab ope-
ribus suis: et filios eius
Hier.17. interficiam morte. &
scient omnes ecclesiæ
quòd ego sum ille scru-

χαλκολιβάνῳ. οἶδά
σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγά-
πην, καὶ τὴν διακονίαν, καὶ
τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὑπομο
νήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου, καὶ
τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν
πρώτων. ἀλλ' ἔχω κα-
τὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἐᾷς τὴν
γυναῖκα Ἰεζαβὴλ τὴν
λέγουσαν ἑαυτὴν προ-
φῆτιν, διδάσκειν, καὶ
πλανᾶν τοὺς ἐμοὺς δούλους
πορνεῦσαι, καὶ φαγεῖν
εἰδωλόθυτα φαγεῖν. καὶ ἔ-
δωκα αὐτῇ χρόνον, ἵνα
μετανοήσῃ· καὶ οὐ θέλει
μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορ-
νείας αὐτῆς. ἰδοὺ ἐγὼ βάλλω
αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ
τοὺς μοιχεύοντας μετ'
αὐτῆς, εἰς θλῖψιν με-
γάλην, ἐὰν μὴ μετα-
νοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων
αὐτῆς· καὶ τὰ τέκνα αὐ-
τῆς ἀποκτενῶ ἐν θανά-
τῳ. καὶ γνώσονται πά-
σαι αἱ ἐκκλησίαι, ὅ-
τι ἐγώ εἰμι ὁ ἐραυνῶν

ta-

νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ λέγω καὶ λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσιν διδαχὴν ταύτην, καὶ οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βάθη τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν, οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νικῶν, καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντρίβεται. ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου. καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγῃ ταῖς ἐκκλησίαις.

tans renes & corda: Pſal. 7.
& dabo vnicuiq; veſtrum ſecundũ opera ſua. Vobis autẽ dico, & cæteris, qui Thyatiræ eſtis. Quicunq; nõ habent doctrinã hãc, & qui nõ cognouerũt profunditates ſatanæ, quemadmodũ dicũt, non mittam ſuper vos aliud pondus, tamen id quod habetis, tenete donec veniam. Et qui vicerit, & cuſtodierit vſq; ĩ finẽ opera mea, dabo illi poteſtatẽ ſuper gẽtes, & reget eas Pſalm. 2.
virga ferrea, & tanq̃ Infra. 19
vaſa figuli confringẽtur. Sicut & ego accepi à patre meo, et dabo illi ſtellã matutinam. Qui habet aurẽ, audiat quid ſpiritus dicat eccleſijs.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον·

Et angelo eccleſiæ quæ eſt Sardis, ſcribe: CAP. 3.

Hæc dicit qui habet septem ſpiritus Dei, et ſeptem ſtellas. Scio opera tua, quia nomen habes quòd viuas, & mortuus es. Eſto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant. Nõ enim inueni opera tua plena coram Deo. In mẽte ergo habe, qualiter acceperis & audieris, et ſerua, & reſipiſce. Si ergo non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur, & neſcis qua hora veniam ad te. Habes pauca nomina & Sardis, qui nõ inquinauerunt veſtimenta ſua, et ãbulabunt mecum in albis, quia digni ſunt. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ, & con-

1. Theſ. 5.
2. Pet. 3.

χάραγον: τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ, ἃ μέλλει ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ εὕρηκά σου ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ὡς κλέπτης. καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπί σε. ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα καὶ ἐν Σάρδεσιν, οἳ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσιν μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐξομο-

Digitized by Google

ἐξομολογήσομαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφίᾳ ἐκκλησίας, γράψον· τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα Δαβίδ, ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείσει, καὶ κλείων, καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει. οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξουσιν,

confitebor nomen eius coram patre meo, & coram angelis eius. Qui habet aurẽ, audiat quid ſpiritus dicat eccleſijs. Et angelo Philadelphienſis eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit ſanctus & verax, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium apertum, & nemo poteſt claudere illud, quia modicam habes virtutem, & ſeruaſti ſermonem meum, & non negaſti nomen meum. Ecce do de ſynagoga Satanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur. Ecce adigam illos vt ve- Eſa. 22. Iob. 12.

 niãt,

niant, & adorent ante pedes tuos, & sciant quòd ego dilexi te, quoniam seruasti sermonem patientiæ meæ, & ego seruabo te ab hora tentationis quæ ventura est in orbem vniuersum, vt tentet habitantes in terra. Ecce venio citò. tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius. Et scribam super eum nomen DEI mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Hierusalem, quæ descendit de cœlo à Deo meo, & nomen meum nouum. Qui habet aurem, audiat quid spi-

ξωσιν, καὶ προσκυνήσω-
σιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν
σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ
ἠγάπησά σε, ὅτι ἐτή-
ρησας τὸν λόγον τῆς ὑ-
πομονῆς μου, κἀγώ σε
τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ
πειρασμοῦ τῆς μελ-
λούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ
τῆς οἰκουμένης ὅλης,
πειράσαι τοὺς καθημέ-
νους ἐπὶ τῆς γῆς. ἰδοὺ ἔρ-
χομαι ταχύ. κράτει
ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λά-
βῃ τὸν στέφανόν σου. ὁ
νικῶν, ποιήσω αὐτὸν
στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ
μου, καὶ ἐξω οὐ μὴ ἐξέλ-
θῃ ἔτι. καὶ γράψω ἐπ'
αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ
μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς
πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς
καινῆς ἱερουσαλὴμ,
ἡ καταβαίνουσα ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ
θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνο-
μά μου τὸ καινόν. ὁ ἔχων
οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ
πνεῦ-

πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας Λαοδικείων γράψον· τάδε λέγει, ἀμὴν ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός. ὄφελον ψυχρὸς ἦς, ἢ ζεστός. οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς, οὔτε ζεστὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου, ὅτι λέγεις, ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ἐλεεινὸς, καὶ πτωχὸς, καὶ τυφλὸς, καὶ γυμνός. συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς

spiritus dicat ecclesiis. Et angelo Laodicensium ecclesiæ scribe: Hæc dicit, Amen, testis fidelis & verus, principium creaturæ Dei, Scio opera tua, quia neque frigidus es, neq; feruidus: vtinam frigidus esses, aut feruidus. Itaque quoniam tepidus es, & nec frigidus, nec feruidus, incipiam te euomere ex ore meo: quia dicis, Diues sum, & ditatus sum, & nullius egeo: & nescis quòd tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, ac nudus Suadeo tibi emere à me aurum ignitum ex igni, vt locuples fias, & vestimentis albis induaris: vt non appareat dedecus nuditatis tuæ: et collyrio

rio inunge oculos tuos, vt videas. Ego
Prou.3. quoscunque amo, ar-
Hebr.12. guo & castigo. Aemulare ergo, ac resipisce. Ecce sto ad ostium, & pulso. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, & ipse mecum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et consedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesijs.

τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλούριον ἐγχρίσον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἵνα βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω, καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω. ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

CAP.4. Post hec vidi, & ecce ostium apertum in cœlo, & vox prima quam audiui, tanquam tubæ loquentis mecũ, dicens: Ascen-

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα, ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λεγούσης,

ἀνά-

ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι. καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος. καὶ ὁ καθήμενος ἦν ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι, καὶ σαρδίνῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου, ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ. καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι, κδ. καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους, κδ. πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἔχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς, καὶ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐξεπορεύοντο ἀστραπαὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ φωναὶ, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυ-

Aſcende huc, et oſtendam tibi quæ oportet fieri poſt hæc. Et ſtatim fui in ſpiritu. Et ecce ſedes poſita erat in cœlo, et ſupra ſedem ſedens. Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectu, lapidi iaſpidi et ſardio, et iris erat in circuitu ſedis, ſimilis aſpectu ſmaragdino. Et in circuitu ſedis ſedilia vigintiquatuor, et ſuper thronos, vigintiquatuor ſeniores ſedentes, circumamicti ſtolis albis, et habebãt in capitibus ſuis coronas aureas. Et de throno procedebãt fulgura & tonitrua, et voces, et ſeptem lãpades ignis ardentes ante thronum, quæ ſunt ſeptem ſpiritus Dei. Et in cõſpectu ſedis tanq̃ mare vitreum ſimile cry-

crystallo, & in medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante & retrò. Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem velut homo, et quartum animal simile aquilæ volanti. Et quatuor animalia singula eorũ habebãt alas senas in circuitu, & intus plena erant
Esaiæ. 6. oculis. Et requiem non habent die ac nocte, dicentia: Sãctus, sanctus, sanctus dominus deus omnipotens, qui erat, & qui est, et qui venturus est. Et quum darent illa animalia gloriam & honorem & benedictionem sedenti super thronum, viventi in secula

κρυστάλλῳ. καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου, τέσσαρα ζῶα, γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν, καὶ ὄπισθεν. καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἀνθρώπου, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ, καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ' ἑαυτὸ εἶχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμουσι ὀφθαλμῶν. καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντες, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν, καὶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώσουσι τὰ ζῶα δόξαν, καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν

αἰώνων

αἰώνων, πεσοῦνται οἱ κδ. πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες. ἄξιος εἶ κύριε λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ. Τίς ἐστιν ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ; καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς

la seculorum, procidunt viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorant viuentem in secula seculorum, & abiciunt coronas suas ante thronum, dicentes: Digne es domine accipere gloriã & honorem & virtutem: quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam sunt, & creata sunt.

Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus & in tergo, signatum sigillis septem. Et vidi angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librũ, et soluere signacula eius? Et nemo poterat neque in cœlo, neq;

CAP. 5. Exech. 2

neque in terra, neque ſubter terram, aperire librum, neque aſpicere illum. Et ego flebã multum, quòd nemo dignus inuentus eſſet aperire & legere librum, nec videre eum. Et vnus de ſenioribus dicit mihi: Ne fleueris: Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, vt aperiat librũ, & ſoluat ſeptem ſignacula eius. Et vidi, et ecce in medio throni, et quatuor animalium, et in medio ſeniorum, agnus ſtans tanquam occiſus, habens cornua ſeptem, et oculos ſeptẽ, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei, miſſi in omnem terram. Et venit, & accepit de dextera ſedẽtis in throno librum.

τῆς γῆς, οὐδὲ ἀνακλῖναι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό. καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολλά, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι, καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. καὶ εἷς τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε. ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων, ὁ ὢν ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαβὶδ ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτῆς. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, οἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ τοῦ θεοῦ πνεύματα τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθε, καὶ εἴληφε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου. Καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βι-

Infra. 6. Et quum accepiſſet

τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ οἱ κδ. πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας καὶ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγοντες, ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ, καὶ ἔθνους, καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κυκλόθεν τοῦ θρόνου, καὶ τῶν ζώων, καὶ πρεσβυτέρων· καὶ χιλιάδες χιλιάδων, λέγοντες φωνῇ

set librum, quatuor animalia, & viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas et phialas aureas plenas odoramẽtorum, quæ sunt precationes sanctorum, & canunt canticum nouum, dicentes: Dignus es accipere librum, & aperire signacula eius, quoniã occisus es, et redemisti nos Deo per sanguinem tuum, ex omni tribu & lingua & populo et natione, & fecisti nos Deo nostro reges et sacerdotes, et regnabimus super terram. Et vidi et audiui vocem angelorum multorũ in circuitu throni & animalium et seniorum, et milia miliũ, dicẽtia voce

Infra. 7. Supr. 1. Heb. 9. 1. Pet. 1. Dan. 7.

voce magna: Dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutem & diuitias et sapientiam & fortitudinem & honorem et gloriã & benedictionem. Et omnem creaturã quæ in cœlo est, & quæ super terram: et quæ sub terra, & in mari, & quæ in eis sunt ŏnia, audiui, dicentes: Sedenti in throno & agno benedictio et honor & gloria & potestas in secula seculorum. Et quatuor animalia dicebant, Amen. Et vigintiquatuor seniores ceciderunt in facies suas, et adorauerunt viuentẽ in secula seculorum.

φωνῇ μεγάλῃ. ἄξιόν ἐστιν ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ πλοῦτον, καὶ σοφίαν, καὶ ἰσχύν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν. καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἃ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ἤκουσα λέγοντας, τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον, ἀμήν. καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν, καὶ προσεκύνησαν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

CAP. 6. Et vidi quũ aperuisset agnus vnũ de sigillis, et audiui vnum de quatuor animalibus, di-

Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὸ ἀρνίον ἕν ἐκ τῶν σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγο-

λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς, ἔρχου, καὶ βλέπε. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων τόξον. καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν ἵνα νικήσῃ. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος, ἔρχου, καὶ βλέπε. καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρός, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτῷ ἐδόθη αὐτῷ, λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τρίτην σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος, ἔρχου, καὶ βλέπε, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ, ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων

dicens tanquam vocem tonstrui: Veni, & vide. Et vidi, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens, & vt vinceret. Et quũ aperuisset sigillum secundum, audiui secundũ animal, dicens: Veni, & vide. Et exiuit alius equus rufus, & qui sedebat super illũ, datum est ei vt tolleret pacem de terra, & vt inuicem se interfaciant: & datus est ei gladius magnus. Et quũ aperuisset sigillũ tertiũ, audiui tertium animal, dicẽs: Veni, et vide Et vidi, et ecce eq⁹ niger, et q̃ sedebat sup illũ, habebat statera ĩ manu sua. Et audiui vocẽ ĩ medio qua-

Sup. 5.

tuor animalium, dicentẽ: Chœnix tritici denario vno, & tres chœnices hordei denario vno, & vinum & oleum ne laseris. Et quum aperuisset sigillum quartum, audiui vocem quarti animalis, dicentem: Veni, & vide. Et vidi, & ecce equus pallidus: & qui sedebat super eum, nomen illi mors: & infernus sequitur eum. Et data est illis potestas interficiẽdi super quartam partem terre gladio & fame & morte, & à bestijs terre. Et quũ aperuisset sigillum quintum, vidi subter altare animas interfectorũ propter verbum dei, & propter testimonium quod habebam. Et cla-

σάρων ζώων, λέγουσαν οἰνικὸς σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου, λέγουσαν. ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ, καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον. καὶ ἔκραξαν

ξαν

ξον φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες. ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἐδόθη ἑκάστοις στολαὶ λευκαὶ, καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς, ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρὸν, ἕως πληρώσωνται καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτέννεσθαι ὡς καὶ αὐτοί. καὶ εἶδον, ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς, ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη. καὶ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς

clamabant voce magna, dicentes: Vsquequo domine, q̃ es sanctus & verax, nõ iudicas ac vindicas sanguinẽ nostrũ de his q̃ habitãt in terra? Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictum est illis vt requiescerẽt adhuc tẽpus modicũ, donec cõplerẽtur cõservi eorũ, et fratres eorũ q̃ interficiẽdi essent sicut et illi. Et vidi, quũ apermisset sigillũ sextũ, & ecce terræmot⁹ magnus factus est. Et sol factus est niger tã quã saccus cilicinus, & luna tota facta est sicut sanguis, & stellæ de cœlo ceciderunt super terram, sicut ficus abiicit grossos suos quum à vento magno mouetur. Et cœlum recessit sicut

Infra. 19.

Matt. 27.

liber qui circumuoluitur, & omnis mons & insula de locis suis mota sunt, & reges terræ, & principes & diuites & tribuni et fortes, & omnis seruus & liber abscondérunt se in spelunces, & in petris montium. Et dicunt montibus & petris: Cadite super nos, & abscõdite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni, quoniam venit dies magnus iræ illius. Et quis poterit stare?

Esa. 2.
Osee. 10.
Luc. 23.

βιβλίον ἑλισσόμενον. καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ δυνατοὶ, καὶ πᾶς δοῦλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

CAP. 7. Post hæc vidi quatuor angelos stãtes super quatuor angulos terræ, tenẽtes quatuor ventos terræ, ne flaret ventus super terram, neq; sup mare, neq; in vl-

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν

Digitized by Google

πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον
ἄλλον ἄγγελον ἀνα-
βαίνοντα ἀπὸ ἀνατο-
λῆς ἡλίου, ἔχοντα σφρα
γῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκρα
ξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς
τέσσαρσιν ἀγγέλοις οἷς
ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι
τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασ-
σαν, λέγων. μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν
θάλασσαν, μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσω
μεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ
ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐ
τῶν. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν
τῶν ἐσφραγισμένων, ρμδ.
χιλιάδες ἐσφραγισμέ
νοι, ἐκ πάσης φυλῆς
υἱῶν ἰσραὴλ, ἐκ φυλῆς
ἰούδα, ιβ. χιλιάδες ἐσφρα
γισμένοι. ἐκ φυλῆς ῥού-
βὴμ, ιβ. χιλιάδες ἐσφρα
γισμένοι. ἐκ φυλῆς γὰδ
ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισ-
μένοι. ἐκ φυλῆς ἀσὴρ,
ιβ. χιλιάδες ἐσφρα-
γισμένοι. ἐκ φυλῆς
νεφθα-

vllam arborem. Et
vidi alterum ange-
lum aſcendentem ab
ortu ſolis, habentem
ſigillum Dei viui, &
clamauit voce magna
quatuor angelis qui-
bus datum eſt nocere
terræ & mari, dicens:
Nolite nocere terræ, Infra. 9.
neque mari, neq; ar-
boribus, quoadusque
ſignemus ſeruos Dei
noſtri in frõtibus ſuis.
Et audiui numerum
ſignatorum, centum
quadragintaquatuor
milia, ſignati ex õni
tribu filiorum Iſraël.
Ex tribu Iuda, duo-
decim milia ſignati:
ex tribu Rubem, duo-
decim milia ſignati:
ex tribu Gad, duo-
decim milia ſigna-
ti: ex tribu Aſer, duo-
decim milia ſignati:
ex tribu Neptalim,

Digitized by Google

duodecim milia signati: ex tribu Manasse, duodecim milia signati: ex tribu Symeon, duodecim milia signati: ex tribu Leui, duodecim milia signati: ex tribu Isachar, duodecim milia signati: ex tribu Zabulon, duodecim milia signati: ex tribu Ioseph, duodecim milia signati: ex tribu Beniamin, duodecim milia signati. Post hæc vidi, & ecce turba multa, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus & tribubus & populis & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant voce

νεφθαλὶμ. ιϛ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἀὸ φυλῆς μανασσῆ, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἀὸ φυλῆς συμεὼν, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἀὸ φυλῆς λευὶ, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἀὸ φυλῆς ἰσαχὰρ, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἀὸ φυλῆς ζαβουλὼν, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἀὸ φυλῆς ἰωσὴφ, ιϛ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἀὸ φυλῆς βενιαμὶν, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. μετὰ τοῦτο εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἐδύνατο, ἀὸ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν, καὶ λαῶν, καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ κρά-

ζου-

φωνῇ μεγάλῃ. λέγοντες. ἡ σωτηρία τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ τῷ ἀρνίῳ. καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες, ἀμήν. ἡ εὐλογία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι. οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς, τίνες εἰσὶ, καὶ πόθεν ἦλθον; καὶ εἴρηκα αὐτῷ. κύριε, σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως

voce magna dicentes: Salus ei qui sedet super thronum Dei nostri, & agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum et quatuor animalium, & procubuerunt in conspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum, dicentes, Amen. Benedictio & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro, in secula seculorum, Amen. Et respondit vnus de senioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, et vnde venerũt? Et dixi illi: Domine, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt qui venerunt ex afflictione

τ

Ξ iiij ma-

magna, & dilauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas per ſanguinem agni. Ideo ſunt ante thronum Dei, & ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos. Non eſurient neque ſitient amplius, nec cadet ſuper illos ſol, neque vllus eſtus: quoniam agnus qui in medio throni eſt, reget illos, & deducet eos ad viuos fontes aquarum, & abſterſurus eſt Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

Eſa. 25. Infra. 21.

μεγάλης, καὶ ἐπλάτυναν τὰς ςολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν ςολὰς αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου. διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦμα, ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

CAP. 8.

Et quum aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentium in cœlo, media fermè hora. Et vidi ἄgelos ſtantes

Καὶ ὅτε ἠνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. καὶ εἶδον ἀγγέλους, οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστή-

Digitized by Google

ἑπτὰ σάλπιγγες.
καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἔμπροσθεν τοῦ θρόνου. καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἔλαβεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός. καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι.

tes in conſpectu Dei, & data ſunt illis ſeptem tuba. Et alius angelus venit, & ſtetit ante altare, habens thuribulum aureum, & data ſunt illi incenſa multa, vt daret deprecationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum. Et aſcendit fumus incenſorum de precibus ſanctorum è manu angeli coram Deo. Et accepit angelus thuribulum, & impleuit illud de igne altaris, & miſit in terram: & facta ſunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terræmotus: & ſeptem angeli qui habebant ſeptem tubas, præparauerunt ſe vt tuba canerent.

Καὶ

Et

Et primus angelꝰ tuba cecinit, et facta eſt grando et ignis mixta ſanguine, & miſſa ſunt in terram, et tertia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum viride cõbuſtum eſt. Et ſecundus angelus tuba cecinit, et tanquam mõs magnus igne ardens proiectus eſt in mare. Et facta oſt tertia pars maris ſanguis, & mortua eſt tertia ꝑs creaturarum quæ erãt in mari, quæ habebãt animas, et tertia pars nauium interijt. Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit è cœlo ſtella magna ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partẽ fluminũ, et in fontes aquarum, & nomen ſtellæ dicitur

καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐσάλπισε. καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα αἵματι. καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε. καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον, ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα. καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς. καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρη. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε. καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας, καιόμενος ὡς λαμπάς. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν. καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται Ἄψινθος. καὶ γίνεται

τὰ

τα τὸ τρίτον εἰς ἄψινθον. καὶ πολλοὶ ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν. Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετωμένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ. Οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων, τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

tur absinthium. Et versa est tertia pars in absinthium, et multi homines mortui sunt ex aquis, quia amarae factae sunt. Et quartus angelus tuba cecinit, & percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunae, & tertia pars stellarum, ita vt obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, & noctis similiter. Et vidi, et audiui vnum angelum volantem per medium cœli, dicentem voce magna: Vae, vae habitantibus in terra, è cæteris vocibus tubæ trium angelorum qui erant tubæ cantaturi.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ

Et quintus angelus tuba cecinit, et vidi stellam de cælo cecidisse in terram, & CAP. 9.

& data est ei clauis
Infr. 14. putei abyssi. Et aperuit
19. puteum abyssi, & ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magnæ, & obscuratus est sol & aër à fumo putei. Et de fumo exierunt locustæ in terram, & data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terræ. Et præceptum est illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem, nisi tantùm homines qui non habent signum Dei in frontibus suis. Et datum est illis ne occiderent eos, sed vt cruciarentur mensibus quinque. Et cruciatus eorum vt cruciatus scorpij quum percusserit ho-

ἡ, ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς
τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου,
καὶ ἠνοιξε τὸ φρέαρ τῆς
ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη κα-
πνὸς καμίνου μεγάλης,
καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος,
ἡ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ κα-
πνοῦ τοῦ φρέατος· καὶ ἐκ τοῦ
καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρί-
δες εἰς τὴν γῆν, καὶ
ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία,
ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ
σκορπιοὶ τῆς γῆς, καὶ
ἐρρέθη αὐταῖς, ἵνα μὴ
ἀδικήσωσι τὸν χόρ-
τον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν
χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δέν-
δρον, ἀλλὰ τοὺς ἀν-
θρώπους, οἵτινες οὐκ
ἔχουσι τὴν σφραγῖ-
δα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώ-
πων. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα
μὴ ἀποκτείνωσιν αὐ-
τοὺς, ἀλλ' ἵνα βασανι-
σθῶσιν μῆνας πέν-
τε. καὶ ὁ βασανισμὸς
αὐτῶν, ὡς βασανι-
σμὸς σκορπίου, ὅταν πα-

σῃ

σὴ ἀνθρώπων. καὶ αἱ τρίχες
αὐτῶν ὡς τρίχες γυναικῶν. καὶ οἱ ὀδόντες
αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν. καὶ εἶχον θώρακας, ὡς
θώρακας σιδηροῦς. καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐ-
τῶν, ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν
τρεχόντων εἰς πόλεμον. καὶ ἔχουσιν οὐρὰς
ὁμοίας σκορπίοις. καὶ κέντρα ἐν ταῖς οὐ-
ραῖς αὐτῶν. καὶ ἡ ἐξουσία αὐ-

hominem. Et in die- Esa. 2.
bus illis quærent ho- Osee. 10.
mines mortem, & non inuenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in prælium, & super capita eorum tanquam coronæ, similes auro, & facies earum tanquam facies hominũ: & habebant capillos sicut capillos mulierum, & dentes earum quasi leonum erant: & habebant loricas sicut loricas ferreas, & vox alarum earum sicut vox currum equis multis currentibus ad bellum, & habent caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum, et potestas ea-

ecrum nocere hominibus mensibus quinque. Et habent super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraicè Abbadon, Græcè autem ἀπολλύων, id est perdens. Væ vnum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ post hæc. Et sextus angelus tuba cecinit, & audiui vocem vnam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei, dicentem sexto angelo qui habebat tubam: Solue quatuor angelos qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horã & diem et mensem &

αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε. καὶ ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστὶ Ἀβαδδών. καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, Ἀπολλύων. Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχονται δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισεν, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, λέγοντα τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα. λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸ τρίτον τῶν

τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ ἀριθμὸς στρατευμάτων ἱππικῶν δύο μυριάδες μυριάδων. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρινοὺς καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις. καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων. καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ, καὶ ἐκ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. αἱ γὰρ ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εἰσίν, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν,

& annum, vt occiderent tertiam partem hominum. Et numerus equestris exercitus vicies milies decem milia. Et audiui numerum eorum. Et sta vidi equos in visione, & qui sedebant super eos, habebant thoraces igneos, & hyacinthinos, et sulphureos. Et capita equorum erant tanquam capita leonum, et de ore ipsorum procedebat ignis, & fumus, & sulphur. Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum de igne, et de fumo & sulphure, quæ procedebant ex ore ipsorum. Potestas enim eorum in ore eorum est, & in caudis eorum. Nam caudæ eorum similes serpen-

pentibus habentes capita, & per hæc nocēt. Et cæteri homines, qui non sunt occisi his plagis, neque resipuerunt ab operibus manuum suarum, vt nō adorarent dæmonia, & simulacra aurea, et argentea, & ærea, et lapidea, & lignea, quæ neque videre possunt, neq; audire, neq; ambulare, et non egerunt pœnitētiam ab homicidijs suis, neq; à veneficijs suis, neq; à fornicatione sua, neque à furtis suis.

CAP. 10. Et vidi alium angelum fortem descendentem de cælo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt sol, & pedes eius tanquam columnæ ignis. Et habebat in manu sua

ειν, εἰς χρυσᾶ καὶ καὶ ἀργύρεα καὶ χαλκᾶ καὶ λίθινα καὶ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην· καὶ ἡ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ

ἢ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στύλοι πυρός. καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς φωνὰς ἑαυτῶν, ἔμελλον γράφειν. καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσάν μοι. σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ ταῦτα γράψῃς. καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θά-

sua libellũ apertũ, & posuit pedem suũ dextrum super mare, sinistrum autem super terram, & clamauit voce magna, quẽadmodum quum leo rugit. Et quũ clamasset, loquuta sunt septẽ tonitrua voces suas. Et cum loquuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram. Et audiui vocem de cœlo dicentem mihi: Obsigna quæ loquuta sunt septem tonitrua, & ne ea scribas Et angelus quem vidi stãtem super mare & super terram, leuauit manum suam ad cœlum, & iurauit per viuẽtem in secula seculorum, qui creauit cœlum & ea quæ in illo sunt, & terrã, et ea quæ in ea sunt, et

mare, & ea quæ in eo sunt: tempus non fore amplius, sed in diebus vocis septimi angeli, cum cœperit tuba canere, consummandum esse mysterium Dei, sicut euangelizauit seruis suis prophetis. Et audiui vocem de cœlo iterum loquentem mecum, & dicentem, Vade, & accipe libellum apertũ in manu angeli stantis super mare & super terram. Et abijad angelum, dicens ei, vt daret mihi libellum.

Exec. 3. Et dixit mihi, Accipe libellum, & deuora illum, & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulcis tanquam mel. Et accepi libellũ de

θάλασσαν ἢ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, καὶ ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε τοὺς ἑαυτοῦ δούλους τοὺς προφήτας. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα· ὕπαγε, λάβε τὸ βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ· δός μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι, λάβε, καὶ κατάφαγε αὐτό, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφα-

de

χειρὸς τοῦ ἀγγέλου καὶ κατέφαγον αὐτό, καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ· καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. καὶ λέγει μοι· δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς, καὶ ἔθνεσι, καὶ γλώσσαις, καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

de manu angeli, & deuorauí illum, & erat in ore meo tanquam mel dulcis. Et cum deuoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus. Et dicit mihi, Oportet te iterum prophetare in gentibus, et linguis, & populis, & regibus multis.

Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων· ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔσωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξω, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς. ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσεράκοντα δύο, καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκ-

Et datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ, & dictũ eſt mihi: Surge, & metire templum Dei & altare, & adorantes in eo. Et atrium quod intra templum eſt, eiice foras, & ne metiaris illud, quoniam datum eſt gentibus, & ciuitatẽ ſanctã calcabunt mẽſibus quadraginta duob⁹, et dabo duob⁹ teſtib⁹ meis, & pphetabũt diebus mille ducẽtis ſexagĩta, amicti

CAP. XI.

facies. Hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra in conspectu DEI terræ stantia. Et si quis voluerit eis nocere, ignis exit de ore eorum, & devorat inimicos eorum. Et si quis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum: & potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, & percutiendi terram omni plaga quotiescunque voluerint. Et cum finierint testimonium suum, bestia quæ ascendit de abysso, faciet adversus eos bellum, & vincet illos, & occidet eos. Et cor-

Dan. 7.

σάκκους. οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι, αἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἑστῶσαι. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσιν. καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ-

πόλεως τῆς μεγάλης. ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου ὁ κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη. καὶ βλέψουσιν ἐκ τῶν λαῶν, καὶ φυλῶν, καὶ γλωσσῶν τὰ πτώματα αὐτῶν, καὶ οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνήματα. καὶ οἱ καθήμενοι ἐπὶ τῆς γῆς χαροῦσιν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν εἰς αὐτούς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤκου-

corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma et Aegyptus, vbi et dominus noster crucifixus est. Et videbunt de tribubus, & populis, et linguis, et gentibus corpora eorum per tres dies et dimidiũ: et corpora eorum non sinẽt poni in monumentis. Et inhabitantes terram, gaudebunt super illis & letabuntur, & munera mittent inuicem: quoniam hi duo prophetæ cruciauerũt eos, qui habitant sup terram. Et post dies tres et dimidium, spiritus vitæ à Deo intrauit in eos, & steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos qui viderũt

eos. Et audierunt vocem magnam de cœlo, dicentem ipsis: Ascendite huc. Et ascenderunt in cœlum in nube, & viderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est terræmotus magnus, & decima pars ciuitatis cecidit. Et occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem milia, & reliqui territi sunt, & dederunt gloriam Deo cœli. Væ secundum abiit, & ecce væ tertium veniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit, & factæ sunt voces magnæ in cœlo, dicentes: Facta sunt regna huius mundi domini nostri, & CHRISTI eius, & regnabit

κησαν φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαν αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ. καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε. καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθε, ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι. ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-

αἰώνων, ἀμήν. καὶ οἱ
κδ. πρεσβύτεροι ἐνώ-
πιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι
οἱ ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν,
ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσω-
πα αὐτῶν, καὶ προσε-
κύνησαν τῷ θεῷ, λέ-
γοντες, εὐχαριστοῦμέν
σοι κύριε, ὁ θεὸς ὁ παν
τοκράτωρ, ὁ ὢν, καὶ ὁ
ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος,
ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν
σου τὴν μεγάλην, καὶ
ἐβασίλευσας. καὶ τὰ ἔ-
θνη ὠργίσθησαν, καὶ
ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ
ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κρι-
θῆναι καὶ δοῦναι τὸν μι-
σθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς
προφήταις, καὶ τοῖς ἁγί-
οις καὶ τοῖς φοβουμένοις
τὸ ὄνομά σου, τοὺς
μικροὺς καὶ τοὺς μεγά-
λους, καὶ διαφθεῖραι
τοὺς διαφθείροντας τὴν
γῆν. καὶ ἠνοίχθη ὁ ναὸς
τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ,
καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς

bit in secula seculo-
rum, Amẽ. Et viginti-
quatuor seniores,
qui in conspectu Dei
sedent in sedibus suis,
ceciderunt in facies
suas, & adorauerunt
Deum, dicentes: Gra-
tias agimus tibi do-
mine Deus omnipo-
tens, qui es, & qui e-
ras, & qui ventu-
rus es, quia accepisti
virtutem tuam ma-
gnam, & regnasti.
Et irata sunt gen-
tes, & aduenit ira
tua, & tempus mor-
tuorum, vt iudicẽtur:
& reddas mercedem
seruis tuis prophetis et
sanctis, et timentibus
nomen tuum, pusillis
& magnis, & per-
das eos qui perdunt
terram. Et apertum
est templum Dei in
cœlo, & visa est arca

Digitized by Google

testamenti eius in templo eius, et facta sunt fulgura, et voces, et tonitrua, & terræmotus, et grando magna.

διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα μεγάλη.

CAP. 12. Et signum magnũ apparuit in cœlo: Mulier amicta sole, et luna sub pedibus eius, et in capite eius corona stellarum duodecim. Et in vtero habens, clamat parturiens, et cruciatur vt pariat. Et visum est aliud signum in cœlo, et ecce draco magnus rufus, habẽs capita septem, et cornua decem, et in capitibus suis diademata septẽ, et cauda eius trahit tertiam partem stellarum cœli, et misit eas in terrã: et draco stetit ante mulierẽ, quæ

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα. καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει, ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρός, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα ἑπτά. καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς

ναιηθὲς τ μελλούσης τε-
κεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ, τὸ
τέκνον αὐτῆς καταφά-
γῃ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρρε-
να, ὃς μέλλει ποιμαίνειν
πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβ-
δῳ σιδηρᾷ. καὶ ἡρπάσθη
τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν
θεὸν καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ.
καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν
ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον
ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ
θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν
αὐτὴν ἡμέρας χιλίας
διακοσίας ἑξήκοντα. καὶ
ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ
οὐρανῷ. ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ
ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμη-
σαν τοῦ δράκοντος.
καὶ ὁ δράκων ἐπολέμη-
σε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ,
καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τό-
πος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν
τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐβλήθη
ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις
ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμε-
νος διάβολος, καὶ
ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν
τὴν

erat paritura: vt quũ
peperisset, filium eius
deuoraret Et peperit
filium masculum, qui
recturus erat omnes
gentes in virga ferrea: & raptus est filius eius ad Deum, et
ad thronum eius: &
mulier fugit in solitudinem, vbi habet
locum paratũ à Deo,
vt ibi pascant eã diebus mille ducentis sexaginta. Et factũ est
prælium magnum in
cœlo: Michaël & angeli eius præliabãtur
cum dracone, et draco pugnabat, et angeli eius, & non valuerunt, neque locus
inuentus est eorũ amplius in cœlo. Et proiectꝰ est draco ille magnus, serpẽs antiquus,
qui vocatur diabolus
et satanas, qui seducit
te-

totum terrarum orbem: & proiectus est in terram, & angeli eius cum illo proiecti sunt. Et audiui vocem magnam dicentem: In cœlo nunc facta est salus & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte: & ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni, & propter sermonem testimonij sui, & non dilexerunt animam suam vsque ad mortem. Propterea letamini cœli, & qui habitatis in eis. Væ habitatoribus terræ et maris, quia descēdit diabolus ad vos habens iram

τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην λέγουσαν. ἐν τῷ οὐρανῷ ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοὶ, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων

Digitized by Google

χων θυμὸν μέγαν, εἰ-
δὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν
ἔχει, ὅτε εἶδεν ὁ δρά-
κων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν
γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖ-
κα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρ-
σενα. καὶ ἐδόθησαν τῇ
γυναικὶ δύο πτέρυγες
τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου,
ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρη-
μον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς,
ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν
καὶ καιροὺς καὶ ἥμι-
συ καιροῦ ἀπὸ προ-
σώπου τοῦ ὄφεως. καὶ
ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς
γυναικὸς ἐκ τοῦ στόμα-
τος αὐτοῦ ὕδωρ ὡς ποτα
μὸν, ἵνα αὐτὴν ποταμο-
φόρητον ποιήσῃ. καὶ
ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυ-
ναικὶ, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ
τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κα
τέπιεν τὸν ποταμὸν ὃν
ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ
στόματος αὐτοῦ. καὶ ὠρ-
γίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ
γυναικὶ, καὶ ἀπῆλθε
ποιῆ-

iram magnam, sciens
quòd modicum tem-
pus habet. Et post-
quã vidit draco quòd
proiectus esset in ter-
ram, persequutus est
mulierem quæ pepe-
rit masculum. Et da-
tæ sunt mulieri alæ
duæ aquilæ magnæ,
vt volaret in deser-
tum in locum suum,
vbi alitur per tem-
pus & tempora, &
dimidium temporis à
facie serpentis. Et eie-
cit serpens ex ore suo
post mulierem aquam
tanquam flumen, vt
eam faceret rapi à
flumine. Et audiuit
terra mulierem, &
aperuit terra os su-
um, & absorbuit flu-
mẽ quod eiecerat dra-
co ex ore suo. Et ira-
tus est draco aduer-
sus mulierẽ, & abijt
vt fa-

vt faceret prælium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimoniũ IESV CHRISTI. Et stetit super arenam maris.

CAP. 13. Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem, & cornua decem, et super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomen blasphemiæ. Et bestia quam vidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes vrsi, et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam, et sedem suam, & potestatem magnam. Et vidi vnum de capitibus ei° quasi occisum in

ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ἐσάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὄνομα βλασφημίας. καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. καὶ εἶδον μίαν τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγ-

ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαυμάσθη ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου. καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅς ἔδωκεν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, λέγοντες. Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσεράκοντα δύο, καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν

in mortem, & plaga mortis eius curata est. Et admiratio fuit in vniuersa terra post bestiam. Et adorauerũt draconẽ qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiam dicentes: Quis similis bestiæ? quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna & blasphemias, & data est ei potestas faciendi mẽses quadragĩta duos. Et aperuit os suum in conuitia ad deum, vt conuitijs afficeret nomen eius, et tabernaculum eius, & eos qui in cælo habitant. Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum et populum et linguã

&

& gentem, & adorabunt eam omnes qui inhabitant terram; quorum non
Infra.29 sunt scripta nomina in libro vitæ agni, qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurem, audiat. Qui in captiuitatem ducit, in captiuitatem vadit: qui gladio occiderit, oportet
Genes.9. Mat.26. eum gladio occidi. Hic est patientia & fides sanctorum. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, & habebat cornua duo, similia agni, & loquebatur sicut draco. Et potestatē prioris bestiæ omnem faciēt in conspectu eius, & facit terram & inhabitantes in ea adorare bestiam primam, cuius curata est

ἢ ἔθνος ἢ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει. εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδε ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων. καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνήσουσιν τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημ-

σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρης, καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χει-

est plaga mortis. Et facit signa magna, vt etiam ignem faceret de cœlo descendere in terram in conspectu hominum. Et seducit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi vt faceret in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, vt faciant imaginẽ bestiæ, quæ habet plagam gladij, & vixit. Et datum est illi vt daret spiritum imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ, & faciet, vt quicunque non adorauerint imaginem bestiæ, occidantur. Et facit omnes pusillos & magnos & diuites & pauperes & liberos & seruos accipere characterem in ma-

χὸς

nu

mu ſua dextera, aut in frontibus ſuis. Et ne quis poſſet emere aut vendere, niſi qui habeat characterem aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis eius. Hîc ſapiẽtia eſt. Qui habet intellectum, cõputet numerũ beſtiæ. Numerus enim hominis eſt, & numerus eius ſexcenti ſexaginta ſex.

καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου. ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ, χξς.

Cap. 14. Et vidi, & ecce agnus ſtans ſuper montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor milia, habẽtia nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis. Et audiui vocem de cœlo tanquam vocem aquarũ multarum, & tanquam vocem tonitrui magni, et vocem audiui

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ φωνὴν ἤκου-

ἦκουσα κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. οὗτοί εἰσιν, οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν. παρθένοι γάρ εἰσιν, οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη δόλος. ἄμωμοι γάρ εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ εἶδον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον

diui citharœdorum citharizantium citharis suis. Et cantant quasi canticum nouum ante sedem & ante quatuor animalia & seniores, & nemo poterat discere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor milia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocunq; ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & agno, & in ore eorũ non est inuentus dolus. Sine macula enim sunt ante thronum Dei. Et vidi alterum angelum volantem per medium cœli, habentem euan-

testamenti eius in templo eius, et facta sunt fulgura, et voces, et tonitrua, & terræmotus, et grando magna.

διαθήκης αὐτου ἐν τῷ ναῷ αὐτου, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα μεγάλη.

CAP. 12. Et signum magnũ apparuit in cœlo: Mulier amicta sole, et luna sub pedibus eius, et in capite eius corona stellarum duodecim. Et in vtero habens, clamat parturiens, et cruciatur vt pariat. Et visum est aliud signum in cœlo, et ecce draco magnus rufus, habẽs capita septem, et cornua decem, et in capitibus suis diademata septẽ, et cauda eius trahit tertiam partem stellarum cœli, et misit eas in terrã: et draco stetit ante mulierẽ, quæ

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα. καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει, ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρὸς, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτου διαδήματα ἑπτά. καὶ ἡ οὐρὰ αὐτου σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς

era b

ναι καὶ τὸ μέλλοντος τε-
κεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ, τὸ
τέκνον αὐτῆς καταφά-
γῃ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄῤῥε-
να, ὃς μέλλει ποιμαίνειν
πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβ-
δῳ σιδηρᾷ. καὶ ἡρπάσθη
τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν
θεὸν καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ.
καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν
ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον
ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ
θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν
αὐτὴν ἡμέρας χιλίας
διακοσίας ἑξήκοντα. καὶ
ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ
οὐρανῷ. ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ
ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμη-
σαν τοῦ δράκοντος.
καὶ ὁ δράκων ἐπολέμη-
σε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ,
καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τό-
πος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν
τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐβλήθη
ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις
ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμε-
νος διάβολος, καὶ
ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν
τὴν

erat paritura: vt quũ
peperisset, filium eius
deuoraret. Et peperit
filium masculum, qui
recturus erat omnes
gentes in virga ferrea: & raptus est fi-
lius eius ad Deum, et
ad thronum eius: &
mulier fugit in soli-
tudinem, vbi habet
locum paratũ à Deo,
vt ibi pascant eã die-
bus mille ducentis se-
xaginta. Et factũ est
prælium magnum in
cœlo: Michaël & an-
geli eius præliabãtur
cum dracone, et dra-
co pugnabat, et an-
geli eius, & non va-
luerunt, neque locus
inuentus est eorũ am-
plius in cœlo. Et pro-
iectꝰ est draco ille ma-
gnus, serpẽs antiquus,
qui vocatur diabolus
et satanas, qui seducit
to-

totum terrarum orbem: & proiectus est in terram, & angeli eius cum illo proiecti sunt. Et audiui vocem magnam dicentem: In cœlo nunc facta est salus & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte: & ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni, & propter sermonem testimonij sui, & non dilexerunt animam suam vsque ad mortem. Propterea letamini cœli, & qui habitatis in eis. Væ habitatoribus terræ et maris, quia descendit diabolus ad vos habens iram

τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην λέγουσαν. ἐν τῷ οὐρανῷ ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοὶ, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων

Digitized by Google

χων θυμὸν μέγαν, ἐ- iram magnam, ſciens
δὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν quòd modicum tem-
ἔχει, ὅτι εἶδεν ὁ δρά- pus habet. Et poſt-
κων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν quã vidit draco quòd
γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖ proiectus eſſet in ter-
κα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρ- ram, perſequutus eſt
ρενα. καὶ ἐδόθησαν τῇ mulierem quæ pepe-
γυναικὶ δύο πτέρυγες rit maſculum. Et da-
τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, tæ ſunt mulieri alæ
ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρη- duæ aquilæ magnæ,
μον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, vt volaret in deſer-
ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν tum in locum ſuum,
καὶ καιροὺς, καὶ ἥμισυ vbi alitur per tem-
καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. καὶ pus & tempora, &
ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς dimidium temporis à
γυναικὸς ἐκ τοῦ στόμα facie ſerpentis. Et eie-
τος αὐτοῦ ὕδωρ ὡς ποτα cit ſerpens ex ore ſuo
μὸν, ἵνα αὐτὴν ποταμο poſt mulierem aquam
φόρητον ποιήσῃ. καὶ tanquam flumen, vt
ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυ eam faceret rapi à
ναικὶ, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ flumine. Et audiuit
τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κα terra mulierem, &
τέπιε τὸν ποταμὸν ὃν aperuit terra os ſu-
ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ um, & abſorbuit flu-
στόματος αὐτοῦ. καὶ ὠρ- mẽ quod eiecerat dra-
γίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ co ex ore ſuo. Et ira-
γυναικὶ, καὶ ἀπῆλθε tus eſt draco aduer-
ſus mulierẽ, & abijt

ποιῆ-

vt faceret prælium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimoniũ IESV CHRISTI. Et stetit super arenam maris.

CAP. 13. Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem, & cornua decem, et super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomen blasphemiæ. Et bestia quam vidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes vrsi, et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam, et sedem suam, & potestatem magnam. Et vidi vnum de capitibus ei° quasi occisum in

ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὄνομα βλασφημίας. καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. καὶ εἶδον μίαν τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγ-

Digitized by Google

ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαυμάσθη ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου. καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅς ἔδωκεν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, λέγοντες. Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσεράκοντα δύο, καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν

in mortem, & plaga mortis eius curata est. Et admiratio fuit in vniuersa terra post bestiam. Et adorauerũt draconẽ qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiam dicentes: Quis similis bestiæ? quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna & blasphemias, & data est ei potestas faciendi mẽses quadragĩta duos. Et aperuit os suum in conuitia ad deum, vt conuitijs afficeret nomen eius, et tabernaculum eius, & eos qui in cœlo habitant. Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum et populum et linguã

&

& gentem, & adorabunt eam omnes qui inhabitant terram, quorum non
Infra.29 sunt scripta nomina in libro vitæ agni, qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurem, audiat. Qui in captiuitatem ducit, in captiuitatem vadit: qui gladio occiderit, oportet
Genes.9. Mat.26. eum gladio occidi. Hic est patientia & fides sanctorum. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, & habebat cornua duo, similia agni, & loquebatur sicut draco. Et potestatẽ prioris bestiæ omnem fecit in conspectu eius, & facit terram & inhabitantes in ea adorare bestiam primam, cuius curata est

ἡ ἔθνος καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. εἴ τις αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει. εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδε ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων. καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνήσουσιν τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα

σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρης, καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χει-

est plaga mortis. Et facit signa magna, vt etiam ignem faceret de cœlo descendere in terram in conspectu hominum. Et seducit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi vt faceret in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, vt faciant imaginẽ bestiæ, quæ habet plagam gladij, & vixit. Et datum est illi vt daret spiritum imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ, & faciet, vt quicunque non adorauerint imaginem bestiæ, occidantur. Et facit omnes pusillos & magnos & diuites & pauperes & liberos & seruos accipere characterem in ma-

nu

mu ſua dextera, aut in frontibus ſuis. Et ne quis poſſet emere aut vendere, niſi qui habeat characterem aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis eius. Hîc ſapiẽtia eſt. Qui habet intellectum, cõputet numerũ beſtiæ. Numerus enim hominis eſt, & numerus eius ſexcenti ſexaginta ſex.

ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου. ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ, χξς.

Cap. 14. Et vidi, & ecce agnus ſtans ſuper montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor milia, habẽtia nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis. Et audiui vocem de cœlo tanquam vocem aquarũ multarum, & tanquam vocem tonitrui magni, et vocem audiui

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ φωνὴν ἤκου-

ἤκουσα κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. οὗτοί εἰσιν, οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν. παρθένοι γάρ εἰσιν, οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη δόλος. ἄμωμοι γάρ εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ εἶδον ἄγγελον πετώμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον

diui citharœdorum citharizantium citharis suis. Et cantant quasi canticum nouum ante sedem & ante quatuor animalia & seniores, & nemo poterat discere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor milia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocunq; ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & agno, & in ore eorũ non est inuentus dolus. Sine macula enim sunt ante thronum Dei. Et vidi alterum angelum volantem per medium cœli, habentem euan-

gelium æternum, vt euangelizaret habitantibus super terram, & omni genti & tribui & linguæ & populo, dicentem magna voce: Timete deum, & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius: & adorate eum, qui fecit cœlum & terram, mare, et fontes aquarum. Et alius angelus secutus est dicens: Cecidit, cecidit Babylon ciuitas illa magna: quia à vino iræ fornicationis suæ potauit omnes gentes. Et tertius angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adorauerit bestiã, & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu

λιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι ἐπὶ καθημένους ἐπὶ καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος, καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν, καὶ λαὸν, λέγοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ, φοβήθητε τὸν θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ θάλασσαν, καὶ πηγὰς ὑδάτων. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἠκολούθησε, λέγων, ἔπεσε ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ. εἴ τις τὸ θηρίον προσκυνεῖ, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τῆς με-

Digitized by Google

μι[ῶπος αὐτ, ἢ τῶν πλὴ manu ſua, & hic bi-
χαρᾶς αὐτου, καὶ αὐτὸς bet de vino iræ dei,
πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυ quod mixtum eſt me-
μοῦ τ θεοῦ, τ κεκερασμέ ro in calice iræ ipſius.
νου ἀκράτου ἐν τῷ πο- Et cruciabitur igne
τηρίῳ τ ὀργῆς αὐτου. καὶ & ſulphure in con-
βασανισθήσεται ἐν πυρὶ ſpectu angelorum ſan
καὶ θείῳ ἐνώπιον ἀγγέ- ctorum, & ante con-
λων τ ἁγίων, καὶ ἐνώπιον ſpectum agni. Et fu-
τ ἀρνίου, καὶ ὁ καπνὸς τ mus tormenti eorum Sup. 9.
βασανισμοῦ αὐτ εἰς αἰ- aſcendit in ſecula ſe- Infr. 19.
ῶνας αἰώ culorum. Nec habent
νων. καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀ- requiem die ac nocte,
νάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυ qui adorant beſtiam
κτὸς οἱ προσκυνοῦντες & imaginem eius,
τὸ θηρίον, καὶ πλὴ εἰκόνα & ſi quis accepe-
αὐτ, καὶ εἴ τις λαμβάνει rit characterem no-
χάραγμα τ ὀνόμα minis eius. Hic pa-
τος αὐτοῦ. ὧδε ὑπομονὴ tientia ſanctorum eſt.
τ ἁγίων ἐστὶν, ὧδε οἱ τη Hic qui cuſtodiunt
ροῦντες τὰς ἐντολὰς καὶ mandata & fidem
πλὴ πίστιν Ἰησοῦ. καὶ ἤκου- IESV. Et audi-
σα φωνῆς ἐκ τ οὐρανοῦ, ui vocem de cæ-
λεγούσης μοι· γράψον, lo, dicentem mihi:
μακάριοι οἱ νεκροὶ, οἱ Scribe: Beati mortui,
ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκον qui in domino mo-
τες ἀπάρτι. ναὶ, λέγει riuntur amodo. E-
τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀνα iam, dicit ſpiritus, vt

παύσωνται

requieſcant à laboribus ſuis. Sed opera illorum ſequuntur illos. Et vidi, & ecce nubem candidam, & ſuper nubem, ſedentem ſimilem filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo, clamãs voce magna ad ſedẽtem ſuper nubẽ: Mitte falcem tuam, & mete, quia venit tibi hora vt metas, quoniam aruit meſſis terræ. Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram, & demeſſa eſt terra. Et alius angelus exiuit de templo, quod eſt in cœlo, habens & ipſe falcem acutam. Et alius angelus exiuit de

Ioel. 3.

παύσονται ἀπὸ τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱὸν ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν μεγάλῃ τῇ φωνῇ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τὴν νεφέλην, πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθέν σοι ἡ ὥρα θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσια-

θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρὸς, καὶ ἔκραυγασε φωνῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων, πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην. καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

de altari, qui habebat potestatem supra ignem, & clamauit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros terræ, quoniam maturæ sunt vuæ eius. Et misit angelus falcem suam acutam in terram, et vindemiauit vineam terræ, & misit in lacum iræ Dei magnum: et calcatus est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu, vsque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς

Et vidi aliud signum in cœlo magnũ & admirabile, angelos septem, habentes plagas septem nouissimas, quoniã in

illis consummata est ira Dei. Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igni, & eos qui victoriam reportabant de bestia & de imagine eius, & de charactere eius, & de numero nominis eius, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei, & cantant canticum Mosi serui Dei, & canticum agni, dicentes: Magna & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens: iusta et vera sunt viæ tuæ rex sanctorũ:

Hier. 10. Quis non timebit te domine, & magnificabit nomen tuum? Quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua

θυμὸς τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ. καὶ ᾄδουσιν τὴν ᾠδὴν μωσέως, δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, δικαίαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου ὁ βασιλεὺς τῶν ἁγίων. τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.

θησαυ. καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς, ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς, καὶ ἓν τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἀπὸ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων.

tua manifestata sunt. Et post hæc vidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonij in cœlo, & exierũt septem angeli habentes septẽ plagas, de templo, vestiti lino mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis. Et vnũ ex quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas, plenas iracũdiæ Dei viuentis in secula seculorum. Et impletum est templũ fumo à maiestate dei, & de virtute eius, & nemo poterat introire in templũ, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἀπὸ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις.

Et audiui vocem magnam de templo dicentem septem an-

CAP. 16.

gelis: Ite, effundite septem phialas iræ Dei in terram. Et abiit primus angelus et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus malum ac noxium in homines qui habebant characterem bestiæ, & in eos qui adorabant imaginem eius. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tanquam mortui, & omnis anima viuens mortua est in mari. Et tertius angelus effudit phialam suam in flumina et in fontes aquarum, et facta sunt sanguis. Et audiui angelum aquarum dicẽtem, Iustus es domine, qui es et qui eras, et sanct⁹, quia hæc iudicasti, qa san-

λοις ὑπάγετε, εἰς τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος, καὶ ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωῆς ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, Δίκαιος εἶ ὁ ὤν, καὶ ὁ ἦν, ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἵματα ἁγίων

sanctorum

ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέ
χεον. καὶ αἷμα αὐτοῖς
ἔδωκας πεῖν. ἄξιοι γάρ
εἰσιν. καὶ ἤκουσα ἄλ-
λου ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου,
λέγοντος. ναὶ κύριε ὁ
θεὸς ὁ παντοκράτωρ,
ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ
κρίσεις σου. καὶ ὁ τέτα
ρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν
φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥ-
λιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ
καυματίσαι τοὺς ἀνθρώ
πους ἐν πυρί. καὶ ἐκαυ-
ματίσθησαν οἱ ἄνθρω-
ποι καῦμα μέγα, καὶ ἐ-
βλασφήμησαν τὸ ὄνο-
μα τοῦ θεοῦ, τοῦ ἔχοντος
ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πλη-
γὰς ταύτας. καὶ οὐ μετε-
νόησαν δοῦναι αὐτῷ δό
ξαν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγ-
γελος ἐξέχεε τὴν φιάλην
αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον
τοῦ θηρίου, καὶ ἐγένετο ἡ
βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτω-
μένη, καὶ ἐμασῶντο τὰς
γλώσσας αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πό-
νου,

sanguinem sanctorũ et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dediſti bibere, digni enim ſunt. Et audiui alterum è ſanctuario, dicentẽ: Etiã domine deus omnipotens, vera et iuſta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam ſuam in ſolem, et datum eſt illi æſtu afflugere homines per ignem. Et æſtuauerunt homines æſtu magno, et blaſphemauerũt nomen Dei habentis poteſtatẽ ſuper has plagas, neque egerũt ſcelerum pœnitentiã, vt darent illi gloriã. Et quintus angelus effudit phialã ſuam ſuper ſedẽ beſtiæ, et factũ eſt regnũ eius tenebroſum, et cõmanducauerunt linguas ſuas p dolore,

&

& conuitijs affecerunt Deum cœli præ doloribus ſuis & vlceribus ſuis, nec reſipuerunt ab operibus ſuis. Et ſextus angelus effudit phialam ſuam in flumen illud magnum Euphraten, & ſiccata eſt aqua eius, vt præpararetur via regum ab ortu ſolis. Et vidi ex ore draconis & ex ore beſtiæ & ex ore pſeudoprophetæ exire ſpiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, vt procedant ad reges totius terræ ad congregandum illos in prælium diei illius magni Dei omnipotentis.

νσι, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν. καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν Εὐφράτην, καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὅμοια βατράχοις. εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ἰδοὺ ἔρχο-

Ecce

μαι

ραν ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν, καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ, καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἁρμαγεδδών. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα. καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε. καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο, καὶ τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτως μέγας. καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον. καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώ-

Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius. Et congregauit illos in locũ qui vocatur Hebraice Armageddon. Et septimus angelus effudit phialam suam in aërem, & exiuit vox magna de templo cœli & à throno, dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura & voces & tonitrua, et terræmotus factus est magnus, qualis nũquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terræmotus adeo magnus. Et facta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates gentium ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam

Mat. 24. Luc. 12. 1. Thes. 5. 2. Pet. 3.

ante

ante Deum, vt daret illi calicem vini indignationis iræ suæ. Et omnis insula fugit, et mõtes non sunt inuẽti. Et grando magna sicut talentũ descendit de cœlo in homines, et blasphemauerunt deũ homines propter plagã grandinis, quoniã magna facta est plaga eius vehementer.

Cap. 17. Et venit vnus de septẽ angelis, qui habebant septem phialas, & loquutus est mecum, dicens mihi: Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, cum qua scortati sunt reges terræ, et inebriati sunt qui inhabitant terram, de vino prostitutionis eius. Et abstulit me spiritus

ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων, τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων μοι, δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. καὶ

εἶδον

εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα. καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφύραν καὶ κόκκινον καὶ χρυσωμένη χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυγμάτων καὶ ἀκαθαρσίας τῆς πορνείας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος· διὰ τί ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυ-

tus in deſertũ. Et vidi mulierem ſedentẽ ſuper beſtiã coccinam, plenã nominibus maledicentiæ, habentem capita ſeptem, et cornua decem. Et mulier erat circundata purpura et coccino, & inaurata auro & lapide precioſo et margaritis, habens poculũ aureum in manu ſua plenũ abominationib⁹ et immunditia libidinis ſuæ Et in frõte eius nomẽ ſcriptũ, myſteriũ, Babylõ magna mater ſcortationũ & abominationũ terræ. Et vidi mulierẽ ebriã de ſanguine ſanctorũ et de ſanguine martyrũ Ieſu. Et mirat⁹ ſum cũ viderẽ illã, admiratione magna. Et dixit mihi angelus, Quare miraris? Ego dicã tibi my-

Digitized by Google

sterium mulieris, & bestiæ quæ portat eã, quæ habet capita septem, & cornua decem. Bestia quam vidisti, fuit, & non est, & ascensura est de abysso, & in interitum ibit, & mirabuntur inhabitantes terram, quorum nomina scripta nõ sunt in libro vitæ à condito mundo, videntes bestiam quæ erat & non est. Hic est mens quæ habet sapientiam. Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet, & reges septem sunt. Quinq; ceciderunt, vnus est, & alius nondũ venit. Et quum venerit, oportet illum breue tempus manere. Et bestia quæ erat, & non est, & ipse

μυστήριον τῆς γυναικὸς, καὶ τῶν θηρίων τῶν βαστάζοντος αὐτὴν, καὶ τῶν ἐχόντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καὶ τὰ δέκα κέρατα. Θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει, καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλεπόντων τὸ θηρίον, ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται. ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ, ὄρη ἑπτά εἰσιν ἐπ' ἃ, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν. οἱ πέντε ἔπεσαν, καὶ ὁ εἷς ἔστι, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε. καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς

αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσίν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν. οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς· ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ, καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί. καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη, καὶ γλῶσσαι. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες ἐπὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν

ipse octauus est, & de septem est, et in interitum vadit. Et decem cornua quæ vidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatẽ tanquam reges vna hora accipient cũ bestia. Hi vnum consilium habent, & virtutem, & potestatem suã bestiæ tradent. Hi cum agno pugnabũt, & agnus vincet illos, quoniam dominus dominorũ est, & rex regum: & qui cum illo sunt vocati, & electi, et fideles. Et dicit mihi: Aquæ quas vidisti, vbi meretrix sedet, populi sunt, & turbæ, et gentes, & linguæ. Et decem cornua quæ vidisti in bestia, hi odio prosequentur meretricẽ, & desolatã facient illam,

I. Tim. 6. Infr. 19.

illam, et nudã, et carnes eius comedent, & ipſam igne concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum, vt faciant quod placitum eſt illi, vt vnã faciant voluntatem, vt dent regnum ſuum beſtiæ, donec conſummentur verba Dei. Et mulier quam vidiſti, eſt ciuitas magna quæ habet regnum ſuper reges terræ.

αὐτὴν, καὶ γυμνὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ ἄχρι τελεσθήσονται τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

Cap. 18. Et poſt hæc vidi alium angelum deſcendentem de cælo, habentem poteſtatẽ magnam, & terra illuminata eſt à gloria eius. Et exclamauit per fortitudinem voce magna, dicens: Ceciderunt, ceciderunt Babylon magna, & facta eſt habitatio demoniorum, & cuſtodia

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς

Eſa. 21. Hier. 51. Supr. 14.

πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου, ὅτι ἀπὸ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπώκασι πάντα τὰ ἔθνη. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. Καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν, ἐξέλθατε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, ἵνα μὴ λάβητε ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς, ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς. ἐν τῷ ποτηρίῳ

dia omnis spiritus immundi, & custodia omnis volucris immundæ & invisæ, quia de vino iræ fornicationis eius biberunt omnes gentes. Et reges terræ cum illa fornicati sunt, & mercatores terræ de virtute deliciarum eius divites facti sunt. Et audivi aliam vocem de cælo dicentem: Exite de illa populus meus, ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius ne accipiatis. Quoniam pervenerunt peccata eius usque ad cælum, & recordatus est deus iniquitatum eius. Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis, & duplicate ei duplicia secundum opera eius. In po-

culo quo miſcuit, miſcete illi duplum. Quantum glorificauit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum, quia in
Eſa. 47. corde ſuo dicit: Sedeo regina, & vidua non ſum, & luctum non videbo. Ideo in vna die venient plagæ eius, mors & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis eſt dominus deus, qui iudicabit illam. Et flebũt illam, et plangent ſe ſuper illa reges terræ, qui cum illa ſcortati ſunt, et in deliciis vixerunt, quũ viderint fumum incendij eius, longè ſtãtes propter timorem tormenti eius, dicentes: Væ
Hier. 51 væ ciuitas illa magna Ba-

ρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλᾶ. ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος, καὶ πένθος, καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνων αὐτήν. καὶ κλαύσονται αὐτὴν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες, καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βα-

Digitized by Google

λὴ Βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρὰ, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ πενθοῦσιν ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι, γόμος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου, καὶ μαργαρίτου καὶ βύσσου, καὶ πορφύρας, καὶ σηρικοῦ καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐξ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου, καὶ κινάμωμον, καὶ θυμίαμα, καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων, καὶ ῥεδῶν, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάν-

Babylon, ciuitas illa fortis: quoniam in vna hora venit iudicium tuum Et negociatores terræ flent & lugent super illa: quoniã merces eorum nemo emit amplius, merces auri & argenti et lapidis precioſi, neque margaritæ et byſſi & purpuræ et ſerici & coccini, & omne lignum thynum, et omne vas eburneum, & omne vas de ligno precioſiſſimo, et ære et ferro & marmore, et cinnamomum et odoramẽtum et vnguẽtum et thus, et vinum et oleum & ſimilam et triticum, et iumenta et oues, & equorum et rhedarum & mancipiorum, & animas hominum. Et poma deſiderij animæ tuæ diſceſſerũt à te, et

ónia pinguia & preclara perierunt à te, & amplius illa iam non inuenies. Mercatores horum qui diuites facti sunt, ab ea longè stabunt propter timorem tormenti eius, flentes ac lugentes, & dicentes:

Hier. 51. Va va ciuitas illa magna, quæ amicta erat byſſo et purpura & cocco, & deaurata erat auro & lapide precioſo & margaritis: quoniam vna hora deſtituta ſunt tanta diuitiæ, & omnis gubernator, & omnis in nauibus verſantium turba, & nautæ, & qui in mari operantur, longe ſteterunt, & clamauerunt videntes fumum incendij eius, dicentes:

παύτα τὰ λιπαρὰ, & τὰ λαμπρὰ ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὑρῇς αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται, διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ πόλις βεβλημένη βύσσινον, καὶ πορφυροῦν, καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ὁ τῶν πλοίων ὄμιλος, καὶ ναῦται, καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον ὁρῶντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες·

Que

τὰς ὁμοίας τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες, Οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλουτησαν πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανὲ, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρῖμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν, καὶ σαλπιστῶν, οὐ

Quæ similis ciuitati huic magnæ? Et miserunt puluerem super capita sua, & clamauerunt flentes & lugentes, dicentes: Væ væ ciuitas illa magna, in qua diuites facti sunt omnes qui habebãt naues in mari, de precijs eius, quoniam vna hora desolata est. Exulta super eam cœlum, & sancti Apostoli, & prophetæ, quoniam iudicauit deus iudicium vestrũ de illa. Et sustulit vnus angelus fortis lapidẽ quasi molarem magnũ, & misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna, & vltrà iã non inuenietur: et vox citharœdorum, & musicorũ, & tibia canẽtiũ, et tuba, Hier. 51.

non audietur in te amplius, & omnis artifex cuiuscunque artis non inuenietur in te amplius, & vox molæ non audietur in te amplius, et lux lucernæ non lucebit in te amplius, et vox ſponſi et ſponſæ non audietur poſthac in te; quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis errauerunt omnes gentes, et in ea ſanguis prophetarum et ſanctorum inuentus eſt, et omnium qui interfecti ſunt in terra.

οὐ μὴ ἀκουσθῇ σοὶ ἔτι. καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ σοὶ ἔτι. καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ σοὶ ἔτι. καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ σοὶ ἔτι, ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

Cap. 19. Poſt hæc audiui quaſi vocem magnam turbæ multæ in cœlo, dicentis: Alleluia. Salus et honor &

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, λεγόντων, τὸ ἀλληλούια, ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν,

ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις ἔφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ δεύτερον εἰρήκαν, ἀλληλούϊα. καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἔπεσαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ κδ. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνου, λέγοντες, ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν λέγουσα, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν, καὶ οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων

et gloria et virtus domino deo noſtro eſt, quia vera et iuſta iudicia eius, quia iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terram proſtitutione ſui, et vindicauit ſanguinem ſeruorum ſuorum de eius manu. Et iterum dixerunt, Alleluia. Et fumus eius ascendit in ſecula ſeculorum. Et ceciderunt viginti quatuor ſeniores, et quatuor animalia, et adorauerunt deum ſedentem ſuper thronum, dicentes: Amen, alleluia. Et vox de throno exiuit, dicẽs, Laudem dicite deo noſtro omnes ſancti eius, et qui timetis eũ puſilli et magni. Et audiui ſicut vocẽ turbæ multæ, et ſicut vocẽ aquarum

Sup. 6.

Sup. 9. 14

rum multarum, & sicut vocem tonitruorũ magnorum dicentiũ, Alleluia: quoniam regnauit dominus deus noster ὀnipotens. Gaudeamus & exultemus et demus gloriam ei quia venerũt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se. Et datum est illi vt cooperiat se byssino puro & splendido. Byssinum enim iustificationes sunt sanctorũ. Et dicit mihi: Scribe, Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. Et dicit mihi, Hæc verba dei vera sunt. Et cecidi ante pedes eius, vt adorarem eum. Et dicit mihi, Vide ne feceris: conseruus tuus sum, & fratrem tuorum habentium testimo-

Matt. 22.
Luc. 14.
Infr. 22.

των πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆ ἰσχυρῶν, λεγοντας ἀλληλούια, ὅτι ἐβασίλευσεν ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιῶμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν. καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον καθαρὸν καὶ λαμπρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματά ἐστιν τῶν ἁγίων. καὶ λέγει μοι, γράψον, μακάριοι οἱ εἰς δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσιν τοῦ θεοῦ. καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι, ὅρα μή. σύνδουλός σου εἰμὶ, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου, καὶ τῶν ἐχόντων τὴν μαρ-

τυ-

τυρίαν τοῦ ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία ἰησοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινὸς, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρὸς, καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ διαδήματα πολλὰ, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός. καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι. καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα ἃ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθουν αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καὶ καθαρόν. καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα

monium IESV. Deum adora. Testimonium enim IESV, est spiritus prophetiæ. Et vidi cœlum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis et verax, & per iustitiam iudicat & pugnat. Oculi autem eius sicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, habens nomen scriptum quod nemo nouit nisi ipse. Et vestitus erat veste tincta sanguine, & vocatur nomen eius, Sermo DEI. Et exercitus qui sunt in cœlo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino albo & mundo: & ex ore eius procedit gla-

Sup. I. 2.

Esa. 63.

Supr. I.

dius

dius acutus, vt eo
Sup.2. percutiat gentes. Et ipse reget eas virga ferrea. Et ipse calcat torcular vini furoris et iræ dei omnipotentis. Et habet in vestimento et in femore suo nomen scriptum: Rex
1.Tim.6. regum, et dominus
Supr.16. dominantium. Et vidi vnum angelum stantem in sole, et clamauit voce magna, dicens omnibus auibus quæ volabant per medium cœli: Venite et congregamini ad cœnam magni dei, vt edatis carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum, et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorũ ac seruorũ et pusillo-

ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ, ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυρίων. καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν ἡλίῳ, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι, δεῦτε καὶ συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ μεγάλου θεοῦ, ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων, καὶ δούλων,

λων, καὶ μιχρῶν, καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι τὸν πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης, ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες βλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου τῇ ἐκπορευομένῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

sillorum ac magnorum. Et vidi beſtiam & reges terræ, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo qui ſedebat in equo, et cum exercitu eius. Et apprehenſa eſt beſtia, & cum illa pſeudopropheta, qui fecit ſigna coram ipſa, in quibus ſeduxit eos qui acceperunt characterem beſtiæ, et qui adorauerunt imaginem eius. Vius coniecti ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardens ſulphure: & cæteri occiſi ſunt gladio ſedentis ſuper equum, qui procedit ex ore ipſius, & omnes aues ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

Et

Καὶ

CAP. 20.

Et vidi angelum descendentem de cœlo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua, & apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit eum: & signauit super illum, vt non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Et post hoc oportet illum solui modico tempore. Et vidi sedes, & sederunt super eas, & iudicium datum est illis: & animas decollatorum propter testimonium IESV, & propter sermonem Dei, & qui non adorauerunt bestiam, neq; ima-

Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἐκράτησε τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν αὐτὴν, καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἔτι, ἄχρι τελεσθῇ χίλια ἔτη. καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ κρῖμα ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, οὔτε τὴν εἰκόνα

εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ Χριστοῦ χίλια ἔτη. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέζησαν ἕως τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. ἄχρι αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δεύτερος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ ὅτε ἐτελέσθησαν τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν τέσσαρσιν γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γὼγ καὶ τὸν

imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus suis, aut in manibus suis, & vixerunt & regnauerunt cum CHRISTO mille annis. Cæteri verò mortuorum non reuixerunt, donec consummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In ijs secunda mors nõ habet poteſtatem, ſed erunt ſacerdotes DEI & Chriſti, et regnabunt cum illo mille annis. Et quum conſummati fuerint mille ãni, ſoluetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit vt ſeducat gentes que ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog

& Magog, vt congreget eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, & circumierũt castra sanctorum, & ciuitatem dilectam. Et descendit ignis à Deo de cœlo, & deuorauit eos: & diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris, vbi & bestia & pseudoprophetæ cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. Et vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra & cœlum, & locus non est inuentus eis. Et vidi mortuos

τὸν μαγὼγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης· καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην· καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου τό θηρίον, καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτῷ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς μικροὺς

Digitized by Google

μικροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν. καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς. καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκροὺς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτός ἐστιν ὁ δεύτερος θάνατος. καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

tuos magnos et pusillos ſtantes in conſpectu Dei, & libri aperti ſunt, et alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecundum opera ipſorum: et dedit mare mortuos qui in eo erant, & mors et infernus dederunt eos qui in ipſis erãt mortuos, & iudicatum eſt de ſingulis ſecundum opera ipſorum. Et infernus & mors coniecti ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda. Et qui non inuentus eſt in libro vitæ ſcriptus, coniectus eſt in ſtagnum ignis.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς

Et vidi cœlum nouum, & terram nouam. Primũ enim cœlum CAP. 21. Eſa. 65. 2. Pet. 3.

lum & prima terra abijt, & mare iam non est. Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Et audiui vocem magnã de cœlo, dicentem, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipsi populi eius erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Et absterget Esa.25. Deus omnem la-
Supra.7. chrymam ab oculis eorum. Et mors vltrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltrà, quia prima abie-
Esa. 43. runt. Et dixit qui se-
2.Cor.5. debat in throno, Ecce noua facio omnia. Et

νὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθεν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ ἐγὼ Ἰωάννης εἶδον τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν θεὸς αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον. καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ, ἰδοὺ καινὰ ποιῶ

τα

πα ποιῶ. καὶ λέγει μοι. γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι. καὶ εἶπέ μοι. γέγονε. ἐγώ εἰμι τὸ Α, καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. τοῖς δὲ, καὶ ἀπίστοις, καὶ ἐβδελυγμένοις, καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακοῖς, καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψεύδεσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι δεύτερος θάνατος. καὶ ἦλθε πρός με εἷς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων. καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων. δεῦ-

Et dixit mihi: Scribe, quia hæc verba fidelia sunt & vera. Et dixit mihi: Factum est. Ego sum alpha & Ω, initium & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vivæ gratis. Qui vicerit, possidebit omnia, & ero illi Deus, & ipse erit mihi filius. Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & scortatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda. Et venit ad me unus de septem angelis, habentibus septem phialas plenas septē plagis nouissimis, & locutus est mecū, dicēs: Ve

Esa. 44. Infra. 22.

ni, ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me spiritu in montem magnum & altum, et ostendit mihi ciuitatem magnam, sanctam Hierusalem descendentem de cœlo à DEO, habentem claritatem DEI. Et lumen eius simile lapidi pretiosissimo, tanquam lapidi iaspidi crystallizanti. Et habebat murum magnum & altum, habentem portas XII, & in portis angelos XII, & nomina inscripta, quæ sunt nomina XII tribuum filiorum Israël. Ab oriente portæ tres, ab aquilone portæ tres, ab austro portæ tres, ab occa-

δείξω σοι τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου τὴν γυναῖκα. καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα καὶ ὑψηλὸν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ πολυτελεστάτῳ ὡσανεὶ λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι. ἔχουσα τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλὸν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν υἱῶν Ἰσραήλ. ἀπ' ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς. ἀπὸ μεσημβρίας πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ δυσμῶν

δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. καὶ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς τοσοῦτόν ἐστιν ὅσον καὶ τὸ πλάτος, καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χιλιάδων. καὶ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος, καὶ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαρακοντατεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις. καὶ ἡ πόλις

occasus porta tres: & murus ciuitatis habens fundamẽta XII, & in ipsis duodecim, nomina duodecim apostolorum agni. Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, vt metiretur ciuitatem, et portas eius, & murum eius. Et ciuitas in quadro posita est, & longitudo eius tanta est quanta et latitudo: et mensus est ciuitatem de arũdine aurea per stadia duodecim millia: et longitudo, et altitudo, et latitudo eius æqualia sunt. Et mẽsus est murum eius CXLIIII cubitorũ, mẽsura hoīs q̃ est ãgeli. Et erat structura muri ei⁹ ex iaspide. Ipsa verò ciuitas

χρυ-

aurum mundum, similis vitro mundo, et fundamenta muri ciuitatis omni lapide precioso ornata. Fundamentum primum iaspis, secundum saphirus, tertium chalchedonius, quartum smaragdus, quintum sardonyx, sextum sardius, septimum chrysolithus, octauum berillus, nonum topazius, decimum chrysoprasus, vndecimum hyacinthꝰ, duodecimū amethystus. Et duodecim portæ, duodecī margaritæ sunt, per singulas, & singulæ portæ singulis margaritis, et platea ciuitatis aurum mundū tāquam vitrū perlucidū. Et templū nō vidi in ea. Dominus enim deus omnipotēs, tēplū illius

χρυσίον καθαρὸν ὅμοια ὑάλῳ καθαρῷ. καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι. ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος, ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγδος, ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιος, ὁ ἕβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἔνατος τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἑνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος. καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου, καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαφανής. καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ. ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐ-

αὐτῆς ὀλίγη, ἐστὶ δὲ ἀρνίον. καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν· καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. καὶ περιπατήσουσιν τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσιν τὴν δόξαν καὶ τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας· νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ· καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

illius est & agnus. Et ciuitas nõ eget sole neque luna, vt luceãt in ea. Nam claritas Dei illuminauit eam, & lucerna eius est agnus. Et ambulabunt gentes quæ seruatæ fuerunt, in lumine eius, & reges terræ afferent gloriam suam, & honorem in illam, & porta eius non claudentur per diem. Nox enim non erit illic. Non intrabit in eam aliquid quod inquinat, aut abominationem facit & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni. Esa. 60. Ibidem.

Καὶ ἔδειξέ μοι καθαρὸν ποταμὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρυ-

Et ostendit mihi fluuium aquæ viuæ, splendidum tanquam CAP. 22.

Digitized by Google

crystallum, procedentẽ de sede dei et agni. In medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium. Et
Galat. 3. omne maledictum nõ erit amplius, sed sedes Dei & agni in illa erunt, et serui eius seruient illi. Et videbunt faciem eius, et nomen eius
Esa. 60. in frontibus suis. Et nox vltrà non erit, et non egent lumine lucernæ, neque lumine solis: quoniam dominus Deus illuminat illos, et regnabunt in secula seculorum. Et dixit mihi: Hæc verba fide-

κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου, ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς, καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποδιδόντα τὸν καρπὸν αὐτοῦ. καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν, καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ. καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ οὐ χρείαν ἔχουσιν λύχνου, καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοι οἱ λόγοι πι-

ται οἱ λόγοι οὗτοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. καὶ ἐγὼ ἰωάννης ὁ βλέπων ταῦτα καὶ ἀκούων. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα. καὶ λέγει μοι. ὅρα μή. σύνδουλός σου γάρ εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου προφητῶν, καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον. καὶ λέγει μοι, μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ὁ καιρὸς ἐγ-

delia sunt, et vera. Et dominus Deus sanctorum prophetarum misit angelum suum ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito. Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit verba prophetiæ libri huius. Et ego Ioannes, qui audiui et vidi hæc. Et postquam audissem et vidissem, cecidi vt adorarem ante pedes angeli qui mihi hæc ostendebat. Et dicit mihi: Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum, et eorum qui seruant verba prophetiæ libri huius. Deum adora. Et dicit mihi: Ne obsignaueris verba prophetiæ libri huius. Tempus enim

Sup. I.

Sup. 19.

Digitized by Google

propè est. Qui nocet, noceat adhuc: & qui sordidus est, sordescat adhuc: & qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc: & ecce venio cito, & merces mea mecum est, vt reddam vnicuique, vt opus illius erit. Ego
Esa. 44. sum Alpha & Ω, primus & nouissimus, principium & finis. Beati qui seruant mãdata illius, vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem. Foris autem canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis seruientes & omnis qui amat et facit mendacium. Ego Iesus misi angelum meũ, vt testificaretur vobis hæc in ecclesiis.

ἐγγύς ἐστιν. ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι. καὶ ὁ ῥυπῶν ῥυπωσάτω ἔτι. καὶ ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι. καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐστιν. ἐγώ εἰμι τὸ Α, καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος. μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω δὲ οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγὼ

Ego

ἐγώ εἰμι ῥίζα, καὶ τὸ γένος τοῦ Δαβὶδ, ὁ ἀστὴρ λαμπρὸς καὶ ὀρθρινός. καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἔλθέ. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω ἔλθέ. καὶ ὁ διψῶν ἐλθέτω. καὶ ὁ θέλων, λαμβανέτω τὸ ὕδωρ ζωῆς δωρεάν. συμμαρτυρῶ γὰρ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους προφητείας βιβλίου τούτου, ἐάν τις ἐπιθῇ πρὸς ταῦτα, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τούτῳ. καὶ ἐάν τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων βίβλου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου ζωῆς καὶ πόλεως ἁγίας, καὶ τῶν γεγραμμένων ἐν βιβλίῳ τούτῳ. λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα.

Ego ſum radix & genus Dauid, ſtella ſplendida & matutina. Et ſpiritus & ſponſa dicunt, Veni. Et qui audit dicat, Veni. Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Conteſtor enim omni audienti verba prophetiæ libri huius: ſi quis apposuerit ad hæc, apponet DEVS ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto: & ſi quis deminuerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet DEVS partem eius è libro vitæ, & à ciuitate ſancta, & ex his quæ ſcripta ſunt in libro iſto. Dicit qui teſtimonium

Eſa. 55. Ioan. 7. Prouer. 5.

per-

perhibet istorũ: Etiã, venio cito. Amen, etiã: ~~veni~~ dñe Iesu. Gratia dñi nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis. Amen.

ται. ναὶ, ὄρχομαι ταχύ. ἀμήν, ναὶ, ὄρχου κύριε ἰησοῦ. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

FINIS.

ΤΕΛΟΣ.

DE LIBRIS VTRIVSQVE TESTAMENTI, partim reiectis, aut non sine contradictione admissis, partim apocryphis, Ex Athanasio, tametsi mihi suspectus est titulus, Erasmo Roterodamo interprete.

ITaque qui libri sint veteris instrumenti, quibus reclamatur à nonnullis, iam antea quoque diximus, videlicet Sapientia

Digitized by Google

tia Solomonis, Sapientia Iesu filij Sirach. Præterea Hester & Iudith, ac Tobias. Quibus adnumerãtur et hi: Maccabæorũ libri quatuor, Ptolemaici, Cãticum Solomonis, Susanna. Hi sunt libri veteris testamẽti, qui recepti sunt, nõ sine cõtradictione. Rursus apocryphi, hoc est, q secretò habebãtur, veteris instrumẽti libri, sunt hi: Enoch patriarchæ, Adsumptio Mosi, Abrahã, Eldad & Modad, Heliæ prophetæ, Sophoniæ prophetæ, Zachariæ patris Ioannis Bapti-

ptiſtæ, Baruc, Abacuc, Ezechiel. Et qui falſo inſcribũtur Danieli. Porrò noui teſtamẽti libri, quibus cõtradicitur, ſunt hi, Itinerarium Petri, Itinerarium Ioannis, Itinerariũ Thomæ, Euangeliũ ſecundũ Thomam, Doctrina apoſtolorum, Libri Clementis, à quibus ſemoti ſunt ac decerpti libri veriores, ac diuino afflatu ſcripti, hi qui nunc leguntur. Atque hæc quidẽ omnia ſunt edita vti cognoſcerentur. Cæterũ illi notati ſunt omnes vt adulterini & reiectitij. Ac ne horũ

rũ quidẽ, maximè apocrypho-
rũ, vlla certitudo aut vtilitas,
præcipuè q̃ pertinẽt ad nouũ
teſtamẽtũ. Sed omnes, præter
illos, qui primũ à veteribus ac
doctis patribus recepti ſunt,
& comprobati, nimirum di-
gniores ſunt qui occultẽtur q̃
legãtur. Etiã reliqua illa quæ
inter apocrypha numerantur
euangelia, exceptis his qua-
tuor, quæ nobis tradita ſunt.
Nã quatuor Euangelia nobis
diuinitus tradiderunt ſanctæ
catholicæ & apoſtolicæ eccle-
ſiæ, videlicet Euãgeliũ ſecũdũ
Mat-

Matthæũ, ſecundũ Marcũ, ſecundũ Lucã, et ſecundũ Ioã nẽ, iuxta propheticã viſionem quã vidit EZechiel propheta de quatuor Cherubim. Vidit enĩ hic ꝓpheta quatuor Cherubĩ. Vnũ ſimile homini, hoc eſt Euãgeliũ ſecundũ Matthæũ. Alterum ſimile leoni, hoc eſt Euãgelium ſecundũ Marcũ. Tertium ſimile vitulo, hoc eſt Euãgelium ſecundum Lucã. Quartum ſimile Aquilæ, hoc eſt Euãgelium ſecundum Ioã-nẽ. Porrò præter hæc quatuor nõ eſt aliud vllum Euãgelium.

Euan-

Digitized by Google

Euangelium igitur ſecundum Matthæũ deſcriptũ eſt ab ipſo Matthæo Hebraica lingua, atq; editũ Hieroſolymis. Interpretatus eſt autẽ Iacobꝰ, qui fuit frater domini iuxta carnẽ, qui idẽ primus electus eſt à ſanctis apoſtolis epiſcopꝰ Hieroſolymitanus. Euãgeliũ autẽ ſecũdũ Marcũ, dictatũ quidẽ fuit à Petro apoſtolo Romæ, ſed editũ à beato Marco apoſtolo, et ab eodẽ prædicatũ ĩ Alexãdria, Aegypto, Pẽtapoli, et Libya. Cæterũ Euãgeliũ ſecũdũ Lucã, dictatũ quidẽ

fuit

Digitized by Google

fuit ab ipso Paulo apostolo, cõscriptũ autẽ & editũ à beato Luca apostolo et medico: quẽadmodũ et Acta apostolorũ dictauit quidẽ Petrus apostolus, sed idẽ Lucas conscripsit. Euãgeliũ autẽ secundũ Ioannem, prædicatũ quidẽ est ab ipso Ioanne apostolo et Iesu dilecto, cum exularet in insula Patmo, editũ ab eodẽ Ephesi, per Caiũ dilectũ et hospitẽ apostolorũ, de quo et Paulus Romanis scribens ait: Salutat vos Caius hospes meus ac totius ecclesiæ.

FINIS.

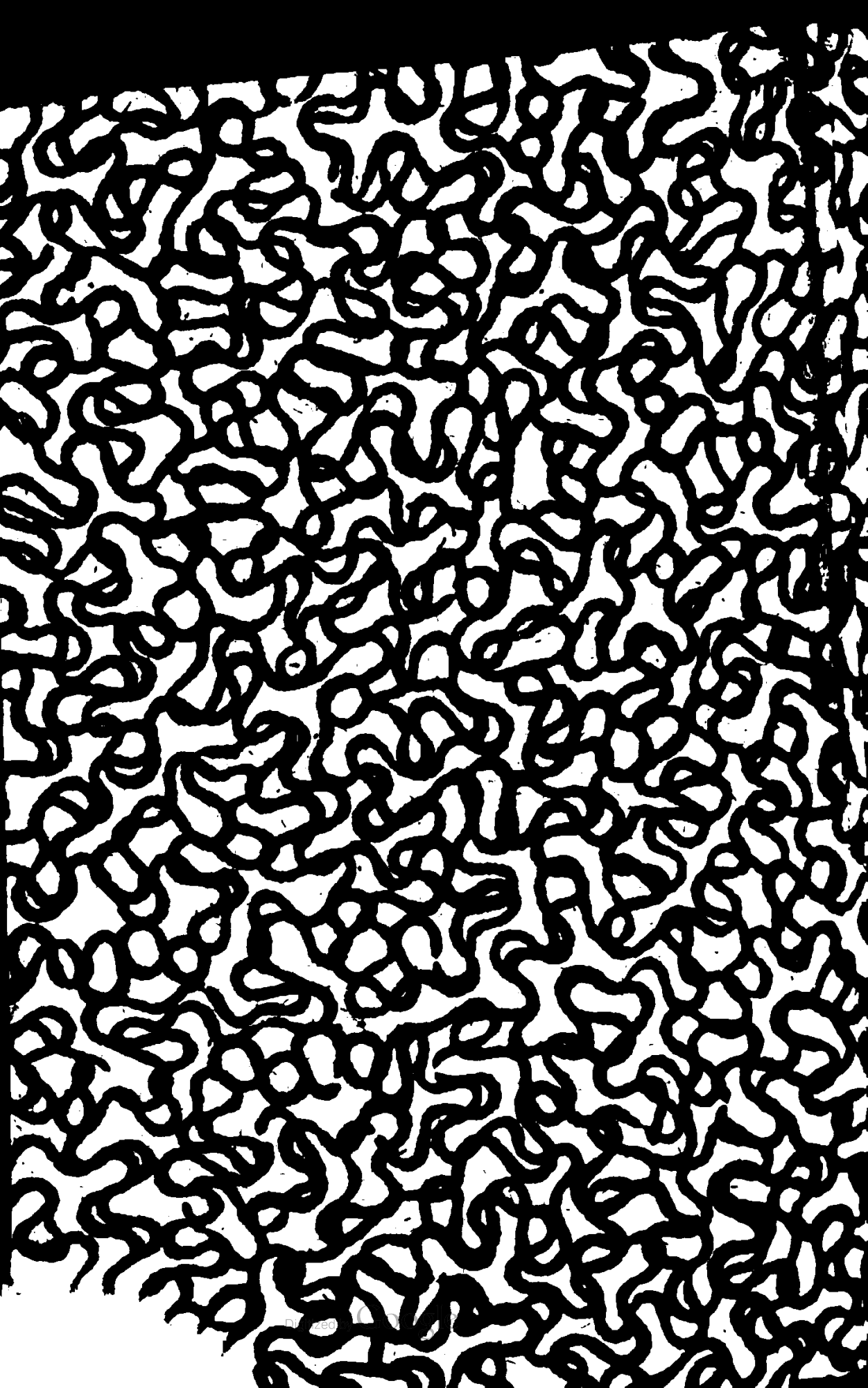
M. Iodocus Nass.

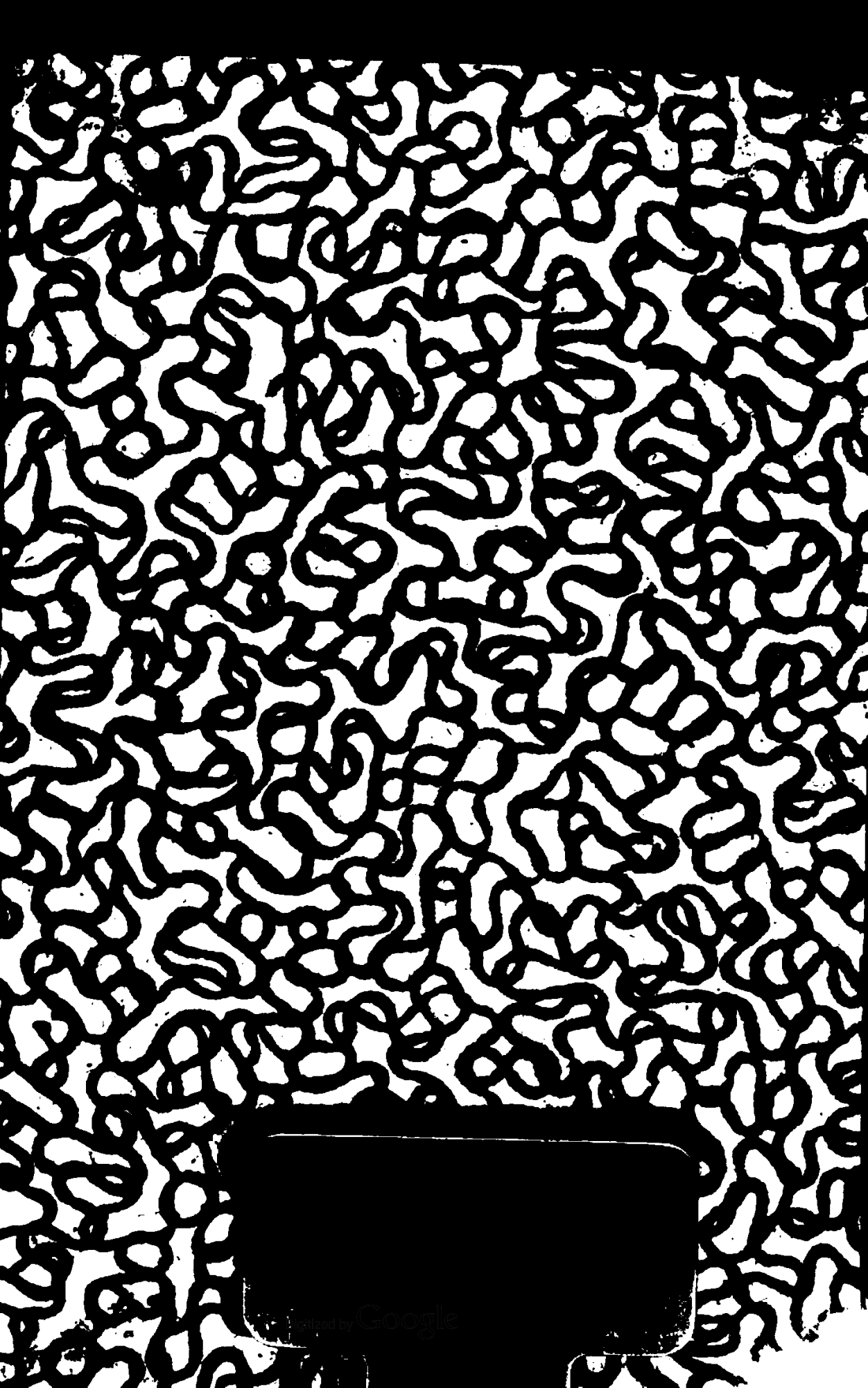
Anno M D LXIIII.

ÖNB
+Z150103406
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google